

Konjunkturläget Mars 2008

KONJUNKTURINSTITUTET (KI) gör analyser och prognoser över den svenska och den internationella ekonomin samt bedriver forskning i anslutning till detta. Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet och finansieras till största delen med statsanslag. I likhet med andra myndigheter har Konjunkturinstitutet en självständig ställning och svarar själv för bedömningar som redovisas.

Konjunkturläget innehåller analyser och prognoser över svensk och internationell ekonomi. **The Swedish Economy** sammanfattar rapporten på engelska. **Analysunderlag** består av ett omfattande sifferunderlag i tabellform och publiceras i anslutning till Konjunkturläget.

Lönebildningsrapporten är en analys av de samhällsekonomiska förutsättningarna för svensk lönebildning.

Konjunkturbarometern är samlingsnamnet för två rapporter: **Företagsbarometern** och **Hushållsbarometern** som visar företagens respektive hushållens syn på ekonomin.

I serien **Specialstudier** publiceras rapporter som härrör från utredningar eller andra uppdrag. Forskningsresultat publiceras i serien **Working Paper**. Våra publikationer kan laddas ner från Konjunkturinstitutets hemsida, www.konj.se.

Förord

I Konjunkturläget mars 2008 presenteras en prognos för den ekonomiska utvecklingen 2008–2009 i Sverige och i omvärlden. I ett särskilt avsnitt jämförs den nya prognosen med de bedömningar som presenterades i januari 2008. Vidare presenteras en utvärdering av Konjunkturinstitutets prognoser för 2007, samt hur dessa står sig till andra prognosmakares prognoser för 2007.

Arbetet med Konjunkturläget har letts av prognoschef Urban Hansson Brusewitz. Beräkningarna avslutades den 18 mars 2008.

Mats Dillén
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	7
Internationell konjunkturutveckling	21
Tillväxtekonomier	26
USA	27
Japan	29
Euroområdet	30
Övriga Europa	32
Finansmarknaderna	35
Penningpolitik och räntor	35
Växelkurser	40
Aktiemarknaden	41
BNP och efterfrågan	47
Hushållens konsumtionsutgifter	49
Offentliga konsumtionsutgifter	53
Fasta bruttoinvesteringar	54
Lager	58
Export	59
Import	63
Export och importpriser samt bytesbalans	65
Produktion och arbetsmarknad	69
Produktion, produktivitet och arbetade timmar	70
Efterfrågan på arbetskraft	75
Arbetskraftsutbud och arbetslöshet	78
Resursutnyttjande	79
Löner, vinster och priser	83
Löner och arbetskostnader	83
Priser, produktionskostnader och vinstandelar	88
Inflation	92
Offentliga finanser	99
Budgetpolitiska mål och finanspolitikens inriktning	101
Offentliga sektorns inkomster	107
Offentliga sektorns utgifter	110
Finansiellt sparande i den offentliga sektorns delsektorer	113
Prognosjämförelse	117
Prognosrevideringar för 2008 och 2009	119
Den internationella utvecklingen	121
Utvecklingen i Sverige	122
Utvärdering av prognoserna för 2007	126
Konjunkturinstitutets prognoser för 2007	126
Jämförelse med andra prognosmakare	131
FAKTA OCH FÖRDJUPNING	
Svensk ekonomi 2010–2015	15
Konjunkturinstitutets reporäntebedömning	44
Konjunkturinstitutets BNP-gap	80
Viktrevideringar i KPI	95
Livsmedelspriser i fokus	96

Sammanfattning

Konjunktturnedgången i svensk ekonomi fortsätter 2008 till följd av finansoro, svagare global tillväxt och försiktiga hushåll. En ekonomisk politik med räntesänkningar och expansiv finanspolitik motverkar fortsatt konjunkturbedgång 2009. BNP ökar med ca 2,5 procent både 2008 och 2009. Sysselsättningsutvecklingen bromsar in snabbare än väntat. De offentliga finanserna är starka och Konjunkturinstitutet bedömer att ca 30 miljarder kronor kommer att användas för ofinansierade skattesänkningar och utgiftsökningar 2009. Riksbanken sänker reporäntan i två steg ner till 3,75 procent under det andra halvåret 2008.

MILD RECESSION I USA

Världsekonomin utvecklades starkt i fjol. För fjärde året i rad växte global BNP med omkring 5 procent (se diagram 1). Under hösten försämrades dock de internationella konjunkturutsikterna. Efter ett förhållandevis starkt tredje kvartal föll tillväxten i OECD-området mot slutet av året. OECD-området befinner sig för närvarande i en konjunkturbedgång. Utvecklingen försvagas ytterligare under det första halvåret i år, i synnerhet i USA som nu bedöms befinna sig i en mild recession med en något fallande BNP. Den globala tillväxten bedöms uppgå till 4 procent i år och nästa år.

Trots avmattningen innebär en global tillväxt på 4 procent att världsekonomin nästan växer i takt med den trendmässiga utvecklingen. Knappt tre fjärdedelar av den globala BNP-tillväxten i år kommer från länder utanför OECD-området. Den globala tillväxten hålls uppe av en stark BNP-tillväxt i många tillväxtekonomier, inte minst i Kina som växer med ca 10 procent i år och nästa år. Tillväxten i Kina dämpas visserligen något i år till följd av svagare exporttillväxt till USA och lägre investeringstakt. Samtidigt tilltar konsumtionstillväxten hos de kinesiska hushållen.

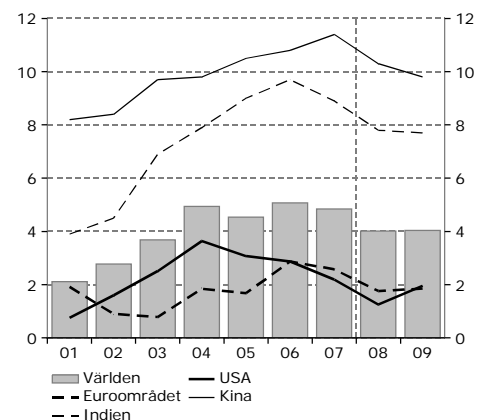
Konjunkturbedgången i OECD-området är till viss del orsakad av den djupa krisen på den amerikanska bostadsmarknaden. Kreditförluster på den amerikanska bolånemarknaden har i sin tur bidragit till minskad riskbenägenhet, vilket lett till globalt högre riskpremier på riskfyllda räntebärande instrument och fallande börskurser (se diagram 2). I många länder har fallande aktiekurser och, i vissa fall, även sjunkande huspriser bidragit till att hålla tillbaka hushållens konsumtion. Detta är fallet inte minst i USA där ett stort utbudsöverskott av osålda hus också leder till fortsatta fall i huspriserna. Till följd av kreditförluster och minskad riskbenägenhet har bankerna i bl.a. USA och euroområdet blivit mindre benägna att låna ut pengar, vilket har en negativ påverkan på hushållens konsumtion och näringslivets investeringar (se diagram 3).

NYTT SEDAN FÖRRA PROGNOSEN

- Lägre global tillväxt i år, främst till följd av lägre tillväxt i USA
- Högre oljepris
- Svagare tillväxt i de svenska hushållens konsumtionsutgifter leder till svagare BNP-tillväxt
- Svagare utveckling på arbetsmarknaden
- Lägre löneökningstakt 2007–2009 och lägre inflation i år
- Penningpolitiken blir expansiv senare i år och nästa år då även finanspolitiken blir mer expansiv

Diagram 1 BNP i valda länder

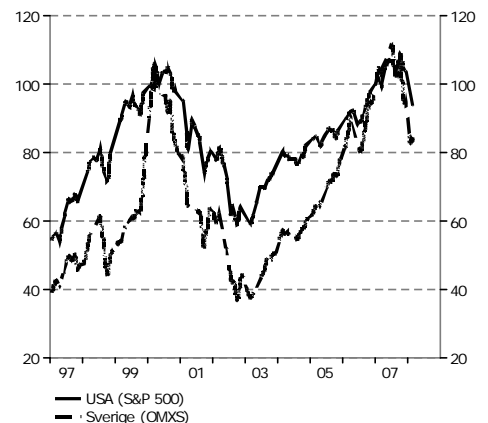
Arlig procentuell förändring

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 2 Börsutveckling i USA och Sverige

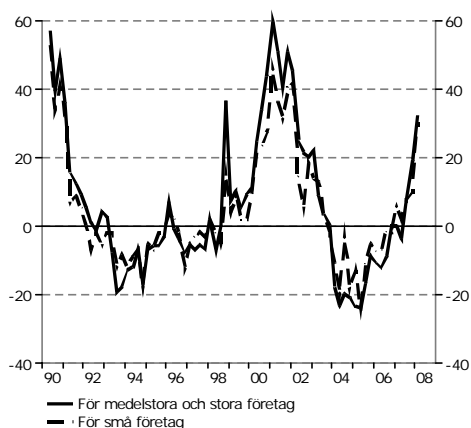
Index 2006-12-29=100, 22-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 3 Kreditundersökning, USA

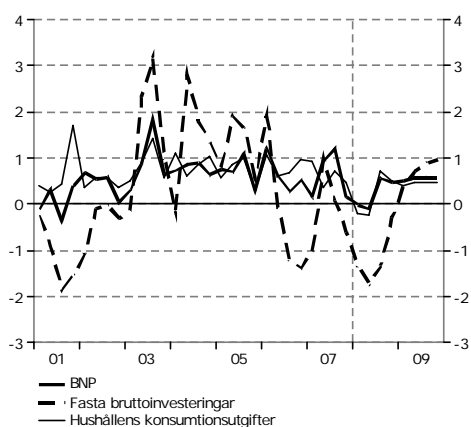
Andel banker som har stramat åt kreditvillkoren
Procent, kvartalsvärden

Källor: Federal Reserve Board

Diagram 4 BNP och efterfrågan i USA

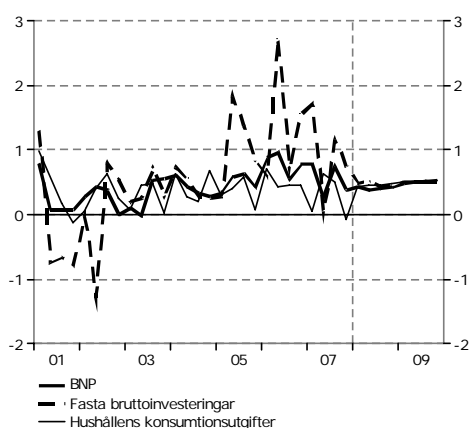
Procentuell förändring, säsongrensade
kvartalsvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis och
Konjunkturinstitutet.

Diagram 5 BNP och efterfrågan i euroområdet

Procentuell förändring, säsongrensade
kvartalsvärden

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Efter en stark utveckling i mitten av förra året har den amerikanska ekonomin under inledningen av 2008 gått in i en mild recession med något fallande konsumtion och investeringar (se diagram 4). Fallande förtroendeindikatorer för hushåll och företag tyder på fortsatt svag utveckling framöver. Bostadsinvesteringarna, som har fallit två år i rad, fortsätter att falla i år. Även näringslivets investeringar i maskiner och anläggningar faller något under året. Samtidigt bidrar den svaga dollarn till att stimulera USA:s export och till att minska det amerikanska bytesbalansunderskottet. De amerikanska hushållens konsumtion minskar något det första halvåret i år, men ökar därefter huvudsakligen till följd av den förda expansiva penningpolitiken samt tillfälliga skattesänkningar. Konsumtionsutvecklingen blir dock svag till följd av fallande tillgångspriser, en svagare utveckling på arbetsmarknaden och en, i utgångsläget, låg sparkvot. Bostadsinvesteringarna ökar svagt under nästa år. Även näringslivets investeringar har då börjat öka igen, stimulerade av en expansiv penningpolitik och en stark exportutveckling. BNP-tillväxten stiger från 1,2 procent i år till 2,0 procent 2009, men resursutnyttjandet i den amerikanska ekonomin fortsätter att falla även nästa år.

BNP i euroområdet ökade i fjol för andra året i rad med mer än 2,5 procent, bl.a. till följd av en fortsatt stark om än avtagande investeringstillväxt (se diagram 5). I år och nästa år mattas BNP-tillväxten av till strax under 2 procent, vilket ungefär motsvarar den potentiella BNP-tillväxten i euroområdet. Att den tidigare konjunkturuppgången stannar av beror bl.a. på en cyklisk nedgång i investeringstillväxten, som förstärks av oron på de finansiella marknaderna. BNP-utvecklingen hålls också tillbaka av den starkare euron och en svagare export till USA. Trots fallande aktiekurser och fallande huspriser i några länder kommer hushållens konsumtion i euroområdet att växa något snabbare i år än i fjol. Det beror bl.a. på att finanspolitiken i år övergår från att tidigare ha varit åtstramande till att bli neutral eller något expansiv i ett flertal länder, samtidigt som situationen på arbetsmarknaden fortsätter att vara förhållandevis god.

Inflationen i euroområdet har, i likhet med utvecklingen i övriga OECD-området, stigit snabbt under det senaste halvåret, pådriven av starka prisuppgångar på energi och livsmedel (se diagram 6). Bakom uppgången i såväl oljepriset som de internationella livsmedelspriserna ligger utbudsstörningar och en stark global efterfrågetillväxt, i synnerhet på livsmedel. De internationella livsmedelspriserna förväntas stabiliseras och faller så småningom tillbaka något till följd av ökad produktion. Även oljepriset bedöms falla något under prognosperioden då OPEC antas sikta på att uppnå ett något lägre oljepris än det nuvarande. Stabiliseringen av priserna på energi och livsmedel innebär att inflationen i euroområdet kan falla tillbaka mot 2 procent nästa år om styrräntan i euroområdet ligger kvar på nuvarande 4,00 procent (se diagram 7).

Det kommer sannolikt att ta tid innan den finansiella turbulensen har klingat av. För att detta ska ske krävs det att det nuva-

rande fallet i de amerikanska huspriserna avstannar. De amerikanska myndigheternas penning- och finanspolitiska stimulansåtgärder bedöms bidra till detta. Priserna på bolånerelaterade värdepapper har minskat till följd av husprisernas utveckling. Hittills har rapporterade nedskrivningar av värdet på bolånerelaterade värdepapper uppgått till omkring 200 miljarder dollar. För att den finansiella turbulensen ska minska i styrka krävs också att det klargörs vilka som egentligen bär och drabbas av de kreditförluster som härrör från den amerikanska subprime-marknaden, samt att förlusterna redovisas i de finansiella institutens balansräkningar.

Prognosen för den internationella utvecklingen bygger på antagandet att den finansiella oron består under större delen av året, men att marknaden för krediter mellan banker och kreditgivningen till företag och hushåll därefter normaliseras. Riskpremierna på räntebärande instrument väntas falla tillbaka något, men kommer fortfarande att ligga över de nedpressade nivåer som fanns innan den finansiella krisen utlöstes i höstas. Det finns framför allt nedåtrisker i prognosen. De hänför sig i första hand till den amerikanska utvecklingen, där bl.a. ytterligare kraftiga husprisfall skulle kunna förstärka nuvarande problem med kreditåttstramning. Detta skulle i sin tur fördjupa den amerikanska lågkonjunkturen och ge upphov till negativa effekter på den globala tillväxten.¹

SVAGARE INHEMSK EFTERFRÅGAN I SVERIGE

Trots en snabbare tillväxt av den inhemska efterfrågan 2007 jämfört med 2006, bromsade BNP-tillväxten i Sverige in i fjol och stannade på 2,6 procent. Inbromsningen berodde på att exporttillväxten, i synnerhet varuexporten, dämpades till följd av dels en svagare världsmarknadsefterfrågan, dels kapacitetsproblem i delar av exportindustrin. Brist på produktionskapacitet bidrog dessutom till att importinnehållet i efterfrågan blev högt. SCB:s metodförändring för att beräkna volymutvecklingen i offentlig produktion höll också tillbaka den uppmätta BNP-tillväxten.²

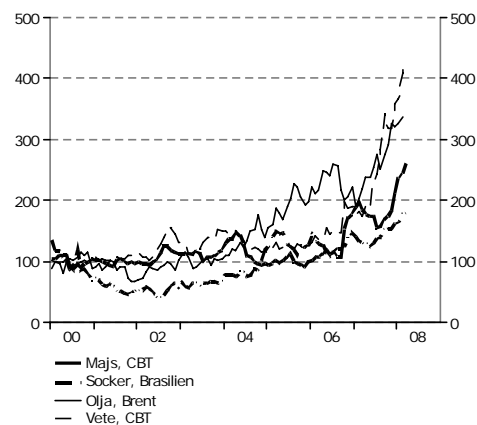
BNP-tillväxten blir svag under inledningen av 2008. BNP bedöms växa med i genomsnitt ca 0,5 procent per kvartal under årets tre första kvartal, vilket kan jämföras med 0,7 procent under det fjärde kvartalet 2007 (se diagram 8). Barometerindikatorn, som sammanfattar stämningssläget hos företagen och hushållen, indikerar att BNP-tillväxten har försvagats under årets inledning. Barometerindikatorn föll markant under årets två första månader, till stor del till följd av ett försvagat stämningssläge hos hushållen och delar av tjänstesektorn. Barometerindika-

¹ Se även fördjupningarna "Effekter av en fördjupad finansiell kris i omvärlden" och "Vad händer om huspriserna i USA rasar" i *Konjunkturläget*, januari 2008.

² Se även fördjupningen "Ny metod för att beräkna offentliga sektorns produktion och konsumtion" i *Konjunkturläget*, januari 2008."

Diagram 6 Råvarupriser

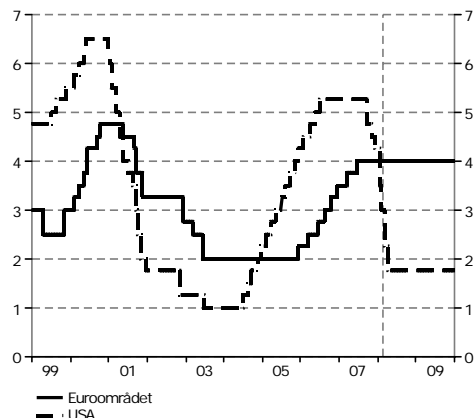
Index 2000=100, månadsvärden

Källor: Chicago Board of Trade och Konjunkturinstitutet.

Diagram 7 Styrräntor

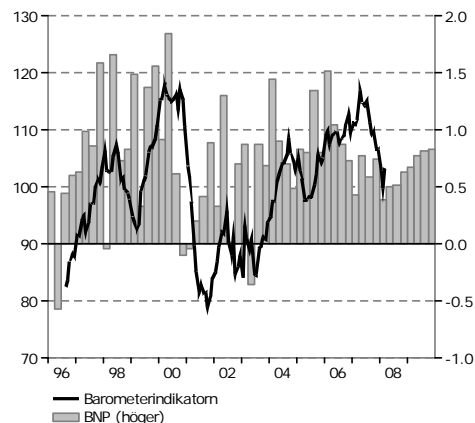
Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 Barometerindikatorn och BNP till marknadspris

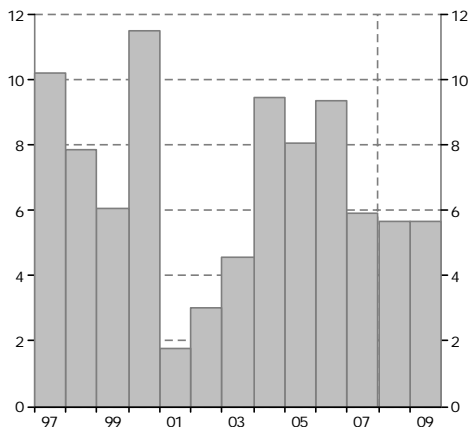
Index, månadsvärden respektive säsongrensad procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 9 Världsmarknadstillväxt

Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10 Hushållens förtroendeindikator (CCI)

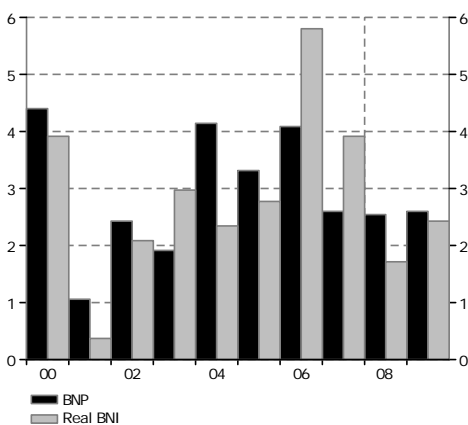
Nettotal, månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 11 BNP och real BNI

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

torn för mars steg något, vilket indikerar att BNP-tillväxten inte kommer att försvagas ytterligare under de närmaste månaderna.

Efter en återhämtning av exporttillväxten i slutet av 2007, dämpas exportutvecklingen åter under det första halvåret i år. Exportorderingsgången är fortsatt svag enligt Konjunkturbarometern och exporten hålls även tillbaka av kvarvarande kapacitetsproblem inom vissa branscher. Exporten ökar från och med andra halvåret i år i linje med marknaden för svensk export, vilken växer med knappt 6 procent i år och nästa år (se diagram 9).

Utvecklingen av den inhemska efterfrågan försvagas påtagligt i år. Hushållens optimism har försvagats i betydande grad under det senaste halvåret enligt hushållens förtroendeindikator, som dock vände uppåt något i mars (se diagram 10). Även detaljhandeln har uppvisat en svag utveckling sedan oktober i fjol. Hushållens försämrade förtroende för den ekonomiska utvecklingen hänger sannolikt samman med den internationella konjunkturutvecklingen och den finansiella oron, som har bidragit till att Stockholmsbörsen i slutet av mars hade fallit med drygt 25 procent sedan börstoppen i somras (se diagram 2). Den förhållandevis svaga kvartalsvisa konsumtionstillväxten på ca 0,5 procent som noterades i slutet av förra året kommer därför att fortsätta under ytterligare några kvartal. Därefter kommer konsumtionen att ta fart under förutsättning att den finansiella oron klingar av. Uppväxlingen möjliggörs av att de grundläggande förutsättningarna för en förhållandevis stark konsumtionsutveckling är goda: hushållssparandet ligger på en hög nivå i utgångsläget, hushållens reala disponibla inkomster ökar med i genomsnitt ca 3,5 procent per år 2008–2009 och arbetsmarknaden befinner sig i ett balanserat läge. Efter en avmattning i år kommer därför hushållens konsumtionsutgifter att växa med 3,0 procent nästa år.

Investeringsstillväxten försvagas i år till följd av en dämpad produktionstillväxt och av att den nuvarande investeringsnivån sammantaget leder till ett gradvis minskat kapacitetsutnyttjande. Investeringarna fortsätter att växa i flertalet branscher men planer på starkt ökade investeringar finns i år på färre håll jämfört med i fjol. Det är främst i branscher med stora återstående kapacitetsproblem, t.ex. energisektorn, som man planerar att kraftigt öka investeringarna. Nästa år dämpas investeringsutvecklingen i näringslivet, vilket delvis kompenseras av att de offentliga myndigheternas investeringar förväntas växa snabbare än i år.

Till detta kommer att fjolårets starka, sannolikt till stor del ofrivilliga, lageruppbyggnad i industrin och handeln följs av en lageravveckling i år och nästa år. Lageravvecklingen ger ett relativt starkt negativt bidrag till BNP-tillväxten, i synnerhet i år.

Den förhållandevis svaga utvecklingen av den totala inhemska efterfrågan innebär att BNP-tillväxten bromsar in ytterligare i år. Den kalenderkorrigerade BNP-tillväxten blir i år ca 0,5 procentenheter lägre jämfört med i fjol och hamnar på 2,2 procent. Nästa år växer kalenderkorrigerad BNP med

2,7 procent, bl.a. till följd av att finanspolitiken bedöms bli expansiv. Den faktiska BNP-tillväxten i år blir 2,5 procent eftersom 2008 innehåller två fler arbetsdagar jämfört med 2007. Nästa år växer faktisk BNP med 2,6 procent (se diagram 11).

Den reala bruttonationalinkomsten (BNI) ökade 2007 med 3,9 procent, dvs. betydligt starkare än BNP. Detta berodde på en gynnsam utveckling av bytesförhållandet, dvs. förhållandet mellan export- och importpriser. I år och nästa år försämras bytesförhållandet igen varför real BNI ökar långsammare än BNP.

På grund av det osäkra läget i den amerikanska ekonomin är de svenska tillväxtutsikterna mer svårbedömda än vanligt. Det kan inte uteslutas att avmattningen i USA blir djupare och mer långvarig än vad som förutses i prognosen, vilket skulle kunna leda till en mer påtaglig försvagning av tillväxten i Sverige i år och nästa år.

Tabell 1 Valda indikatorer

Årlig procentuell förändring respektive procent

	2005	2006	2007	2008	2009
BNP till marknadspris	3,3	4,1	2,6	2,5	2,6
BNP, kalenderkorrigerad	3,3	4,4	2,7	2,2	2,7
Real BNI per capita	2,4	5,2	3,2	1,1	1,9
Bytesbalans ¹	6,1	8,5	8,3	8,0	8,1
Sysselsättning	0,5	1,8	2,4	1,0	0,4
Sysselsättningsgrad ²	77,2	77,7	79,4	80,1	80,3
Arbetslöshet (ILO) ³	7,7	7,1	6,2	5,9	5,9
Arbetsmarknadsgap	-2,5	-1,7	0,4	0,5	0,2
Timlön i näringslivet (KL)	3,2	3,1	3,5	4,4	4,4
Arbetskostnad i näringslivet (NR) ⁴	3,3	2,5	2,7	5,2	4,5
Produktivitet i näringslivet ⁴	3,5	3,5	-0,4	1,0	2,9
KPI	0,5	1,4	2,2	2,9	2,2
KPIX	0,8	1,2	1,2	2,2	2,0
Reporänta ⁵	1,50	3,00	4,00	3,75	3,75
Tioårig statsobligationsränta ⁵	3,4	3,6	4,3	4,3	4,5
Kronindex (KIX) ⁵	116,3	108,7	111,6	109,5	108,9
Offentligt finansiellt sparande ⁶	2,0	2,2	3,0	3,0	1,9
Konjunkturjusterat sparande ⁷	2,4	2,4	3,0	3,0	2,1

¹ Procent av BNP. ² Reguljär sysselsättning i procent av befolkningen 20–64 år.

³ Inkl. heltidsstuderande som sökt arbete. I procent av arbetskraften.

⁴ Kalenderkorrigerad. ⁵ Vid årets slut. ⁶ Procent av BNP.

⁷ Procent av potentiell BNP.

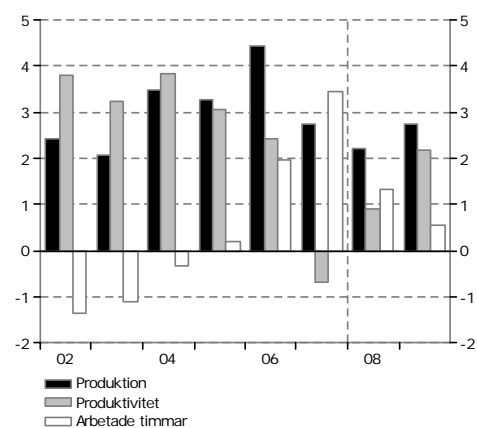
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

SVAGARE SYSSELSÄTTNING ÖKNING FRAMÖVER

Trots den vikande produktionsutvecklingen i följd ökade antalet arbetade timmar snabbt (se diagram 12). Den kraftiga sysselsättningsstillväxt som påbörjades hösten 2005 fortsatte under större delen av 2007. Mätt som årsgenomsnitt ökade sysselsättningen med exceptionellt höga 104 000 personer i följd. Sammantaget innebär denna utveckling att produktionen per arbetad timme föll. Att produktiviteten föll var oväntat. Den svaga produktivitetens utvecklingen kan sannolikt till viss del förklaras av brist på

Diagram 12 Produktion, produktivitet och arbetade timmar

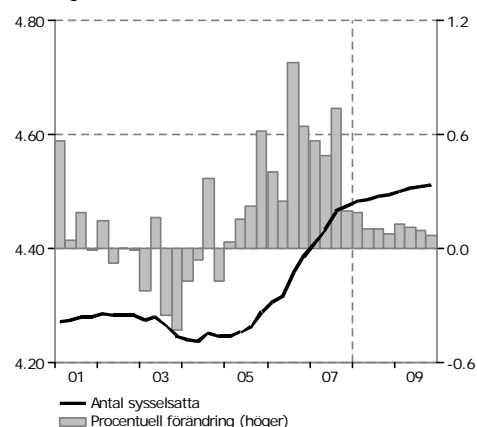
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 13 Sysselsättning

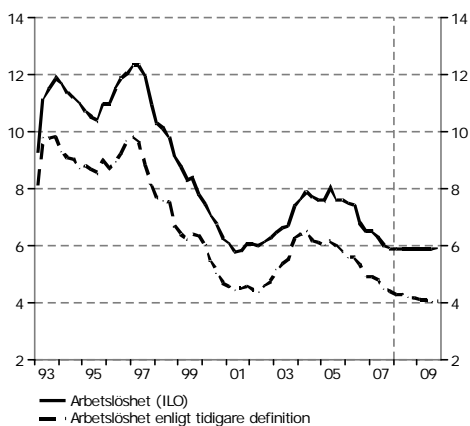
Miljoner respektive procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 15 Arbetslöshet

Procent av olika mått på arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 14 Arbetsmarknadsgap

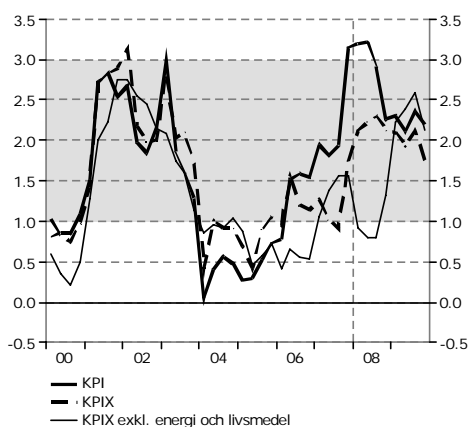
Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 16 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

produktionskapacitet och kvalificerad personal i industrin, men också av att företag i tjänstesektorn i betydande utsträckning anställde personer med begränsad erfarenhet av svensk arbetsmarknad och som därför till en början har relativt låg produktivitet.

Den svagare produktionstillväxten har sedan en tid tillbaka påverkat efterfrågan på arbetskraft. Sysselsättningstillväxten växlade ner påtagligt det fjärde kvartalet i fjol och förväntas försvagas något ytterligare framöver (se diagram 13). Företagens anställningsplaner är dock fortfarande expansiva, även om de dämpats påtagligt i jämförelse med hur planerna såg ut före årsskiftet. Mätt som årsgenomsnitt ökar sysselsättningen i år med ca 43 000 personer jämfört med i fjol. Utvecklingen under loppet av 2008 blir dock mer måttlig. Sysselsättningen bedöms öka med ca 20 000 personer mellan det fjärde kvartalet i fjol och det fjärde kvartalet i år. Sysselsättningen ökar främst inom tjänstebranscherna medan den minskar något inom industrin. Även under loppet av nästa år bedöms sysselsättningen öka med ca 20 000 personer. Uppgången består då nästan uteslutande av fler anställda inom den kommunala sektorn till följd en förväntad expansiv finanspolitik.

Arbetslösheten fortsatte att minska i fjol och uppgick igenomsnitt till 6,2 procent av arbetskraften. Arbetslösheten föll mot slutet av 2007 till 5,9 procent och stabiliserades 2008 och 2009 på denna nivå (se diagram 15) och ligger därmed strax under Konjunkturinstitutets bedömning av jämviktsarbetslöshetens nivå.

Till följd av den starka sysselsättningsuppgången i fjol blev resursutnyttjandet på arbetsmarknaden, mätt med det s.k. arbetsmarknadsgapet, något ansträngt mot slutet av året (se diagram 14). Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden återgår successivt mot ett balanserat läge i år trots att sysselsättningen fortsätter att öka. Det beror på att arbetskraftsutbudet samtidigt fortsätter att öka till följd av den demografiska utvecklingen och regeringens åtgärder för att stimulera arbetskraftsdeltagandet. Nästa år fortsätter resursutnyttjandet på arbetsmarknaden att minska något. Att nedgången inte blir större beror bl.a. på att den ekonomiska politiken läggs om i en expansiv riktning, vilket håller uppe efterfrågetillväxten.

REPORÄNTAN SÄNKTS TILL 3,75 PROCENT I ÅR

Inflationen steg snabbt under det andra halvåret i fjol, främst till följd av stigande priser på energi och livsmedel. I februari var KPIX-inflationen 2,0 procent samtidigt som KPIX exklusive energi och livsmedel endast var 0,8 procent högre än 12 månader tidigare (se diagram 16). Eftersom energi- och livsmedelspriserna inte väntas öka i samma takt framöver kommer deras bidrag till inflationen gradvis att minska. Samtidigt kommer KPIX exklusive energi och livsmedel att öka snabbare till följd av ett ökat kostnadstryck.

Medan arbetskostnaden per producerad enhet i näringslivet föll något under perioden 2002–2006 ökar den med i genomsnitt ca 4 procent per år 2007–2008 till följd av en svag produktivitet utveckling och stigande timlöneökningar (se diagram 17). Timlönerna i näringslivet bedöms ha ökat med i genomsnitt 3,5 procent i fjol. Det var en oväntat svag ökning med hänsyn till att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden steg och att de centralt avtalade löneökningarna uppgick till drygt 3 procent. Timlönernas ökningstakt växlade dock upp påtagligt under hösten och uppgick till 3,9 procent i slutet av året (se diagram 18). Timlönerna i näringslivet ökar med 4,4 procent per år 2008 och 2009. Enhetsarbetskostnadens ökningstakt dämpas nästa år, trots att timlönerna ökar förhållandevis snabbt, till följd av att produktivitetstillväxten stiger. Det fortsatt relativt höga vinstläget i näringslivet, inte minst i tjänstesektorn, innebär att företagen endast till en del vältrar över de stigande kostnaderna på priserna.

Inflationsförväntningarna steg relativt snabbt under 2007 och har legat en bit över 2 procent under inledningen av 2008. Reporäntan hålls kvar på 4,25 procent fram till sommaren, i syfte att dämpa inflationsförväntningarna, vilket är i linje med Riksbankens prognos (se diagram 19).

Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden minskar i år samtidigt som BNP-tillväxten fortsätter att ligga under den potentiella tillväxttakten. Om finans- och penningpolitiken framöver inte läggs om i en expansiv riktning skulle konjunkturen fortsätta att försämrans nästa år. KPIX-inflationen skulle vid en oförändrad ränta på 4,25 procent och en neutral finanspolitik hamna påtagligt under inflationsmålet 2010 och något år därefter. Finanspolitiken väntas få en expansiv inriktning 2009 och de därpå följande åren (se nedan). Givet den prognostiserade finanspolitiken är Konjunkturinstitutets bedömning att Riksbanken kommer att sänka styrräntan i två steg till 3,75 procent under det andra halvåret 2008. Penningpolitiken blir därmed något expansiv. KPIX-inflationen blir 2,2 procent i år och 2,0 procent nästa år och hamnar nära 2 procent även 2010.

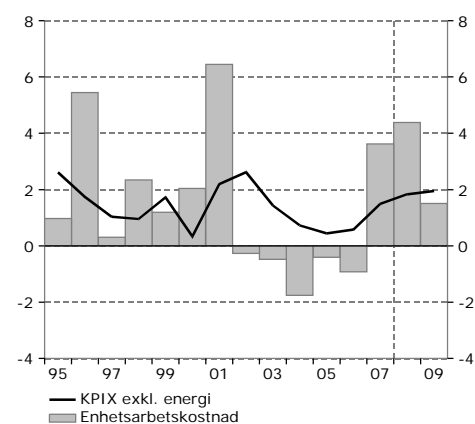
FINANSPOLITIKEN BLIR EXPANSIV NÄSTA ÅR

Vid hittills beslutad finanspolitik försvagas det finansiella sparandet i den offentliga sektorn, från 3,0 procent av BNP både 2007 och 2008 till 2,5 procent 2009. En viktig förklaring till att överskottet i de offentliga finanserna minskar under prognosperioden är att företagsskatterna och hushållens skatt på kapitalvinster faller tillbaka, bl.a. till följd av en dämpad vinstutveckling och den senaste tidens fallande börskurser. I år genomförs dessutom ett antal skattesänkningar, bl.a. det förstärkta jobbskatteavdraget, samtidigt som momsintäkterna tillfälligt är höga.

Enligt regeringens och riksdagens budgetpolitiska mål ska de offentliga finanserna visa ett överskott på motsvarande 1 procent som andel av BNP i genomsnitt över en konjunktur-

Diagram 17 Konsumentpriser och enhetsarbetskostnad

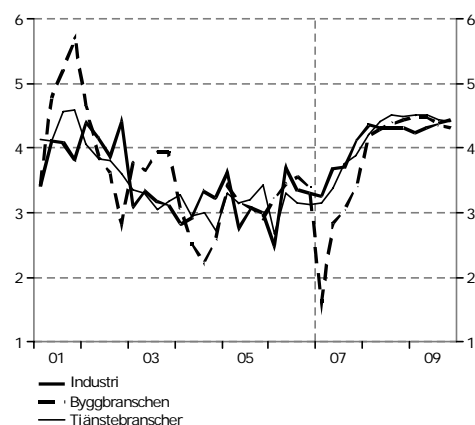
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 18 Timlön i näringslivsbranscher

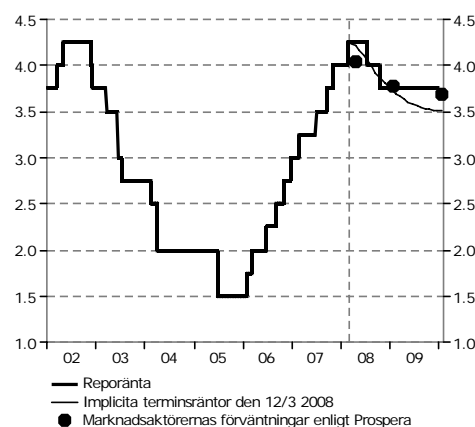
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 19 Reporäntan i Sverige

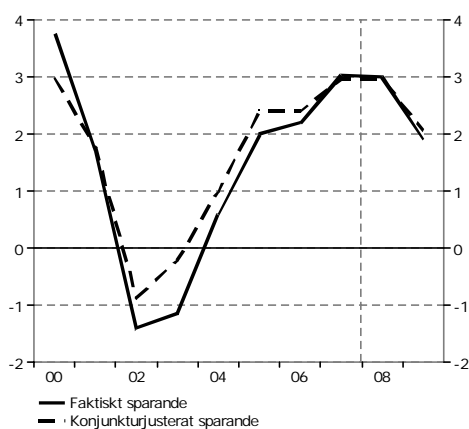
Procent, dagsvärden

Anm. Enligt avkastningskurvan den 12/3 2008 och Prosperas mätning den 15/1 2008.

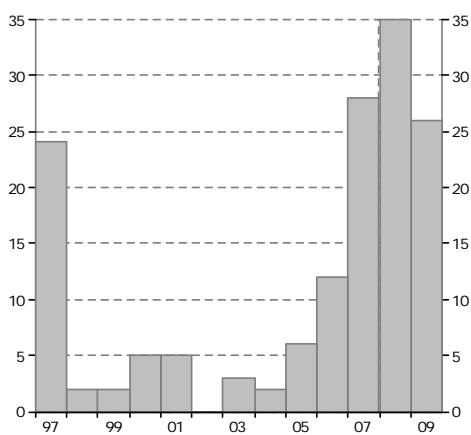
Källor: Riksbanken, Reuters, Prospera och Konjunkturinstitutet.

Diagram 20 Faktiskt och konjunkturjusterat finansiellt sparande
Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 21 Marginal till utgiftstaket
Miljarder kronor

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

cykel. Justerat för konjunkturen och engångseffekter ligger överskottet stabilt på 3,0 procent av BNP under perioden 2007–2009 vid den hittills beslutade inriktningen av finanspolitiken. Att det konjunkturjusterade sparandet ligger på en stabil nivå under perioden indikerar att finanspolitikens inriktning är neutral vid hittills beslutade regler. Den hittills beslutade finanspolitiken bedöms därför inte påverka resursutnyttjandet vare sig på arbetsmarknaden eller i ekonomin som helhet.

Vid nuvarande konjunkturbedömning och prognostiserad penningpolitik skulle en bibehållen neutral inriktning på finanspolitiken för nästa år innebära att BNP-tillväxten 2009 ligger kvar på en nivå på endast strax över 2 procent, vilket skulle innebära att konjunkturen fortsätter att försämrans. Eftersom överskottsmålet för de offentliga finanserna samtidigt överskrids med bred marginal finns det för närvarande ingen målkonflikt mellan att stabilisera resursutnyttjandet i ekonomin och att samtidigt successivt ta ner överskottet mot den målsatta nivån. Konjunkturinstitutets bedömning är därför att finanspolitiken kommer att få en expansiv inriktning nästa år och att det konjunkturjusterade sparandet som andel av BNP kommer att minska med ca 1 procentenhet mellan 2008 och 2009³. Konjunkturinstitutets makroekonomiska prognos bygger därför på att omkring 30 miljarder kronor kommer att tas i anspråk för ofinansierade inkomstminskningar och utgiftsökningar nästa år. Denna bedömning av finanspolitikens inriktning kan, på samma sätt som gäller för den penningpolitiska bedömningen, komma att förändras framöver.

Med hänsyn tagen till bedömningen av finanspolitikens inriktning för nästa år prognostiseras det faktiska sparandet i den offentliga sektorn uppgå till 1,9 procent av BNP 2009. Det konjunkturjusterade sparandet bedöms med hänsyn till denna bedömning uppgå till 2,1 procent av BNP (se diagram 20).

Omkring hälften av det antagna reformutrymmet antas beräkningstekniskt bestå av utgiftsökningar och omkring hälften av skattesänkningar. Med detta antagande fortsätter inkomst- och skattekvoten att falla under prognosperioden samtidigt som de offentliga utgifterna planar ut som andel av BNP. Budgeteringsmarginalen under utgiftstaket fortsätter att vara förhållandevis stor nästa år trots beräkningstekniskt antagna nya utgiftsreformer på omkring 15 miljarder kronor (se diagram 21).

³ Se vidare Specialstudie nr 16 *Konjunkturinstitutets finanspolitiska tankoram*.

FÖRDJUPNING

Svensk ekonomi 2010–2015

I denna fördjupning presenteras Konjunkturinstitutets bedömning av den ekonomiska utvecklingen i ett medelfristigt perspektiv.⁴ Det medelfristiga scenariot tar sin utgångspunkt i de konjunkturella obalanser och förlopp som finns beskrivna i kortsiktsprognosen. Den dynamiska anpassningen mot en konjunkturrellt balanserad ekonomi fortgår under 2010, men från och med 2011 följer det ekonomiska händelseförloppet i allt väsentligt den trendmässiga utvecklingen. Den ekonomiska tillväxten bestäms då av den takt i vilken utbudssidan i ekonomin växer. I praktiken kommer troligen oförutsedda händelser att inträffa under den medelfristiga tidshorizonten som innebär att ekonomin kommer att bli konjunkturrellt obalanserad. Eftersom dessa händelser inte kan förutses är dock den bästa bedömningen att ekonomin successivt anpassar sig mot konjunkturrell balans.

UTBUDET AV ARBETSKRAFT SLUTAR ATT VÄXA

Den svenska ekonomin förutses i det närmaste vara i konjunkturrell balans 2009 (se kapitlet ”Produktion och arbetsmarknad”). De små obalanser som finns korrigeras under 2010 och från och med 2011 antas utbudssidan vara styrande för den ekonomiska tillväxten. Därmed blir produktivitetstillväxten och tillväxten i arbetsutbudet gränssättande för den ekonomiska tillväxten. Detta innebär bl.a. att den demografiska utvecklingen i hög grad påverkar den ekonomiska tillväxten under medelfristperioden.

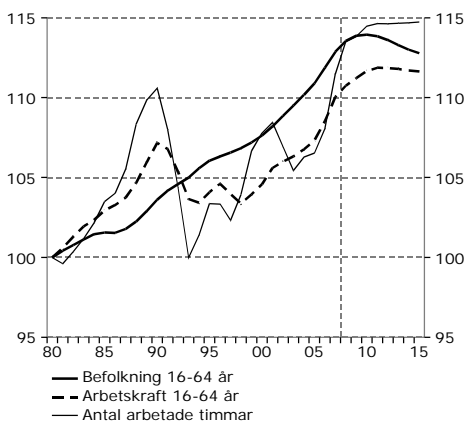
Det medelfristiga scenariot baseras på antagandet att arbetskraftsdeltagande, sysselsättningsgrad och medelarbetstid är oförändrade för varje enskild grupp av arbetskraften, uppdelad efter ålder, kön och ursprung.⁵ Detta är starka antaganden. Det är exempelvis möjligt att äldre framöver kommer att arbeta högre upp i åldrarna och att deras medelarbetstid stiger, t.ex. till följd av starkare ekonomiska drivkrafter att arbeta längre och i ökad omfattning samt en bättre hälsa. Det är dessutom möjligt att integrationen av utlandsfödda på arbetsmarknaden förbättras framöver, med stigande sysselsättningsgrad och medelarbetstid för dessa grupper som följd. Det medelfristiga scenariot beskri-

⁴ Ett utförligt sifferunderlag finns på Konjunkturinstitutets hemsida www.konj.se/medelfrist.

⁵ Konjunkturinstitutets metod för att beräkna det trendmässiga arbetskraftsutbudet, liksom produktivitetstillväxten, finns beskrivet i ”Timmar, Kapital och Teknologi - Vad betyder mest? – En analys av produktivitetstillväxten med hjälp av tillväxtbokföring”, bilaga 6 till Långtidsutredningen 2008. Till skillnad från i det medelfristiga scenariot beaktas dock inte kön i bilagan.

Diagram 22 Arbetsutbud

Index 1980=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 23 Produktivitet i näringslivet

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ver emellertid utvecklingen vid oförändrat beteende i dessa avseenden och ska ses mot bakgrund av detta.⁶

I medelfristscenariot medför den åldrande befolkningen att arbetskraften kommer att utvecklas betydligt svagare än den gjort de senaste 10 åren, även om de utbudsstimulerande reformer som genomförts de senaste åren mildrar försvagningen något under 2010 och 2011 (se *Konjunkturläget*, december 2006 och *Konjunkturläget*, augusti 2007). Under perioden 1998–2007 ökade befolkningen i arbetsför ålder (16–64 år) i genomsnitt med ca 33 000 personer per år, medan arbetskraften (16–64 år) i genomsnitt ökade något långsammare med ca 26 000 personer per år. I år fortsätter den starka utvecklingen av såväl befolkning som arbetskraft, men ökningstakterna minskar snabbt från och med 2009. År 2010 når befolkningen i arbetsför ålder sin dittills högsta nivå, varefter den minskar med i genomsnitt 0,2 procent per år t.o.m. 2015 (se diagram 22). Arbetskraften stagnerar dock i stort sett på 2010 års nivå under medelfristperioden. Skälet är en gynnsam sammansättningseffekt i befolkningen då medelålders personer, som har en relativt hög förvärvsfrekvens, ökar som andel av arbetskraften under perioden.

Den demografiska utvecklingen kommer att få märkbara effekter på den svenska ekonomin. På lång sikt kan antalet sysselsatta personer antas växa i samma takt som arbetskraften.⁷ Antalet arbetade timmar kan då bara öka snabbare än arbetskraften om medelarbetstiden ökar. Medelarbetstiden ökade snabbt i fjol och ökar även i år och nästa år, om än betydligt långsammare. Tendensen till stigande medelarbetstid antas fortsätta 2010–2015 då medelarbetstiden i genomsnitt ökar med 0,1 procent per år.⁸

Sammantaget innebär detta att antalet arbetade timmar ökar med 0,6 procent 2010 och med blygsamma 0,1 procent 2011, varefter de arbetade timmarna stagnerar helt under medelfristperioden.

BNP VÄXER I TAKT MED PRODUKTIVITETEN

Eftersom antalet arbetade timmar utvecklas mycket svagt 2010–2015 kommer BNP i stort sett att utvecklas i samma takt som produktiviteten under perioden. Produktivitetstillväxten i eko-

⁶ Den svaga utvecklingen av arbetskraften framöver kan i sig dessutom öka intresset för att bedriva en politik som stimulerar utbudet av arbetskraft.

⁷ Under antagandet att jämviktsarbetslösheten är konstant över tiden.

⁸ Medelarbetstiden mäts som totala antalet arbetade timmar enligt nationalräkenskaperna dividerat med sysselsättningen enligt SCB:s arbetskraftsundersökning AKU. I Konjunkturinstitutets arbetsutbudsprognos delas befolkningen upp i grupper efter ålder, kön och födelseland. Inom varje grupp antas medelarbetstiden vara oförändrad vilket innebär att enbart sammansättningseffekter svarar för förändringen i medelarbetstiden på aggregerad nivå.

nomin som helhet beror både på hur produktiviteten utvecklas i näringslivet och i den offentliga sektorn. Produktiviteten i näringslivet förväntas växa med i genomsnitt 2,8 procent per år 2010–2015 (se diagram 23), medan produktivitetstillväxten i offentlig sektor antas vara nära noll. För ekonomin som helhet, dvs. på BNP-nivå, växer därmed produktiviteten med i genomsnitt 2,0 procent per år (se tabell 2). Trots den blygsamma utvecklingen för antalet arbetade timmar kommer BNP att växa med i genomsnitt 2,2 procent per år 2010–2015 och BNP per capita växer sammanlagt med 11 procent 2010–2015 (se diagram 24).

ÖVERSKOTTEN I BYTESBALANSEN MINSKAR

Den svenska bytesbalansen uppvisar sedan drygt ett decennium tillbaka stora överskott. Som andel av BNP var överskottet hela 8,3 procent i fjol (se diagram 25) och de stora överskotten bedöms i huvudsak bestå i år och nästa år.

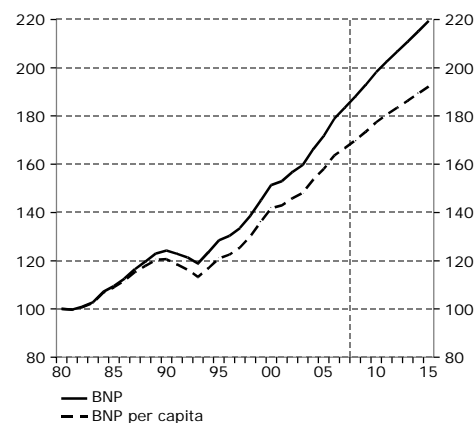
Bakom de stora bytesbalansöverskotten döljer sig stora finansiella sparandeöverskott i såväl den offentliga sektorn som den privata sektorn. De stora sparandeöverskotten i den privata sektorn förklaras bl.a. av ålderstrukturen hos befolkningen; gruppen medelålders personer, som har ett högt sparande i ett livscykelperspektiv, är för närvarande stor. Det höga offentliga sparandet ska delvis ses i ljuset av ett behov av att minska skuldsättningen för att möta kommande, demografiskt betingade påfrestningar för de offentliga finanserna. Men med den demografiska utvecklingen, med en åldrande befolkning, kommer sparandeöverskotten att minska redan i ett medelfristigt perspektiv. En större andel utanför arbetsför ålder innebär att det blir fler personer som ökar sin förbrukning av sparkapitalet, såväl det privata sparandet som det kollektiva offentliga sparandet i pensionssystemet.

Nettoexporten (dvs. summan av överskotten i handels- och tjänstebalansen) står för det huvudsakliga bidraget till bytesbalansens utveckling. I den medelfristiga kalkylen antas att nettoexporten mätt som andel av BNP kommer att minska successivt 2010–2015 (se diagram 25). Bytesbalansöverskotten kommer därmed att falla tillbaka något och uppgår 2015 till fortsatt höga 7,0 procent som andel av BNP.

Även om nettoexporten kommer att minska som andel av BNP finns det utrymme för exporten att fortsätta växa. I medelfristscenariot förutses att importinnehållet i konsumtionen, investeringarna och exporten kommer att fortsätta följa en positiv trend. Detta ger utrymme för exportindustrin att fortsätta expandera, om än i en svagare takt än tidigare. Den höga produktivitetstillväxten i exportindustrin bidrar även framöver till att

Diagram 24 BNP

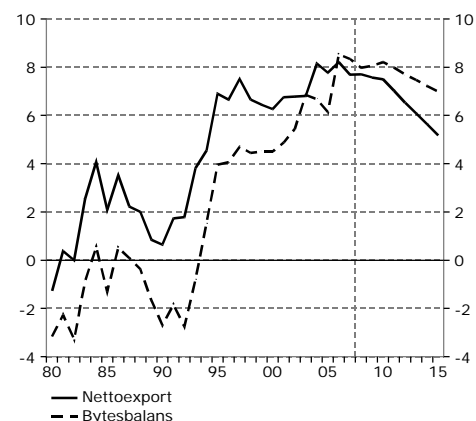
Index 1980=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 25 Nettoexport och bytesbalans

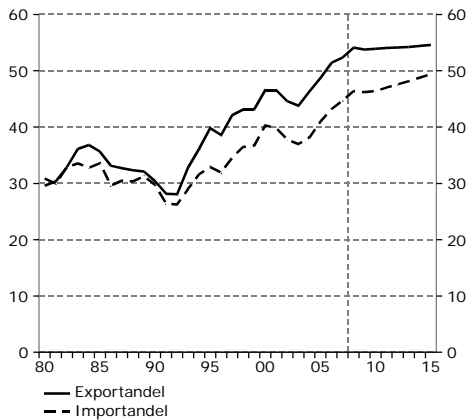
Procent av BNP, löpande pris

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 26 Export och import

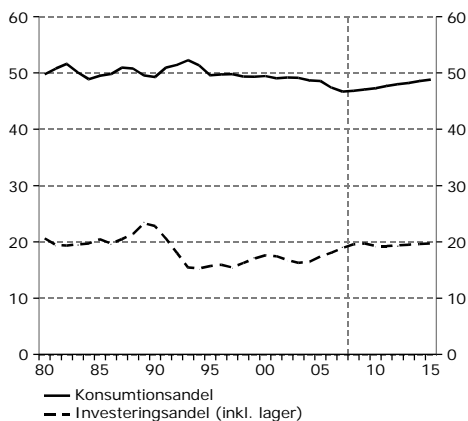
Procent av BNP, löpande pris

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 27 Hushållens konsumtion och totala investeringar

Procent av BNP, löpande pris

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 28 Offentliga sektorns finansiella sparande

Procent av BNP, löpande pris

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

exportpriserna utvecklas jämförelsevis svagt och att bytesförhållandet faller. Även om exportvolymerna fortsätter att öka innebär detta att värdet av exporten 2010–2015 inte växer särskilt mycket snabbare än BNP i löpande priser (se diagram 26).

HÖGRE INHEMSK EFTERFRÅGAN

Eftersom nettoexporten faller som andel av BNP kommer den inhemska efterfrågan, dvs. summan av bruttoinvesteringar, offentlig konsumtion och hushållens konsumtion, att öka som andel av BNP i motsvarande grad.

Bedömningen av den offentliga konsumtionens utveckling baseras på antagandet att sysselsättningen i den offentliga sektorn anpassas till den demografiska utvecklingen, så att personaltätheten, och därmed standarden, i offentlig verksamhet hålls oförändrad på 2009 års nivå. Utvecklingen av de offentliga konsumtionsutgifterna antas även styras av överskotten i de offentliga finanserna i relation till överskottsmålet (se nedan). Sammantaget innebär detta att volymen producerade och konsumerade offentliga tjänster ökar något som andel av BNP.

Hushållens konsumtionsutgifter har minskat som andel av BNP sedan början på 1990-talet. Sparkvoten har därmed ökat kraftigt, men sparandet väntas minska framöver när andelen äldre ökar. På sikt kommer därmed konsumtionsandelen att öka mot historiskt sett mer normala nivåer (se diagram 27).

Investeringarna, å andra sidan, har utvecklats starkt de senaste åren och 2007 var de mätt som andel av BNP 19,7 procent (se diagram 27). Detta är en i ett historiskt perspektiv normal nivå och investeringsandelen beräknas ligga på denna nivå mätt som andel av BNP även 2015.

DE OFFENTLIGA FINANSERNA STYRS AV ÖVERSKOTTSMÅLET

Det finansiella sparandet i den offentliga sektorn, dvs. skillnaden mellan dess inkomster och utgifter, antas gradvis minska ner mot 1 procent som andel av BNP (se diagram 28). Under perioden 2010–2015 blir sparandet därmed i genomsnitt högre än regeringens och riksdagens mål om ett sparande på 1 procent som andel av BNP över en konjunkturcykel. Minskningen av sparandeöverskottet åstadkoms genom en expansiv finanspolitik och utgifterna för offentlig konsumtion och transfereringar till hushållen förutses anpassas så att sparandet når 1 procent som andel av BNP 2015. De bestående sparandeöverskotten bidrar till att den offentliga bruttoskulden fortsätter att minska i relation till BNP (se diagram 29).

Den expansiva finanspolitiken bidrar till att den offentliga konsumtionen ökar med sammantaget motsvarande 1 procentenhet som andel av BNP mer under perioden 2010–2015 än den demografiskt motiverade förändringen. De offentliga transfereringsutgifterna till hushållen, dvs. sjukpenning, arbetslöshetsersättning m.m., skrivs fram dels med den demografiska utvecklingen och sysselsättningsutvecklingen, dels med pris- och/eller löneökningstakten. Till detta läggs en mindre beräkningsteknisk transferering till hushållen för att sparmålet ska nås 2015.

Den offentliga sektorns inkomster består i huvudsak av skatter. På medellång sikt antas att skattebaserna utvecklas i samma takt som relaterade ekonomiska variabler. Exempelvis bestämmer värdeutvecklingen av hushållens konsumtion mervärdesskatten medan lönesummans utveckling bestämmer inkomstskatten och arbetsgivaravgifterna. Skattesatserna (implicita) antas vara oförändrade efter kortsiktsprognosens slutår.⁹

Under åren fram till 2015 ökar andelen ålderspensionärer i befolkningen markant. Det är dock jämförelsevis unga pensionärer som står för uppgången, vilket är förhållandevis gynnsamt för de offentliga finanserna eftersom bl.a. vårdbehovet inte är så stort för denna grupp. Dock fortsätter sparandet i ålderspensionssystemet att minska i takt med fler personer går i ålderspension. Sammanfattningsvis blir det ingen dramatisk ökning av vare sig konsumtionsutgifter eller transfereringar under perioden. Ränteutgifterna minskar med den minskande statsskulden (se diagram 30).

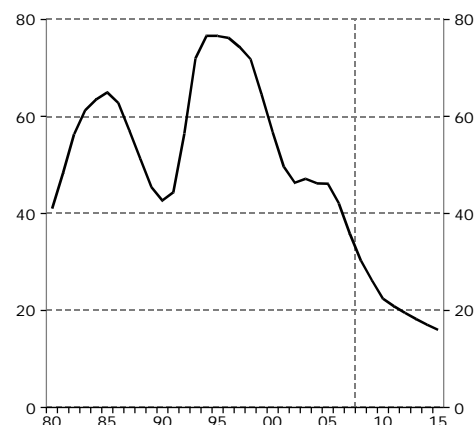
LÖNER, PRISER OCH RÄNTOR BESTÄMS AV RIKSBANKENS INFLATIONSMÅL

Den penningpolitiska bedömningen för 2010–2015 tar sin utgångspunkt i att ekonomin i det närmaste är konjunktorellt balanserad 2009 och att penningpolitiken under 2009 är svagt expansiv med en reporänta på 3,75 procent. För att undvika ett ansträngt resursutnyttjande i ekonomin längre fram och för att inflationsmålet ska uppnås höjs därför reporäntan 2010 (se diagram 31). Åren 2011–2015 är reporäntan 4,25 procent, vilket är i paritet med den bedömda jämviktsnivån. Inflationen uppgår i termer av KPIX då till 2,0 procent (se även fördjupningen ”Konjunkturinstitutets reporäntebedömning”).

Lönerna samt efterfrågan på arbetskraft och kapital påverkas av reporäntan så att den reala arbetskostnaden per producerad

Diagram 29 Offentlig bruttoskuld

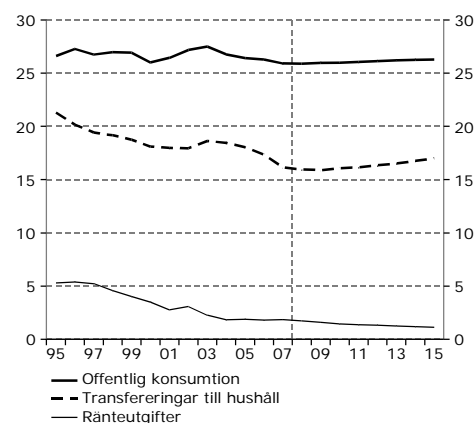
Procent av BNP, löpande pris

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 30 Offentliga sektorns utgifter

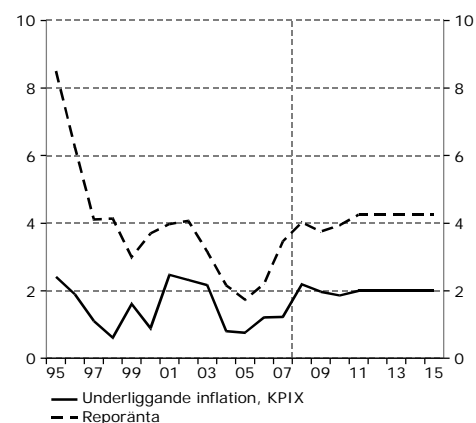
Procent av BNP, löpande pris

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 31 Inflation och reporänta

Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁹ Ett undantag görs för kapitalskatterna i förhållande till BNP, som på några års sikt är anpassade till ett historiskt genomsnitt.

enhet på sikt är konsistent med ett givet internationellt avkastningskrav.¹⁰

Den jämförelsevis snabba produktivitetsutvecklingen i Sverige bidrar tillsammans med en gradvis starkare nettoställning mot omvärlden och minskande nettoexport till att kronan förstärks i reala effektiva termer. Åren 2010–2015 uppgår apprecieringen till i genomsnitt 0,5 procent per år, uttryckt i termer av det reala effektiva växelkursindexet KIX (se tabell 2).

Tabell 2 Valda indikatorer på medellång sikt

Årlig procentuell förändring respektive procent

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BNP, fasta priser	2,7	2,2	2,0	2,0	2,0	2,0
Hushållens konsumtionsutgifter	3,2	3,2	2,8	2,7	2,8	2,7
Offentliga konsumtionsutgifter	1,2	1,1	1,0	1,0	0,9	0,8
Fasta bruttoinvesteringar ¹	2,2	2,3	3,0	3,2	3,3	3,4
Export av varor och tjänster	5,0	3,8	3,4	3,4	3,4	3,4
Import av varor och tjänster	4,9	4,6	4,3	4,3	4,3	4,3
Arbetskraft	0,4	0,2	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Arbetslöshet ²	5,9	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Sysselsättning	0,4	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Antal arbetade timmar	0,6	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Produktivitet, BNP-nivå	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
Inflation, KPI ³	2,5	2,7	2,5	2,5	2,4	2,4
Inflation, KPIX ³	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Reporänta ³	3,9	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Femårig statsobligationsränta ³	4,6	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7
Real växelkurs, KIX ³	-0,4	-0,5	-0,5	-0,6	-0,5	-0,5
Arbetskostnad i näringslivet	4,4	4,5	4,5	4,5	4,4	4,4
Disponibel inkomst, hushåll	2,2	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6
Bytesbalans ⁵	8,2	8,0	7,7	7,5	7,2	7,0
Offentligt finansiellt sparande ⁵	1,7	1,5	1,3	1,2	1,1	1,0

¹ Inkl. lagerinvesteringar. ² Procent av arbetskraften. ³ Årsmedelvärde. ⁵ Procent av BNP.

Källa: Konjunkturinstitutet.

¹⁰ Läs om Konjunkturinstitutets tankeram för arbetskostnadsutvecklingen i Lönebildningsrapporten 2006

Internationell konjunkturutveckling

Den globala tillväxten har fallit tillbaka. År 2008 försvagas konjunkturen i OECD-området till följd av bl.a. krisen på de finansiella marknaderna och höga energi- och livsmedelspriser. Konjunkturedgången är mest markant i USA där kraftigt fallande bostadsinvesteringar bidrar till att dra ner tillväxten. Den fortsatt starka utvecklingen i många utvecklingsekonomier innebär att inbromsningen av den globala tillväxten blir måttlig. Sammantaget bedöms den svaga konjunkturen i USA leda till en konjunkturavmattning i världen 2008 och 2009, men inte till någon djupare global konjunkturedgång. Den globala tillväxten 2008 och 2009 blir ca 4 procent per år, dvs. bara något under den trendmässiga tillväxttakten. Det globala resursutnyttjandet bedöms därmed falla något under prognosperioden.

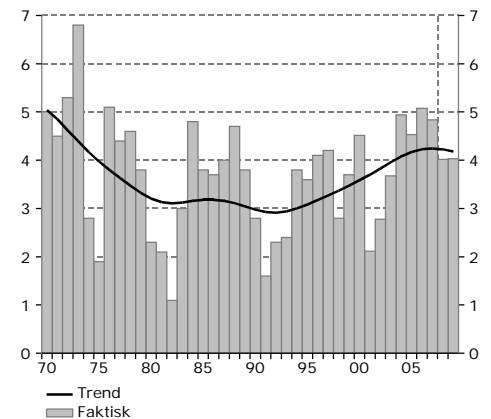
Den globala BNP-tillväxten växlar ner till 4 procent per år 2008 och 2009 efter ett antal år med hög tillväxt. Den globala BNP-tillväxten på 5,1 procent 2006 var t.ex. den högsta tillväxttakten sedan 1976 (se diagram 32). Nedväxlingen 2008 beror framför allt på en konjunkturavmattning i delar av OECD-området, där tidigare räntehöjningar nu bromsar BNP-tillväxten. Tillväxten i OECD-länderna hålls även tillbaka av höga råvarupriser, en svag utveckling på bostadsmarknaden i flera länder samt av krisen på de finansiella marknaderna. Konjunkturförsvagningen är tydligast i USA, där resursutnyttjandet faller märkbart de kommande åren. Andra länder påverkas av den amerikanska nedgången via lägre importefterfrågan och via utvecklingen på de finansiella marknaderna (se kapitlet Finansmarknaderna).

Att den globala BNP-tillväxten inte blir lägre 2008 beror på den fortsatt starka ekonomiska utvecklingen i tillväxtekonomierna, inte minst i Kina. BNP-tillväxten i Kina blev 11,4 procent 2007 (se diagram 33), vilket var den högsta tillväxten sedan 1994. Framöver dämpas tillväxten något till följd av en svagare amerikansk import och av de kinesiska myndigheternas åtgärder för att hålla tillbaka den ekonomiska aktiviteten. I Indien kommer den mycket starka konjunkturen visserligen att dämpas något, men BNP-tillväxten drivs på av investeringarna och uppgår till knappt 8 procent både 2008 och 2009. Ryssland och Brasilien fortsätter också att växa snabbt då de gynnas av den starka efterfrågan på råvaror.

År 2009 stiger BNP-tillväxten i OECD-området något, men hamnar alltjämt under den trendmässiga tillväxttakten. Den globala tillväxten hålls då tillbaka av en något lugnare tillväxttakt i utvecklingsländerna. Sammantaget bedöms den svaga utvecklingen av den amerikanska ekonomin leda till en konjunkturavmattning i världen 2008 och 2009, men inte till någon djupare global konjunkturedgång.

Diagram 32 Global BNP

Årlig procentuell förändring

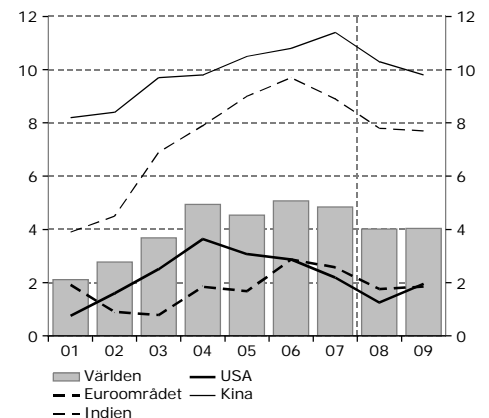

Anm. Trend beräknad med HP-filter.

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 33 BNP i valda länder

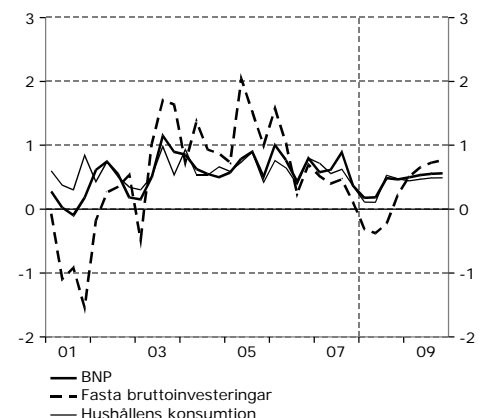
Årlig procentuell förändring

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 34 BNP och efterfrågan i OECD-området

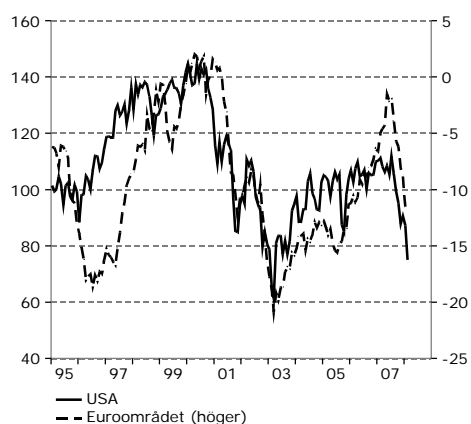
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 35 Konsumentförtroende i USA och euroområdet

Index 1985=100 respektive netttotal

Källor: The Conference Board och Eurostat.

Diagram 36 Export i världen

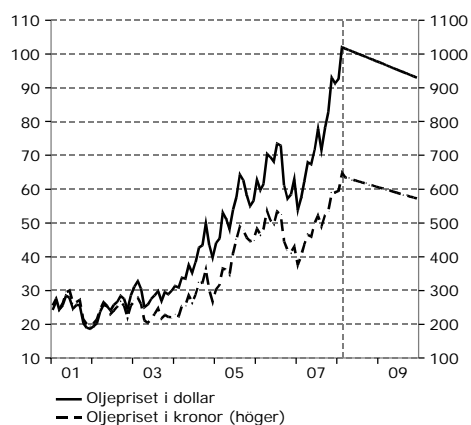
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: IMF.

Diagram 37 Oljepris

Brent dollar/fat respektive kronor/fat, månadsvärden

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

SVAG INVESTERINGSKONJUNKTUR I OECD-OMRÅDET 2008

De fasta bruttoinvesteringarna i OECD-området bedöms bli lägre 2008 än 2007. Det cykliska uppsvinget i de fasta bruttoinvesteringarna var en viktig faktor för den globala konjunkturuppgången under perioden 2004–2007. Under 2006 och 2007 mattades dock investeringstillväxten i OECD-området gradvis av (se diagram 34). Det första halvåret 2008 faller de fasta bruttoinvesteringarna, men svackan blir kortvarig och från och med slutet av 2008 stiger investeringarna igen.

Det är i stor utsträckning bostadsinvesteringarna i USA som ligger bakom detta förlopp. Bostadsinvesteringarna i USA har fallit varje kvartal sedan början av 2006 och väntas fortsätta att falla 2008, om än i gradvis avtagande takt. År 2009 sker en återhämtning i bostadsinvesteringarna och även tillväxten i näringslivets investeringar i USA ökar. För OECD-området som helhet bidrar detta till att investeringstillväxten från andra halvåret gradvis stiger 2008–2009, trots att investeringstillväxten i euroområdet och Japan dämpas.

Även hushållens konsumtionstillväxt blir förhållandevis svag i OECD-området i början av 2008. De senaste årens mycket starka husprisuppgång har avstannat i många länder och har i en del länder övergått i ett prisfall. Höga energi- och livsmedelspriser urholkar hushållens köpkraft och därtill har utvecklingen på aktiemarknaden varit svag i slutet av 2007 och inledningen av 2008. Konsumentförtroendet i både USA och euroområdet har fallit sedan mitten av 2007 (se diagram 35). Den starka arbetsmarknaden i många länder väntas dock medföra en viss återhämtning av hushållens konsumtionstillväxt, som blir ungefär lika stor som BNP-tillväxten framöver. I ett flertal länder blir finanspolitiken mindre stram jämfört med de senaste åren. I Kina väntas den ekonomiska politiken medföra att efterfrågan i allt mindre grad drivs av investeringar och i allt högre grad av hushållens konsumtion.

År 2006 uppgick världshandelstillväxten till 10,3 procent. Under loppet av 2007 minskade tillväxten dock relativt snabbt. Det tredje kvartalet växte exporten med 5,3 procent jämfört med motsvarande kvartal 2006. År 2008 och 2009 bedöms världshandeln växa med drygt 6 procent per år.

Global BNP bedöms växa med ca 4 procent per år under prognosperioden, dvs. något långsammare jämfört med de senaste åren. Osäkerheten är dock stor och riskerna för en sämre utveckling dominerar (se nedan).

FORTSATT HÖGT OLJEPRIS

Oljepriset steg kraftigt under hösten 2007 och har sedan november i fjol legat över 90 dollar per fat (se diagram 37). I genomsnitt var priset för Brent nordsjöolja 92,6 dollar per fat i januari och 95,8 dollar per fat i februari. I reala termer börjar oljepriset närma sig de nivåer som rådde vid oljekrisen i slutet av 1970-talet (se diagram 38).

Oljeförbrukningen i världen har fortsatt att öka. År 2007 ökade förbrukningen med knappt 1,5 procent vilket var något snabbare än 2006. Samtidigt har oljelagren minskat vilket har drivit upp riskpremien i priset. Avgörande för oljeprisuppgången har varit att OPEC under 2007 lyckades genomföra de beslutade produktionsminskningarna.

OPEC:s marknadsandel stiger de kommande åren, och därmed möjligheten att påverka priset, eftersom oljeförbrukningen växer snabbare än den totala produktionsökningen utanför OPEC. OPEC har inget officiellt mål för oljepriset, men på grundval av organisationens inofficiella uttalanden bedöms den rikta in sig på ett pris över 80 dollar per fat. Oljepriset bedöms därför falla något under prognosperioden, till 98 dollar per fat i slutet av 2008 och till 93 dollar per fat i slutet av 2009.

Osäkerheten om oljepriset är fortsatt stor. Produktionsstörningar och politisk oro i viktiga producentländer kan snabbt leda till kraftiga prishöjningar. Om OPEC misslyckas med sin samordning eller om den globala konjunkturen försvagas mer än vad som förutses i denna prognos kan dock priset på olja falla mer än prognostiserat.

HÖGA RÅVARUPRISER HAR DRIVIT UPP DEN GLOBALA INFLATIONEN

Inflationen i OECD-området steg snabbt mot slutet av 2007 till den högsta nivån sedan 2001 (se diagram 39). Den stigande inflationen var framför allt en följd av snabbt stigande energi- och livsmedelspriser. De internationella livsmedelspriserna och priserna på flertalet råvaror har ökat markant de senaste åren till följd av såväl utbudsstörningar som den starka efterfrågetillväxten, inte minst i en rad tillväxtekonomier med Kina i spetsen.

Dåliga skördar i t.ex. Australien och USA, en ökad efterfrågan på kött och mejeriprodukter i bl.a. Kina och Indien samt en ökad användning av spannmål i produktionen av bränsle ledde till dramatiska uppgångar av världsmarknadspriserna på jordbruks- och livsmedelsprodukter 2006 och 2007 (se diagram 40). Prisuppgången på livsmedel är särskilt kännbar i tillväxtekonomierna, där livsmedel generellt utgör en större del av hushållens varukorg. Livsmedelspriser är cykliska och en prisuppgång leder normalt till att produktionen ökar, varefter priserna så småningom faller tillbaka. Anpassningen mot högre produktion tar dock tid. Eftersom lagren av spannmål har minskat snabbt och konkurrensen om grödornas användning har ökat är det inte troligt att priserna faller tillbaka dramatiskt de kommande två åren.

Priserna på icke-järnmetaller sjönk under andra halvåret 2007, efter att ha stigit kraftigt 2005 och 2006 (se diagram 41). Prisnedgången var störst för zink och nickel. Större lager hos producenterna i kombination med viss lageravveckling hos köparna bidrog till prissägningen. Åren 2008 och 2009 fortsätter utbudet av icke-järnmetaller att öka och priserna förväntas sjunka ytterligare något. Den globala efterfrågan bedöms dock

Diagram 38 Realt oljepris i dagens penningvärde

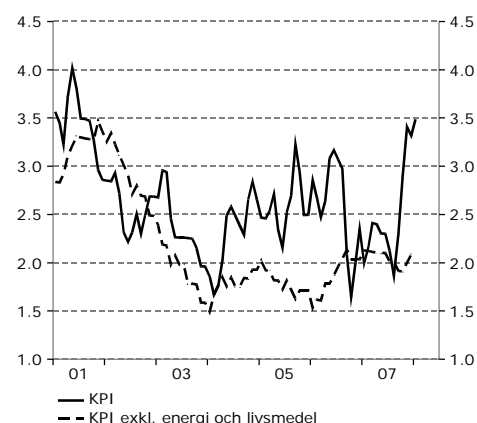
Index 2008-01-01=92,9, månadsvärden

Anm. Pris på WTI-olja deflaterad med konsumtionsvägd KPI för 14 OECD-länder i gemensam valuta.

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum

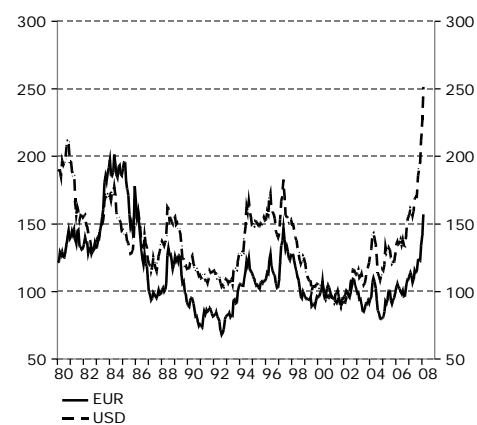
Diagram 39 Inflation i OECD-området
Procent, månadsvärden

Källa: OECD.

Diagram 40 Livsmedelspriser

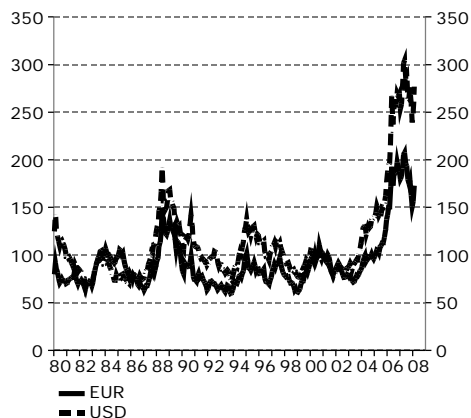
Index 2000=100, månadsvärden

Källa: HWWA.

Diagram 41 Icke-järnmetaller

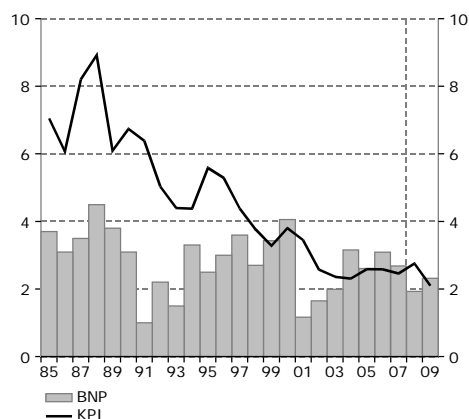
Index 2000=100, månadsvärden

Källa: HWWA.

Diagram 42 BNP och inflation i OECD-området

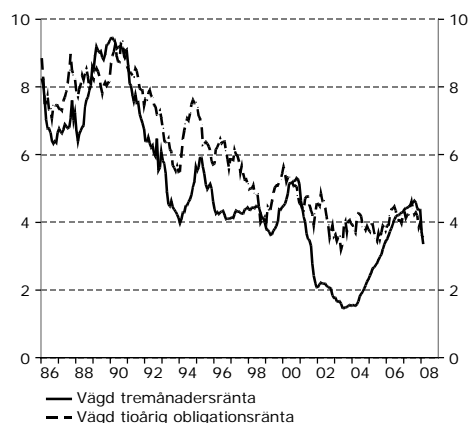
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 43 Globala räntor

Procent, månadsvärden

Anm. Valutavikter används för att väga samman räntorna på statspapper i USA, euroområdet, Japan, Storbritannien, Schweiz, Australien och Kanada. Vikterna motsvarar andelen transaktioner i respektive valuta.

Källor: Konjunkturinstitutet, BIS och Reuters EcoWin.

vara fortsatt hög, varför prisnedgången blir måttlig. Vid utgången av 2009 ligger priserna kvar på en betydligt högre nivå än 2005 när prisuppgången började ta fart.

Inflationen exklusive energi och livsmedel i OECD-området uppgick i januari 2008 till 2,1 procent. Den totala inflationen var dock betydligt högre på 3,5 procent. Inflationen faller tillbaka framöver i takt med att resursutnyttjandet blir mindre ansträngt och inflationsimpulserna från energi och livsmedel minskar. År 2009 blir inflationen i OECD-området 2,1 procent (se diagram 42).

MER EXPANSIV PENNINGPOLITIK TROTS HÖG INFLATION

De senaste åren har penningpolitiken på många håll förts i en åtstramande riktning. Denna utveckling bröts dock hösten 2007 då först den amerikanska centralbanken (Fed) och senare även Bank of England sänkte sina styrräntor samtidigt som den europeiska centralbanken (ECB) gjorde en paus i sin räntehöjningscykel (se diagram 43).

Många centralbanker står inför besvärliga avvägningar. Å ena sidan har riskerna för en global konjunkturedgång ökat, vilket skulle motivera en mer expansiv penningpolitik. Å andra sidan kan snabbt stigande energi- och livsmedelspriser ge spridningseffekter till andra priser och leda till krav på högre löneökningar. En sådan utveckling skulle motivera en stramare penningpolitik.

Centralbankernas beslut kompliceras ytterligare av den ihållande oron på de finansiella marknaderna. Turbulensen på de finansiella marknaderna har sitt ursprung i förluster hos amerikanska bolåneinstitut och är i första hand ett inhemskt amerikanskt problem. Störningen drabbar dock även andra länder eftersom amerikanska huslån har använts som säkerhet för internationellt handlade värdepapper. Vidare är den lägre riskbenägenheten ett globalt fenomen.

Resursutnyttjandet i OECD-området bedöms ha varit i stort sett balanserat i slutet av 2007, men det faller tillbaka 2008 och 2009. Högre riskpremier och ökad återhållsamhet i bankernas kreditgivning har bidragit till att strama åt de finansiella förhållandena för företag och hushåll. Då dessutom bidragen till inflationen från energi- och livsmedelspriserna väntas avta framöver krävs ingen ytterligare åtstramning av penningpolitiken för att gradvis bringa ner inflationen. De flesta centralbankerna i OECD-området bedöms därför den närmaste tiden lägga större vikt vid nedåtriskerna för konjunkturer än vid den höga inflationen och väntas antingen sänka sina räntor eller vänta med ytterligare räntehöjningar.

DEN INTERNATIONELLA RISKBILDEN

Prognosen bygger på bedömningen att bl.a. centralbankens likviditetstillskott och räntesänkningar i USA bidrar till att den finansiella krisen gradvis avtar. Effekten av den finansiella krisen

på den reala ekonomin kan därmed begränsas. Om problemen på de finansiella marknaderna skulle förvärras ytterligare och medföra kraftigt minskad kreditgivning och minskat förtroende hos såväl hushåll som företag världen över, skulle det få negativa effekter på både tillgångspriser och den reala ekonomiska utvecklingen (se fördjupning i *Konjunkturläget*, januari 2007, ”Effekter av en fördjupad finansiell kris i omvärlden”).

Riskerna för en svagare utveckling av den reala ekonomin bedöms vara störst i USA. För det första är risken för ett abrupt husprisfall större i USA än i de flesta andra länder. För det andra har hushållens konsumtion under senare år till en väsentlig del understötts av stigande tillgångspriser.

Det finns ett samband mellan utvecklingen på den amerikanska bostadsmarknaden och hur långvarig den finansiella krisen kommer att bli. Om bostadsmarknaden fortsätter att försvagas markant ökar risken för en nedåtgående spiral med ytterligare kreditförluster, fortsatt turbulens på världens finansmarknader och en mer omfattande nedgång i den amerikanska och globala konjunkturen.

Den låga sparkvoten i USA är relaterad till de globala sparandeobalanserna. Dessa har visserligen minskat något under 2007, men de utgör fortfarande en osäkerhetsfaktor för den globala ekonomin, i synnerhet via risken för en ytterligare försvagning av dollarn. I ett riskscenario där dollarn faller snabbt i värde skulle turbulensen på de finansiella marknaderna förvärras. Detta skulle bromsa den globala tillväxten.

Den ekonomiska utvecklingen i Kina är svårbedömd. Om den förväntade avmattningen av den kinesiska tillväxten uteblir skulle den globala konjunkturutvecklingen på kort sikt kunna bli något starkare. En starkare ekonomisk utveckling i tillväxtekonomierna utgör dock även en nedåtrisk för konjunkturen i länder som är nettoimportörer av råvaror eftersom den sannolikt skulle innebära fortsatta prisökningar på olja, jordbruksprodukter och andra råvaror. Detta skulle leda till högre inflation med penningpolitisk åtstramning som följd.

Oljeprisutvecklingen är särskilt svårbedömd eftersom oljepri-set den senaste tiden har uppvisat stor volatilitet. Produktionsstörningar eller politisk oro i producentländerna kan leda till stora oljeprishöjningar som, även om de blir tillfälliga, kan påverka den globala tillväxten negativt.

Tabell 3 BNP och KPI i världen

Årlig procentuell förändring

	BNP				KPI ¹			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
USA	2,9	2,2	1,2	2,0	3,2	2,9	3,2	2,1
Kanada	2,8	2,7	1,6	2,3	2,0	2,1	1,7	2,0
Japan	2,4	2,0	1,5	2,0	0,2	0,1	0,6	0,5
Danmark	3,9	1,8	1,7	1,5	1,9	1,7	2,4	2,2
Norge	2,5	3,5	3,2	2,4	2,3	0,7	2,8	2,3
Euroområdet	2,9	2,6	1,8	1,9	2,2	2,1	2,6	2,2
Finland	4,8	4,3	2,8	2,5	1,3	1,6	2,6	2,1
Tyskland	3,1	2,6	1,7	1,8	1,8	2,3	2,3	1,9
Frankrike	2,2	1,9	1,8	1,9	1,9	1,6	2,4	1,9
Italien	1,9	1,7	0,8	1,1	2,2	2,0	2,6	2,2
Storbritannien	2,9	3,1	1,8	2,2	2,3	2,3	2,3	2,0
EU	3,0	2,8	1,9	2,0	2,2	2,3	2,8	2,3
OECD	3,1	2,7	1,9	2,3	2,6	2,5	2,8	2,1
Indien	9,7	8,9	7,8	7,7	5,8	6,4	5,6	4,7
Kina	10,8	11,4	10,3	9,8	1,5	4,8	5,2	3,8
Sydamerika	5,6	6,3	4,6	4,2	6,0	6,1	6,2	5,9
Världen	5,1	4,8	4,0	4,0				

Anm. BNP-siffrorna är kalenderjusterade och aggregat beräknas med hjälp av s.k. köpkraftsjusterade (Purchasing Power Parity, PPP) vikter. PPP-vikterna för bl.a. Kina och Indien har nyligen justerats ner med upp till 40 procent. Eftersom dessa länder sedan en tid, och även enligt prognosen, växer betydligt snabbare än det globala genomsnittet, drar en sådan justering ner såväl de senaste årens som de kommande årens prognostiserade globala tillväxt. Bedömningen av marknadstillväxten för svensk export påverkas inte av dessa förändringar då de vikter som används för den bedömningen inte är köpkraftsjusterade.

¹ KPI för EU-länder avser harmoniserade KPI (HIKP).

Källor: IMF, OECD, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Tillväxtekonomier

EXPANSIONEN I KINA FORTSÄTTER I NÅGOT LÄGRE TAKT

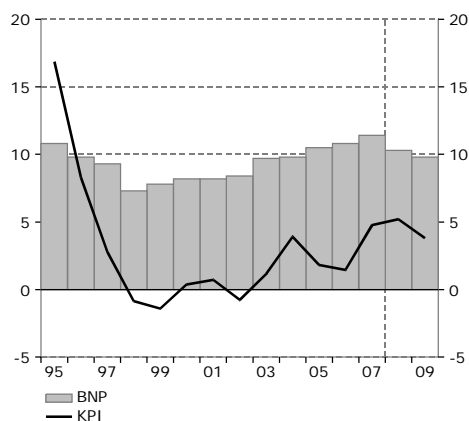
Kinas BNP ökade med 11,4 procent 2007 (se diagram 44), vilket var den högsta tillväxttakten sedan 1994. Såväl investeringarna som hushållskonsumtionen och exporten ökade starkt. Den snabba exporttillväxten bidrog till ett stigande handelsöverskott och en ökad valutareserv. Förra året hade Kinas utländska finansiella tillgångar stigit till ca 1 500 miljarder dollar, vilket motsvarar ca 47 procent av BNP.

Hushållens konsumtion accelererade i slutet av förra året, delvis beroende på stigande löneökningstakt. Exporttillväxten dämpades däremot bl.a. till följd av en svagare ökning av exporten till USA. Även investeringstillväxten mattades av något, vilket delvis var effekten av den kinesiska centralbankens åtstramningsåtgärder. Dessa innefattade successiva höjningar av in- och utlåningsräntor och ökade kassakrav för bankerna samt administrativa åtgärder för att dämpa kreditgivningen.

Den globala börsnedgången har bidragit till att även Shanghai-börsen har fallit (se diagram 45). Från hösten 2007, då börsen kulminerade, till i mitten av mars 2008 sjönk den med ca

Diagram 44 BNP och inflation i Kina

Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: IMF, National Bureau of Statistics, China och Konjunkturinstitutet.

30 procent. Trots nedgången var börsvärdet ca 350 procent högre än i början av 2006 då börsuppgången inleddes.

BNP-tillväxten dämpas till 10,3 procent 2008 och till 9,8 procent 2009. Detta beror framför allt på att myndigheternas åtstrammingsåtgärder ytterligare begränsar investeringstillväxten framöver. Dessa åtgärder påverkar i mindre grad hushållens konsumtion, som i stället ökar snabbare till följd av bl.a. myndigheternas fortsatta insatser för att höja levnadsstandarden på landsbygden.

Konsumentprisinflationen accelererade från 1,5 procent 2006 till 4,8 procent 2007, vilket främst orsakades av att livsmedelspriserna steg mycket snabbt bl.a. till följd av nödslakt av svin. Inflationen blir även i år jämförelsevis hög, 5,2 procent, bl.a. på grund av betydande frostsador på grödor. När dessa tillfälliga effekter avtar sjunker inflationstakten till 3,8 procent 2009.

USA

MILD RECESSION I USA

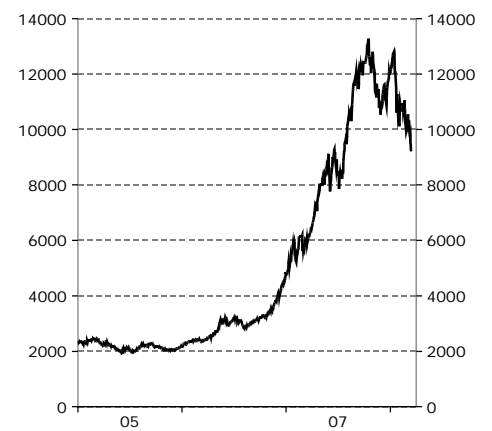
Efter den starka BNP-tillväxten det tredje kvartalet 2007 mattades tillväxten, enligt preliminär statistik, till 0,2 procent det fjärde kvartalet (se diagram 46). Avmattningen var bredbaserad. För helåret 2007 blev tillväxten 2,2 procent.

Det finns tecken på att tillväxten faller ytterligare det första kvartalet 2008 och t.o.m. blir negativ. Inköpschefsindex för tillverkningsindustrin har fallit vilket indikerar en dämpad tillförsikt och en fortsatt avmattning i industrikonjunkturen (se diagram 47) I tjänstesektorn har inköpschefsindex varit mycket volatilt och fallet har varit betydligt större än för tillverkningsindustrin, trots att index steg rejält i februari (se diagram 47). Även bland småföretagen har tillförsikten fallit rejält. Fortsatt stigande lager av osålda hus och färre igångsatta nya husbyggen indikerar att bostadsinvesteringarna kommer att fortsätta att falla kraftigt. Sammantaget faller de fasta bruttoinvesteringarna betydligt mer första kvartalet 2008 än fjärde kvartalet 2007. Ett antal faktorer tyder på att även hushållens konsumtionsutgifter faller något det första kvartalet i år. Konsumenterna har blivit mer försiktiga och konsumentförtroendet har fallit kraftigt (se diagram 48). Kreditgivningningen har förblivit stram och huspriserna har fortsatt att falla. Inflationstakten har varit hög vilket har hållit tillbaka hushållens köpkraft. Arbetsmarknaden har försvagats sedan i somras och i februari i år föll sysselsättningen. Jämfört med samma period 2007 var dock sysselsättningen trots allt 0,6 procent högre. Arbetslösheten har stigit och var 4,8 procent i februari i år, en uppgång med 0,4 procentenheter sedan botten i mars 2007.

Även det andra kvartalet i år förväntas hushållens konsumtionsutgifter fortsätta att falla något. Andra halvåret 2008 tar dock konsumtionstillväxten viss fart. Nyligen beslutade kongressen om ett finanspolitiskt stimulanspaket på motsvarande ca en

Diagram 45 Shanghai-börsens utveckling

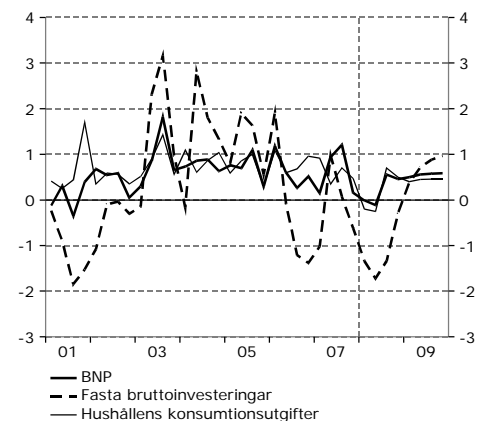
Index, dagsvärden

Källa: Reuters.

Diagram 46 BNP och efterfrågan i USA

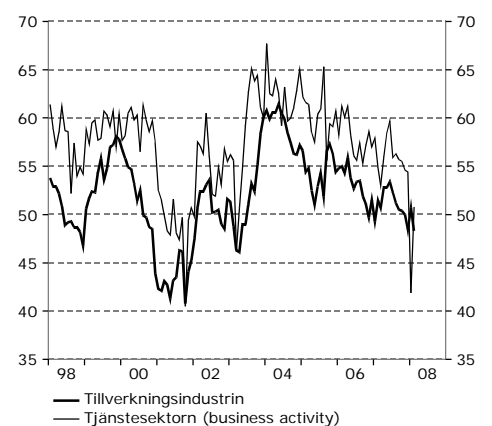
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Diagram 47 Inköpschefsindex (ISM) i USA

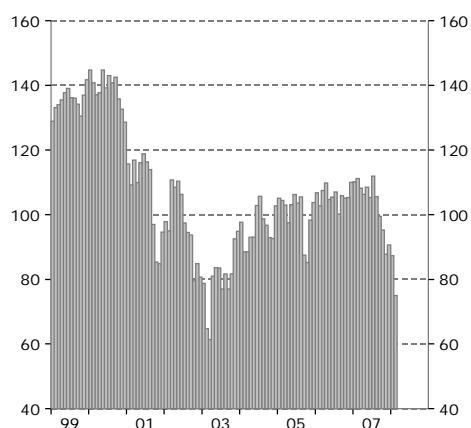
Index, månadsvärden

Källa: Institute for Supply Management.

Diagram 48 Konsumentförtroende i USA

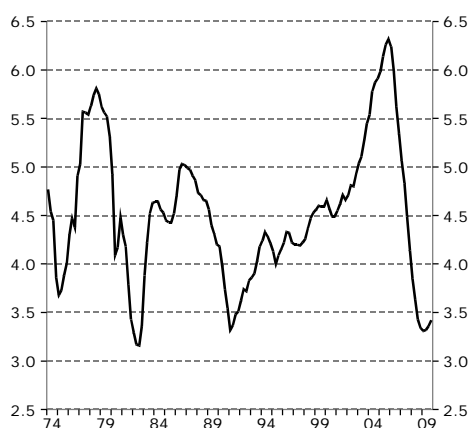
Index 1985=100, månadsvärden

Källa: The Conference Board.

Diagram 49 Bostadsinvesteringar i USA

Andel av BNP, löpande priser, kvartalsvärden

Anm. Bostadsinvesteringsdeflatorn och BNP-deflatorn antas ha samma utveckling 2008 och 2009. Detta är i linje med den genomsnittliga utvecklingen sedan 1980.

Källor: US Department of Commerce och Konjunkturinstitutet.

procent av BNP. En stor del av paketet kommer i form av checkar som skickas till hushållen från och med maj i år, vilket ökar de disponibla inkomsterna och understödjer konsumtions-tillväxten andra halvåret 2008. Dessutom har penningpolitiken blivit tydligt expansiv efter de kraftiga räntesänkningarna, vilket till viss del uppväger den kreditåtstramning som är följden av bankernas mer restriktiva kreditgivning och stigande riskpremier. Vidare faller inflationen tillbaka något och urholkar därmed hushållens köpkraft mindre än tidigare.

När effekterna av den finanspolitiska stimulansen faller bort i slutet av 2008 dämpas konsumtionstillväxten åter och faller tydligt under det historiska genomsnittet. Den svaga konsumtions-tillväxten beror framför allt på att hushållens förmögenhet påverkas negativt av fallande huspriser. Konsumenterna ökar därför sin sparkvot, som i januari var negativ, till drygt 1,0 procent av de disponibla inkomsterna i slutet av 2009. Arbetsinkomsterna ökar dessutom i en måttligare takt under prognosperioden till följd av en sämre utveckling på arbetsmarknaden. Arbetslösheten stiger till i genomsnitt 5,5 procent i år och 5,6 procent 2009.

Bostadsinvesteringarna fortsätter att falla hela 2008, men i en gradvis långsammare takt. Som andel av BNP (i löpande priser) faller de till historiskt låga 3,3 procent i slutet av 2008 (se diagram 49). Detta fall i bostadsinvesteringkvoten är naturligt med tanke på att bostadsinvesteringarna var högt uppdrivna under flera år. Från och med 2009 växer bostadsinvesteringarna något igen.

Näringslivets investeringar faller något t.o.m. det tredje kvartalet 2008 till följd av den dämpade inhemska efterfrågan, åtstramningen av kreditgivningen och den ökade osäkerheten om ekonomins utveckling. Därefter ökar de igen, stimulerade av en stark exportutveckling och en expansiv penningpolitik. Tillväxten i de totala fasta bruttoinvesteringarna vänder därmed upp 2009, när såväl bostadsinvesteringarna som näringslivets investeringar har slutat att falla.

Exporten fortsätter att växa starkt under prognosperioden till följd av kvardröjande effekter av tidigare dollarförsvagning och den fortsatt förhållandevis starka globala tillväxten. Importen faller 2008 till följd av den svagare inhemska efterfrågan och den svaga dollarn som har gjort importen dyrare. Detta leder till att bytesbalansunderskottet minskar från 5,3 procent av BNP 2007 till ca 4,5 procent av BNP 2009.

Sammanlagt växer BNP med 1,2 procent 2008 och 2,0 procent 2009. De två första kvartalen 2008 faller BNP något. Trots positiva bidrag från utrikeshandeln kan således inte en mild recession undvikas.

Högre energi- och livsmedelspriser är huvudorsaken till att inflationen har stigit rejält sedan i höstas. I februari uppgick den till 4,0 procent (se diagram 50). Även kärninflationen har stigit något sedan i höstas (se diagram 50), men den har fallit tillbaka de senaste månaderna. Resursutnyttjandet bedöms vid inledningen av 2008 vara balanserat. Efter det svaga första kvartalet i

år blir dock produktionsgapet negativt och det fortsätter att vidgas under prognosperioden. Detta bidrar till att inflationen gradvis faller tillbaka under prognosperioden.

Fed har sänkt den viktigaste styrräntan, Fed funds, från 5,25 procent i september i följ till 2,25 procent i mars. Sänkningarnas syfte har varit att begränsa de negativa effekterna från den stramare kreditmarknaden samt att begränsa de negativa förmögenhetseffekterna av fallande hus- och aktiepriser för att därmed dämpa den djupa nedgången på husmarknaden. För att förhindra att konjunkturavmattningen blir alltför djup sänker Fed räntan med ytterligare 50 punkter under våren till 1,75 procent, trots att inflationen är fortsatt hög 2008.

Tabell 4 Valda indikatorer för USA

Miljarder dollar, löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
Hushållens konsumtionsutgifter	9 224	3,1	2,9	0,9	1,8
Offentliga konsumtionsutgifter	2 089	1,4	1,9	2,3	2,0
Fasta bruttoinvesteringar	2 596	2,6	-2,1	-3,5	0,3
Lagerinvesteringar ¹	47	0,1	-0,3	-0,1	0,0
Nettoexport ¹	-762	-0,1	0,6	1,1	0,4
BNP	13 195	2,9	2,2	1,2	2,0
KPI		3,2	2,9	3,2	2,1
Arbetslöshet		4,6	4,6	5,5	5,6
Styrränta ^{2,3}		5,25	4,25	1,75	1,75
Lång ränta ^{2,4}		4,6	4,1	4,0	4,3
Yen/Dollar ²		117,1	112,1	105,5	105,0
Dollar/Euro ²		1,32	1,46	1,50	1,50

¹ Miljarder dollar respektive bidrag till BNP-tillväxten. ² Vid slutet av respektive år.

³ Federal Funds target rate. ⁴ Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Japan

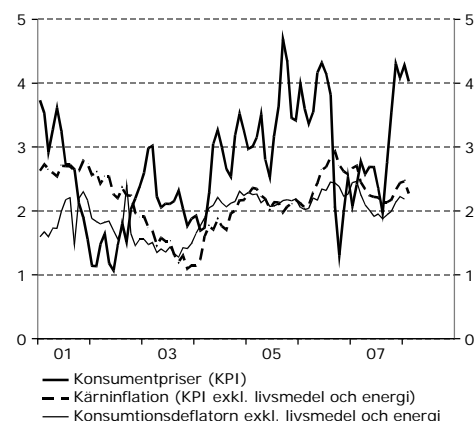
EXPORTEN FORTSÄTTER DRIVA TILLVÄXTEN

BNP-tillväxten i Japan dämpades från 2,4 procent 2006 till 2,0 procent 2007 (se diagram 51). Den ekonomiska utvecklingen drevs av en stark exportökning medan den inhemska efterfrågetillväxten var svag.

Hushållens konsumtionstillväxt försvagades till följd av bl.a. lägre reallöneökningar och fallande aktiepriser. Byggnadsinvesteringarna föll framför allt beroende på de striktare byggnadsregler som infördes 2007 för att höja byggnaders säkerhet vid jordbävningar. Exporten fortsatte att stimuleras av den starka tillväxten i Kina och av den i ett historiskt perspektiv svaga yenkursen (se diagram 52). Yenens försvagning berodde bl.a. på s.k.

Diagram 50 Inflation i USA

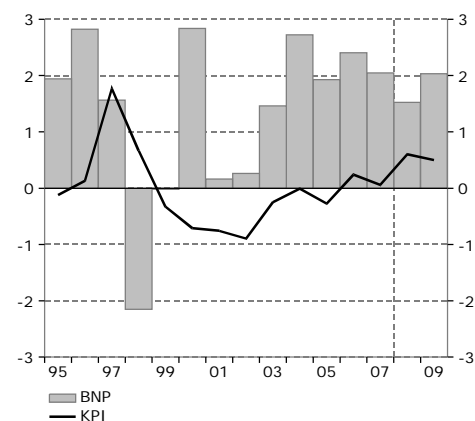
Procent, månadsvärden

Källa: U.S. Department of Labour.

Diagram 51 BNP och inflation i Japan

Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: Economic and Social Research Institute, Ministry of Internal Affairs and Communications (Japan) och Konjunkturinstitutet.

Diagram 52 Effektiv växelkurs för yenen, nominell
Index, månadsvärden

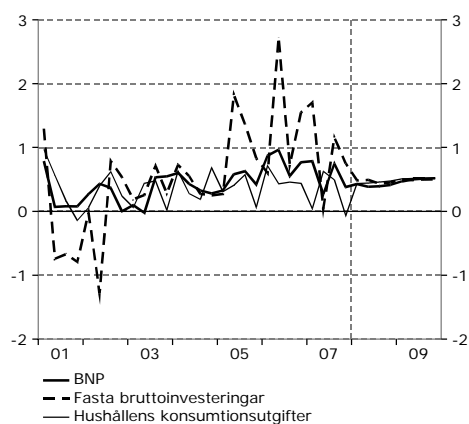

Anm. Ett lägre indextal motsvarar en svagare nominell växelkurs.

Källa: Bank for International Settlements.

Diagram 53 BNP och efterfrågan i euroområdet

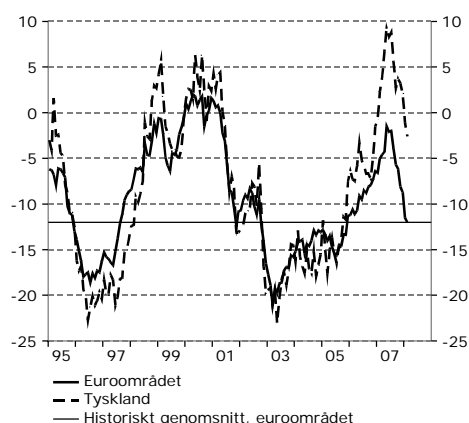
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 54 Hushållens förtroende i euroområdet

Nettotal, månadsvärden

Källa: EU-kommissionen.

carry trade¹¹. Sedan hösten 2007 har yenkursen åter stärkts, då carry trade har minskat i omfattning till följd av den ökade riskaversionen på de globala finansiella marknaderna.

Tillväxten dämpas ytterligare något 2008. Konjunkturförsvagningen i omvärlden medför att exporttillväxten blir lägre än 2007, särskilt i handeln med USA. Även hushållens konsumtionsutveckling mattas av. Den svagare efterfrågan bidrar till en långsammare tillväxt även för maskininvesteringarna. Däremot stiger byggnadsinvesteringarna då det finns ett uppdämt byggnadsbehov efter det kraftiga fallet 2007. År 2009 växer hushållens konsumtion snabbare, bl.a. till följd av stigande löner. Sammantaget dämpas BNP-tillväxten till 1,5 procent i år. Nästa år växer BNP med 2,0 procent.

Efter nära noll i inflation 2007 stiger KPI med ca 0,5 procent både 2008 och 2009, vilket bl.a. beror på snabbare löneutveckling. Mot bakgrund av den svagare tillväxten och den låga inflationen ligger styrräntan kvar på 0,5 procent under hela prognosperioden.

Euroområdet

GYNNSAMT UTGÅNGSLÄGE MEN SVAGARE FÖRVÄNTNINGAR

Konjunktoren i euroområdet tyngs av turbulensen på de finansiella marknaderna och en svagare efterfrågan i USA. Börsen har fallit med ca 15 procent i år och riskpremierna på finansmarknaderna har generellt sett stigit ytterligare den senaste tiden (se kapitlet om finansmarknaderna).

Aktiviteten i euroområdet mattades under det fjärde kvartalet 2007. Ett fall i hushållens konsumtion bidrog till att sänka BNP-tillväxten till 0,4 procent från 0,8 procent under det tredje kvartalet (se diagram 53). Medan utfallsdata fortfarande visar en relativt positiv bild av ekonomin, pekar många förväntningsindikatorer mot en svagare utveckling. Inte minst hushållens optimism har minskat de senaste månaderna. Trots låg arbetslöshet föll konsumentförtroendet markant i januari och ytterligare något i februari. Därmed har indexet fallit sju månader i rad (se Diagram 54).

Stora prisökningar, lägre aktiekurser och stramare kreditförhållanden till trots finns förutsättningarna för en gradvis återhämtning av hushållens konsumtion. Situationen på arbetsmarknaden är god. Sysselsättningen har fortsatt att öka och arbetslösheten låg i slutet av januari på 7,1 procent, vilket är den lägsta som uppmätts sedan ett samlat mått för euroområdet började publiceras 1993 (se diagram 55). Samtidigt har reformer i flera

¹¹ Carry trade innebär att investerare lånar i ekonomier med lågt ränteläge (i det här fallet Japan) för att placera i tillgångar med hög förväntad avkastning i andra länder. I Japan har carry trade under de senaste åren bidragit till ett stort kapitalutflöde och en svagare yen.

medlemsländer verkat för att sänka jämviktsarbetslösheten något. Den låga arbetslösheten bidrar emellertid till gradvis stigande timlöner framöver. Dessutom väntas finanspolitikens inriktning ändras från att under de senaste åren ha varit åtstramande till att bli neutral 2008 och 2009. Hushållens sparande är högt i utgångsläget. När den finansiella turbulensen avtar och öknings-takten i energi- och livsmedelspriserna dämpas senare i år ökar hushållens köplust och sammantaget bedöms hushållens konsumtionstillväxt tillta något framöver.

Företagen tycks hittills ha påverkats i något mindre grad än hushållen av det osäkra konjunkturläget. De flesta förtroendindex har visserligen fallit tillbaka de senaste månaderna, men nedgången är inte lika stor som för hushållen (se diagram 56 och diagram 57). Vinstutvecklingen i företagen har varit stark de senaste åren och företagens balansräkningar är generellt sett i gott skick. Därmed är företagen också relativt väl rustade för att hantera ökade arbets- och finansieringskostnader. Sammantaget påskyndas den cykliska avmattningen av de fasta bruttoinvesteringarna av turbulensen på de finansiella marknaderna. Nedgången i investeringstillväxten sker dock gradvis. Kapacitetsutnyttjandet är fortfarande högt och om inte efterfrågan viker mer än väntat, behöver kapaciteten byggas ut ytterligare.

Sammantaget bedöms BNP-tillväxten i euroområdet bli 1,8 procent i år och 1,9 procent 2009.

INFLATIONEN FALLER FRAMÖVER OCH ECB AVVAKTAR

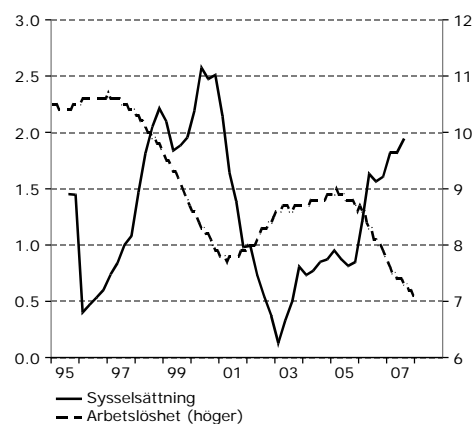
Höga energi- och livsmedelspriser fortsätter att pressa upp inflationen. I februari var inflationen, mätt som den årliga procentuella förändringen i HIKP, 3,3 procent. Det är betydligt över den europeiska centralbankens (ECB) mål för penningpolitiken om en inflation på strax under 2 procent. Kärninflationen, mätt som den årliga procentuella förändringen i HIKP exkl. energi, livsmedel, alkohol och tobak, föll emellertid tillbaka något i början av 2008 och var 1,8 procent i februari (se diagram 58).

Inflationen är hög i förhållande till ECB:s mål under 2008, men en rad faktorer bidrar till att pressa ner inflationen 2009. De internationella energi- och livsmedelspriserna väntas öka mindre under nästa år. Euron förstärktes signifikant under 2007 och bedöms inte försvagas nämnvärt under prognosperioden. Detta verkar dämpande på importpriserna ännu en tid, men också i viss mån på den ekonomiska aktiviteten. Resursutnyttjandet bedöms i nuläget vara balanserat och den måttliga tillväxten framöver betyder att det inte blir ansträngt under prognosperioden.

Tillsammans med de mer strama finansiella förhållandena innebär detta att ECB kan ligga kvar med en styrränta på nuvarande nivå hela prognosperioden ut. Inflationen i euroområdet bedöms falla tillbaka till något över ECB:s mål nästa år.

Diagram 55 Sysselsättning och arbetslöshet i euroområdet

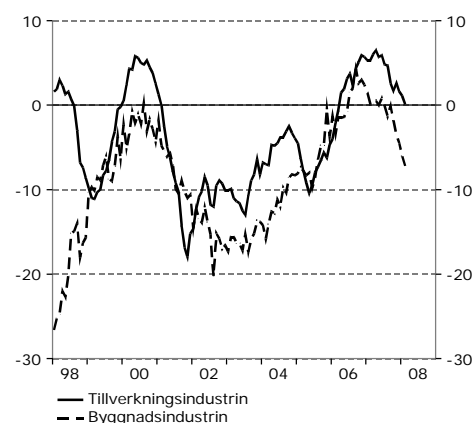
Årlig procentuell förändring respektive procent av arbetskraften

Källa: Eurostat.

Diagram 56 Industriförtroende i euroområdet

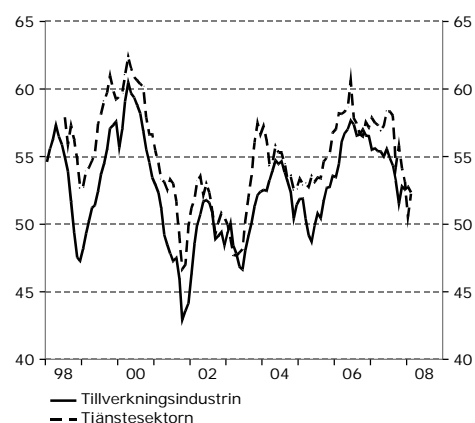
Nettotal

Källa: EU-kommissionen.

Diagram 57 Inköpschefsindex i euroområdet

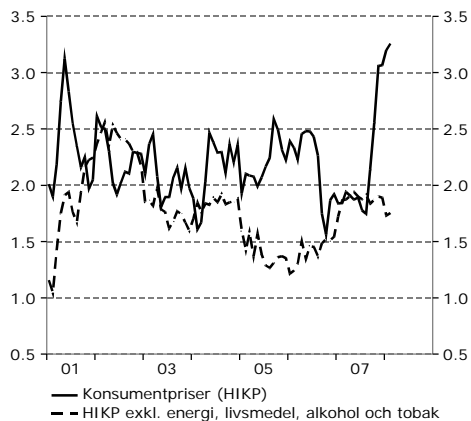
Index, månadsvärden

Källa: NTC Research Ltd.

Diagram 58 Inflation i euroområdet

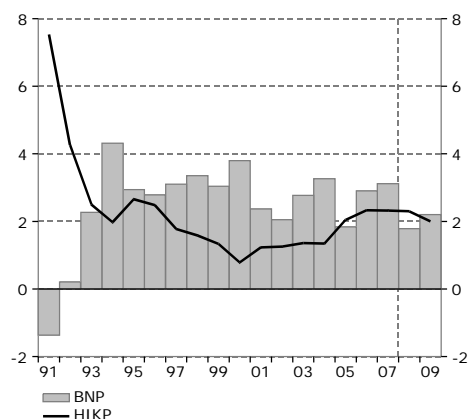
Procent, månadsvärden

Källa: Eurostat.

Diagram 59 BNP och inflation i Storbritannien

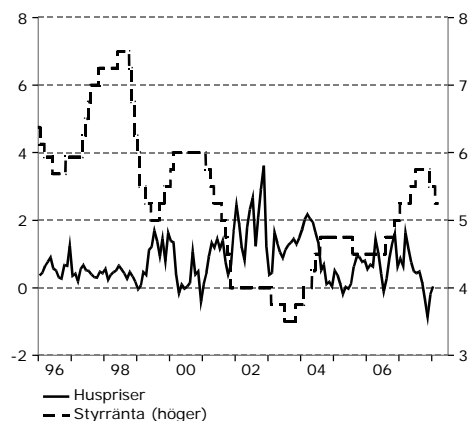
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: Office for National Statistics och Konjunkturinstitutet.

Diagram 60 Huspriser och styrränta i Storbritannien

Procentuell förändring 3-månaders glidande medelvärde respektive procent, månadsvärden

Källor: Halifax och Bank of England.

Tabell 5 Valda indikatorer för Euroområdet

Miljarder euro, löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser.

	2006	2006	2007	2008	2009
Hushållens konsumtionsutgifter	4 785	1,8	1,4	1,5	2,0
Offentliga konsumtionsutgifter	1 713	2,0	2,1	1,1	1,3
Fasta bruttoinvesteringar	1 782	5,2	4,8	2,4	1,9
Lagerinvesteringar ¹	26	-0,1	0,0	-0,1	0,0
Nettoexport ¹	102	0,3	0,5	0,2	0,0
BNP	8 414	2,9	2,6	1,8	1,9
HIKP		2,2	2,1	2,6	2,2
Arbetslöshet		8,3	7,4	7,2	7,2
Styrränta ^{2,3}		3,5	4,00	4,00	4,00
Lång ränta ^{2,4}		3,8	4,3	4,2	4,5
Dollar/Euro ²		1,32	1,46	1,50	1,50

¹ Miljarder euro respektive bidrag till BNP-tillväxten. ² Vid slutet av respektive år.³ Refiränta. ⁴ Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Övriga Europa

SVAGARE KONJUNKTUR I STORBRIANNIEN

BNP-tillväxten i Storbritannien ökade till 3,1 procent 2007 från 2,9 procent 2006 (se diagram 59). Konjunkturläget försämrades dock det sista kvartalet 2007, då tillväxten stannade på 0,6 procent efter att ha varit ca 0,8 procent tidigare under året.

Den inhemska efterfrågan fortsatte att driva tillväxten förra året. Hushållens konsumtion gynnades av bl.a. en stark inkomstutveckling. Maskininvesteringstillväxten stimulerades av ett högt kapacitetsutnyttjande och bostadsinvesteringarna av den under större delen av året relativt starka fastighetsmarknaden.

Under det sista kvartalet 2007 försvagades tillväxten av både hushållskonsumtion och investeringar. Till viss del var det en effekt av tidigare styrräntehöjningar och den kreditätstramning som följde på den internationella finansiella oron. Räntehöjningarna medverkade bl.a. till att prisinflationen på hus dämpades under 2007 från en årstakt på ca 10 procent första kvartalet till ca 5 procent fjärde kvartalet (se diagram 60).

Bank of England sänkte styrräntan i december 2007 och i januari i år, från 5,75 procent till 5,25 procent. Centralbanken fortsätter att stimulera den inhemska efterfrågan genom att sänka styrräntan ytterligare under första halvåret 2008. De penningpolitiska lättnaderna bidrar till att tillväxten stiger på sikt. Efter en försvagning av BNP-tillväxten till 1,8 procent i år, ökar den till 2,2 procent 2009.

Konsumentpriserna, vilka steg med 2,4 procent 2007, ökar något långsammare 2008 och 2009, då inflationen blir 2,3 procent respektive 2,0 procent.

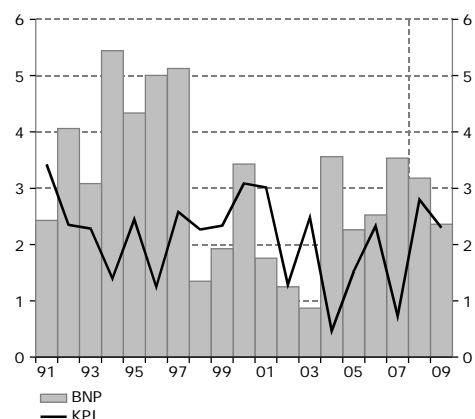
STARK KONJUNKTUR I NORGE

BNP-tillväxten stärktes i Norge till 3,5 procent 2007, vilket var fjärde året i rad med hög tillväxt (se diagram 61). Uppgången fortsatte att drivas av den inhemska efterfrågan. Tillväxten i Norge stimuleras inte minst av högkonjunkturen inom oljesektorn. Den starka tillväxten har lett till ett ökat resursutnyttjande och arbetslösheten hade i december 2007 sjunkit till 2,4 procent, vilket var den lägsta på ca 20 år.

BNP stiger även i år snabbt, med 3,2 procent, men dämpas till 2,4 procent 2009, bl.a. till följd av en stramare penningpolitik. Stigande styrränta bidrar till att huspriserna, vilka sjunkit under andra halvåret 2007, fortsätter att falla något. Detta leder bl.a. till minskade byggnadsinvesteringar. Högre räntor medför även att tillväxten av hushållskonsumtionen och maskininvesteringarna dämpas.

Inflationstakten uppgick till endast 0,7 procent 2007, vilket främst berodde på fallande elpriser. I år stiger inflationstakten till 2,8 procent. Mot bakgrund av ett fortsatt högt resursutnyttjande stramar Norges Bank åt penningpolitiken ytterligare under 2008 och styrräntan höjs från dagens nivå om 5,25 procent. Detta medverkar till att inflationen dämpas till 2,3 procent 2009.

Diagram 61 BNP och inflation i Norge
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: Statistisk Sentralbyrå och Konjunkturinstitutet.

Finansmarknaderna

Krisen på de finansiella marknaderna, som började i slutet av sommaren 2007, fortsätter. Under inledningen av 2008 har krisen bl.a. inneburit stigande riskpremier på företagsobligationer och fallande aktiekurser. Den amerikanska centralbanken har hittills sänkt räntan med sammanlagt 3,00 procentenheter, men fortsätter att sänka räntan under 2008. Dollarn har fortsatt att försvagas kraftigt under inledningen av 2008 och bedöms förbli svag mot t.ex. euron under prognosperioden. Riksbanken börjar sänka räntan i mitten av 2008. I slutet av 2008 och under 2009 ligger reporäntan på 3,75 procent.

Penningpolitik och räntor

KRISEN PÅ DE FINANSIELLA MARKNADERNA FORTSÄTTER

Den finansiella kris som inleddes i slutet av sommaren 2007 till följd av kreditförluster på den amerikanska bolånemarknaden bytte i viss utsträckning skepnad under inledningen av 2008. Riskpremier på de s.k. interbankmarknaderna har blivit något lägre, medan kreditriskpremier på t.ex. företagsobligationer har fortsatt att stiga.

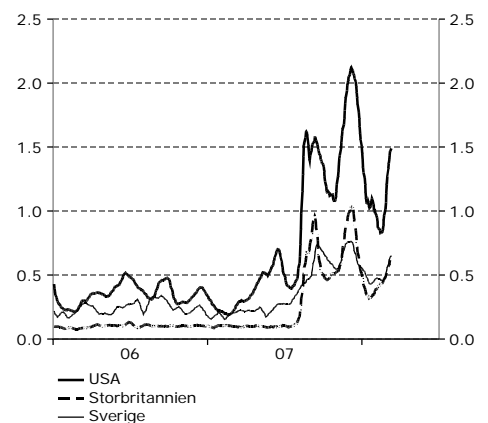
Under stora delar av hösten 2007 var den finansiella krisen koncentrerad till interbankmarknaderna, dvs. marknaderna för korta krediter mellan banker. Stora förväntade, men orealiserade, kreditförluster med koppling till den amerikanska bolånemarknaden ledde till ett svagt förtroende banker emellan. Att risken att låna ut pengar till andra banker upplevdes som större innebar att likviditeten på marknaden föll och att de korta marknadsräntorna steg. När centralbankerna svarade med kraftigt ökad utlåning till bankerna i december 2007 föll räntorna på interbankmarknaderna tillbaka, men de ligger fortfarande på en hög nivå (se diagram 62).

Kreditriskpremierna på företagsobligationer steg också under hösten 2007. Till skillnad från interbankräntorna har kreditriskpremierna på företagsobligationer fortsatt att stiga även under inledningen av 2008 (se diagram 63).

Riskpremierna har påverkats av tre viktiga faktorer, vars relativa vikt är svår att bedöma. Den första är en omvärdering av risk som tar sig uttryck i en allt mindre vilja hos investerare att inneha riskfyllda tillgångar. Investerare har i stället i större utsträckning efterfrågat säkra papper. Den högre riskaversionen har pressat ner räntorna på statspapper, medan räntorna på mer riskfyllda obligationer har stigit. Den högre riskaversionen tar sig även uttryck i att aktiekurser överlag har fallit. Den andra faktorn utgörs av försämrade konjunkturella utsikter. Det är normalt att kreditriskpremier stiger när konjunkturen blir svagare och framtida företagskonkurser väntas öka. Antalet företagskon-

Diagram 62 TED-spread

Procentenheter, dagsvärden, 10-dagars glidande medelvärde.

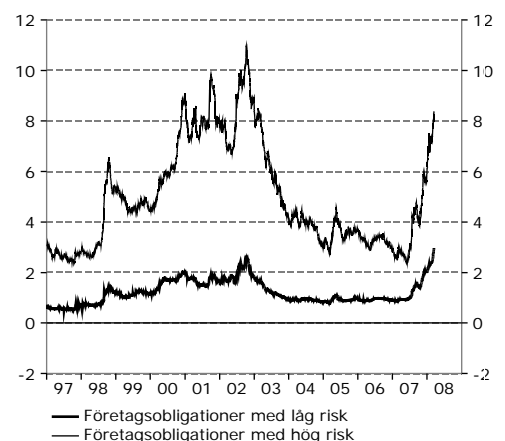

Anm. TED-spread avser skillnaden mellan tre månaders interbankränta och räntan på en statsskuldsväxel med motsvarande löptid.

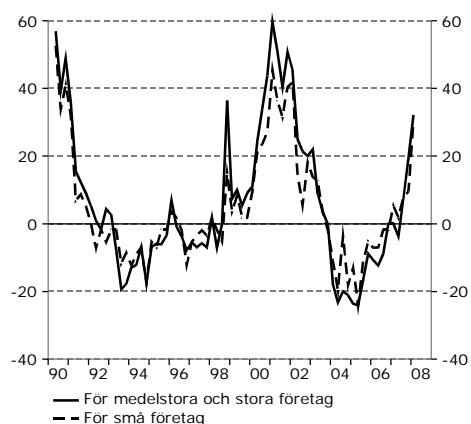
Källor: Reuters och Bank of England.

Diagram 63 Företagsobligationer, differens mot statsobligationsräntan i USA

Procentenheter, dagsvärden

Källa: Merrill Lynch.

Diagram 64 Kreditundersökning, USAAndel banker som har stramat åt kreditvillkoren
Procent, kvartalsvärden

Källor: Federal Reserve Board

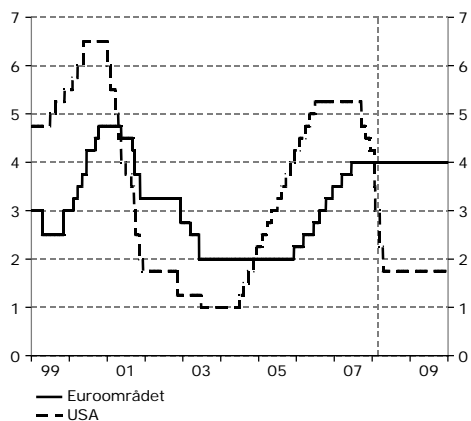
kurser har dock ännu inte ökat märkbart. Den tredje faktorn är den finansiella krisen, i vars spår banker har blivit mindre benägna att låna ut pengar. Tillgången och priset på krediter för företag och hushåll har påverkats av att bankerna, enligt enkätundersökningar från centralbankerna i USA och euroområdet, har blivit mer restriktiva i sin utlåning (se diagram 64). Bankernas möjlighet att låna ut pengar begränsas även i vissa fall av att kreditförlusterna i framför allt det amerikanska banksystemet har tärt på bankernas egna kapital.

Prisfallet på den amerikanska bostadsmarknaden har inneburit att efterfrågan på obligationer med säkerhet i amerikanska fastigheter har rasat. Därmed har även priset på bostadsobligationer fallit kraftigt. Banker och andra finansiella institutioner med stora innehav av bostadsobligationer har tidigare finansierat dessa obligationer genom omsätta korta lån på penningmarknaden. När värdet på obligationerna föll minskade möjligheten för innehavarna att få tillgång till likviditet på penningmarknaden. I mitten av mars 2008 ledde detta t.ex. till att den femte största amerikanska investmentbanken Bear Sterns kollapsade, då förtroendet för banken rasade och den därmed inte längre kunde få tillgång till likviditet. Bear Sterns räddades från konkurs enbart tack vare en gemensam aktion från den amerikanska centralbanken (Fed) och en konkurrerande bank.

Konjunkturinstitutets prognoser bygger på information som var tillgänglig fram till den 18 mars och förutsätter att den finansiella oron består ytterligare några kvartal, men att förtroendet banker emellan och därmed tillgången på likviditet på interbankmarknaderna därefter normaliseras. Riskpremierna på räntebärande instrument med högre risk kommer dock sannolikt inte under prognosperioden att falla tillbaka till de mycket låga nivåer som rådde under första halvåret 2007. Bedömningen är dock osäker och marknadsturbulensen i mitten av mars innebar att risken för en betydligt mer ogynnsam utveckling på de finansiella marknaderna ökade.

Diagram 65 Styrräntor

Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

KRAFTIG PENNINGPOLITISK STIMULANS I USA

Problemen på de finansiella marknaderna har framför allt drabbat banker och andra kreditinstitut i USA. Den amerikanska centralbanken (Fed) har agerat kraftfullt för att lindra krisen, dels genom att tillföra penningmarknaden stora mängder likviditet och dels genom att sänka styrräntan. Efter att ha sänkt styrräntan med 1 procentenhet under hösten 2007 sänkte Fed räntan ytterligare med sammanlagt 1,25 procentenheter i två steg i slutet av januari 2008. Det var den största ändringen av räntan en enskild månad sedan 1984. I mars 2008 sänktes räntan med ytterligare 0,75 procentenheter. Fed har därmed sänkt räntan från 5,25 procent i september 2007 till 2,25 procent i mars 2008. Sänkningarna är dels ett försök att dämpa de mer omedelbara kreditproblemen till följd av den finansiella krisen, och dels en stabiliseringspolitisk åtgärd. Trots den kraftiga sänkningen av

räntan har dock kreditriskpremierna generellt fortsatt att stiga, vilket motverkar effekten av sänkningarna av styrräntan.

BNP-tillväxten i USA blir låg 2008 och 2009, främst till följd av en fortsatt svag bostadsmarknad. BNP faller det första halvåret 2008, vilket innebär att resursutnyttjandet sjunker snabbt. Trots kraftigt expansiv ekonomisk politik fortsätter resursutnyttjandet att falla något under 2009. Inflationen mätt med KPI blir hög 2008, men det beror i första hand på att tidigare prisuppgångar på energi och livsmedel påverkar inflationstalen under stora delar av 2008. Det underliggande inflationsmåttet, som enligt Fed bäst avspeglar inflationstendenserna i ekonomin, exkluderar såväl energi- som livsmedelspriser. Mätt på detta sätt bedöms inflationstakten falla tillbaka något de kommande åren till följd av att resursutnyttjandet blir lägre.

Fed fortsätter att sänka räntan till 1,75 procent under våren 2008. Den reala korträntan i USA, som redan i januari 2008 blev negativ sänks därmed ytterligare och penningpolitiken blir kraftigt expansiv (se diagram 65). Den låga räntan bidrar till att BNP-tillväxten så småningom stiger igen. Uppgången blir dock långsam och Fed bedöms inte påbörja en normalisering av räntan förrän 2010.

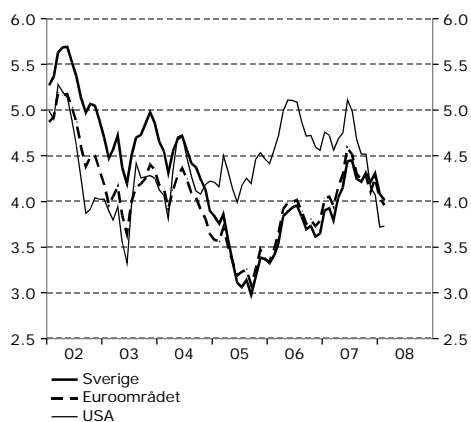
ECB LÄMNAR RÄNTAN OFÖRÄNDRAD 2008 OCH 2009

Den europeiska centralbanken (ECB) har låtit sin styrränta ligga kvar på 4,00 procent sedan i juni 2007, trots att banken därefter successivt har reviderat upp prognosen för inflationen 2008. I februari 2008 var inflationen i euroområdet 3,3 procent. Detta var den högsta inflationstakten i euroområdet en enskild månad på 14 år. En förklaring till att ECB har valt att inte höja styrräntan trots den stigande inflationen är att den beror på tillfälligt ökande energi- och livsmedelspriser. När dessa priser stabiliseras faller inflationstakten tillbaka mot 2 procent under 2009. Den underliggande inflationen, rensad för energi- och livsmedelspriser, har hittills inte stigit över 2 procent. ECB har dock flera gånger låtit förstå att banken avser att höja räntan vid tecken på att uppgången i energi- och livsmedelspriserna leder till en snabbare ökningstakt i andra priser och löner.

Den starka eurokursen, en svagare importefterfrågan från USA och höga råvarupriser bidrar alla till att konjunkturuppgången tillfälligt stannar upp under 2008 och 2009 samt till att inflationstrycket dämpas. Styrräntan i euroområdet ligger därför kvar på 4,00 procent under 2008 och 2009 (se diagram 65). BNP-tillväxten blir nära den potentiella och inflationen faller tillbaka till 2,2 procent 2009. Resursutnyttjandet i euroområdet bedöms ha varit ungefär balanserat i slutet av 2007. Med en ungefär neutral penningpolitik blir den ekonomiska utvecklingen i euroområdet balanserad 2008 och 2009.

Diagram 66 Långräntor, tioåriga statsobligationer

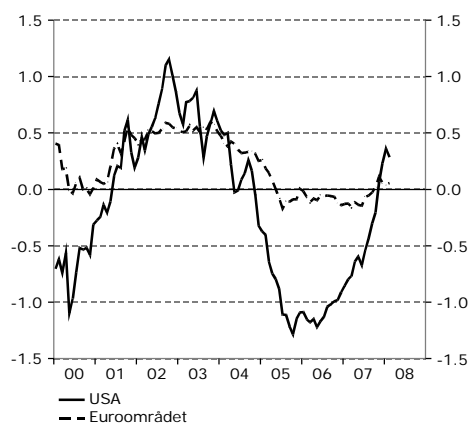
Procent, månadsvärden

Källa: Riksbanken.

Diagram 67 Svenska räntemarginaler mot utlandet, tioåriga statsobligationer

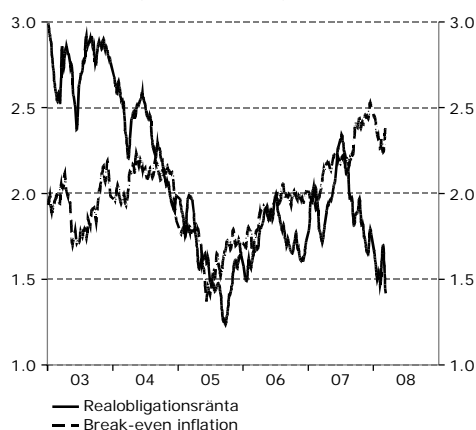
Procentenheter, månadsvärden

Källa: Riksbanken.

Diagram 68 Realränta och break-even inflation i Sverige

Procent, 5-dagars centrerat glidande medelvärde

Anm. Break-even inflationen är skillnaden mellan en nominell obligationsränta och en realobligationsränta med liknande löptid. Löptiden är ca 7 år.

Källa: Reuters EcoWin.

ÖKAD OSÄKERHET HAR LETT TILL LÄGRE STATSOBLIGATIONS RÄNTOR

Turbulensen på finansmarknaderna och en ökad osäkerhet kring den globala konjunkturen ledde till att statsobligationsräntorna föll under hösten 2007 och under inledningen av 2008 (se diagram 66).

Den utlösande faktorn för fallet i statsobligationsräntorna var att osäkerheten ökade kring högriskkrediter på bolånemarknaden i USA. Den ökade osäkerheten innebar att investerarens riskbenägenhet minskade snabbt. Efterfrågan på säkrare tillgångar, som statspapper, ökade därmed och statsobligationsräntorna föll. Statsobligationsräntorna har även pressats ner av sämre konjunkturutsikter och nedjusterade förväntningar på styrräntorna i USA och euroområdet de kommande åren. Fallet i statsobligationsräntorna har generellt sett inte motsvarats av lägre upplåningskostnader för företag och hushåll, eftersom riskpremien på mindre säkra obligationer har stigit markant. För mindre kreditvärdiga företag har upplåningskostnaden snarare ökat avsevärt (se diagram 63).

Nedgången i statsobligationsräntor har varit särskilt markant i USA. Den tioåriga statsobligationsräntan i USA uppgick till 3,8 procent i februari 2008. Den har därmed fallit med närmare 1,5 procentenheter sedan juni 2007. Motsvarande ränta i euroområdet var i februari 2008 3,9 procent. Sedan mitten av 2007 har skillnaden mellan amerikanska och europeiska statsobligationsräntor minskat från 0,5 procentenheter till -0,2 procentenheter. Fallet i räntedifferensen är framför allt ett uttryck för svagare konjunkturutsikter i USA.

Krisen på de finansiella marknaderna bedöms gradvis avta under prognosperioden och efterfrågan på riskfyllda värdepapper normaliseras gradvis. Detta leder till att statsobligationsräntorna i USA stiger något framöver, men uppgången blir måttlig. I slutet av 2009 ligger den tioåriga statsobligationsräntan i USA på 4,3 procent. Motsvarande ränta i euroområdet bedöms då ligga på 4,5 procent.

Den tioåriga statsobligationsräntan i Sverige var 4,0 procent i februari 2008, eller 0,1 procentenheter högre än motsvarande ränta i euroområdet (se diagram 67). Det är första gången sedan början av 2005 som svenska statsobligationsräntor mer än tillfälligtvis är högre än motsvarande räntor i euroområdet. En förklaring till detta är att inflationsförväntningarna har stigit snabbare i Sverige än i euroområdet, vilket har pressat upp löptidspremien i de svenska statsobligationsräntorna. Den finansiella krisen har även lett till att kreditriskpremien har stigit något mer för svenska än för t.ex. tyska statsobligationsräntor. Den svenska statsobligationsräntan väntas stiga framöver, i linje med motsvarande räntor i USA och Europa. I slutet av 2009 uppgår den tioåriga statsobligationsräntan i Sverige till 4,5 procent.

RIKSBANKEN SÄNKER REPORÄNTAN

Riksbanken har fortsatt att höja räntan under hösten 2007 och inledningen av 2008. Riksbanken har därmed agerat annorlunda än Fed och ECB. I och med höjningen av reporäntan till 4,25 procent i februari 2008 har Riksbanken höjt räntan med 2,75 procentenheter sedan början av 2006. Penningpolitiken har således relativt snabbt blivit mindre expansiv även om den senaste tidens högre inflationsförväntningar påverkar den förväntade realräntan negativt.

Inflationen i Sverige steg snabbt under andra halvåret 2007. Uppgången i inflationen beror dels på en internationell uppgång i livsmedels- och energipriser och dels på det inhemska kostnadstrycket. Kostnadstrycket steg snabbt under 2007 till följd av en något fallande produktivitet och ett gradvis något mer ansträngt resursutnyttjande på arbetsmarknaden. Mätt med KPIX var inflationen i februari 2008 2,0 procent.

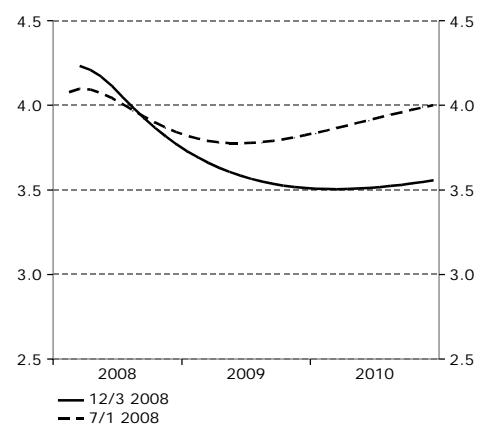
Sysselsättningen ökade snabbt 2006 och 2007, vilket har inneburit att de lediga resurserna på den svenska arbetsmarknaden snabbt har tagits i anspråk. Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden var i slutet av 2007 något ansträngt. Samtidigt som arbetsmarknaden utvecklades mycket starkt under 2007 var BNP-tillväxten lägre än den potentiella, vilket innebar att produktivitetstillväxten utvecklades svagt. Produktivitetstillväxten förutses stiga gradvis under 2008 och 2009, samtidigt som utvecklingen på arbetsmarknaden blir något mer dämpad. Sammantaget bedöms resursläget såväl i hela ekonomin som på arbetsmarknaden bli balanserat 2008 och 2009, under förutsättning att finanspolitiken får en expansiv inriktning nästa år.

Inflationsförväntningarna i Sverige steg relativt snabbt under 2007 och har legat en bit över 2 procent under inledningen av 2008. Prosperas undersökning i februari 2008 visade att inflationsförväntningarna hos penningmarknadens aktörer var 2,7 procent på ett års sikt, men nära 2 procent på fem års sikt. Förväntningar hos arbetsgivarorganisationer och inköpschefer var dock högre och låg på drygt 2,5 procent på fem års sikt. Hushållens inflationsförväntningar på ett års sikt, enligt Hushållsbarometern, var 2,7 procent i genomsnitt de tre första månaderna 2008. Marknadsaktörernas inflationsförväntningar, mätt med s.k. break-even inflation, har dock fallit något sedan årsskiftet och låg i mitten av 2008 på 2,4 procent (se diagram 68).

I den penningpolitiska rapporten från februari 2008 gjorde Riksbanken prognosen att reporäntan kommer att ligga på ca 4,3 procent de kommande åren. Marknadsaktörerna gör dock en annan bedömning och tror att Riksbanken kommer att sänka räntan redan till hösten 2008. Mätt med implicita terminsräntor beräknade på statspapper förväntar sig marknaden att Riksbanken sänker räntan till 4,00 procent efter sommaren 2008 och sedan vidare till drygt 3,50 procent under 2009 (se diagram 69).

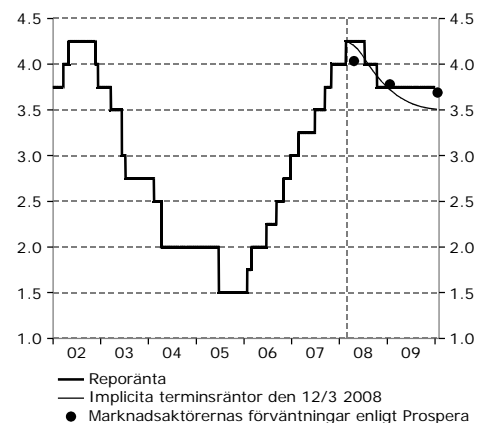
Konjunkturinstitutet förutser att reporäntan hålls kvar på 4,25 procent fram till sommaren 2008. KPI-inflationen 2008 bedöms bli 2,9 procent, vilket är högre än Riksbankens mål om

Diagram 69 Förväntad reporänta i Sverige enligt avkastningskurvan
Procent, månadsvärden

Källor: Reuters och Konjunkturinstitutet.

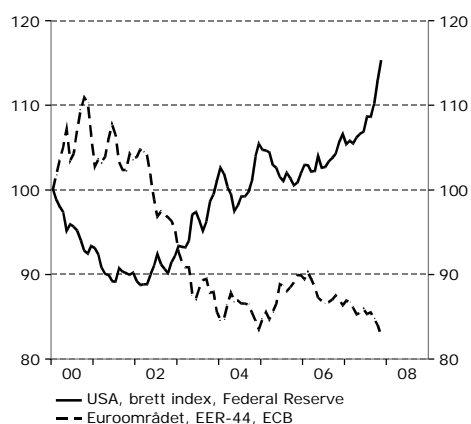
Diagram 70 Reporäntan i Sverige
Procent, dagsvärden

Anm. Enligt avkastningskurvan den 12/3 2008 och Prosperas mätning den 15/1 2008.

Källor: Riksbanken, Reuters, Prospera och Konjunkturinstitutet.

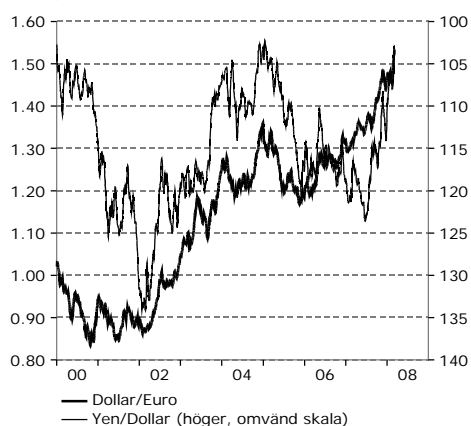
Diagram 71 Realt effektivt växelkursindex – Dollar och euro
Index december 1999=100, månadsvärden

Anm. Ett högre indexvärde motsvarar ett svagare växelkursindex.

Källor: Federal Reserve och ECB.

Diagram 72 Nominella växelkurser
5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

2 procent, och KPIX-inflationen blir 2,2 procent. Riksbankens möjlighet att påverka inflationen 2008 är dock begränsad, eftersom penningpolitiken påverkar prisutvecklingen med en tidsfördröjning. Riksbankens agerande påverkar dock inflationsförväntningarna även i närtid.

Reporäntan sänks till 3,75 procent under andra halvåret 2008, ungefär i linje med marknadsaktörernas förväntningar. År 2008 faller resursutnyttjandet på arbetsmarknaden gradvis tillbaka och BNP-tillväxten blir lägre än den potentiella. En något lägre reporänta, i kombination med en expansiv finanspolitik 2009 bidrar till att bromsa nedgången av resursutnyttjandet på arbetsmarknaden 2009. KPIX-inflationen sjunker till 2,0 procent 2009. Den lägre reporäntan leder till att inflationen mätt med KPIX inte fortsätter att falla långt under 2 procent 2010 och något år därefter. Reporäntan förutses ligga kvar på 3,75 procent under 2009 (se diagram 70).

Växelkurser

SVAG TILLVÄXT I USA TYNGER DOLLARN

Dollarns försvagning har fortsatt under inledningen av 2008. I effektiva reala termer har dollarn nu förlorat mer än 20 procent av sitt värde sedan den nuvarande trendmässiga försvagningen inleddes i början av 2002 (se diagram 71). Försvagningen har även varit signifikant i nominella termer och bara under 2007 försvagades dollarn bilateralt mot euron med ca 10 procent (se diagram 72).¹²

En växelkurs bestäms på längre sikt av ett antal fundamentala faktorer. Den faktor som på senare år diskuterats mest har varit det stora amerikanska bytesbalansunderskottet. Underskottet är huvudsakligen finansierat genom ett omfattande kapitalinflöde till USA från ett antal asiatiska och oljeproducerande länder. Även om en allt svagare dollarkurs har bidragit till att minska underskottet något under det senaste året, är underskottet fortfarande inte hållbart på längre sikt. I de flesta scenarier innebär en anpassning till ett mer hållbart bytesbalansunderskott en ytterligare försvagning av dollarns reala effektiva växelkurs.

En annan faktor som kan komma att bli central för dollarns utveckling är hur berörda asiatiska och oljeproducerande länder utformar sin valutapolitik. Idag präglas denna av interventioner som försvårar en marknadsmässig växelkursanpassning (förstärkning) av dessa länders valutor mot dollarn. Interventionerna åtföljs vanligen av att centralbankerna i dessa länder säljer inhemska värdepapper i syfte att hålla tillbaka den inhemska likviditetsoökningen som följer av de växande valutareserverna. I tider

¹² Växelkurser kännetecknas av stora kortsiktiga variationer. Konjunkturinstitutet analyserar växelkursers utveckling utifrån månadsdata eller motsvarande glidande medeltal för att i möjligaste mån eliminera den kortsiktiga variationen.

då amerikanska räntor är lägre än de inhemska är en sådan s.k. steriliseringspolitik emellertid kostsam. Centralbankernas innehav av amerikanska statsobligationer genererar nämligen en låg avkastning i förhållande till den inhemska ränta som berörda centralbanker måste erbjuda. En omläggning av valutapolitiken blir därmed mer aktuell, även om en exakt tidpunkt för en sådan omläggning inte är möjlig att förutspå.

Konjunkturinstitutet gör växelkursprognoser på medellång sikt. Prognosen bortser därför från de kraftiga kortsiktiga fluktuationer som f.n. präglar valutamarknaden till följd av den finansiella oron. Konjunkturinstitutet förutsätter att ingen större förändring av valutapolitiken äger rum i berörda asiatiska och oljeproducerande länder under prognosperioden. Utländska offentliga placerare upprätthåller därför sin efterfrågan på dollartillgångar. En euro bedöms kosta 1,50 dollar i slutet av 2009.

KRONAN FÖRSTÄRKS UNDER PROGNOSSPERIODEN

Kronan har, finanskrisen till trots, upprätthållit sitt värde mot euron och stärkts mot dollarn (se diagram 73). Jämfört med början av juli 2007 har kronan förstärkts med ca 2 procent i nominella effektiva termer. Kronan har fått visst stöd av Riksbanken som överraskade marknaden med att höja reporäntan till 4,25 procent i mitten av februari.

På längre sikt verkar ett antal fundamentala variabler för att bestämma kronans växelkurs. En variabel som verkar för att stärka kronans effektiva växelkurs är Sveriges nettoställning mot omvärlden. Under senare år har denna förbättrats till följd av höga bytesbalansöverskott. Fortsatta överskott under prognosperioden bidrar till att stärka den långsiktigt hållbara kronkursen, dvs. jämviktsväxelkursen¹³. På lång sikt tenderar kronans marknadsvärde att närma sig jämviktsväxelkursen och en del av denna justering sker under prognosperioden.

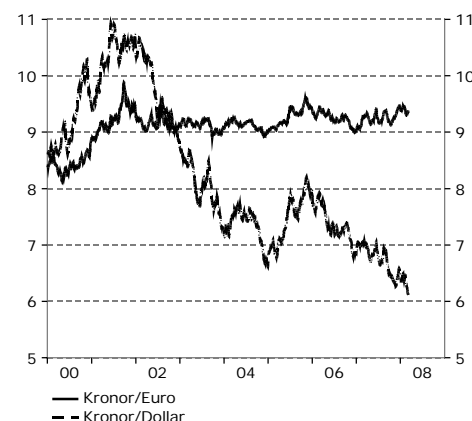
Mätt med det nominella effektiva växelkursindexet KIX bedöms kronan förstärkas med ca 2 procent under prognosperioden och därmed uppgå till 108,9 i slutet av 2009 (se diagram 74). En dollar förväntas då kosta 6,15 kronor och en euro 9,23 kronor.

Aktiemarknaden

KRAFTIGA SVÄNGNINGAR PÅ VÄRLDENS BÖRSE

Oron på de finansiella marknaderna och en omfattande osäkerhet kring världsekonomin framtida utveckling har satt sin tydliga prägel på världens aktiemarknader i början av året. Stigande riskpremier under andra halvåret 2007 och i inledningen av 2008

Diagram 73 Nominella växelkurser
5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 74 Kronans effektiva växelkurs - KIX

Index 1992-11-18=100, månadsvärden

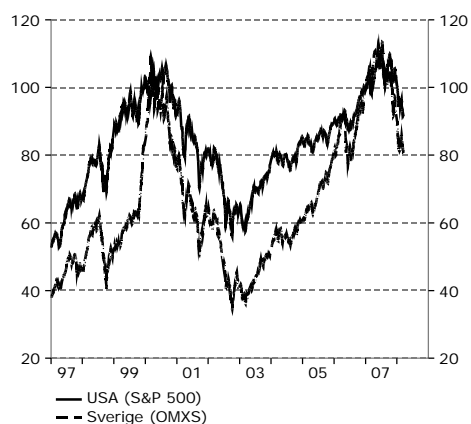
Anm. Ett högre index motsvarar en svagare krona.

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

¹³ För en beskrivning av hur denna jämviktsväxelkurs bestäms, se Nilsson, K., "Do Fundamentals Explain the Behavior of the Real Effective Exchange Rate?", *Scandinavian Journal of Economics*, nr 4, 2004.

Diagram 75 Börsutveckling i USA och Sverige

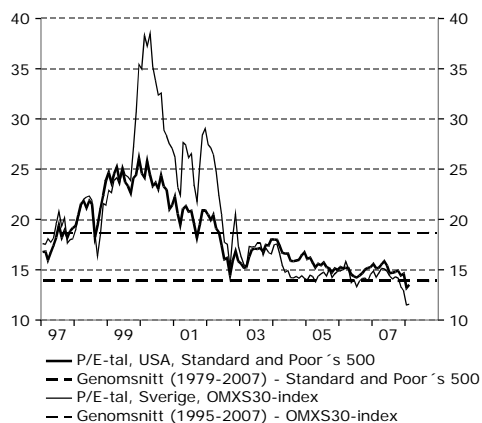
Index 2006-12-29=100, 5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 76 P/E-tal i USA och Sverige

Månadsvärden

Anm. P/E-tal: aktiepris i förhållande till förväntade vinster 12 månader framåt.

Källor: Prudential Equity Group, LCC, JCF.

har drivit upp avkastningskraven på riskfyllda tillgångar. Detta har bidragit till att aktier har förlorat i attraktionskraft till förmån för säkrare placeringar, med börsnedgångar som följd. De senaste årens utveckling med kraftiga värdeökningar på världens börser har därmed brutits.

Det amerikanska S&P-500 indexet har i slutet av mars fallit med knappt 10 procent sedan årsskiftet, samtidigt som börsindex i euroområdet har uppvisat en ännu svagare utveckling under samma period. Den svaga utvecklingen gäller också i hög grad för den svenska aktiemarknaden. OMXS-index, som sjönk med drygt 11 procent under 2007, har t.o.m. slutet av mars sjunkit med ytterligare knappt 15 procent. Jämfört med rekordnoteringen i juli 2007 har OMXS-index tappat drygt 25 procent i slutet av mars (se diagram 75).

Svårigheterna med att förutspå trendbrott i aktiemarknadernas kursutveckling är välkända och den senaste tidens börsnedgångar utgör inget undantag. P/E-talet, dvs. dagens aktiepriser i förhållande till nästa års förväntade vinster, är ett mått på eventuell över- eller undervärdering av en aktiemarknad. Sedan några år tillbaka har detta mått legat förankrat i närheten av eller under sin långsiktiga genomsnittliga nivå för flera av världens större börser. Den senaste tidens börsnedgång verkar således inte kunna förklaras av en alltför hög värdering av börsbolagen i förhållande till det förväntade vinstläget. Detta står i stark kontrast till de historiskt höga P/E-tal som kännetecknade den svenska aktiemarknaden vid tiden för börsnedgången i början av 2000-talet. Det är i stället sannolikt högre riskpremier till följd av en snabb ökning i osäkerheten kring framtida vinster som har drivit den senaste tidens svaga utveckling (se diagram 76).

Volatiliteten på aktiemarknaderna förväntas minska i takt med att problemen på de finansiella marknaderna avtar. Kursutvecklingen kan dock komma att hållas tillbaka av det svagare konjunkturläget.

Tabell 6 Räntor och växelkurser vid slutet av respektive år

Månadsgenomsnitt

	2006	2007	2008	2009
Styrräntor				
Sverige	3,00	4,00	3,75	3,75
Euroområdet	3,50	4,00	4,00	4,00
USA	5,25	4,25	1,75	1,75
Obligationsräntor¹				
Sverige	3,6	4,3	4,3	4,5
Euroområdet	3,8	4,3	4,2	4,5
USA	4,6	4,1	4,0	4,3
Valutakurser				
Kronor/Euro	9,04	9,42	9,29	9,23
Kronor/Dollar	6,84	6,47	6,21	6,15
Dollar/Euro	1,32	1,46	1,50	1,50
Yen/Dollar	117,1	112,1	105,5	105,0
Euro/Pund	1,49	1,39	1,33	1,35
TCW-index	123,2	125,8	123,5	122,8
KIX-index	108,7	111,6	109,5	108,9

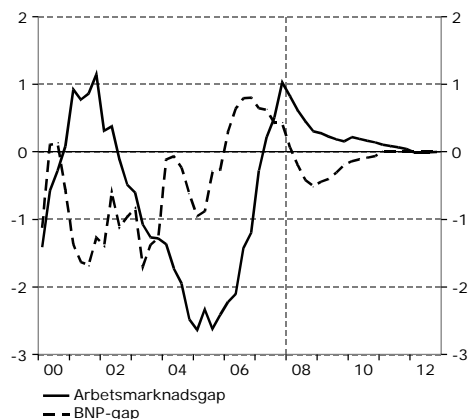
¹Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

FÖRDJUPNING

Diagram 77 Resursutnyttjandet med prognostiserad reporäntebana

Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 78 KPIX-inflationen med prognostiserad reporäntebana

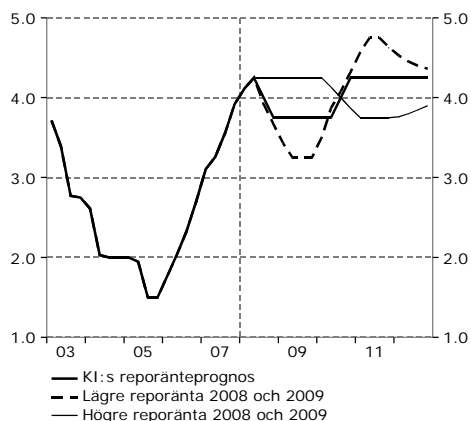
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 79 Alternativa reporäntebanor

Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutets reporäntebedömning

Konjunkturinstitutets prognoser för svensk ekonomi innefattar en prognos för reporäntan. Därutöver gör Konjunkturinstitutet en bedömning av om prognosen för reporäntans utveckling det kommande året avspeglar en välavvägd penningpolitik, givet Konjunkturinstitutets prognoser för svensk ekonomi. Denna bedömning utgår från Riksbankens mål om 2 procents inflation samt från kravet att penningpolitiken, utan att åsidosätta inflationsmålet, ska främja ett stabilt resursutnyttjande.

Konjunkturinstitutets nuvarande prognos är att reporäntan sänks till 3,75 procent andra halvåret 2008. Detta bidrar till att resursutnyttjandet bedöms bli ungefär normalt 2008 och 2009, såväl i ekonomin som helhet som på arbetsmarknaden (se diagram 77). Inflationen, mätt med KPIX, blir högre än 2 procent i år, men den sjunker därefter tillbaka och blir nära 2 procent 2009 och åren därefter (se diagram 78).

Konjunkturinstitutets reporäntebedömning belyses nedan genom en jämförelse av den ekonomiska utvecklingen med den prognostiserade banan för reporäntan med utvecklingen vid två alternativa banor för reporäntan. Effekterna av alternativ penningpolitik har beräknats med hjälp av Konjunkturinstitutets simuleringsmodell KLEM.

DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN 2008–2012 MED KONJUNKTURINSTITUTETS PROGNOSE FÖR REPORÄNTAN

BNP-tillväxten har varit stark under de senaste åren, i synnerhet under 2006, och sysselsättningstillväxten var mycket hög 2006 och 2007. Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden har därmed stigit relativt snabbt. Mätt med det s.k. arbetsmarknadsgapet var resursutnyttjandet på arbetsmarknaden i slutet av 2007 något ansträngt. Resursutnyttjandet i hela ekonomin, dvs. skillnaden mellan aggregerad efterfrågan (faktisk BNP) och potentiell BNP, var också något högre än normalt i slutet av 2007.

Den svenska konjunkturen är inne i en avmattningsfas 2008, men nedgången bedöms bli måttlig. Efterfrågetillväxten i ekonomin blir något lägre än tillväxten i potentiell BNP. Det s.k. BNP-gapet faller därmed tillbaka. Den lägre BNP-tillväxten och en gradvis stigande produktivitetstillväxt bedöms även leda till att arbetsmarknadsgapet gradvis faller tillbaka 2008 (se diagram 77). En expansiv finanspolitik och den lägre reporäntan bidrar till att nedgången i resursutnyttjandet bromsas upp under 2009. Sammantaget blir resursutnyttjandet under kommande år ungefär balanserat.

Inflationen i Sverige har varit låg sedan 2004, men den steg snabbt under 2007 (se diagram 78). Den högre inflationen beror främst på att internationellt bestämda energi- och livsmedelspriser har stigit snabbt sedan sommaren 2007, men även på att det inhemska kostnadstrycket har stigit. Mätt med KPIX bedöms inflationen stiga till 2,2 procent 2008 för att sedan falla tillbaka något till nära 2 procent 2009 och åren därefter. Det bör understrykas att prognoserna för 2010–2012 är betydligt mer osäkra än prognoserna för 2008–2009. Förväntningarna på den ekonomiska utvecklingen efter 2009 är dock av betydelse för bedömningen av en välvägd nivå på reporäntan fram till 2009. Konjunkturinstitutets prognoser för den ekonomiska utvecklingen fram till 2015 beskrivs mer ingående i fördjupningen "Svensk ekonomi 2010–2015".

DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN VID ALTERNATIVA BANOR FÖR REPORÄNTAN

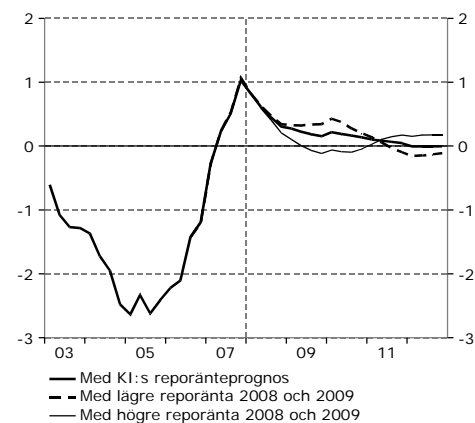
I ett första alternativscenariö sänks reporäntan något snabbare och mer än i prognosen, ner till 3,25 procent i början av 2009. Efter 2009 bestäms räntan av simuleringsmodellens reaktionsfunktion. Den lägre räntan fram till 2009 gör att resursutnyttjandet stiger något snabbare än i prognosen (se diagram 81 och diagram 80). Det högre resursutnyttjandet och en svagare växelkurs innebär i sin tur att inflationen blir något högre än i prognosen. År 2011 och 2012 blir inflationen mätt med KPIX en bit över 2 procent (se diagram 82). Den högre inflationen och det högre resursutnyttjandet innebär att reporäntan måste höjas förhållandevis snabbt 2010 och 2011 (se diagram 79). Simuleringen visar att en kraftig penningpolitisk stimulans inte är befogad, utan snarare leder till onödiga svängningar i såväl ränta som resursutnyttjande och inflation.

I det andra alternativscenariot ligger reporäntan kvar på 4,25 procent under 2008 och 2009. Den högre räntan leder till att resursutnyttjandet blir något lägre än i prognosen. I kombination med att växelkursen blir starkare innebär det lägre resursutnyttjandet att inflationen blir något lägre än i prognosen kommande år. Mätt med KPIX blir inflationen i genomsnitt 1,7 procent 2010–2012. Att inflationen är lägre än inflationsmålet innebär att reporäntan sänks efter 2009.

Riksbankens mål är att inflationstakten i KPI ska vara 2 procent. Konjunkturinstitutets beräkningar visar att en KPIX-inflation på 1,7 procent i dagens läge är förenlig med en KPI-inflation på 2 procent på medellång sikt (se fördjupning i *Konjunkturläget*, januari 2007, "Skillnaden mellan KPI och KPIX"). Om KPIX-inflationen ska vara 1,7 procent kan det vara motiverat att lämna reporäntan oförändrad på 4,25 procent 2008 och

Diagram 81 Arbetsmarknadsgap

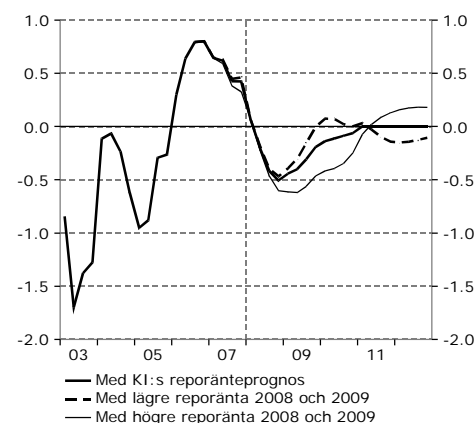
Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 80 BNP-gap

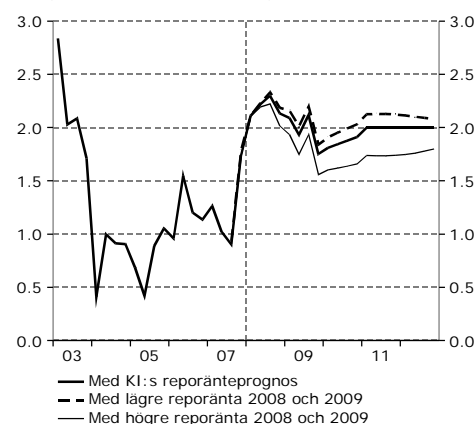
Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 82 KPIX -inflationen

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

2009. Konjunkturinstitutet förutsätter emellertid att penningpolitiken utformas så att KPIX-inflationen ska närma sig 2 procent inom två till tre år. I detta fall bör man sänka räntan något under 2008. På så sätt motverkas att inflationen mätt med KPIX blir betydligt lägre än 2 procent under 2010 och åren därefter.

BNP och efterfrågan

Svagare exportefterfrågan och kapacitetsbegränsningar bidrog till att försvaga den svenska konjunkturen 2007. I år försvagas konjunkturen ytterligare till följd av dämpad inhemsk efterfrågan. Hushållens konsumtion hålls bl.a. tillbaka på grund av den internationella finansiella turbulensen. Bedömningen är dock att konsumtionen stärks framöver när den finansiella oron klingar av. En mer expansiv inriktning på den ekonomiska politiken bidrar också till att öka tillväxten nästa år.

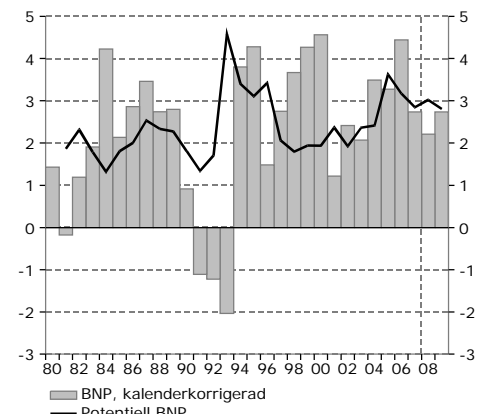
En mer dämpad omvärldsefterfrågan och kapacitetsbegränsningar i svensk exportindustri innebar att exporttillväxten dämpades förra året. Dessutom föll tillväxten i den offentliga konsumtionen tillbaka. Samtidigt ökade hushållens konsumtion och de fasta bruttoinvesteringarna snabbare än 2006 och lagren byggdes upp markant (se diagram 83). Detta bidrog tillsammans med kapacitetsbegränsningar i olika branscher till att importen ökade snabbt och sammantaget gav nettoexporten ett stort negativt bidrag till BNP-tillväxten 2007. Sammantaget minskade BNP-tillväxten från 4,4 procent 2006 till 2,7 procent 2007 i kalenderkorrigerade termer. I år växer exporten snabbare, medan tillväxten i såväl de fasta bruttoinvesteringarna som hushållens konsumtion växlar ner, samtidigt som 2007 års uppgång i lagerinvesteringarna reverseras. Tillsammans innebär det att även importtillväxten dämpas i år. I kalenderkorrigerade termer minskar BNP-tillväxten till 2,2 procent.

Tillväxten bedöms bli svag det första kvartalet i år. Även de närmaste kvartalen blir tillväxten relativt dämpad (se diagram 84). Bilden av en avmattning i konjunkturen understöds av flera olika indikatorer. Barometerindikatorn, som sammanfattar stämningssläget hos hushåll och företag, föll snabbt under hösten och vintern 2007 och fortsatte att falla i januari och februari. I mars noterades dock en viss uppgång (se diagram 85). Hushållens konfidensindikator, CCI, har uppvisat en liknande tendens och den svaga utvecklingen av hushållens konsumtion det fjärde kvartalet följdes av ett svagt utfall för detaljhandeln i januari. Den internationella finansiella krisen väntas bestå under större delen av året, samtidigt som den amerikanska konjunkturen kommer att fortsätta att försämrans. Därmed förblir de svenska hushållen försiktiga och konsumtionstillväxten hålls, trots en stark inkomstutveckling, tillbaka under större delen av 2008.

Lagren har ökat markant sedan mitten av 2006. Helåret 2007 gav lagerutvecklingen ett bidrag på hela 0,7 procentenheter till BNP-tillväxten. Sannolikt har en del av lageruppbyggnaden varit oönskad och berott på en oväntat låg efterfrågan. Detta håller tillbaka tillväxten i år då de oönskat höga lagren leder till lagerneddragningar i industri och handel. Sammantaget ger lagerutvecklingen i år ett negativt bidrag till BNP-tillväxten på 0,7 procentenheter (se diagram 86).

Diagram 83 BNP till marknadspris

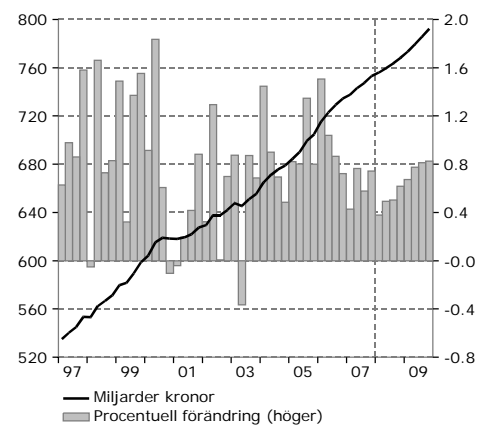
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 84 BNP till marknadspris

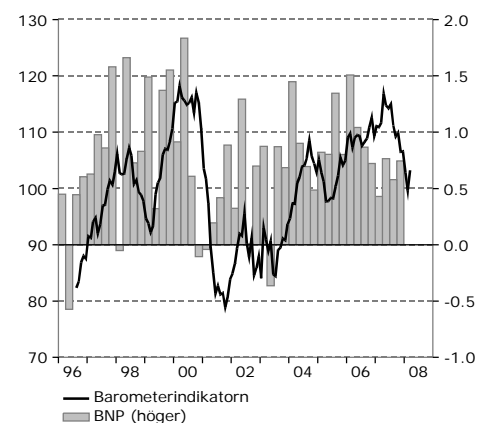
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 85 Barometerindikatorn och BNP till marknadspris

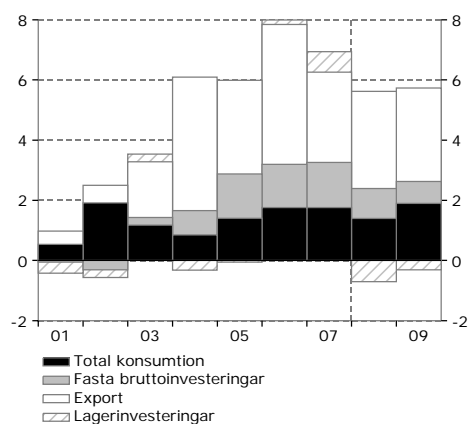
Index, månadsvärden respektive säsongrensad procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 86 Bidrag till efterfrågetillväxten

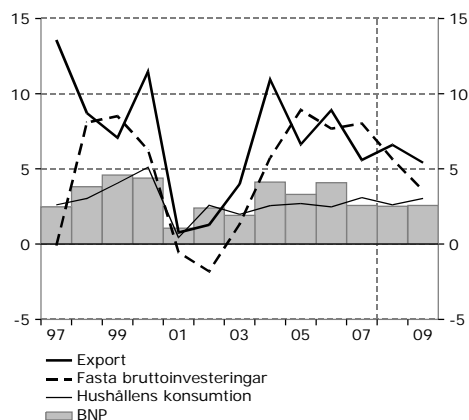
Förändring i procent av BNP, säsongrensade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 87 BNP och efterfrågan

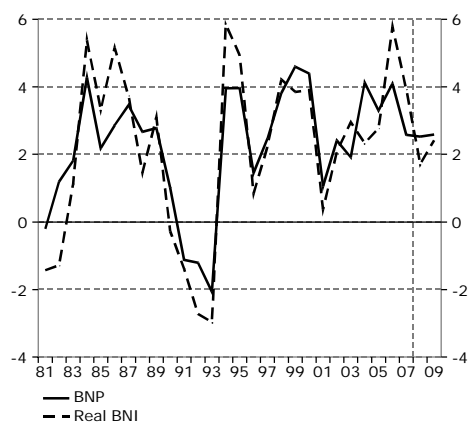
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 88 BNP och real BNI

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den internationella efterfrågetillväxten bromsade in under det andra halvåret 2007 och förblir något dämpad det första halvåret 2008. Därefter tilltar tillväxten i omvärldsefterfrågan något och marknadstillväxten för svensk export ökar med knappt 6 procent per år 2008 och 2009, vilket är något lägre än genomsnittet sedan 1993. Eftersom produktionskapaciteten ökar ganska snabbt vid den rådande investeringsnivån, så minskar de kapacitetsbegränsningar som 2007 hämmade svensk exportindustri. Varuexporttillväxten ökar därmed något från och med det andra halvåret i år. Tjänsteexporten väntas fortsätta att öka med en årstakt på ungefär 8 procent. Även importtillväxten, framför allt varuimporten, bedöms ha varit tillfälligt hög i förhållande till produktionstillväxten förra året, bl.a. till följd av kapacitetsbegränsningarna inom svensk industri. Företagen väntas fortsätta att bygga ut kapaciteten även nästa år och kapacitetsutnyttjandet sjunker ytterligare framöver. Därmed kan efterfrågan i högre grad tillfredsställas av inhemsk produktion vilket dämpar importen.

År 2009 tilltar BNP-tillväxten något (se diagram 84). Penningpolitiken väntas ges en något expansiv inriktning. En förväntad expansiv finanspolitik medför att den offentliga konsumtionen ökar något snabbare än i år, framför allt i kommunerna. I takt med att den finansiella turbulensen börjar ebba ut (se kapitlet om de finansiella marknaderna) medför en fortsatt något stigande sysselsättning och en relativt stark utveckling av disponibelinkomsterna, bl.a. till följd av i prognosen antagna skattesänkningar, att tillväxten i hushållens konsumtion åter ökar nästa år. Uppgången är dock förhållandevis måttlig och hushållens sparande är fortsatt högt i slutet av prognosperioden.

Med de största kapacitetsbristerna åtgärdade och en mer dämpad efterfrågetillväxt än under de senaste åren, fortsätter tillväxten i de fasta bruttoinvesteringarna att dämpas nästa år (se diagram 87). Undantaget är de offentliga investeringarna som accelererar markant till följd av den antagna expansiva finanspolitiken. Inom näringslivet är det framför allt maskininvesteringarna som dämpas. Däremot förblir utvecklingen inom t.ex. energisektorn stark.

Sammantaget sker en relativt försiktig återhämtning av tillväxten nästa år och beräknat på helår stiger BNP-tillväxten från 2,5 procent i år till 2,6 procent 2009. I kalenderkorrigerade termer ökar tillväxten från 2,2 procent till 2,7 procent.

Till följd av den gynnsamma utvecklingen av bytesförhållandet i fjol, dvs. exportpriserna steg snabbare än importpriserna, ökade real BNI betydligt mer än BNP 2007 (se diagram 88). Detta bidrog till att real BNI per capita, som är ett bättre mått på levnadsstandardutvecklingen än BNP-utvecklingen, ökade snabbt 2007. I år och nästa år försämras bytesförhållandet igen och real BNI per capita ökar betydligt långsammare än BNP till stor del som en följd av att befolkningen ökar (se tabell 7).

Tabell 7 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
BNP	2 900	4,1	2,6	2,5	2,6
BNP, kalenderkorrigerad		4,4	2,7	2,2	2,7
Real BNI per capita		5,2	3,2	1,1	1,9
Hushållens konsumtionsutgifter	1 374	2,5	3,1	2,6	3,0
Offentliga konsumtionsutgifter	762	1,5	0,8	1,2	1,4
Fasta bruttoinvesteringar	525	7,7	8,0	5,7	3,6
Lagerinvesteringar ¹	1	0,2	0,7	-0,7	-0,3
Export	1 491	8,9	5,6	6,6	5,4
Import	1 253	8,2	9,5	6,3	5,4
Total inhemsk efterfrågan	2 662	3,4	4,1	2,1	2,4
Nettoexport ¹	238	1,0	-1,2	0,6	0,4
Bytesbalans ²	247	8,5	8,3	8,0	8,1

¹ Bidrag till BNP-tillväxten.

² I procent av BNP, löpande priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Hushållens konsumtionsutgifter

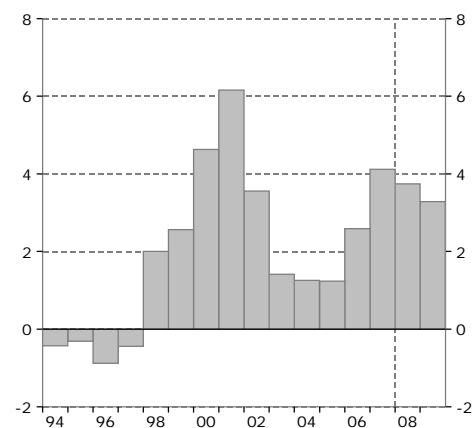
HUSHÅLLENS INKOMSTER ÖKAR SNABBT

Den starka utvecklingen av hushållens disponibla inkomster håller i sig både 2008 och 2009, men de utvecklas i en måttligare takt än 2007. I år ökar den reala disponibelinkomsten med 3,7 procent och 2009 med 3,3 procent (se diagram 89). I fjol ökade hushållens reala disponibla inkomster med 4,1 procent, vilket är den högsta utvecklingstakten sedan 2001. Bakom den höga utvecklingen 2007 låg framför allt en stark utveckling av lönesumman i kombination med nominellt sjunkande skatter till följd av jobbskatteavdraget. Den starka reala utvecklingen förklaras även av en svag utveckling av konsumtionspriserna.

Även i år stiger lönesumman snabbt trots att ökningstakten mattas av något från i fjol. Det är främst höga timlöneökningar som driver lönesummans utveckling 2008. Skatter och avgifter ökar åter vilket sänker hushållens disponibla inkomster. Dock infördes ett förstärkt jobbskatteavdrag den 1 januari 2008 vilket håller tillbaka skatternas ökningstakt något. Skatternas utveckling dämpas även av att hushållens skatt på kapitalvinster väntas minska i år. Transfereringsinkomsterna från den offentliga sektorn, som sammantaget sjönk 2007, stiger åter 2008. Antalet ålderspensionärer stiger vilket, i kombination med en högre uppräkning av pensionen, höjer pensionsutbetalningarna. Att hushållens reala disponibla inkomster inte ökar lika snabbt 2008 som 2007, trots en snabbare ökning av den nominella disponibelinkomsten, beror på ökad inflation. Konsumentpriserna, mätt som implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter, stiger i årstakt från 1,3 procent 2007 till 2,4 procent 2008.

Diagram 89 Hushållens reala disponibla inkomster

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

År 2009 stiger hushållens reala disponibla inkomst med 3,3 procent. Ökningstakten för hushållens lönesumma är fortsatt stark men växlar ner betydligt jämfört med 2008. Skatterna stiger men utvecklingen hålls tillbaka bl.a. av en svag utveckling av hushållens skatt på kapitalvinster. Därtill gör Konjunkturinstitutet bedömningen att finanspolitiken får en expansiv inriktning 2009. Delar av denna expansiva politik, 8 miljarder kronor, beräknas komma hushållen till del genom skattelättnader (se vidare ”Finanspolitiken blir expansiv 2009”).

Tabell 8 Hushållens inkomster

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring

	2006	2006	2007	2008	2009
Lönesumma	1 157	5,5	6,9	6,5	5,3
Timlön enligt NR ¹		3,4	3,1	5,0	4,7
Arbetade timmar ¹		2,0	3,7	1,4	0,6
Övriga faktorinkomster	263	5,0	2,8	2,2	4,0
Överföringar från offentlig sektor	495	2,1	-3,0	4,0	4,6
Överföringar från privat sektor	62	-0,1	4,2	3,0	3,0
Skatter och avgifter	-588	6,4	-0,4	2,9	3,5
Disponibel inkomst	1 389	3,5	5,5	6,2	5,4
Konsumentpris ²		0,9	1,3	2,4	2,1
Real disponibel inkomst		2,6	4,1	3,7	3,3

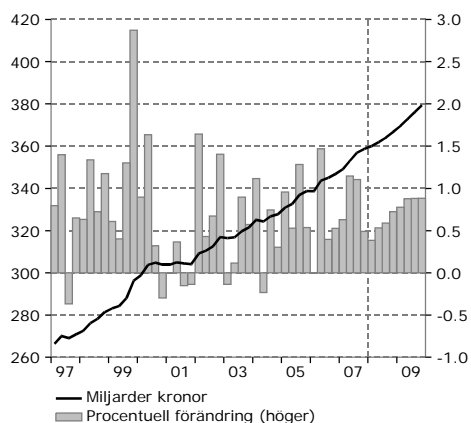
¹ Korrigerade för olika antal arbetsdagar mellan åren.

² Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 90 Hushållens konsumtion

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

KONSUMTIONEN ÖKADE KRAFTIGT 2007

De stora inkomstökningarna under 2007 på 4,1 procent bäddade för att 2007 kunde ha blivit ett år då hushållen ökade konsumtionen markant. Konsumtionsökningen på 3,1 procent för helåret 2007 är visserligen den största ökningen sedan 2000, men tendensen under det andra och det tredje kvartalet 2007 pekade på en ännu starkare utveckling (se diagram 90). Under det fjärde kvartalet bröts dock den starka trenden och konsumtionsökningen blev betydligt lägre. Konsumtionsmönstret för helåret 2007 dominerades av mycket höga ökningstal för de konjunkturkänsliga konsumtionslagen sällanköpsvaror, bilar och turistande utomlands (se tabell 9).

Tabell 9 Hushållens konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
Konsumtionsutgifter	1 374	2,5	3,1	2,6	3,0
Sällanköpsvaror	271	9,1	7,1	4,4	4,6
Bilar	50	-6,3	8,5	0,9	2,9
Dagligvaror	209	3,5	1,1	0,3	1,9
Övriga varor	51	-1,5	-1,7	-0,4	0,7
Tjänster exkl. bostad	403	3,7	4,4	3,3	4,3
Bostäder inkl. energi	352	0,2	0,5	1,8	0,8
Konsumtion i utlandet	59	4,6	9,8	9,4	7,8
Avgår: Utlänningars konsumtion i Sverige	69	18,9	10,2	4,2	4,0
Ideella organisationer	48	0,4	-1,2	0,7	1,5
Sparkvot ¹	105	7,1	8,1	9,1	9,3
Sparkvot, äldre definition ¹	16	1,1	2,1	3,2	3,4

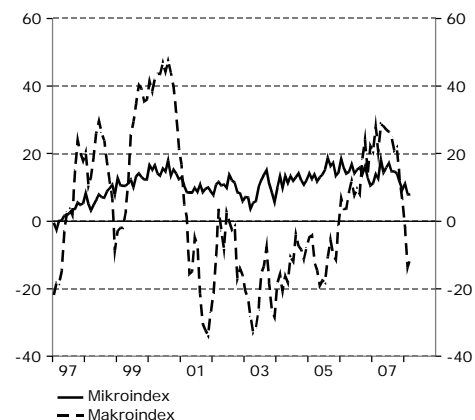
¹ Sparande i miljarder kronor, löpande priser respektive sparande i procent av disponibel inkomst. PPM-medlen bokförs numera som sparande i hushållssektorn. I "Sparkvot, äldre definition" ingår varken sparande i avtalspensioner eller PPM-medlen.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

KRAFTIG UPPBROMSNING AV KONSUMTIONSTAKTEN FJÄRDE KVARTALET 2007

Hushållens konsumtionsutgifter ökade med endast 0,5 procent under det fjärde kvartalet i fjol, vilket var en kraftig uppbromsning jämfört med de två närmast föregående kvartalerna. Under dessa kvartal ökade konsumtionen med drygt 1 procent per kvartal, vilket är mycket högt i ett historiskt perspektiv. En förklaring till inbromsningen det fjärde kvartalet är sannolikt den oro som sedan sommaren kännetecknat de finansiella marknaderna och som utlösts av kreditförluster på den amerikanska bolånemarknaden. Det är också särskilt i synen på den makroekonomiska utvecklingen i Sverige som hushållens förväntningar blivit påtagligt dystra (se diagram 91). Den globala finansiella oron har även givit upphov till direkta negativa effekter på hushållens ekonomiska situation via tillgångspriserna. Avkastningskravet på riskfyllda placeringar har ökat, vilket har bidragit till att priserna på olika tillgångar har dämpats eller fallit. Exempelvis har kurserna på den svenska börsen fallit med drygt 25 procent mellan börstoppen i juli 2007 och i slutet av mars 2008. De svenska hushållen har en stor andel av sina finansiella tillgångar knutna till aktier eller fondandelar. Vid slutet av andra kvartalet 2007 uppgick värdet av hushållens aktier och fondandelar till 1 432 miljarder kronor vilket utgjorde ca 40 procent av den totala finansiella förmögenheten eller 27 procent av hushållens totala nettotillgångar (dvs. inklusive värdet av småhus och bostadsrätter minus skulder). Prisfallet på den svenska börsen har därför på senare tid med stor sannolikhet givit upphov till påtagliga negativa effekter på hushållens förmögenhet. Hushållens förväntningar påverkades till en början bara marginellt av denna

Diagram 91 Mikro- och makroindex
Index, månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

**Diagram 92 Hushållens
förtroendeindikator (CCI)**

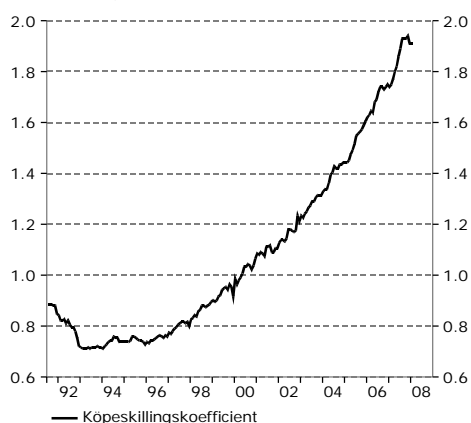
Nettotal, månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

**Diagram 93 Fastighetsmarknaden,
småhus**

Köpeskillingskoefficient

Anm. Köpeskillingskoefficient = köpeskilling/taxeringsvärde (2006), månadsvärden

Källa: SCB.

utveckling, men under det fjärde kvartalet avtog optimismen tydligt samtidigt som hushållen slog av på konsumtionstakten.

DEN FINANSIELLA ORON GER UPPHOV TILL NEGATIVA REALA EFFEKTER PÅ KONSUMTIONEN I SVERIGE

Den svaga konsumtionen det fjärde kvartalet i fjol kan således i hög grad förklaras av ett försämrat stämningläge bland svenska hushåll. Stämningläget har under det första kvartalet i år slagit om från att tidigare ha varit markant positivt till att vara något mer pessimistiskt än normalt. Genomsnittet sedan 1993 för hushållens konfidensindikator (CCI) är 5,9 och i mars noterades CCI till 2,5 vilket var en något högre nivå jämfört med februari (se diagram 92).

Övrig relevant månadsstatistik för i år är hittills entydigt svag. Under januari föll omsättningen i den totala detaljhandeln med 0,7 procent jämfört med föregående månad. För den del av detaljhandeln som säljer sällanköpsvaror ökade dock omsättningen med 0,7 procent. Antalet nyregistrerade bilar bokförda på hushåll har på senare tid utvecklats svagt och årstakten för de tre senaste månaderna inklusive februari är -0,5 procent. Ingen av dessa månader motsvarar högsäsong för bilbranschen och nedgången kan därför delvis vara temporär. På småhusmarknaden har den tidigare starka uppgången planat ut och priserna föll med 1 procent under den senaste tremånadersperioden inklusive februari jämfört med de närmast föregående tre månaderna (se diagram 93).

Slutsatsen är att den svaga utvecklingen för hushållens konsumtionsutgifter det fjärde kvartalet i fjol väntas fortsätta de närmaste kvartalen. I allt väsentligt är detta en reaktion på effekterna av den globala finansiella oron.

DEN NU PÅGÅENDE SVAGA KONSUMTIONSTENDENSEN KOMMER ATT BRYTAS UNDER PROGNOSEPERIODEN

Under de tre första kvartalen i år kommer konsumtionsökningarna att vara måttliga, men därefter väntas starkare ökning av konsumtionen. Hushållens reala disponibelinkomster väntas öka med hela 3,7 procent i år, vilket tillsammans med det redan höga sparandet egentligen ger utrymme för riktigt stora konsumtionsökningar 2008. Men i dagens läge spelar den globala finansiella oron, med dess negativa effekter på såväl hushållens förmögenhet som på hushållens förväntningar, en större roll och dämpar konsumtionen. Utvecklingen i USA är i nuläget genuint svårbedömd, samtidigt som den nordamerikanska ekonomin genererar betydelsefulla direkta och indirekta effekter på den svenska ekonomin. En av grundförutsättningarna för denna prognos är att USA kommer att ha en svag ekonomisk utveckling framför allt under det första halvåret 2008 och att den finansiella oron kommer att bestå under större delen av året. Under det andra halvåret i år väntas dock tillväxten i USA förbättras något och

den finansiella oron förväntas bedarra. Därmed skapas en ny och mer positiv miljö för de svenska hushållen både när det gäller förväntningsbilden och konsumtionsplanerna. De övriga omständigheterna i hushållens ekonomiska situation bör vid slutet av 2008 vara betydligt ljusare än normalt. Sysselsättningen ökar kontinuerligt även om ökningstakten avtar. Hushållens inkomster ökar med 3,3 procent 2009. För tredje året i rad är därmed inkomstutvecklingen starkare än den genomsnittliga ökningen på 2,9 procent under de senaste tio åren. Dessa faktorer ger ett visst uppsving för konsumtionen som de tre sista kvartalen 2009 ökar med 0,9 procent per kvartal. Sparkvoten 2009 väntas trots denna återhämtning för konsumtionen vara drygt två procentenheter högre än genomsnittet för de senaste tio åren (se diagram 94).

Sammantaget ökar hushållens konsumtionsutgifter med 2,6 procent 2008 och med 3,0 procent 2009 (se tabell 9).

Offentliga konsumtionsutgifter

DEN OFFENTLIGA KONSUMTIONEN BROMSADE IN 2007

Den offentliga konsumtionen växte med 0,8 procent 2007, vilket är en låg ökningstakt jämfört med 2006.¹⁴ Den offentliga konsumtionens andel av BNP fortsatte att minska och uppgick 2007 till 25,9 procent (se diagram 95 och tabell 10). Sedan 1993 har den offentliga konsumtionens andel av BNP minskat trendmässigt (se diagram 96). År 2008 och 2009 ökar den offentliga konsumtionen mer än 2007, men som andel av BNP ligger den ändå kvar på en näst intill oförändrad nivå.

Tabell 10 Offentliga konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
Offentliga konsumtionsutgifter	762	1,5	0,8	1,2	1,4
<i>Procent av BNP, löpande priser</i>		26,3	25,9	25,9	26,0
Statlig konsumtion	207	0,9	-0,8	0,5	0,9
Kommunsektorns konsumtion	554	1,7	1,4	1,4	1,6

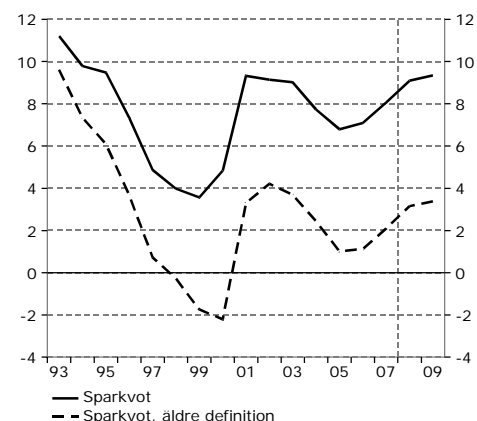
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den statliga konsumtionen minskade 2007 med 0,8 procent. Minskningen förklaras bl.a. av relativt små höjningar av myndigheternas anslag för förvaltningsändamål och av, att vissa myndigheter har avvecklats samt förhållandevis låg militär förbrukning. I år ökar den statliga konsumtionen med 0,5 procent, del-

¹⁴ Utfallet för 2007 är SCB:s preliminära utfall enligt nationalräkenskaperna. Från och med november 2007 baseras volymutvecklingen i produktionen, och därmed även i konsumtionen, i det preliminära utfallet av individuella offentliga tjänster på demografisk framskrivning av föregående års utfall.

Diagram 94 Hushållens sparande

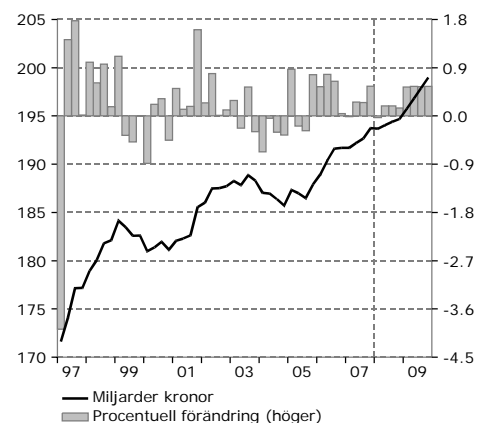
Procent av disponibel inkomst, löpande priser

Anm. I sparkvot, äldre definition, ingår varken sparande i avtalspensioner eller PPM-medlen. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 95 Offentlig konsumtion

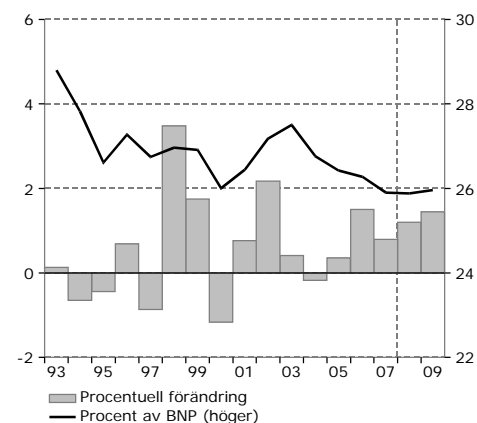
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 96 Offentliga konsumtionsutgifter

Årlig procentuell förändring, fasta priser respektive procent av BNP, löpande priser

Anm. Den fallande konsumtionen 2000 förklaras av att Svenska kyrkan fr.o.m. detta år ingår i hushållssektorn istället för som tidigare i kommunsektorn.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

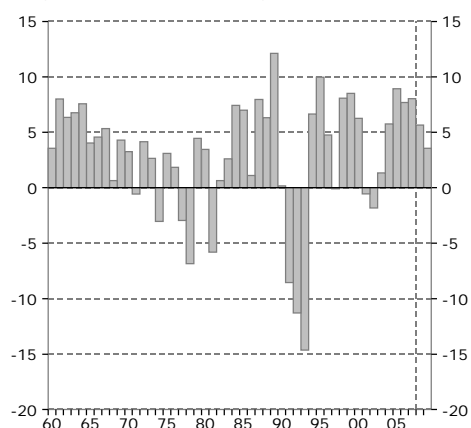
vis till följd av ökade satsningar på väg- och järnvägsunderhåll. Nästa år ökar den statliga konsumtionen något kraftigare. Anledningen till detta är att Konjunkturinstitutet bedömer att det kommer att föras en expansiv finanspolitik (utöver vad som följer av de redan föreslagna åtgärderna i Budgetpropositionen för 2008) och att den mer expansiva finanspolitiken bl.a. kommer att ta sig uttryck i ökad statlig konsumtion.

Den sammanlagda konsumtionen i den kommunala sektorn (kommuner och landsting) ökade med 1,4 procent 2007. I landstingen ökade konsumtionen med 3,0 procent medan konsumtionen i kommunerna ökade med 0,6 procent. Den försiktiga ökningen i kommunerna förklaras framför allt av att konsumtionen inom utbildningsområdet minskade under året.

År 2008 förväntas konsumtionen i kommuner och landsting öka i samma takt som 2007, 1,4 procent, och 2009 marginellt snabbare, 1,6 procent. Bland annat bidrar införandet av nystartsjobb i offentlig sektor under 2008 till ökad konsumtion. Från och med 2009 kan kommunerna dessutom använda de ökade statsbidragen, som antas bli en del av den expansiva finanspolitiken, till konsumtion.

Förutom den finansiella situationen i den offentliga sektorn spelar även den underliggande efterfrågan på offentliga tjänster roll för konsumtionens storlek. Den demografiska utvecklingen de närmsta åren innebär att antalet äldre stiger snabbare samtidigt som antalet personer som är yngre än 20 år sjunker, vilket medför en ökad efterfrågan på hälso- och sjukvård och en minskad efterfrågan på utbildning (se kapitlet "Offentliga finanser"). Den underliggande, demografiskt betingade, efterfrågan på offentliga tjänster bedöms bidra till att öka offentlig konsumtion med 0,4 procent per år 2008 och 2009.

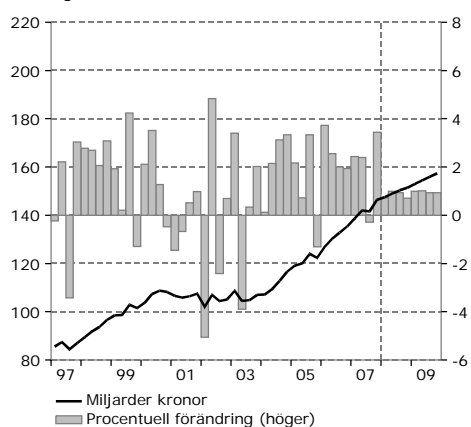
Diagram 97 Fasta bruttoinvesteringar
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 98 Investeringar

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Fasta bruttoinvesteringar

INVESTERINGSKONJUNKTUREN MATTAS AV

Den starka investeringsutvecklingen fortsatte 2007 och de fasta bruttoinvesteringarna ökade med 8,0 procent. Efter att ha stagnerat under det tredje kvartalet steg investeringarna med 3,4 procent det fjärde kvartalet. Framför allt var det näringslivets investeringar exklusive bostäder som åter tog fart. Investeringskonjunktoren mattas gradvis av i år och nästa år och de totala bruttoinvesteringarna bedöms öka med 5,7 respektive 3,6 procent (se diagram 97, diagram 98 och tabell 11).

Investeringsstillväxten varierar jämförelsevis mycket över konjunkturcykeln och är normalt sett en viktig drivkraft för konjunkturutvecklingen. Investeringsstillväxten stiger vanligen snabbt i uppgångsfaser när förväntningarna om framtiden blir mer positiva när företagens och hushållens finansiella position förbättras och då kapacitetsutnyttjandet stiger. Följdriktigt har den gradvis allt starkare konjunktoren de senaste åren gått hand i hand med

snabbt ökande investeringar. Investeringarna har därmed ökat snabbt som andel av BNP och de är nu på den högsta nivån sedan början av 1990-talet (se diagram 99). En betydande del av uppgången förklaras av snabbt stigande bostadsinvesteringar, men även för näringslivets investeringar exklusive bostäder var investeringsandelen på en jämförelsevis hög nivå 2007.

Tabell 11 Fasta bruttoinvesteringar

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
Industrin	88	4,2	9,8	5,1	2,0
Övriga varubranscher	67	8,9	8,9	8,5	3,0
Tjänster exkl. bostäder	197	6,5	8,4	6,3	3,4
Bostäder	91	13,8	8,7	2,3	1,4
Näringslivet	443	7,8	8,8	5,6	2,6
Offentliga myndigheter	82	7,1	3,6	6,1	8,8
Investeringar	525	7,7	8,0	5,7	3,6

Anm. Övriga varubranscher innehåller jord- och skogsbruk, fiske-, el-, gas-, värme- och vattenförsörjning samt byggverksamhet (SNI 01, 02, 05, 40, 41 och 45).

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

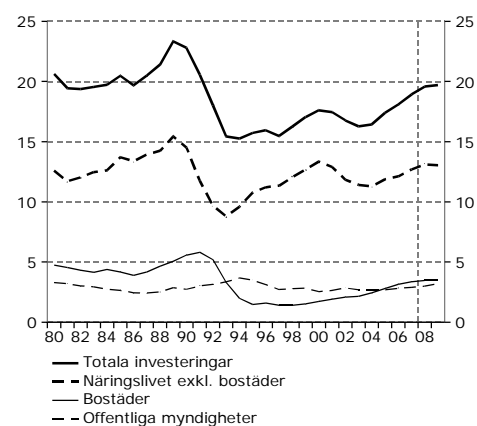
DET HÖGA KAPACITETSUTNYTTJANDET I INDUSTRIEN FALLER TILLBAKA NÅGOT

Bakom de senaste årens höga investeringstillväxt ligger bl.a. ett högt kapacitetsutnyttjande i industrin, såväl enligt SCB:s mått som enligt Konjunkturinstitutets (se diagram 100). I följd ökade investeringarna i industrin med 9,8 procent, mycket beroende på att maskininvesteringarna växte med höga 11,3 procent. Samtidigt dämpades den tidigare höga produktionstillväxten i industrin. Tillsammans innebär detta att kapacitetsutnyttjandet i industrin föll tillbaka något under 2007. I år och nästa år fortsätter produktionen att utvecklas i jämförelsevis måttlig takt (se avsnittet produktion och arbetsmarknad) och industrins behov av att öka investeringarna ytterligare är därför mindre än tidigare. Detta avspeglas bl.a. i SCB:s investeringsenkät från februari i år som redovisar företagens investeringsplaner. Konjunkturinstitutets tolkning av enkäten är att den indikerar att investeringstillväxten i industrin kommer att dämpas påtagligt i år jämfört med utvecklingen 2007.

Även Konjunkturbarometern ger stöd för att investeringarna i industrin kommer att öka långsammare i år jämfört med 2007. Andelen företag som uppger att de planerar att öka produktionskapaciteten föll tillbaka under senare delen av 2007 och färre företag anger brist på maskin- och anläggningskapacitet som det främsta hindret för ökad produktion. Företagens möjligheter att finansiera investeringarna är goda. Lönsamhetsomdömet för industrin i Konjunkturbarometern föll visserligen tillbaka under andra halvåret 2007 men det är fortsatt högt i ett historiskt perspektiv. Dessutom är det mycket få företag som

Diagram 99 Investeringar

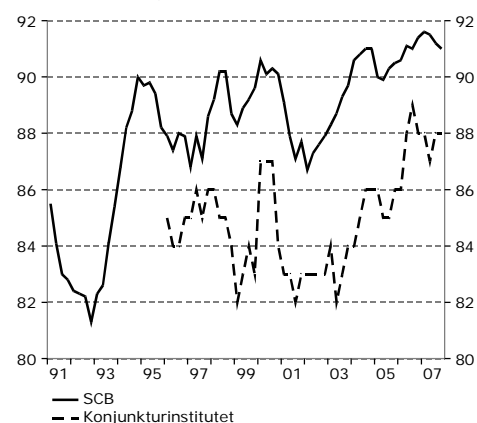
Procent av BNP, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 100 Industrins kapacitetsutnyttjande

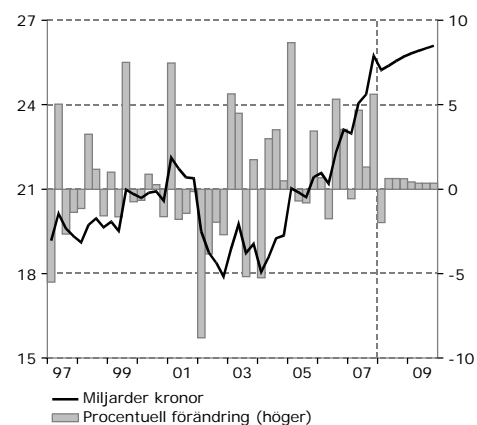
Procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 101 Industrins investeringar

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

anger finansiella restriktioner som det främsta hindret för produktionen.

Sammantaget bedöms investeringarna i industrin öka med 5,1 procent i år och med ytterligare 2,0 procent 2009 (se tabell 11 och diagram 101). I år är det framför allt tillväxten i maskininvesteringarna som dämpas medan bygginvesteringarna fortsätter att utvecklas starkt med 10 procent. 2009 dämpas även bygginvesteringarna och både maskin- och bygginvesteringarna ökar med ca 2 procent.

FORTSATT STARK INVESTERINGSUTVECKLING I ENERGISEKTORN 2008

Inom de övriga varubranscherna ökade investeringarna starkt 2007. För helåret steg investeringarna i de övriga varubranscherna sammantaget med 8,9 procent. Utvecklingen drevs framför allt av en fortsatt stark tillväxt inom energisektorn där investeringarna ökade med 14,9 procent. Sammantaget har därmed investeringarna i energisektorn stigit med hela 65 procent de senaste tre åren.

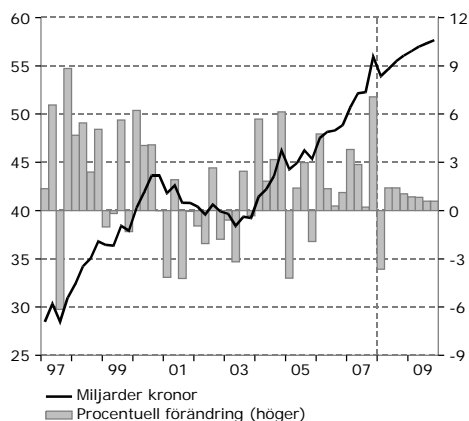
Den senaste investeringsenkäten från SCB indikerar att investeringarna i energisektorn kommer att fortsätta att utvecklas starkt i år. Konjunkturinstitutets bedömning är att investeringarna i energisektorn ökar med 15,1 procent 2008, varefter investeringsuppgången dämpas markant till 4,5 procent 2009. Den fortsatta investeringsuppgången drivs bl.a. av stora investeringar i vindkraft och moderniseringar av kärnkraftverk, men också av ny- och ombyggnad av kraftvärmeverk. För de övriga varubranscherna som helhet blir investeringsutvecklingen svagare och investeringarna ökar med 8,5 respektive 3,0 procent 2008 och 2009. Orsaken är bl.a. att investeringar gjorda av byggsektorn i det närmaste förutses stagnera båda åren.

DÄMPAT STÄMNINGSLÄGE I TJÄNSTEBRANSCHERNA

Även i tjänstebanscher exklusive bostäder utvecklades investeringarna starkt 2007 och ökade med 8,4 procent jämfört med föregående år. Enligt Konjunkturbarometern var lönsamhetsomdömet i de privata tjänstenäringsarna fortsatt högt under det fjärde kvartalet i fjol och två av tre företag uppgav att de utnyttjade sina resurser fullt ut. Stämningläget i de privata tjänstenäringsarna har dock försvagats något under inledningen av 2008 enligt Konjunkturbarometern. Dessutom tecknar SCB:s investeringsenkät bilden av en betydligt svagare investeringsutveckling i år inom företagsnära tjänstebanscher jämfört med i fjol. Sammantaget förutses därför investeringstillväxten i tjänstebanscher exklusive bostäder dämpas till 6,3 procent i år (se diagram 102). Investeringstillväxten 2008 är mest påtaglig inom olika företagsnära tjänstebanscher, men 2009 väntas investeringstillväxten dämpas också inom dessa branscher. Investerings-

Diagram 102 Tjänstebanscherens investeringar

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Exklusive bostäder, fartyg och flygplan.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

uppgången i tjänstebranscherna exklusive bostäder bedöms därför stanna vid 3,4 procent 2009.

BOSTADSBYGGANDET ÖKAR LÅNGSAMMARE FRAMÖVER

Under åren 2004–2006 har konjunktoren för bostadsbyggandet varit mycket stark, och bostadsinvesteringarna har ökat med i genomsnitt 15 procent per år. I följdämpades ökningstakten men bostadsinvesteringarna ökade ändå med 8,7 procent. Bostadsinvesteringarna 2007 är sammanlagt 65 procent större än de var 2003. Framöver väntas bostadsinvesteringarna fortsätta att öka men i betydligt lägre takt. I år och nästa år ökar de med 2,3 respektive 1,4 procent (se diagram 103).

Efterfrågan på bostäder förväntas vara relativt hög de närmaste 4–5 åren. Dels kommer de stora ungdomskullarna födda runt 1990 ut på bostadsmarknaden för att skaffa sitt första egna boende, dels ökade invandringen mycket kraftigt både 2006 och 2007. Bostadsproduktionen har dock numera nått sådana nivåer att den relativt väl klarar att tillgodose denna högre efterfrågan.

ALLT FLER SIGNALER OM LÄGRE ÖKNINGSTAKT FÖR BOSTADSBYGGANDET

Rensat för tillfälliga effekter väntas antalet påbörjade lägenheter framöver stabiliseras ungefär på fjolårets nivå, dvs. ca 36 700 lägenheter per år. I samband med slopandet av subventioner för byggandet av flerbostadshus vid årsskiftet 2006/2007, tidigare lades påbörjandet av ca 8 000 lägenheter till det fjärde kvartalet 2006. Merparten av dessa skulle i normala fall ha påbörjats 2007 (se diagram 104). Med hänsyn till detta bedöms antalet egentligen påbörjade lägenheter i flerbostadshus 2007 i stort sett vara oförändrat jämfört med 2006. Antalet påbörjade lägenheter i småhus ökade marginellt med ca 2 procent.

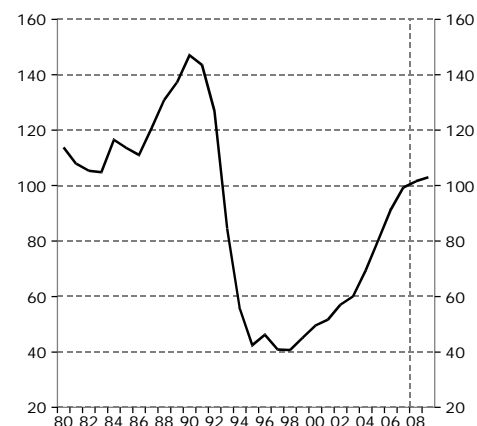
Även i Konjunkturbarometern anger de bostadsbyggande företagen att bara små ökning är att vänta den närmaste tiden. I marsenkäten svarade visserligen 23 procent av företagen att produktionen skulle öka de närmaste tre månaderna jämfört med föregående tremånadersperiod. Men hela 73 procent av företagen väntade sig oförändrad produktion i samma tidsperiod.

Sammantaget stöder detta att bostadsinvesteringarna i år och nästa år ökar i betydligt långsammare takt än tidigare.

FORTSATT HÖGA OFFENTLIGA INVESTERINGAR

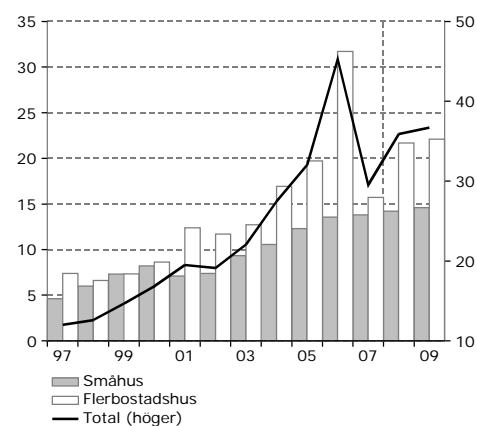
De offentliga investeringarna fortsätter att öka. Ökningstakten var dock långsammare 2007 än året innan, vilket bl.a. berodde på minskade investeringsutgifter för vägar. Anslagen för väg- och baninvesteringar höjdes emellertid i statsbudgeten för 2008, vilket leder till att tillväxten för de statliga investeringarna nu åter ökar. År 2009 ökar de statliga investeringarna kraftigt eftersom

Diagram 103 Investeringar i bostäder
Miljarder kronor, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

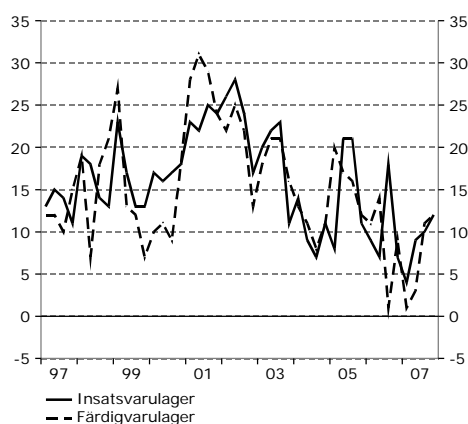
Diagram 104 Påbörjade lägenheter
Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 105 Lageromdömen i industrin

Nettotal, kvartalsvärden

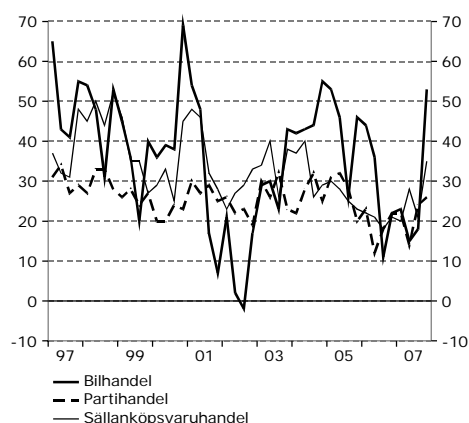

Anm. Högre netttotal innebär att fler företag är missnöjda med för stora lager.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 106 Lageromdöme i handeln

Nettotal, kvartalsvärden

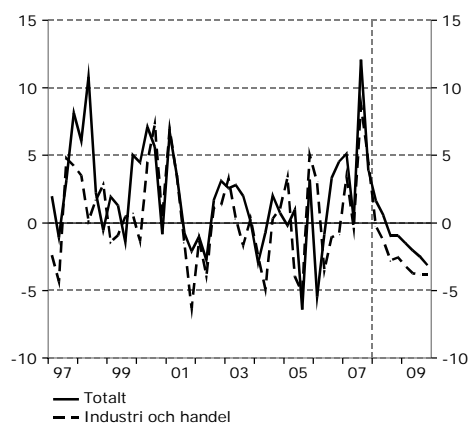

Anm. Högre netttotal innebär att fler företag är missnöjda med för stora lager.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 107 Lagerförändring

Miljarder kronor, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

finanspolitikens inriktning för nästa år väntas medföra ökade investeringsanslag (se avsnittet "Offentliga finanser").

Investeringsökningen har varit stor i många kommuner på grund av att kommunsektorns goda finanser har givit kommunerna möjlighet att genomföra tidigare uppskjutna investeringsplaner. Både 2006 och 2007 var tillväxttakten över 10 procent per år. Under 2008 och 2009 kommer investeringstillväxten mattas av något.

Sammantaget ökar de offentliga investeringarna med 6,1 procent 2008 och 8,8 procent 2009. Även som andel av BNP ökar investeringarna.

Lager

LAGREN I INDUSTRI OCH HANDELN DRAS KRAFTIGT NER I ÅR EFTER FJOLÅRETS STORA UPPBYGGNAD

Efter de stora lageruppdragningarna i industrin som ägde rum under de tre första kvartalen i fjol fortsatte lageruppbyggnaden oväntat även det fjärde kvartalet. Uppbyggnaden 2007 berodde bl.a. på svagare efterfrågeutveckling och produktionsstörningar. Trots den betydande lageruppbyggnaden som ägde rum i industrin i fjol ändrades lageromdömet enligt Konjunkturbarometern endast något ytterligare i negativ riktning fjärde kvartalet (se diagram 105). Även handelns lager ökade oväntat under fjärde kvartalet. Denna ökning speglas i handelns lageromdöme som försköts mera markant i negativ riktning detta kvartal (se diagram 106). För helåret 2007 ökade lagren i industrin och handeln med drygt 17 miljarder kronor i fasta priser och lämnade ett stort positivt bidrag till BNP-utvecklingen. Till viss del hölls den totala lagerökningen i ekonomin tillbaka av att lagren av växande skog i fjol ökade mindre än 2006.¹⁵ Sammantaget uppskattas lagren i hela ekonomin 2007 ha ökat med motsvarande 21,1 miljarder kronor i fasta priser. Eftersom lagren bara ökade med 1,3 miljarder kronor 2006 blev lageromslaget betydande i fjol och bidrog med hela 0,7 procentenheter till BNP-tillväxten.

I år väntas lagren i industrin och handeln minska då företagen vill dra ner på sina för stora lager som byggdes upp i fjol. Vidare antas lagren minska generellt sett i förhållande till storleken på produktionen.¹⁶ Samtidigt kommer tillväxten i skogen i år att normaliseras och bli något högre än i fjol. Den sammantagna effekten av lagerminskningen i industrin och handeln, å ena sidan, och ökningen av skogslagren, å andra sidan, innebär att lagren i hela ekonomin i år ökar med 0,7 miljarder kronor. Det

¹⁵ Ökningen i skogslagren 2007 påverkas delvis av stormen Per i januari som något minskade tillväxten i skogen första kvartalet.

¹⁶ Industrins och handelns lager sjunker trendmässigt över tiden, i förhållande till industriproduktionen respektive konsumentefterfrågan, bl.a. på grund av effektivare transporter och ökad användning av datateknologi.

stora negativa lageromslaget i år innebär att lagrens bidrag till BNP-tillväxten blir hela $-0,7$ procentenheter (se diagram 107 och tabell 12).

Industrin och handeln bedöms inte kunna reducera sina stora lager i särskilt snabb takt, varför neddragningar i ännu större storleksordning i dessa sektorer är att vänta nästa år. Dessa neddragningar till trots kommer lagernivån vid slutet av prognoshorizonten att vara något större än vad produktionen normalt sett kräver. År 2009 minskar lagren i ekonomin totalt sett med 9,0 miljarder kronor och lagerutvecklingens bidrag till BNP blir $-0,3$ procentenheter.

Tabell 12 Förändring i lager och bidrag till BNP

Miljarder kronor, fasta priser respektive procentenheter

	2006	2007	2008	2009
Industrins insatsvaror	-4,9	4,3	-4,5	-5,6
Industrins varor i arbete och färdigvaror	1,6	10,5	-1,5	-5,0
Handelslager	-1,5	2,2	-1,3	-4,6
Skogslager	6,4	4,6	6,5	5,6
Övriga lager	-0,3	-0,5	1,6	0,7
<i>Summa förändring i lager</i>	<i>1,3</i>	<i>21,1</i>	<i>0,7</i>	<i>-9,0</i>
Lageromslag	4,4	19,8	-20,4	-9,8
Bidrag till BNP-tillväxten	0,2	0,7	-0,7	-0,3

Anm 1. *Skogslagren* ökar vanligtvis varje år eftersom tillväxten i skogen överstiger avverkningen. *Övriga lager* är i synnerhet bränslelager i el- och gasindustri samt värdeföremål. *Lageromslaget* är årets lagerändring minus föregående års lagerändring.

Anm 2. *Bidrag till BNP-tillväxten*. Om lagren exempelvis ökar mer än föregående år, dvs. om lageromslaget är positivt, så registreras denna förändring i nationalräkenskaperna som ett positivt lagerbidrag till BNP-tillväxten. Nettoeffekten på BNP-tillväxten är dock normalt lägre eftersom en stor del av lagerökningen importeras (den omvända effekten på BNP gäller om lagerbidraget är negativt).

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

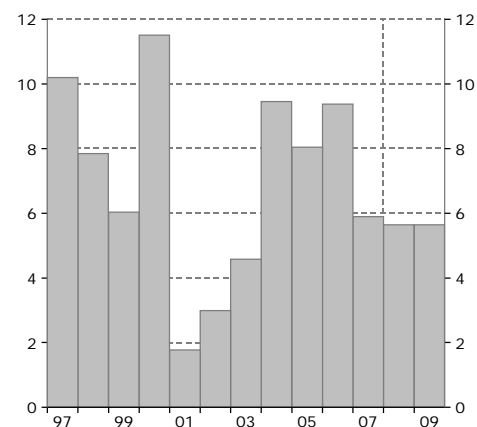
Export

GODA EXPORTUTSIKTER TROTS ALLT

Varuexporten minskade kraftigt första kvartalet 2007. Trots en stark utveckling för tjänsteexporten stagnerade därför exportutvecklingen totalt sett. Även andra kvartalet var det tjänsteexporten som utvecklades starkast. Först under tredje kvartalet tog utvecklingen åter fart för varuexporten. Sammantaget innebar utvecklingen 2007 en stark inbromsning för exporttillväxten jämfört med 2006. En viktig förklaring är den svagare marknadstillväxten. Därutöver förklaras utvecklingen av en markant minskning av exporten till Nordamerika samt en delvis ogynn- sam utveckling av efterfrågans sammansättning. Dessutom har kapacitetsbegränsningar hållit tillbaka exporten inom vissa branscher.

I år och nästa år växlar den globala BNP-tillväxten ner efter de senaste årens höga tillväxt. Försvagningen blir dock måttlig. I

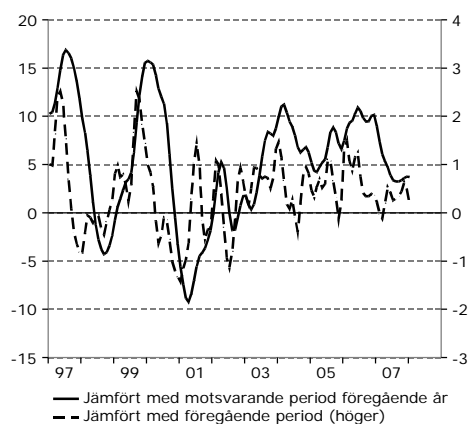
Diagram 108 Världsmarknadstillväxt
Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Diagram 109 Exportordergång, industrin

Årlig procentuell förändring respektive procentuell förändring, månadsvärden, trend

Källa: SCB.

Diagram 110 Exportordergång, industrin

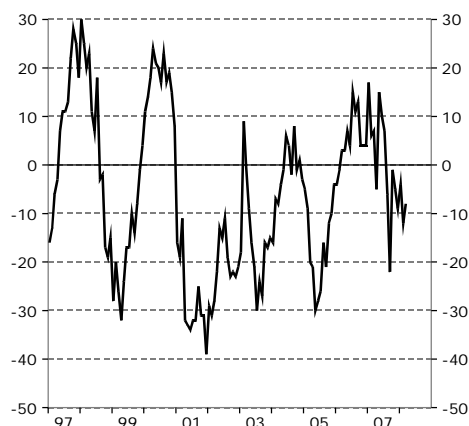
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 111 Exportorderstock, industrins omdöme

Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

år beror den framför allt på en cyklisk avmattning i OECD-området, där bl.a. tidigare räntehöjningar nu bromsar BNP-tillväxten. Därutöver hålls tillväxten tillbaka av höga råvarupriser och en svag utveckling på bostadsmarknaden i flera länder, samt oro på de finansiella marknaderna. Tydligast blir konjunkturförsvagningen i USA där resursutnyttjande sjunker märkbart. Den globala BNP-tillväxten hålls dock uppe av den fortsatt starka ekonomiska utvecklingen i tillväxtekonomierna, inte minst i Kina.

År 2009 väntas BNP-tillväxten i OECD-området åter ligga i närheten av den trendmässiga tillväxten. Den globala tillväxten hålls då tillbaka av en något lugnare tillväxttakt i utvecklingsländerna. Sammantaget bedöms den svaga utvecklingen av den amerikanska ekonomin inte leda till någon djupare global konjunkturedgång (se kapitlet "Internationell konjunkturutveckling"). Global BNP som växte med 4,8 procent 2007 växer med 4 procent 2008 och därefter med ytterligare 4 procent 2009. Marknaden för svensk export väntas därmed utvecklas i en förhållandevis god takt, något under sitt historiska genomsnitt, med 5,6 procent båda åren (se diagram 108)

Överlag fortsätter företagen att ha en i huvudsak positiv syn på den närmaste framtiden i sina verksamhetsrapporter. Företagen förväntar sig en fortsatt stark efterfrågan och vinstläget är generellt sett högt. Möjligen är man något försiktiga vad det gäller hur snabbt marknaderna kommer att utvecklas.

Statistik från SCB visar dock på att en tidigare svagare exportordergång kan ha växlat över till en mer gynnsam utveckling (se diagram 109). Mot denna beskrivning kontrasterar delvis industrins svar i Konjunkturbarometern där man rapporterar om en påtagligt svag exportordergång under senare delen av 2007 och inledningen av 2008 (se diagram 110). Samtidigt svarar emellertid företagen att de fortfarande är relativt nöjda med storleken på sin orderstock, även om detta omdöme fallit tillbaka något (se diagram 111). Kapacitetsutnyttjandet fortsätter att ligga högt, vilket också bör kunna tolkas som att företagets efterfrågesituation är fortsatt god (se diagram 112). För de delar av näringslivet som brottas med kapacitetsbegränsningar bör de senaste årens och kommande investeringar successivt bidra till att dessa hinder åtminstone delvis löses upp.

Sammantaget bedöms exporten öka med 6,6 procent i år och med ytterligare 5,4 procent nästa år (se diagram 113 och tabell 13). För att exporten ska växa i denna takt måste dock ordergången sannolikt fortsätta att stärkas på det sätt som statistiken från SCB indikerar. Om inte så blir fallet riskerar orderstockarna att gradvis urholkas och exportutvecklingen därmed att bli svagare. Dessutom fortsätter kronan att appreciera (se diagram 114) och det finns en viss fara för att den snabba dollarförsvagningen får större negativa följder för exporten än vad som antagits i prognosen.

Tabell 13 Export

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
Export av varor	1 098	8,2	2,6	6,0	4,9
Varav: Bearbetade varor	901	8,5	3,5	6,7	5,0
Råvaror	195	6,6	-1,4	3,6	4,4
Export av tjänster	392	10,9	13,9	8,0	6,7
Export	1 491	8,9	5,6	6,6	5,4

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STARKARE TILLVÄXT FÖR EXPORT AV BEARBETADE VAROR

Exporten av bearbetade varor växlade ner betydligt 2007, i synnerhet första halvåret och tillväxten stannade på 3,5 procent. Läkemedelsexporten minskade kraftigt och bidrog starkt till den svaga utvecklingen. Exklusive läkemedelsexporten ökade exporten av bearbetade varor med 5 procent. Även exporten av papper och papp och teleprodukter hade en svag utveckling och minskade jämfört med 2006. Maskin- och elektroindustrins export ökade emellertid kraftigt till följd av det starka efterfrågeläge dessa branscher mötte. Maskinexporten ökade med över 10 procent och elektroexporten med nära 12 procent. Den exportindustri som i huvudsak försörjer en mer traditionell och bredare investeringsverksamhet utvecklades alltså starkt i föl. Den samlade exporten av vägfordon ökade också förhållandevis mycket med över 6 procent, trots kapacitetsbrist för åtminstone lastbilstillverkarna.

Som tidigare beskrivits bedöms förutsättningarna för en relativt god exportutveckling i år vara gynnsamma. Orderutvecklingen tyder dock på att tillväxten blir måttlig under första halvåret. Därefter bedöms exporten av bearbetade varor successivt växa allt snabbare (se diagram 115).

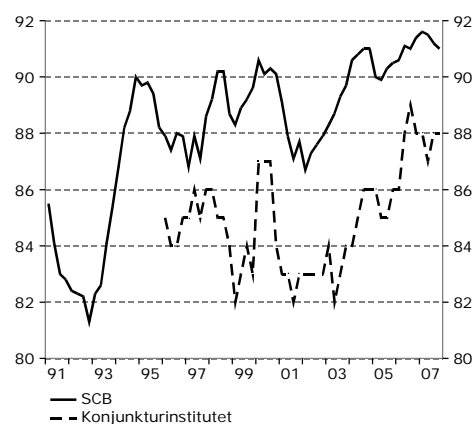
Investeringskonjunkturen inom OECD-länderna ger grund för ett fortsatt starkt efterfrågeläge för såväl maskin- som elektroindustrin även de kommande åren. Snarare än efterfrågeläget kommer det att vara produktionskapaciteten som begränsar exportutvecklingen.

Hos lastbilstillverkarna är orderböckerna fortsatt välfyllda. Efterfrågan på transporttjänster utvecklas starkt i Europa, inte minst i de östra delarna. Efterfrågan på tunga lastbilar fortsätter därmed att utvecklas starkt. Brist på kapacitet riskerar dock att även fortsättningsvis bromsa exporten, trots de investeringar som görs. Personbilsmarknaden antas dock även fortsättningsvis vara präglad av hård konkurrens och överkapacitet.

Exporten av teleprodukter bedöms fortsätta att utvecklas jämförelsevis svagt de kommande åren. En viss konsolidering äger för närvarande rum bland teleoperatörer. På sikt är dock förutsättningarna för denna bransch fortsatt starka, med sannolika nya tekniksprång i sikte, även om konkurrensen tenderar att hårdna ytterligare. Läkemedelsexportens utveckling är svårbedömd. Bedömningen är dock att fjolårets svaga utveckling var

Diagram 112 Industrins kapacitetsutnyttjande

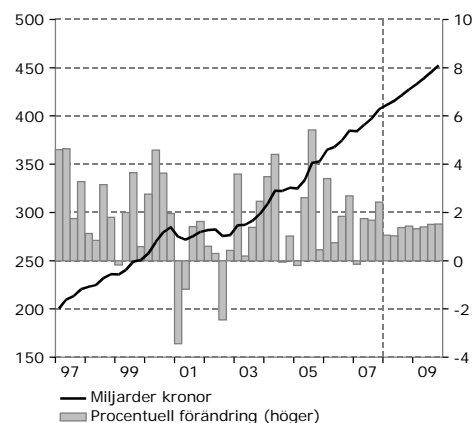
Procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 113 Export

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 114 Nominell växelkurs, exportvägd

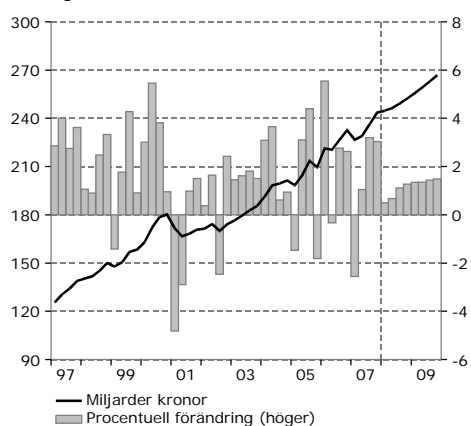
Kvartalsvärden

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 115 Export av bearbetade varor

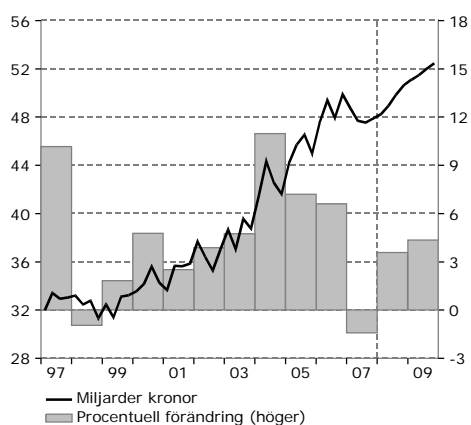
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 116 Export av råvaror

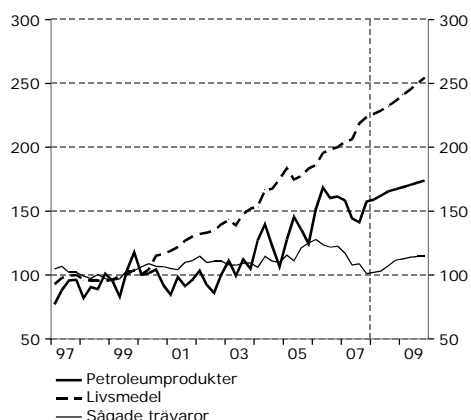
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden respektive årsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 117 Export av de tre största råvarugrupperna

Index 1999 = 100, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

tillfällig och att exporten därmed inte fortsätter att minska på det sätt den gjorde ifjol.

Exporten av stål ökade med 5,4 procent 2007 efter att ha ökat mycket starkt under fjärde kvartalet. Uppgången var då starkare än under något annat kvartal de senaste åtta åren. Den starka tillväxten i Kina i synnerhet och den allmänt förhållandevis starka globala investeringskonjunkturen bidrog till att den globala efterfrågan på stål fortsatte att öka i fjol. I år och nästa år väntas den goda stålkonjunkturen fortsätta, om än växa i något långsammare takt.

Marknadsläget för många pappers- och papprodukter är problematiskt till följd av kostnadsökningar och tilltagande konkurrensen på världsmarknaden. Den ansträngda situationen har lett till att ett antal pappersbruk har lagts ner utomlands och i Sverige. Exporten av papper sjönk därför för första gången på sex år 2007. I år kan exporten av papper öka något men 2009 bedöms den åter minska då produktionskapaciteten krymper.

RÅVARUEXPORTEM SJÖNK TILLFÄLLIGT I FJOL

En snabbt stigande global tillväxt, inte minst stimulerad av den kinesiska tillväxten, har under de senaste åren lett till en ökad efterfrågan på råvaror. Den svenska exporten av råvaror har gynnats av detta och ökade 2000–2006 med i genomsnitt 5,8 procent per år. 2007 minskade dock den svenska råvaruexporten med 1,4 procent (se diagram 116 och tabell 13). Minskningen berodde på neddragningar av olika skäl i några viktiga råvarubranscher. Petroleumexporten minskade till följd av ett längre underhållningsstopp under sommaren och hösten. Efter en mycket stark uppgång av exporten av sågade trävaror 2005 och 2006, som tog all ledig kapacitet i anspråk, föll efterfrågan dramatiskt vid halvårsskiftet 2007. Överproduktion i Europa och stigande lager hos köparna medförde att exporten sjönk med nästan 12 procent. Även exporten av pappersmassa och metaller minskade. Exporten av livsmedel till den europeiska marknaden ökade däremot snabbt, liksom exporten av järnmalm, vilken dock begränsades av kapacitetsbrist (se diagram 117). Även exporten av skogsbruksprodukter kunde på grund av virkesbrist i Finland öka mycket 2007.

Den globala tillväxten sjunker något 2008. Livsmedelsexporten förväntas dock även fortsättningsvis vara gynnad av en god europeisk och övrig internationell efterfrågeutveckling. Samtidigt ökar exporten av petroleumprodukter när produktionen återgår till en mera normal nivå efter fjolårets driftsstörningar. Det är vidare troligt att exporten av sågade trävaror tar ny fart när köparna reducerat sina lager. Av denna anledning kommer även exporten av virke att falla under 2008. Järnmalmsexporten utvecklas mindre starkt i år till följd av kapacitetsrestriktioner och prioritering av hemmamarknaden.

Nästa år ökar råvaruexporten i något högre takt än i år. Exportuppgången för sågade trävaror bedöms fortsätta, även om

en viss risk för att en tilltagande brist på timmer kan hämma utvecklingen. Den kinesiska tillväxten innebär att efterfrågan på metaller och järnmalm växer och att den svenska exporten av dessa produkter kan öka än mer 2009. Exporten av pappersmasa sjunker dock till följd av produktionsneddragningar.

FORTSATT SNABB UTVECKLING FÖR TJÄNSTEEXPORTEN

Exporten av tjänster har utvecklats starkt det senaste decenniet och vuxit betydligt snabbare än varuexporten. Framför allt har exporten av olika typer av företagstjänster utvecklats starkt, inte minst sådana kopplade till den snabbt expanderande telekommunikationssektorn.

I fjol ökade exporten av tjänster med ytterligare ca 14 procent. Återigen var det exporten av företagstjänster som ökade kraftigast med nästan 20 procent. Utlänningars konsumtion i Sverige fortsatte också att öka starkt med över 10 procent beroende på såväl växande gränshandel som ökat turistande.

Tjänsteexporten fortsätter att växa snabbt både 2008 och 2009, även om de senaste årens höga tillväxttal inte upprepas (se diagram 118 och tabell 13). Liksom tidigare är det tjänsteexport med inriktning mot telekommunikation som fortsätter att växa starkast. Världshandelstillväxten gör att även exporten av frakt-tjänster växer i något snabbare takt de kommande två åren, efter två år med svag utveckling. Utlänningars konsumtion i Sverige antas dock växa i en lugnare takt framöver, efter de senaste årens starka utveckling.

Import

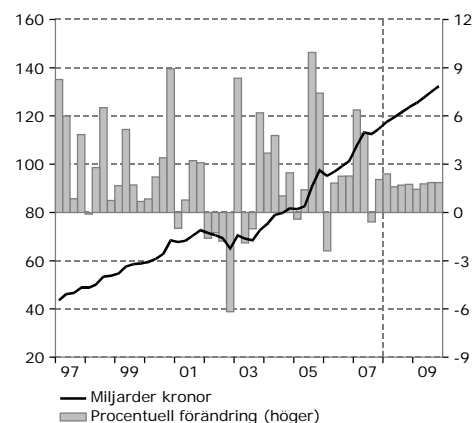
IMPORTUTVECKLINGEN BROMSAR IN

Importen ökade kraftigt med 9,5 procent förra året. Utvecklingen var delvis ett resultat av en fortsatt hög efterfrågetillväxt, men även av förändringar i efterfrågans sammansättning. Exempelvis var hushållens konsumtionsökning den största sedan 2000 med en stark tillväxt för konsumtionen av sällanköpsvaror och bilar som i stor utsträckning importeras, samtidigt som turistandet utomlands fortsatte att öka kraftigt. Utvecklingen för maskininvesteringarna bidrog ytterligare till att driva på importtillväxten. Även den omfattande lagerökningen bedöms i stor utsträckning ha bestått av importerade varor. Därutöver är det sannolikt att det höga kapacitetsutnyttjandet inom vissa branscher förstärkte importutvecklingen ytterligare. Dessutom har dollarns försvagning gjort varor och tjänster prissatta i denna valuta avsevärt billigare.

Både i år och nästa år fortsätter efterfrågan att växa i förhållandevis god takt, även om utvecklingen jämfört med de två föregående åren blir lägre (se diagram 119). Hushållens konsumtion växer långsammare, framför allt i år. Dessutom är konsum-

Diagram 118 Export av tjänster

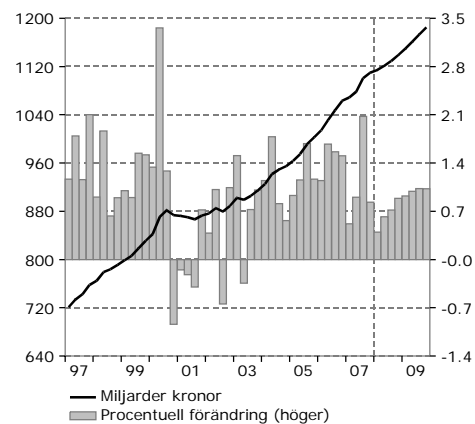
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 119 Efterfrågan

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

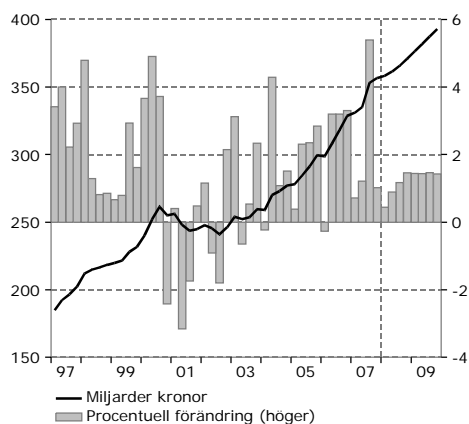

Anm. Inhemsk konsumtion och investering samt export.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 120 Import

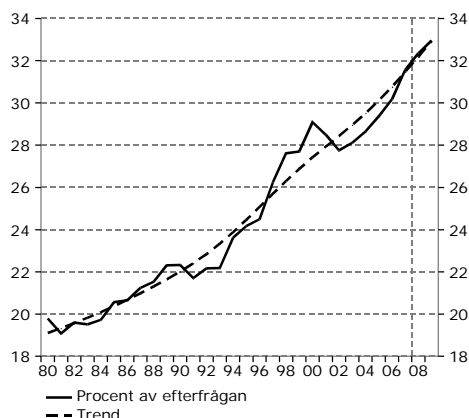
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 121 Import

Procent av efterfrågan, fasta priser

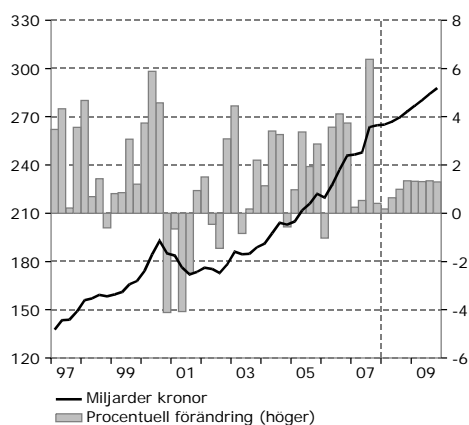

Anm. Trend beräknad med HP-filiter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 122 Import av varor

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

tionstillväxten mindre importintensiv jämfört med 2007. En svagare tillväxt för industrins investeringar i maskiner gör att importutvecklingen växlar ner ytterligare, vilket också den förväntade lagerutvecklingen bidrar till. Vidare bidrar offentlig konsumtionsutveckling, som har ett i genomsnitt lågt importinnehåll, i större grad till efterfrågetillväxten de kommande åren. Varuexportens utveckling kommer dock att bidra till att hålla importvolymerna uppe båda åren.

Sammantaget innebär en något svagare efterfrågeutveckling i kombination med förändringar av efterfrågans sammansättning att importen utvecklas betydligt svagare både 2008 och 2009 än 2007 (se diagram 120 och tabell 14). Som andel av total efterfrågan växer därmed importen ungefär som den trendmässiga utvecklingen, efter en något snabbare utveckling de senaste åren (se diagram 121).

Tabell 14 Import

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
Import av varor	930	8,3	9,7	5,6	4,9
Varav: Bearbetade varor	677	10,6	12,1	5,9	5,6
Råvaror	245	1,3	3,2	5,1	2,9
Import av tjänster	323	7,7	9,0	8,5	7,0
Import	1 253	8,2	9,5	6,3	5,4

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

SVAGARE TILLVÄXT FÖR VARUIMPORTEN I ÅR OCH NÄSTA ÅR

Importen av varor ökade kraftigt 2007 med 9,7 procent. I synnerhet var det importen av bearbetade varor som växte starkt med över 12 procent. Särskilt starkt ökade importen av teleprodukter, som här främst utgörs av olika elektronikvaror. Även importen av maskiner och elektroprodukter, till stor del för investeringar, ökade starkt. Importen av råvaror utvecklades förhållandevis långsamt bl.a. beroende på driftstopp vid raffinaderier som höll tillbaka importbehovet av råolja. En inte obetydlig del av fjolårets stora import av varor innebar även att lagren byggdes upp.

I år ökar importen av varor betydligt långsammare (se diagram 122 och tabell 14). Tillväxten för import av bearbetade varor bromsar in avsevärt när hushållens efterfrågan på importerade konsumtionsvaror växer långsammare, samtidigt som investeringsutvecklingen blir lägre. Lagerutvecklingen håller också tillbaka importbehovet. Den förväntade exportutvecklingen gör dock att exportindustrins behov av importerade insatsvaror växer. Därutöver växer importen av råvaror snabbare än i fjol när oljeimporten åter tar mer fart.

2009 dämpas importtillväxten för varor ytterligare. Efterfrågan ökar något långsammare än i år, men framför allt förändras

efterfrågans sammansättning mot varor och tjänster med lägre importinnehåll. Bland annat utvecklas maskininvesteringarna svagare när bristen på produktionskapacitet avtar i industrin.

FORTSATT GOD TILLVÄXT FÖR IMPORTEN AV TJÄNSTER

Mellan 1994 och 2006 har importen av tjänster ökat med i genomsnitt 6,4 procent per år. I fjol växte den med ytterligare 9 procent. Importen av frakttjänster ökade med 7 procent, importen av företagstjänster med knappt 10 procent och svensk konsumtion utomlands växte med drygt 9 procent.

Även 2008 och 2009 fortsätter importen av tjänster utvecklas starkt till följd av den fortsatta efterfrågeutvecklingen (se diagram 123 och tabell 14). I första hand är det importen av olika företagstjänster som driver på utvecklingen även 2008. Handelsutvecklingen gör att importen av frakttjänster får en förhållandevis snabb utveckling. Hushållens gynnsamma inkomstutveckling innebär en fortsatt relativt stark tillväxt för konsumtionen i utlandet.

Importen av företagstjänster väntas öka betydligt även 2009. Det är samtidigt rimligt att räkna med en fortsatt relativt stark utveckling för importen av frakttjänster till följd av den väntade handelsutvecklingen. Konsumtionen i utlandet fortsätter också att växa förhållandevis starkt, även om den inte beräknas öka lika mycket som i år och förra året.

Export och importpriser samt bytesbalans

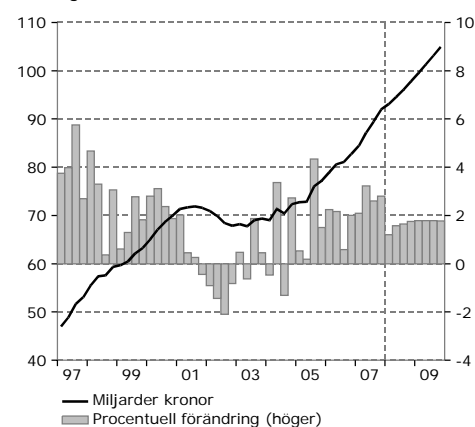
SVAGARE PRISUTVECKLING FRAMÖVER

Omfattande råvaruprishöjningar drev upp export- och importprisutvecklingen 2006. Exportpriserna fortsatte att stiga relativt snabbt även 2007 med 2,2 procent. Framför allt var det råvarupriserna som steg kraftigt, men även bearbetade varor hade en snabb prisutveckling. Exempelvis steg läkemedelspriserna överraskande mycket med ca 8,5 procent. Det starka marknadsläget medförde dessutom att elektroindustrin kunde höja sina exportpriser med nästan 3 procent. Importpriserna däremot låg sammantaget stilla 2007. Priset på importerade råvaror och tjänster fortsatte visserligen att stiga, men i motsats till utvecklingen för exportpriserna föll priset på importerade bearbetade varor förra året. Framför allt var det priserna på olika typer av hemelektronik, inklusive datorer, som sjönk kraftigt.

Exportpriserna bedöms vara som högst andra kvartalet 2008 för att därefter börja sjunka. Framst är det råvarupriserna som överlag börjar sjunka när utbudet ökar. Även priset på bearbetade varor bedöms sjunka fr.o.m. tredje kvartalet. Framst beror detta på att priserna på teleprodukter går ner, men även på en mer dämpad prisutveckling för övriga bearbetade varor när produktivitetens utvecklingen åter blir starkare, samtidigt som kronan

Diagram 123 Import av tjänster

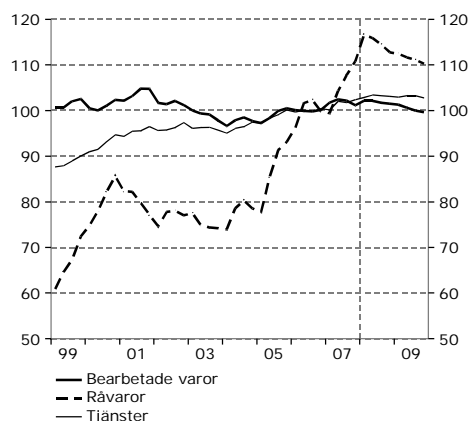
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 124 Exportpris

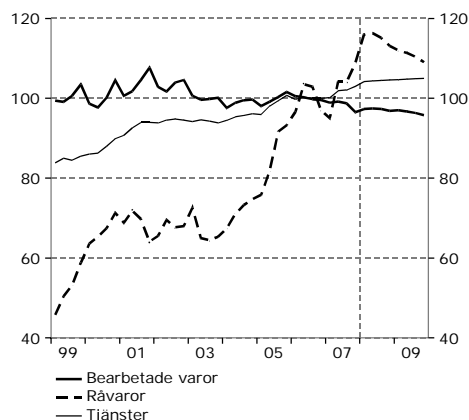
Index 2006=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 125 Importpris

Index 2006=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 126 Bytesförhållande

Index 2006=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

successivt fortsätter att stärkas. Importpriserna får en liknande utveckling som exportpriserna. Förloppet hittills gör dock att den genomsnittliga prisnivån 2008 för såväl export- som importpriserna kommer att vara högre än fjolårets. Importpriserna stiger dock något mer, framför allt beroende på råoljeprisutvecklingen (se diagram 124, diagram 125 och tabell 15).

Tabell 15 Export- och importpriser

Årlig procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Exportpris totalt	2,7	2,2	1,5	-1,3
Bearbetade varor	1,0	1,9	-0,0	-1,5
Råvaror	15,0	5,5	8,9	-3,1
Tjänster	1,2	1,6	1,5	-0,1
Importpris totalt	3,3	0,1	2,3	-1,1
Bearbetade varor	0,2	-1,7	-1,1	-0,8
Råvaror	16,5	3,0	11,7	-3,9
Tjänster	1,4	1,8	2,5	0,4

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Nästa år fortsätter utvecklingen med fallande export- och importpriser. Råvarupriserna beräknas sjunka med omkring 3 respektive 4 procent när utbudet av råvaror ökar snabbare än efterfrågan. Prisnivån för råvaror kommer dock generellt sett att vara fortsatt mycket hög även i slutet av prognosperioden. Exempelvis bedöms priset på råolja i slutet av 2009 vara 92 dollar per fat. Metallpriserna går också ner i takt med att utbudet ökar snabbare än efterfrågan. Även papperspriserna faller tillbaka något. Dessutom fortsätter teleproduktpriserna att falla trendmässigt. På övriga bearbetade varor fortsätter priserna att stiga långsamt ungefär i takt med den internationella prisutvecklingen. För utrikeshandeln med tjänster väntas priserna ligga närmast stilla.

BYTESFÖRHÅLLET FÖRSVAGAS 2008 OCH 2009

Mellan 1995 och 2006 har bytesförhållandet, dvs. kvoten mellan export- och importpriser, fallit med i genomsnitt 0,9 procent per år. Inledningsvis förklarades utvecklingen främst av kraftigt fallande priser på teleprodukter och därefter även av snabbt stigande oljepriser.

I fjol bröts den fallande tendensen och bytesförhållandet stärktes kraftigt med 2,2 procent. För det absolut största bidraget till utvecklingen svarade bearbetade varor. Exempel på varugrupper som hade en särskilt gynnsam relativprisutveckling är maskiner, kontorsutrustning inklusive datorer, teleprodukter och något överraskande läkemedel där exportörerna kunde höja priserna kraftigt med 8,5 procent, samtidigt som importerade läkemedel föll i pris med omkring 3,5 procent.

I år försvagas bytesförhållandet till följd av prisutvecklingen för råvaror och tjänster. Omfattande prissänkningar på sågade

Tabell 17 Bytesbalans och finansiellt sparande

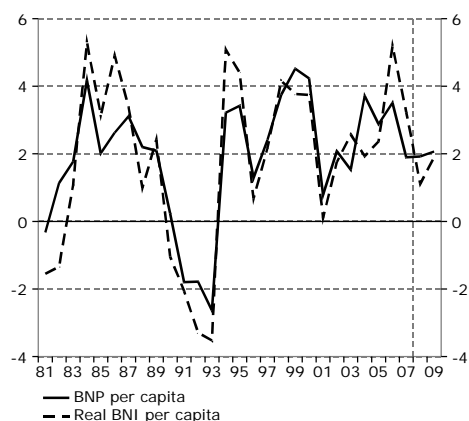
Miljarder kronor, löpande priser

	2006	2007	2008	2009
Handelsbalans	169	141	149	153
Tjänstebalans	69	96	99	102
Löner, netto	-1	-2	-2	-2
Kapitalavkastning, netto	45	60	50	59
Transfereringar m.m., netto	-34	-38	-39	-41
Bytesbalans	247	256	257	271
<i>Procent av BNP</i>	<i>8,5</i>	<i>8,3</i>	<i>8,0</i>	<i>8,1</i>
Kapitaltransfereringar	-20	-3	-3	-3
Finansiellt sparande	228	254	254	268
<i>Procent av BNP</i>	<i>7,9</i>	<i>8,3</i>	<i>7,9</i>	<i>8,0</i>
Offentliga sektorn	63	93	96	64
<i>Procent av BNP</i>	<i>2,2</i>	<i>3,0</i>	<i>3,0</i>	<i>1,9</i>
Hushåll	64	79	99	109
<i>Procent av BNP</i>	<i>2,2</i>	<i>2,6</i>	<i>3,1</i>	<i>3,2</i>
Företag	101	81	59	95
<i>Procent av BNP</i>	<i>3,5</i>	<i>2,6</i>	<i>1,8</i>	<i>2,8</i>

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 130 BNP per capita och BNI per capita

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

REAL BNI PER CAPITA VÄXLAR NER NÅGOT

BNP mäter produktionen inom landet och BNI mäter inkomster som kommer personer bokförda i landet till del¹⁷. Eftersom inkomsterna i första hand används för konsumtion och investeringar beräknas den reala inkomstutvecklingen med hjälp av prisutvecklingen för den inhemska användningen. Den gynnsamma utvecklingen för bytesförhållandet 2007 innebar att den samlade köpkraften (real BNI) ökade med mer än BNP, eller med nära 4 procent. Såväl i år som nästa år ökar köpkraften svagare än BNP (13). Om man tar hänsyn även till befolkningsutvecklingen kan man beräkna BNI per capita. BNI per capita, som är ett bättre mått på levnadsstandardsutvecklingen i landet, får en svagare tillväxt än de båda föregående åren både 2008 och 2009 (se diagram 130 och tabell4).

Tabell 18 BNP och BNI

Miljarder kronor, löpande priser respektive årlig procentuell förändring

	2006	2006	2007	2008	2009
BNP, löpande pris	2 900	6,0	6,0	4,7	4,7
Deflator, BNP		1,8	3,3	2,2	2,0
BNP, fast pris	2 900	4,1	2,6	2,5	2,6
BNI, löpande pris	2 949	8,0	6,4	4,3	4,9
Deflator, inhemska användning		2,1	2,4	2,6	2,4
Real BNI		5,8	3,9	1,7	2,4
Befolkning		0,6	0,7	0,6	0,5
Real BNI per capita		5,2	3,2	1,1	1,9

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

¹⁷ I BNI ingår även nettot av primära inkomster från utlandet, dvs. kapitalinkomster såsom räntor, aktieutdelning, avkastning från direktinvesteringar i utlandet och löneinkomster, samt vissa skatter och subventioner.

Produktion och arbetsmarknad

Trots att produktionstillväxten bromsade in 2007 ökade sysselsättningen mycket starkt. Produktiviteten föll därmed i följ. I år bromsar sysselsättningstillväxten in och produktivitetstillväxten återhämtar sig successivt. Den dämpade efterfrågeutvecklingen på arbetskraft medför att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden sjunker och successivt normaliseras under prognosperioden.

Tillväxttakten i efterfrågan och produktionen försvagades påtagligt i följ och fortsätter att minska i år. En viss återhämtning förväntas dock 2009 bl.a. till följd av en mer expansiv ekonomisk politik. Produktivitetstillväxten dämpades betydligt under 2007, delvis av konjunkturella skäl. Det fanns också betydande kapacitetsproblem i delar av industrin och den starka sysselsättningsökningen i tjänstesektorn medförde en ovanligt stor inskolning av nyanställda, som dessutom i stor utsträckning bestod av ungdomar och andra grupper med jämförelsevis låg initial produktivitet. Produktivitetstillväxten ökar successivt under 2008 och 2009 (se diagram 131). Arbetade timmar, som ökade mycket kraftigt 2007, växer successivt allt mer långsamt under prognosperioden.

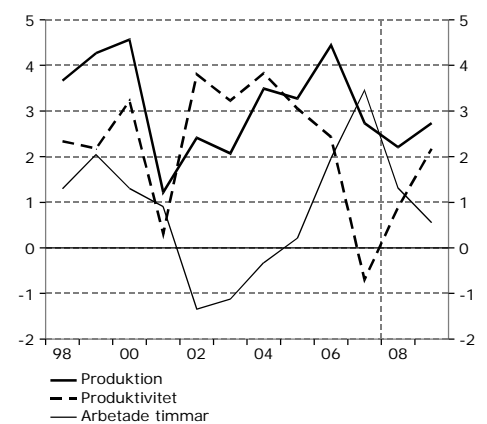
År 2007 steg sysselsättningen med 2,4 procent, vilket är den snabbaste ökningen på mycket lång tid. Sysselsättningstillväxten dämpas dock påtagligt framöver. Totalt ökade sysselsättningen med 182 000 mellan 2005 och 2007. Mellan 2007 och 2009 begränsas uppgången till 60 000. Under 2009 stiger sysselsättningen endast i den offentliga sektorn medan den i stort sett stagnerar i näringslivet.

Det senaste året har också arbetskraften ökat mycket snabbt. Denna ökning förklaras främst av demografiska faktorer och den allt starkare arbetsmarknadskonjunkturen. Regeringens ekonomiska politik bidrar också till att stimulera arbetskraftsutbudet. Arbetskraftstillväxten mattas av framöver, främst på grund av den svagare efterfrågeutvecklingen.

Arbetslösheten faller till 5,9 procent 2008 och stabiliseras på denna nivå 2009. Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden blir något ansträngt 2008 men är balanserat 2009.

Diagram 131 Produktion, produktivitet och arbetade timmar

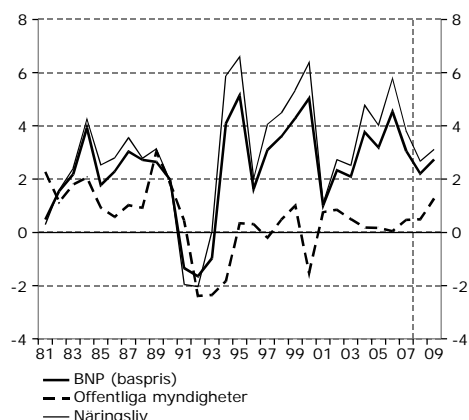
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 132 Produktion

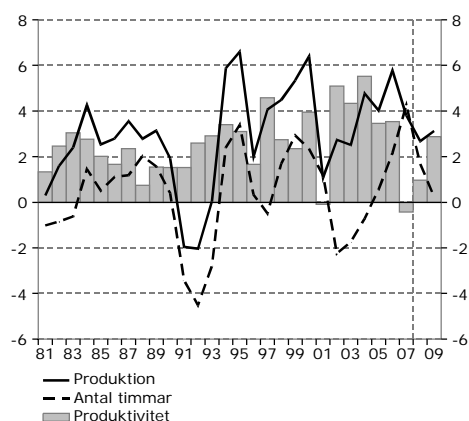
Årlig procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 133 Produktion, arbetade timmar och produktivitet i näringslivet

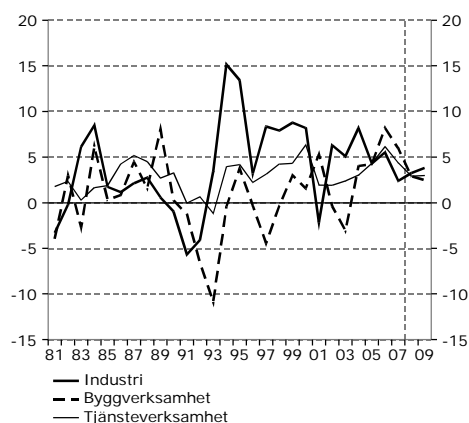
Årlig procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 134 Produktion i näringslivet

Årlig procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Produktion, produktivitet och arbetade timmar

PRODUKTIONSTILLVÄXTEN DÄMPAS I ÅR

Produktionstillväxten i näringslivet dämpades 2007 till 3,8 procent i kalenderkorrigerade termer (se tabell 19 och diagram 132). Inbromsningen kom efter tre år med hög produktionstillväxt och orsakades främst av en kraftig inbromsning av varuexportens utveckling. Efterfrågetillväxten dämpas ytterligare framöver. Det sker dock en förskjutning i efterfrågans sammansättning från investeringar och i viss mån hushållens konsumtionsutgifter till varuexporten. Produktionen i näringslivet ökar i år med 2,7 procent och nästa år med 3,1 procent (se diagram 133).

Tabell 19 Produktion

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
	Kalenderkorrigerat				
Varubranscher	759	5,2	2,8	2,3	3,4
Varav: Industri	524	5,5	2,4	3,3	3,8
Byggverksamhet	123	8,2	6,0	2,9	2,5
Tjänstebranscher	1 231	6,1	4,4	2,9	3,0
Varav: Handel	289	6,9	4,2	3,6	3,8
Företagstjänster	289	11,4	5,5	4,9	4,3
Summa näringsliv	1 990	5,8	3,8	2,7	3,1
Offentliga myndigheter	512	0,0	0,5	0,5	1,3
Total produktion (baspris) ¹	2 540	4,5	3,1	2,2	2,7
Produktskatter/subventioner	362	3,8	0,5	2,2	2,7
BNP (marknadspris) ¹	2 902	4,4	2,7	2,2	2,7
	Ej kalenderkorrigerat				
Näringsliv	1 988	5,5	3,7	3,0	3,0
Offentliga myndigheter	512	-0,4	0,2	0,9	1,0
BNP (marknadspris) ¹	2 900	4,1	2,6	2,5	2,6

¹ Inkl. produktion i hushållens ideella organisationer.

Anm. Med produktion avses här förädlingsvärdet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Industriproduktionen utvecklades förhållandevis svagt 2007 och ökade med endast 2,4 procent (se tabell 19 och diagram 134). Det var den svagaste tillväxten sedan den djupa lågkonjunkturen i början av 1990-talet, med undantag för 2001 då den s.k. IKT-bubblan sprack. Den låga tillväxten 2007 förklaras av främst två faktorer. Dels dämpades orderingången betydligt, både från hemma- och exportmarknaden. Dels bidrog ökade kapacitetsproblem i form av produktionsstörningar, brist på insatsvaror och brist på kvalificerad personal i vissa branscher till

att tillväxten blev lägre. Men utvecklingen av industriproduktionen var splittrad. I vissa branscher ökade produktionen starkare än 2006. Detta gäller exempelvis produktionen av metallvaror, motorer och släpfordon. I andra branscher minskade produktionen, exempelvis inom livsmedels-, dryckes- och tobaksindustrin samt, framför allt, inom kemisk industri där produktionen av läkemedel föll kraftigt.

Konjunkturbarometerns konfidensindikator för industrin har sedan slutet av 2007 pendlat kring nollstrecket och legat strax över det historiska genomsnittet (se diagram 135). Förväntningarna om produktionsvolymen har inte förändrats nämnvärt sedan mitten av 2007. Men däremot har nulägesomdömena om den totala orderstocken och färdigvarulagren försämrats betydligt sedan dess.

Produktionstillväxten i industrin dämpas första halvåret i år. Därefter växer produktionen starkare, framför allt till följd av högre tillväxttakt för varuexporten. Dessutom fortsätter den redan höga investeringsnivån att öka, vilket bidrar till att produktionskapaciteten utökas. Industriproduktionen bedöms växa med 3,3 procent i år och 3,8 procent nästa år.

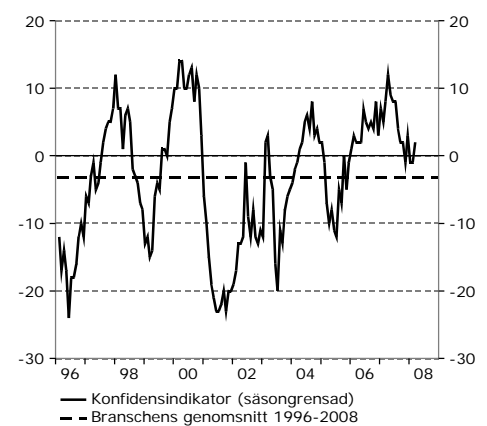
Produktionen i **byggbranschen** har ökat mycket starkt de senaste fyra åren (se diagram 134). I år och nästa år kommer byggkonjunkturen att gå in i en lugnare fas (se tabell 19). Konfidensindikatorn för byggverksamheten, som i fjol steg till rekordnivåer, har backat betydligt (se diagram 136). Indikatorn är dock fortfarande på en historiskt hög nivå. Byggbranschen räknar med fortsatt ökat byggande de närmaste månaderna, men det är betydligt färre företag som förutspår en ytterligare ökning av tillväxten. Produktionstillväxten inom byggverksamheten halveras 2008 jämfört med 2007. Nästa år växlar tillväxten ner något ytterligare till 2,5 procent, vilket bl.a. beror på en svagare utveckling av bostadsbyggandet.

Produktionstillväxten i **tjänstebranscherna** var fortfarande hög 2007. Jämfört med den mycket starka utvecklingen 2006 skedde dock en betydande nedväxling (se tabell 19 och diagram 134). Bland de olika tjänstebranscherna var det en blandad bild av produktionsutvecklingen. Inom uthyrning, datakonsulter och andra företagstjänster halverades tillväxttakten jämfört med 2006. Samtidigt ökade produktionen starkare 2007 än 2006 i vissa andra tjänstebranscher, t.ex. i transport, hotell och restaurang.

Produktionen i tjänstebranscherna har ökat snabbare än i industrin både 2006 och 2007. Framöver växer dock industriproduktionen åter snabbare än tjänsteproduktionen då efterfrågans sammansättning förändras. Utvecklingen av hushållens konsumtionsutgifter försvagas i år och tillväxten av tjänsteexporten dämpas både i år och nästa år. Detta innebär att efterfrågetillväxten för tjänster försvagas. Tjänstebranschernas produktion ökar i år med 2,9 procent, vilket innebär en viss avmattning jämfört med i fjol. Avmattningen för tjänsteproduktionen begränsas dock av att produktionen inom handeln stimuleras av en ökad varuefter-

Diagram 135 Konfidensindikator för industrin

Nettotal, säsongrensade månadsvärden

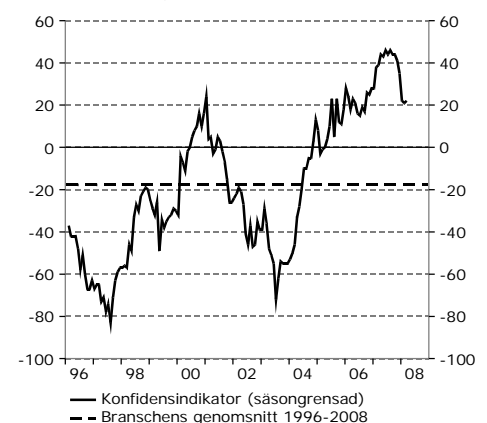

Anm. Orderstocksomdöme minus omdöme om färdigvarulager plus förväntad produktion.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 136 Konfidensindikator för byggverksamhet

Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Anm. Orderstocksomdöme plus förväntad förändring antal sysselsatta.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 137 Produktivitet i näringslivet

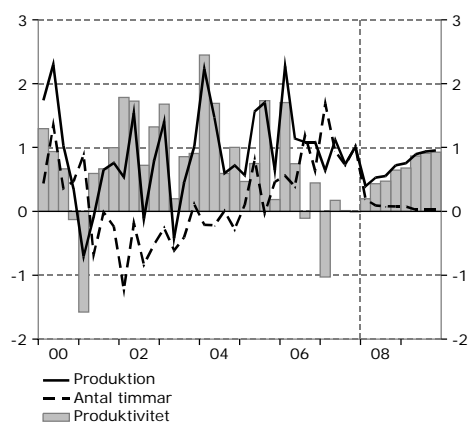
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 138 Produktion, arbetade timmar och produktivitet i näringslivet

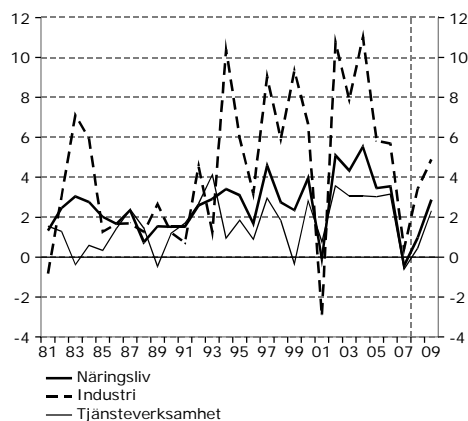
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 139 Produktivitet i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

frågan och produktionen av företagstjänster stimuleras genom sin koppling till industrin. 2009 blir tillväxttakten i tjänsteproduktionen ungefär som i år, 3,0 procent.

De **offentliga myndigheternas** produktion ökade i takt med den underliggande demografiskt betingade efterfrågan 2007, vilket innebar en ökning med 0,5 procent.¹⁸ Produktionen fortsätter att öka i samma takt 2008 (se tabell 19 och diagram 132). År 2009 väntas produktionen öka betydligt mer till följd av en bedömd expansiv finanspolitik (se kapitlet ”Offentliga finanser”).

Tillväxten i den totala produktionen i ekonomin blev 3,1 procent i fjol (se tabell 19). I år dämpas produktionstillväxten till 2,2 procent. 2009 ökar produktionen med 2,7 procent.

PRODUKTIVITETEN FÖLL 2007

År 2007 sjönk produktiviteten, dvs. produktionen per arbetad timme, i näringslivet med 0,4 procent (se tabell 20 och diagram 137). Detta var den lägsta produktivitetstillväxten i näringslivet på flera decennier. Den kvartalsvisa utvecklingen av produktiviteten har varit svag under hela 2007 och särskilt svag första kvartalet då den sjönk med 1,0 procent i både varu- och tjänstebranscherna (se diagram 138).

Produktivitetstillväxten försvagades i de flesta delar av näringslivet 2007 (se diagram 139). I **industrin** ökade produktiviteten med endast 0,4 procent 2007, vilket är den svagaste produktivitetstillväxten sedan IKT-krisen 2001. Majoriteten av branscherna i industrin drabbades av en uppbromsning av produktivitetstillväxten. I vissa branscher i industrin utvecklades produktiviteten negativt 2007, t.ex. i den kemiska industrin där den föll kraftigt.

Den svaga produktivitetstillväxten i industrin beror troligtvis till viss del på att produktionskapaciteten har varit otillräcklig, bl.a. till följd av brist på maskin- och anläggningskapacitet. Även brist på insatsvaror och kvalificerad personal i kombination med ökade produktionsstörningar har sannolikt påverkat produktiviteten negativt.

I **byggbranschen** ökade produktionen i samma takt som arbetade timmar, vilket innebar att produktiviteten blev oförändrad 2007 (se tabell 20).

I **tjänstebranscherna** minskade produktiviteten med 0,6 procent 2007, vilket är den lägsta produktivitetstillväxten under de senaste 25 åren (se diagram 139). Produktiviteten utvecklades svagt i de flesta tjänstebranscher, men särskilt svagt inom fastighetsförvaltning, uthyrning, datakonsulter och andra företagstjänster.

En delförklaring till den svaga utvecklingen av produktiviteten i näringslivet kan vara den snabba uppgången av antalet sys-

¹⁸ Utfallet för 2007 är SCB:s preliminära utfall enligt Nationalräkenskaperna. Från och med november 2007 baseras produktionen av individuella offentliga tjänster på demografisk framskrivning av föregående års utfall.

selsatta. Det tar tid för de nyanställda att lära sig sina arbetsuppgifter och de har under upplärningsperioden en genomsnittligt lägre produktivitet än den mer erfarna personalen. Dessutom kan den genomsnittliga tiden för de nyanställda att komma upp i full produktion vara längre än föregående år, då bristen på arbetskraft med efterfrågad kompetens har ökat och medfört att arbetsgivare har varit tvungna att sänka sina krav på kompetens. Nästan två tredjedelar av sysselsättningsuppgången 2007 bestod av personer i åldern 16–24 år och/eller utrikes födda.¹⁹ Eftersom dessa grupper normalt har kortare erfarenhet från svensk arbetsmarknad än de redan befintligt anställda, torde den starka sysselsättningsökningen hos dessa grupper ha haft en återhållande effekt på produktivitetens utvecklingen. Den stora uppgången av antalet nyanställda kan också ha påverkat produktiviteten negativt för den mer erfarna personalen, då dess tid till viss del har tagits i anspråk för utbildning av de nyanställda.

En annan delförklaring till den svaga produktiviteten kan vara att vissa företag har överskattat efterfrågetillväxten och därför anställt för många. Den kraftigt sjunkande sjukfrånvaron kan också ha överraskat företagen och bidragit till en för stor arbetsstyrka. Detta kan leda till att vissa företag kommer att justera ner arbetsstyrkan framöver.

Produktivitetstillväxten i näringslivet ökar svagt i början av 2008, men tilltar framöver då nya investeringar i näringslivet färdigställs och upplärningsproblematiken avtar till följd av att sysselsättningen växer långsammare. År 2008 ökar produktiviteten i näringslivet med 1,0 procent och 2009 med 2,9 procent (se tabell 20 och diagram 139).

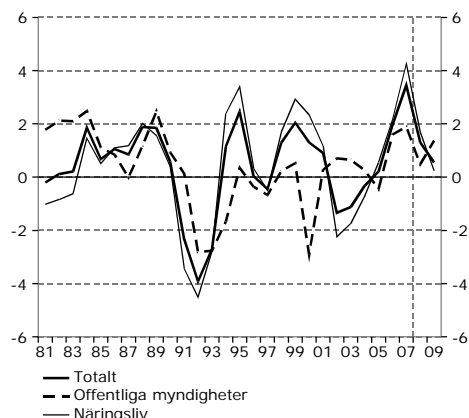
Produktiviteten minskade även i de **offentliga myndigheterna** 2007 (se tabell 20); produktivitetstillväxten blev –1,4 procent. Minskningen var i samma storleksordning som 2006.²⁰ Den negativa produktivitetstillväxten är en följd av att den uppmätta produktionen av offentliga tjänster inte ökade lika kraftigt som antalet arbetade timmar. År 2008 är produktiviteten oförändrad jämfört med 2007 och 2009 minskar den svagt. Sammantaget innebär detta att produktiviteten i den totala ekonomin ökar med 0,9 procent i år och 2,2 procent nästa år.

¹⁹ Statistik från SCB:s Arbetskraftsundersökningar (AKU).

²⁰ Enligt SCB:s tidigare metod för beräkning av den offentliga produktionen (den s.k. kostnadsmetoden) var produktivitetstillväxten i genomsnitt 0,3 procent per år mellan 2003 och 2006. Enligt den nya metoden, som bygger på att produktionen av individuella offentliga tjänster skrivs fram med s.k. volymindikatorer, var produktivitetstillväxten däremot i genomsnitt -0,3 procent per år (se fördjupning i *Konjunkturläget*, januari 2008, "Ny metod för att beräkna offentlig sektors produktion och konsumtion").

Diagram 140 Arbetade timmar

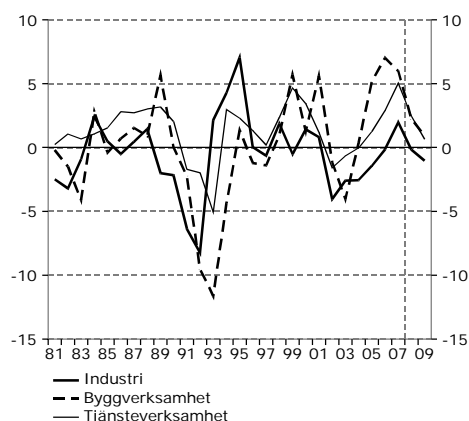
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 141 Arbetade timmar i näringslivet

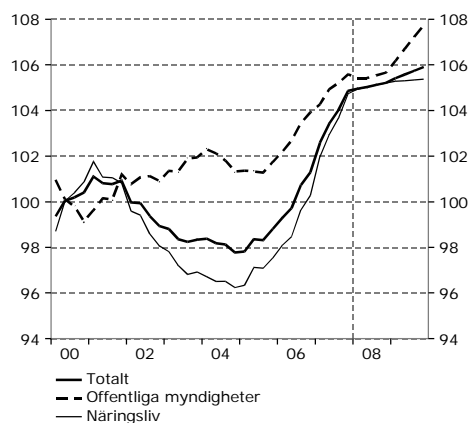
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 142 Arbetade timmar

Index 2000=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 20 Produktivitet

Kronor per timme respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2006	2006	2007	2008	2009
Kalenderkorrigerat					
Varubranscher	376	4,0	-0,3	1,7	3,7
Varav: Industri	413	5,7	0,4	3,4	4,9
Byggnadsverksamhet	257	1,1	0,0	0,6	1,6
Tjänstebanscher	421	3,2	-0,6	0,4	2,3
Varav: Handel	317	4,7	-0,3	0,4	2,7
Företagstjänster	421	6,9	-1,3	1,8	2,9
Näringsliv	403	3,5	-0,4	1,0	2,9
Offentliga myndigheter	259	-1,5	-1,4	0,0	-0,1
Totalt¹	358	2,5	-0,4	0,9	2,2
Ej kalenderkorrigerat					
Näringsliv	403	3,8	-0,3	0,8	3,0
Offentliga myndigheter	259	-1,4	-1,3	-0,2	0,0
Totalt¹	358	2,7	-0,2	0,7	2,3

¹ Inkl. hushållens ideella organisationer.

Anm. Orsaken till att produktiviteten i den totala ekonomin 2007 faller mindre än i både näringslivet och offentliga sektorn är att näringslivet, som har en högre produktivitetsnivå, ökar sin andel av totalt arbetade timmar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

REKORDÖKNING AV ARBETADE TIMMAR 2007

Antalet arbetade timmar ökade mycket starkt 2007 (se tabell 21 och diagram 140). I näringslivet ökade timmarna med 4,2 procent, vilket är den högsta tillväxten sedan mätningarna började på 1950-talet. Timtillväxten var stark i nästan alla branscher (se diagram 141). I industrin bröts den negativa timutvecklingen som har pågått sedan 2002, och timmarna ökade med 2,0 procent. I byggbranschen fortsatte timmarna att öka kraftigt för tredje året i rad, trots svårigheter att hitta personal med rätt kompetens. Inom tjänstebanscher ökade timmarna på bred front. Särskilt stark var timutvecklingen för hotell och restaurang, samt för uthyrning, data och andra tjänster riktade mot företag.

Den starka timtillväxten 2007 beror till stor del på att företagen, efter flera år med stark ökning av produktionen i kombination med svag eller negativ timutveckling, hade ett uppdämt behov att anställa fler personer då produktionen inte kunde ökas ytterligare med effektivitetsförbättringar. En annan bidragande faktor till timökningen är att sjukfrånvaron fortsatte att minska.

I år och nästa år dämpas timtillväxten i näringslivet påtagligt (se tabell 21 och diagram 140). De som nyanställdes i fjol blir mer erfarna vilket medför att produktionen kan öka utan att timmarna behöver öka i lika stor utsträckning. Dessutom dämpas efterfrågetillväxten ytterligare. Under loppet av 2008 är timutvecklingen svag och oförändrad de tre sista kvartalen 2009 (se diagram 142). Sammantaget ökar timmarna i näringslivet med 1,7 procent 2008 och med endast 0,2 procent 2009.

Även i de offentliga myndigheterna ökade antalet arbetade timmar kraftig 2007. För 2008 väntas ökningen i antalet timmar dämpas medan ökningen åter blir stor 2009, vilket bl.a. är en följd av den mer expansiva finanspolitiken.

Sammantaget växer antalet arbetade timmar i ekonomin som helhet med 1,3 procent 2008 och 0,6 procent 2009.

Tabell 21 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive årlig procentuell förändring

	2006	2006	2007	2008	2009
	Kalenderkorrigerat				
Varubranscher	2 017	1,1	3,1	0,5	-0,4
Varav: Industri	1 269	-0,2	2,0	-0,2	-1,0
Byggnadsverksamhet	478	7,0	6,0	2,2	0,9
Tjänstebranscher	2 920	2,9	5,0	2,5	0,6
Varav: Handel	910	2,0	4,5	3,2	1,0
Företagstjänster	686	4,2	6,9	3,0	1,4
Näringsliv	4 937	2,2	4,2	1,7	0,2
Offentliga myndigheter	1 981	1,6	1,9	0,5	1,4
Totalt¹	7 090	2,0	3,5	1,3	0,6
	Ej kalenderkorrigerat				
Näringsliv	4 931	1,6	4,0	2,2	0,0
Offentliga myndigheter	1 976	1,0	1,5	1,1	1,0
Totalt¹	7 080	1,4	3,1	1,8	0,3

¹ Inkl. arbetade timmar i hushållens ideella organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Efterfrågan på arbetskraft

2007 REKORDÅR PÅ ARBETSMARKNADEN

År 2007 går till historien som ett år med exceptionellt god sysselsättningsutveckling. Antalet sysselsatta enligt SCB:s Arbetskraftsundersökning (AKU) ökade med 104 000 personer jämfört med 2006, vilket motsvarar 2,4 procent. Den starkaste ökningen av antalet sysselsatta skedde i åldersgruppen 16–24, vilka stod för nästan 40 procent av sysselsättningsökningen under året. Sett till ursprung stod gruppen utrikes födda för en tredjedel av sysselsättningsuppgången. Den starka efterfrågan på arbetskraft har medfört att fler har sökt sig till arbetsmarknaden, varför även arbetskraftens storlek har växt betydligt (se tabell 22). Utvecklingen har sannolikt förstärkts av regeringens politik för att stimulera arbetskraftsdeltagandet.²¹ Samtidigt har arbetslösheten som andel av arbetskraften minskat (se tabell 22).

²¹ För vidare diskussion se fördjupningsrutorna "Reformer ökar drivkrafterna för arbete", *Konjunkturläget* december 2006, "Jobbskatteavdraget ger högre utbyte av arbete från och med 2007", *Konjunkturläget* augusti 2007, samt "Sysselsättnings effekter av regeringens politik", *Konjunkturläget* januari 2008.

Tabell 22 Utvecklingen på arbetsmarknaden 2007

Tusental personer, årsgenomsnitt 2007 samt differens jämfört med 2006

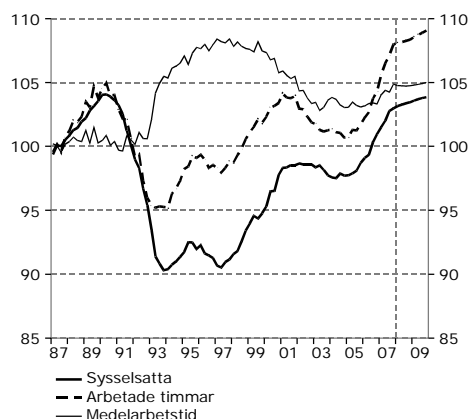
	Antal	Differens, antal	Differens, procent
Befolkningen	5 876	50	0,9
Arbetskraft	4 736	65	1,4
Arbetskraft 16–24	598	32	5,6
Arbetskraft utrikes födda	670	31	4,8
Sysselsatta	4 445	104	2,4
Sysselsatta 16–24	485	39	8,8
Sysselsatta utrikes födda	589	34	6,2
	Procent	Differens, procentenheter	
Arbetslöshet	6,2	-0,9	
Arbetslöshet 16–24	18,9	-2,4	
Arbetslöshet utrikes födda	12,1	-1,1	

Anm. Så länge inget annat anges är det åldersgruppen 16–64 som avses. Arbetskraft och arbetslöshet är redovisade enligt ILO-definitionen. Det innebär att heltidsstuderande som söker arbete inkluderats i antalet arbetslösa och därmed även i arbetskraften. Arbetslösheten anges som andel av arbetskraften.

Källa: SCB.

Diagram 143 Sysselsatta, timmar och medelarbetstid

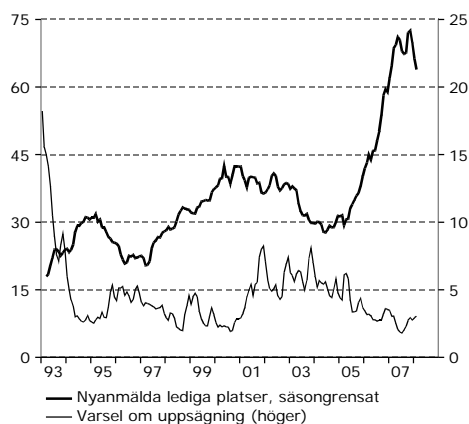
Index 1987=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 144 Nyanmälda lediga platser och varsel om uppsägning

Tusental, 3-månaders glidande medelvärde

Anm. Nyanmälda lediga platser avser varaktighet med mer än tio dagar.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Antalet arbetade timmar utvecklades osedvanligt starkt under 2007 (se diagram 143). Tjänstebranscherna uppvisade en timtillväxt på 5,0 procent medan den var 3,1 procent i varubrancherna. Den starkaste tillväxten i antal arbetade timmar fanns inom företagstjänster och inom byggindustrin.

Medelarbetstiden ökade också kraftigt (se diagram 143). Det skedde främst till följd av en betydande minskning av frånvaron jämfört med 2006, vilket också innebär att antalet personer i arbete ökade starkt.

INDIKATIONER PÅ LUGNARE**SYSSELSÄTTNINGsutveckling**

Statistik från Arbetsförmedlingen visar att de nyanmälda lediga platserna var många 2007. Totalt anmäldes omkring 840 000 lediga platser till arbetsförmedlingarna, vilket innebar en ökning med ca 35 procent jämfört med 2006 (se diagram 144). Nivån var en av de högsta som någonsin uppmätts i statistiken.²² Samtidigt var det totala antalet varsel under året lågt.

Den senaste tiden har dock tecknen på en viss avmattning i efterfrågetillväxten på arbetskraft blivit tydligare, även om indikatorerna fortfarande befinner sig på historiskt höga nivåer. Arbetsförmedlingens statistik visar att antalet nyanmälda lediga platser har minskat något de senaste månaderna (se diagram 144). Nedgången finns framför allt i tjänstebranscherna (med undantag för hotell- och restaurangbranschen) medan antalet

²² Platsstatistiken ska tolkas med viss försiktighet, dels då inte alla lediga jobb anmäls till Arbetsförmedlingen, dels då det förekommer dubbelanmälningar.

lediga platser inom industrin i stället har ökat något efter en nedgång i mitten av förra året.

Enligt Konjunkturbarometern är stämningläget i näringslivet något över det historiska genomsnittet. Företagen inom de privata tjänstenäringarna upplever sedan början av året en något lägre efterfrågan jämfört med under 2007. Andelen tjänsteföretag som planerar nyanställningar har minskat något, efter att ha legat förhållandevis stilla under föregående år. Också inom industrin och handeln är det nu färre företag som planerar nyanställningar. Det innebär att anställningsplanerna för näringslivet som helhet har försvagats de senaste månaderna. Trots att anställningsplanerna har minskat ligger de dock på en nivå som indikerar fortsatt sysselsättningstillväxt (se diagram 145). Konjunkturbarometern visar också att det fortfarande är en betydande andel av företagen som uppger att de har brist på arbetskraft.

Sammantaget visar indikatorerna på att sysselsättningstillväxten kommer att sakta in under 2008.

LUGNARE UTVECKLING PÅ ARBETSMARKNADEN 2008 OCH 2009

Jämfört med 2007 växer produktionen långsammare 2008 och 2009 (se tabell 23). Samtidigt återhämtar sig produktivitetstillväxten gradvis. Sammantaget medför detta att efterfrågan på arbetskraft blir lägre framöver. Åren 2008 och 2009 ökar antalet arbetade timmar med 1,3 respektive 0,6 procent i ekonomin som helhet (se diagram 143).

Medelarbetstiden per sysselsatt påverkas dels av den genomsnittliga arbetstiden för personer som är i arbete och dels av frånvaro från arbetet. En minskad sjukfrånvaro bidrog till att medelarbetstiden ökade starkt under 2007. Medelarbetstiden växer framöver i långsammare takt, med 0,3 procent 2008 och 0,1 procent 2009.

Under prognosåren fortsätter sysselsättningen att öka, men den växer långsammare jämfört med 2007 (se diagram 143 och tabell 23). Under 2008 sker sysselsättningstillväxten i första hand inom tjänstebranscherna samt inom byggindustrin. År 2009 förväntas däremot sysselsättningstillväxten i näringslivet stagnera och i stället växer sysselsättningen inom offentlig sektor till följd av en förväntad expansiv finanspolitik (se diagram 146). Sammantaget är ca 60 000 fler personer sysselsatta 2009 jämfört med 2007.

Diagram 145 Anställningsplaner i näringslivet

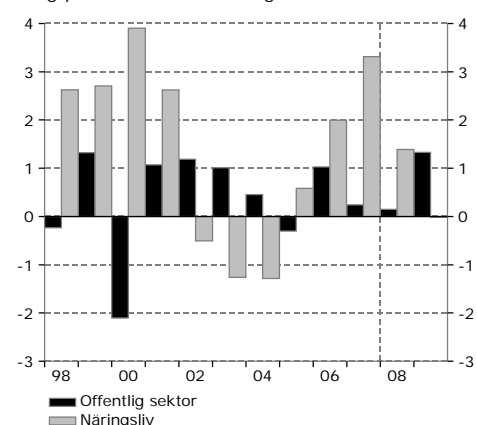
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 146 Sysselsatta

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 23 Nyckeltal för arbetsmarknaden

Tusental personer, nivå respektive årlig procentuell förändring

	2006	2006	2007	2008	2009
Total produktion (baspris) ¹	2 540	4,5	3,1	2,2	2,7
Produktivitet ²	358	2,5	-0,4	0,9	2,2
Arbetade timmar ³	7 090	2,0	3,5	1,3	0,6
Medelarbetstid för sysselsatta ⁴	31	0,1	1,0	0,3	0,1
Sysselsatta	4 341	1,8	2,4	1,0	0,4
Arbetskraft (ILO)	4 671	1,1	1,4	0,6	0,4
Arbetslöshet (ILO) ⁵	330	7,1	6,2	5,9	5,9
Arbetslöshet enl. tidigare def ⁶	246	5,4	4,6	4,2	4,1
Personer i arbetsmarknads- politiska åtgärder ⁷	139	3,0	1,9	1,9	1,9
Total sysselsättningsgrad ⁸	4 341	74,5	75,6	75,9	76,0
Reguljär sysselsättningsgrad ⁹	4 155	77,7	79,4	80,1	80,3
Befolkning 16-64	5 826	1,0	0,9	0,6	0,2

¹ Miljarder kronor, kalenderkorrigerad. ² Kronor per timme, kalenderkorrigerad.³ Miljoner timmar, kalenderkorrigerad. ⁴ Timmar per vecka, kalenderkorrigerad.⁵ Inkl. heltidsstuderande som sökt arbete. I procent av arbetskraften.⁶ Exkl. heltidsstuderande som sökt arbete. I procent av arbetskraften.⁷ I procent av arbetskraften. ⁸ Andel sysselsatta i procent av befolkningen 16-64 år.⁹ Andel sysselsatta i procent av befolkningen 20-64 år, exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsåtgärder.

Källor: SCB, Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder uppgick i genomsnitt till 89 000 under 2007. Sysselsättningsåtgärderna förväntas fortsätta att minska och uppgår till 13 000 personer 2009, medan utbildningsåtgärderna ökar till 78 000. Den reguljära sysselsättningsgraden, där personer i åtgärder är exkluderade, blir 80,3 procent 2009.

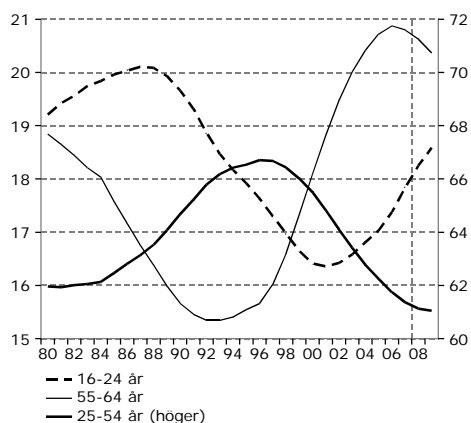
Utvecklingen av den reguljära sysselsättningsgraden är dock något svårtolkad då sysselsättningsåtgärderna har ersatts av subventionerade anställningar i form av nystarts- och nyfriskjobb, vilka redovisas som reguljär sysselsättning. Därför redovisas i tabell 23 även den totala sysselsättningsgraden enligt SCB:s Arbetskraftsundersökning (AKU), vilken avser alla sysselsatta i åldersgruppen 16-64, som andel av den arbetsföra befolkningen. Denna sysselsättningsgrad blir lägre än den reguljära sysselsättningsgraden då åldersgruppen 16-19, vilka i mindre utsträckning är sysselsatta, inkluderas. Den totala sysselsättningsgraden ökar långsammare än den reguljära sysselsättningsgraden eftersom sysselsättningsåtgärderna minskar (se tabell 23).

Arbetskraftsutbud och arbetslöshet

ARBETSKRAFTEN FORTSÄTTER ATT ÖKA UNDER 2008 OCH 2009

De senaste åren när efterfrågan på arbetskraft har vuxit stark har fler sökt sig till arbetsmarknaden. Sammantaget har detta bidragit till att arbetskraften har ökat snabbt. År 2007 ökade arbetskraften med 65 000 personer jämfört med 2006 och arbetskraftsdel-

Diagram 147 Befolkning
Procent av befolkningen 16-64 år

Källa: SCB.

tagandet uppgick till 80,6 procent.²³ Arbetskraftstillväxten har framför allt skett bland yngre, åldersgruppen 16–24 stod för nästan hälften av ökningen under förra året. Delvis kan detta förklaras med att andelen unga i den arbetsföra befolkningen har ökat (se diagram 147).

Arbetskraften fortsätter att växa under 2008 och 2009, om än i en långsammare takt (se diagram 148). Regeringens politik fortsätter att stimulera arbetskraftsutbudet och ökningen av personer i arbetsför ålder fortgår. Sammantaget bedöms ca 51 000 fler personer delta i arbetskraften 2009 jämfört med 2007.

ARBETSLÖSHETEN PLANAR UT REDAN I ÅR

De senaste årens starka sysselsättningsökning har inneburit att arbetslösheten har minskat, även om nedgången har bromsats av den snabba arbetskraftstillväxten. År 2007 var arbetslösheten 6,2 procent och antalet arbetslösa minskade med 39 000 personer jämfört med 2006 enligt den nya definitionen av arbetslöshet²⁴. Generellt minskade arbetslösheten mer bland män än bland kvinnor och det var bland män i åldern 25–34 som minskningen var som störst i termer av procentuell förändring. Denna utveckling hänger samman med att sysselsättningstillväxten i näringslivet, där män arbetar i större utsträckning än kvinnor, har varit mycket god.

Nedgången i arbetslösheten bryts dock under innevarande år då utvecklingen planar ut, främst till följd av att sysselsättningstillväxten saktar in (se diagram 149). Som årsgenomsnitt blir arbetslösheten något lägre 2008 jämfört med 2007 (se tabell 23). Framöver ligger nivån stilla och 2009 blir arbetslösheten 5,9 procent enligt den nya definitionen och 4,1 procent enligt den tidigare definitionen.

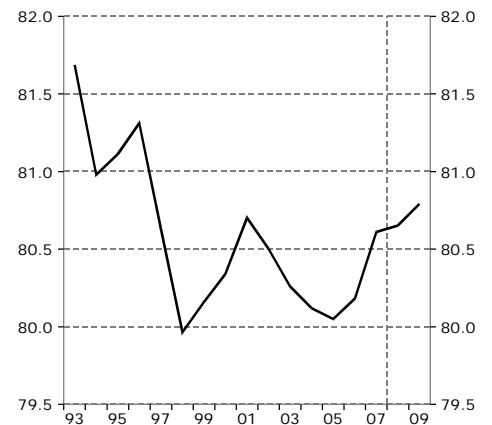
Resursutnyttjande

Resursutnyttjandet på den svenska arbetsmarknaden har successivt ökat sedan 2005. Sysselsättningen har de senaste två åren ökat med sammanlagt 4,3 procent medan antalet arbetade timmar, kalenderkorrigerat, har ökat med 5,5 procent. Arbetslösheten har fallit med 1,5 procentenheter under samma tid. Konjunkturbarometern visar att bristen på arbetskraft under samma tid har ökat mycket snabbt men på senare tid förefaller den ha planat ut på en hög nivå. Ungefär 38 procent av företagen uppger att de har brist på arbetskraft (se diagram 150). Framför allt

²³ Arbetskraften redovisas numera som summan av antal sysselsatta och arbetslösa enligt ILO-definitionen. Detta innebär att även heltidsstuderande som söker arbete inkluderas i arbetslöshetsbegreppet och följaktligen även i arbetskraften. Se fördjupning "Bredare definition av arbetslösheten" i *Konjunkturläget*, augusti 2007.

²⁴ Arbetslösheten redovisas numer enligt ILO-definitionen. Detta innebär att även heltidsstuderande som söker arbete inkluderas i arbetslöshetsbegreppet. Se fördjupning "Bredare definition av arbetslösheten" i *Konjunkturläget*, augusti 2007.

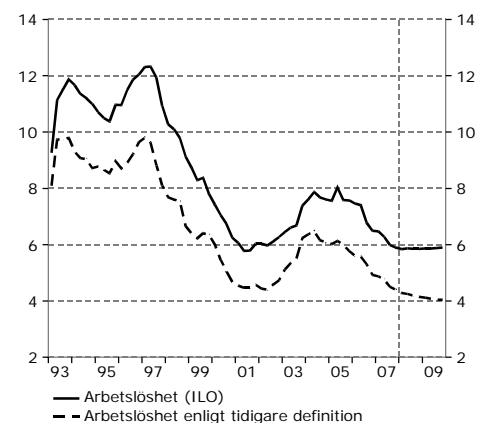
Diagram 148 Arbetskraftsdeltagandet
Procent av befolkningen 16–64 år

Källa: SCB.

Diagram 149 Arbetslöshet

Procent av olika mått på arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 150 Brist på arbetskraft i näringslivet

Andel företag, procent, kvartalsvärden

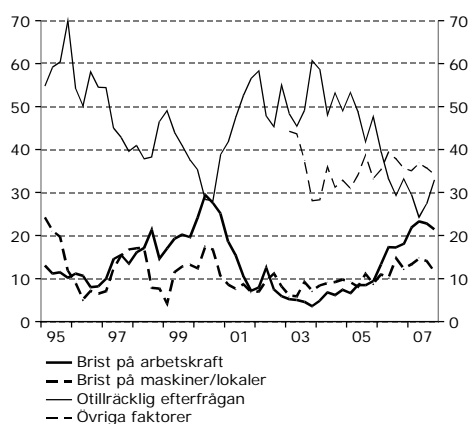

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i Konjunkturbarometern.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 151 Främsta hindret för företagens produktion

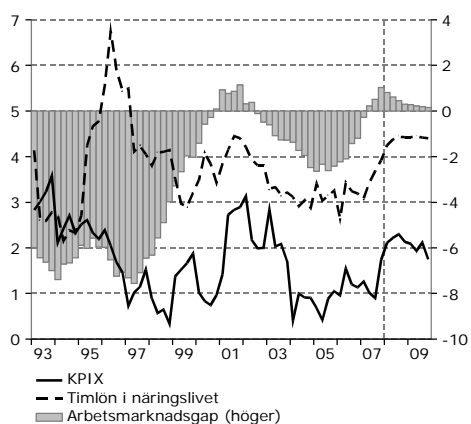
Andel företag, procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 152 Arbetsmarknadsgap, timlön och KPIX-inflation

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

är det i byggbranschen och i vissa tjänstebranscher, där sysselsättningsökningen varit särskilt stor, som bristtalen är höga.

Omkring 22 procent av företagen i näringslivet uppger att tillgången på arbetskraft utgör det främsta hindret för företagens produktion, medan 11 procent anger tillgången på maskiner och lokaler (se diagram 151). Enligt SCB:s vakansstatistik har vakansgraden, dvs. antalet obesatta tjänster i förhållande till antalet anställda, ökat något på senare tid. Dessutom har rekryteringstiderna fördubblats sedan 2004.

Timlönerna i näringslivet bedöms ha ökat med 3,5 procent 2007, vilket var anmärkningsvärt lågt med tanke på det förbättrade konjunkturläget på arbetsmarknaden och de förhållandevis höga avtalade lönehöjningarna i 2007 års avtalsrörelse. Till viss del kan dock de låga lönehöjningarna förklaras av tillfälliga faktorer och sammansättningseffekter. I år och nästa år bedöms lönehöjningstakten öka till 4,4 procent per år (se diagram 152).

Konsumentpriserna, mätt med KPI, ökade med 2,2 procent 2007 och väntas öka med 2,9 procent 2008 och 2,2 procent 2009. Till stor del kan inflationsuppgången i år förklaras av pris-höjningar på energi och livsmedel, men högre lönehöjningar och en svag produktivitet utveckling bidrar också till ett högre inflationstryck. Enligt det underliggande måttet KPIX exklusive energi och livsmedel var inflationen bara 1,4 procent 2007. Under prognosperioden bedöms de tillfälliga effekterna från energi- och livsmedelspriserna gradvis falla tillbaka samtidigt som den underliggande inflationen stiger till omkring 2 procent.

FAKTA

KONJUNKTURINSTITUTETS BNP-GAP

Konjunkturinstitutets BNP-gap består av två huvudkomponenter, ett arbetsmarknadsgap och ett produktivitetsgap.

Den viktigaste komponenten i arbetsmarknadsgapet är arbetslöshetens avvikelse från jämviktsarbetslösheten. Den senare är en icke observerbar storhet som endast kan uppskattas med indirekta metoder. Konjunkturinstitutets bedömning av jämviktsarbetslösheten är en sammanvägd bedömning baserad på statistiska metoder, indikatorer samt löne- och prisutvecklingen.

Arbetslöshetsgapet är dock i sig inte ett fullständig mått på lediga resurser på arbetsmarknaden. När arbetslösheten stiger tenderar arbetskraftsdeltagandet att gå ner och vice versa. När det är svårt att hitta arbete förefaller många arbetslösa att finna det meningslöst att söka arbete och lämnar därför arbetskraften. Det innebär att arbetslöshetens avvikelse från dess jämviktsnivå underskattar respektive överskattar mängden lediga resurser på arbetsmarknaden i låg- respektive högkonjunktur.

Arbetsutbudet är inte konstant över tiden. Såväl arbetskraftsdeltagande som önskad medelarbets-tid påverkas, utöver konjunktursvängningar, också av den demografiska utvecklingen, ohälsans utveckling och förändringar i de ekonomiska inci-

tamenten att söka arbete. Arbetsmarknadsgapet definieras som faktiska arbetade timmars procentuella avvikelse från potentiellt arbetade timmar och kan ses som ett mått på resursutnyttjandet på arbetsmarknaden.

Produktivitetsgapet definieras på motsvarande vis som den faktiska arbetsproduktivitetens avvikelse från den potentiella. Att produktivitetsgapet varierar över konjunkturcykeln beror främst på att företagen inte anpassar arbetsstyrkan fullt ut vid förändringar i efterfrågan. BNP-gapet utgörs av summan av dessa båda gap och kan ses som ett sammanfattande mått på efterfrågeläget i svensk ekonomi.

Arbetslösheten uppgick 2007 till 6,2 procent vilket är i nivå med Konjunkturinstitutets bedömning av jämviktsarbetslösheten. Osäkerheten i denna bedömning är dock betydande, i synnerhet vad beträffar tolkningen av det svaga löneutfallet 2007. Konjunkturinstitutet kommer att ompröva denna bedömning kontinuerligt i ljuset av ny information.

Den potentiella arbetskraften har ökat snabbt de senaste två åren och bedöms fortsätta att öka i hög takt även de närmaste åren. Detta beror delvis på ökningen av befolkningen i arbetsför ålder (16–64 år), men uppgången motverkas delvis av en, i detta avseende, ogynnsam förändring av befolkningssammansättningen. Det är i första hand yngre och äldre åldersgrupper som ökar och dessa har ett relativt lågt arbetskraftsdeltagande. Den potentiella arbetskraften ökar också till följd av utbudsstimulerande åtgärder i den ekonomiska politiken. Sammantaget bedöms potentiell arbetskraft öka med i genomsnitt 0,5 procent per år 2008 och 2009. Till följd av stigande medelarbets-tid bedöms potentiellt arbetade timmar öka snabbare.

Tabell 24 Resursutnyttjande

Miljoner timmar respektive årlig procentuell förändring

	2006	2006	2007	2008	2009
Jämviktsarbetslöshet ¹		6,1	6,2	6,1	6,1
Faktisk arbetslöshet ²		7,1	6,2	5,9	5,9
Potentiellt arbetade timmar	7 216	1,2	1,3	1,1	0,9
Faktiskt arbetade timmar	7 090	2,0	3,5	1,3	0,6
Arbetsmarknadsgap ³		-1,7	0,4	0,5	0,2
Potentiell BNP	2 884	3,2	2,8	3,0	2,8
Faktisk BNP	2 902	4,4	2,7	2,2	2,7
BNP-gap⁴		0,6	0,5	-0,3	-0,3

Anm. Beräkningarna är korrigerade för skillnaden i antal arbetsdagar mellan åren.

¹ Nivå i procent av den potentiella arbetskraften. ² Nivå i procent av arbetskraften.

³ Faktiskt arbetade timmars avvikelse i procent från potentiellt arbetade timmar.

⁴ BNP:s avvikelse från potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 153 Arbetsmarknadsgap

Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

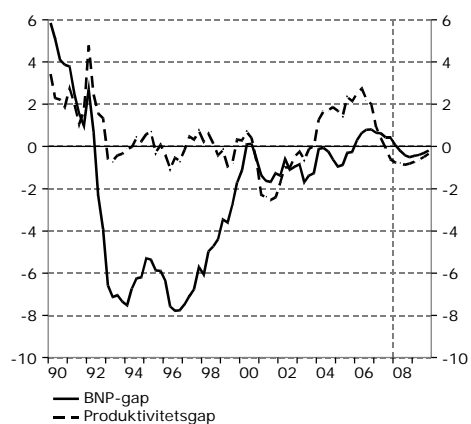

Anm. Arbetsmarknadsgapet är beräknat som arbetade timmars avvikelser från sin potentiella nivå.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 154 BNP-gap och produktivitetsgap

Procent av potentiell BNP respektive potentiell produktivitet, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Arbetsmarknadsgapet sammanfattar Konjunkturinstitutets syn på resursutnyttjandet på arbetsmarknaden. Resursläget kommer att vara lite ansträngt 2008 men blir i stort sett balanserat under 2009 (se diagram 153).

Produktivitetstillväxten var negativ 2007 och bedöms bli svag även 2008. Till viss del bedöms denna nedgång vara permanent och även den potentiella produktivitetstillväxten bedöms ha försvagats 2007. Den svaga produktivitetstillväxten medför trots detta att BNP-gapet blir svagt negativt under prognosperioden (se diagram 154).

Tabell 25 Arbetskraften 16–64 år

Bidrag, årlig procentuell förändring

	2007	2008	2009	2007–15 ¹
Befolkningstillväxt	0,9	0,6	0,2	0,7
Befolkningssammansättning	-0,3	-0,3	0,0	0,2
Demografiska faktorer	0,5	0,3	0,2	0,9
Övriga strukturella faktorer ²	0,2	0,3	0,3	1,4
Potentiell arbetskraft	0,7	0,6	0,5	2,3
Konjunktorella faktorer	0,7	0,0	-0,1	
Faktisk arbetskraft	1,4	0,6	0,4	

¹ Total ökning under perioden.

² Andra strukturella förändringar än demografiska, bl.a. effekter av ekonomisk politik.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Löner, vinster och priser

Timlönerna ökade överraskande svagt 2007 men ökningstakten steg successivt under året. Löneökningstakten ökar 2008 och 2009 på grund av det något strama arbetsmarknadsläget. Det stigande kostnadstrycket bidrar, tillsammans med stigande livsmedels- och energipriser, till att den underliggande inflationen (KPIX) överstiger inflationsmålet 2008.

Trots den mycket starka arbetsmarknadskonjunkturen, och löneavtalens högre ökningstakter jämfört med föregående avtalsperiod, bedöms löneökningstakten i näringslivet 2007 ha stannat vid måttliga 3,5 procent 2007 (se diagram 155). Ökningstakten accelererade dock successivt under fjolåret och timlöneökningarna uppgår till 4,4 procent både 2008 och 2009. Totalt stiger arbetskostnaden enligt nationalräkenskaperna i genomsnitt med 4,1 procent per år 2007–2009, vilket är lågt i ljuset av det starka arbetsmarknadsläget. Delvis beror den låga arbetskostnadsökningen av sänkta arbetsgivaravgifter.

Till följd av den svaga produktivitetsutvecklingen 2007 och 2008 ökar dock enhetsarbetskostnaden något snabbare än vad som på sikt bedöms vara förenligt med Riksbankens inflationsmål.

Företagen kommer inte fullt ut att övervältra den stigande enhetsarbetskostnaden på priserna på grund av det förhållandevis gynnsamma vinstläget i näringslivet. Vinstandelen i näringslivet minskar därför 2008 men blir oförändrad 2009. För industrin minskar vinstandelen både 2008 och 2009 medan vinstandelen i tjänstebranscherna pressas ner påtagligt i år men ökar något 2009.

KPIX-inflationen (tidigare UND1X) har understigit Riksbankens inflationsmål under flera år, främst beroende på den låga enhetsarbetskostnadsökningen. Den högre ökningstakten i enhetsarbetskostnaden 2007 och 2008 bidrar till en successiv höjning av inflationstrycket. Den förhållandevis höga inflationstakten i år förklaras dock främst av en tillfällig och snabb uppgång i energi- och livsmedelspriser. I takt med att denna effekt avtar, dämpas KPIX-inflationen till ca 2 procent 2009, vilket är i linje med inflationsmålet.

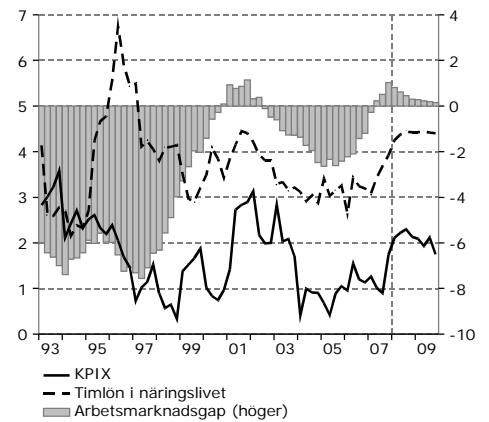
Löner och arbetskostnader

LÅGA LÖNEÖKNINGAR I NÄRINGSLIVET 2007

Löneökningarna i näringslivet var förhållandevis låga mellan 2003 och 2006, vilket i huvudsak återspeglar den konjunkturellt svaga arbetsmarknaden. Under denna period ökade lönerna i genomsnitt med 3,1 procent per år. Inom handel, hotell och restaurang, byggbranschen och transportsektorn ökade lönerna

Diagram 155 Arbetsmarknadsgap, timlön och KPIX-inflation

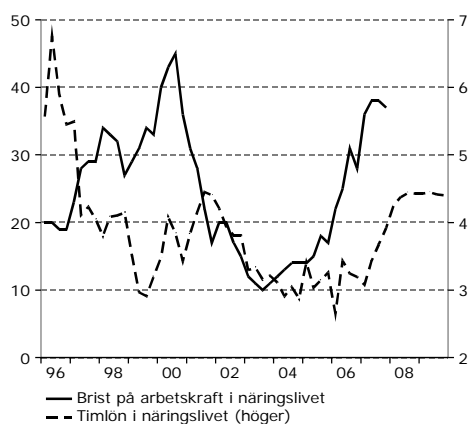
Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 156 Brist på arbetskraft och timlön i näringslivet

Andel företag, procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Sammanvägt mätt baserat på branscher i Konjunkturbarometern

Källa: Konjunkturinstitutet.

snabbare, medan de ökade långsammare inom kreditinstitut och företagstjänster. Inom industrin var löneökningstakten samma som genomsnittet i näringslivet.

Sysselsättningen har ökat markant sedan 2005, framför allt inom byggbranschen och tjänstebranscherna. Den snabbt stigande sysselsättningen har medfört att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden ökat i rask takt. Arbetsmarknadsgapet, som mäter resursutnyttjandet på arbetsmarknaden, blev positivt under 2007. Indikatorer för brist på arbetskraft som redovisas i Konjunkturbarometern har ökat sedan 2003 och har under 2007 planat ut på en hög nivå (se diagram 156). Ett högt resursutnyttjande gör det svårare för arbetsgivare att hitta arbetskraft med rätt kompetens, vilket pressar upp löneökningstakten.

Enligt Konjunkturlönestatistikens (KL) preliminära utfall för 2007 ökade lönerna i näringslivet med 3,3 procent. Det är betydligt lägre än förväntat med tanke på resursläget på arbetsmarknaden och den centralt avtalade löneökningen i 2007 års avtalsrörelse. KL-statistiken är periodiserad och retroaktiva löneutbetalningar hänförs i efterhand till den månad när lönen tjänades in. Därför revideras statistiken regelmässigt upp i takt med att avtalen på lokal nivå, som följer efter de centrala avtalen, blir klara. Enligt Medlingsinstitutets enkätundersökning från december i fjol hade så många som 95 procent av de anställda fått ny lön utbetald i och med december månad. Konjunkturinstitutet bedömer därför att revideringarna av KL-statistiken blir små och att löneökningstakten i näringslivet landar på 3,5 procent 2007.

De låga löneökningarna förra året bör analyseras i ljuset av det kraftigt ökade arbetskraftsutbudet. Medlingsinstitutet visar i sin årsrapport om avtalsrörelsen 2007 att negativa struktureffekter, dvs. effekter på lönerna av förändringar i arbetskraftens sammansättning, har varit större i tider när arbetsmarknaden växt snabbare. Det finns i dagsläget ingen statistik som möjliggör en strukturanalys av löneökningen 2007.²⁵ Ovanligt stora negativa struktureffekter framstår ändå som en rimlig förklaring till det låga löneutfallet 2007. Bland annat som en följd av regeringens utbudsstimulerande åtgärder kom många personer med jämförelsevis låg produktivitet in på arbetsmarknaden förra året med löner under genomsnittet, vilket påverkade löneökningstakten negativt. Om utbudsökningen av lågproduktiva personer resulterade i att företagen i mindre utsträckning efterfrågade högproduktiv personal, kan det vara ytterligare en förklaring till att lönerna i näringslivet ökade långsammare än väntat.

Det finns vissa indikationer på att byte av företag som ingår i urvalet i KL-statistiken 2007 kan ha påverkat näringslivets löneökningstakt negativt med några tiondels procent, genom att företag med högre lönenivåer lämnade urvalet och företag med lägre lönenivåer tillkom. Det skulle i så fall kunna vara en delförklaring till det låga observerade utfallet.

²⁵ SCB publicerar Lönestrukturstatistiken för 2007 den 22 maj i år.

TIMLÖNERNA ÖKAR MER FRAMÖVER

Löneprognoserna i avsnittet som följer avser Konjunkturlöne-statistiken. Det oväntat låga helårsutfallet 2007 innebär en betydande osäkerhet för löneprognosen 2008 och 2009. En viktig notering är att löneökningstakten växlade upp månad för månad i de flesta branscher under förra året. I januari 2007 ökade lönerna i näringslivet med 3,1 procent och i december med 3,9 procent (diagram 157). Löneökningstakten väntas bli ännu högre framöver. De relativt höga avtalade löneökningarna på central nivå i 2007 års avtalsrörelse och resursutnyttjandet på arbetsmarknaden bidrar till detta. Läget på arbetsmarknaden förblir starkt 2008 och arbetslösheten är låg i år och nästa år. Avtagande sysselsättningsstillväxt talar samtidigt för att inslaget av negativa struktureffekter kommer att minska.

Lönerna i tillverkningsindustrin ökar något långsammare än i näringslivet som helhet under prognosperioden (se tabell 26 och diagram 158). Sysselsättningen utvecklas svagare och industrin har lägre centrala avtal jämfört med flertalet tjänstebanscher.

Sysselsättningen i byggbranschen har ökat mycket snabbt sedan 2005 till följd av den starka byggkonjunkturen. Konjunkturbarometerns indikator för brist på arbetskraft i byggbranschen, som har ökat kraftigt sedan 2005, har nu planat ut på en hög nivå. Förväntningarna indikerar att byggkonjunkturen är på väg in i en lugnare fas, men knappt två tredjedelar av företagen uppger att brist på arbetskraft utgör det främsta hindret för byggnade. Den starkare efterfrågan på arbetskraft i byggbranschen jämfört med näringslivet som helhet visade sig inte i lönerna 2007, som endast väntas ha ökat med 2,7 procent. En förklaring kan vara inträdet av unga som var stort speciellt i denna bransch. Lönerna i byggbranschen väntas öka i en snabbare takt framöver, framför allt för tjänstemännen då bristen på arbetskraft i byggbranschen är störst på just tjänstemannansidan.

Sysselsättningen i tjänstebanscher har stigit mycket sedan början av 2005 och väntas fortsätta att öka under prognosperioden, om än i betydligt lugnare takt. Brist på arbetskraft i vissa tjänstebanscher bidrar tillsammans med jämförelsevis höga centralt avtalade löneökningar till en stigande löneökningstakt.

Tabell 26 Timplön enligt Konjunkturlönestatistiken

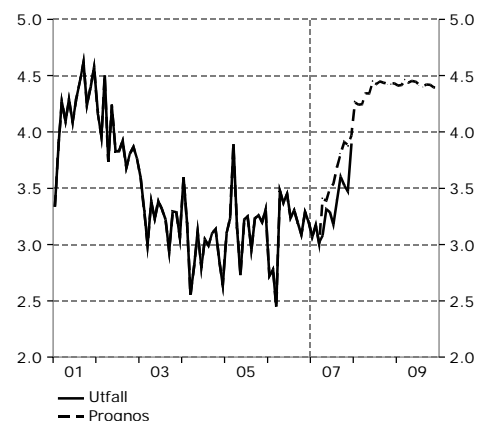
Årlig procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Industri	3,2	3,7	4,3	4,3
Byggbranschen	3,4	2,7	4,3	4,4
Tjänstebanscher	3,1	3,5	4,4	4,5
Näringsliv	3,1	3,5	4,4	4,4
Kommunal sektor	2,8	2,9	5,2	4,5
Stat	3,4	3,5	4,2	4,1
Totalt	3,1	3,4	4,5	4,4

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 157 Timplön i näringslivet

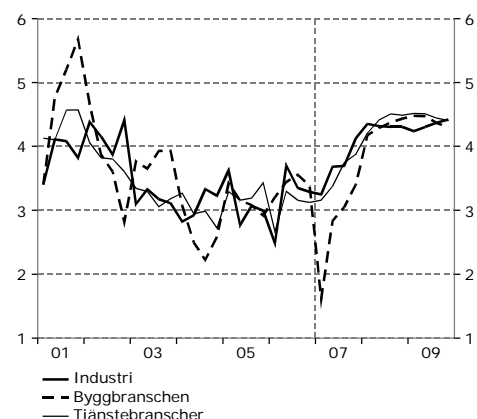
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

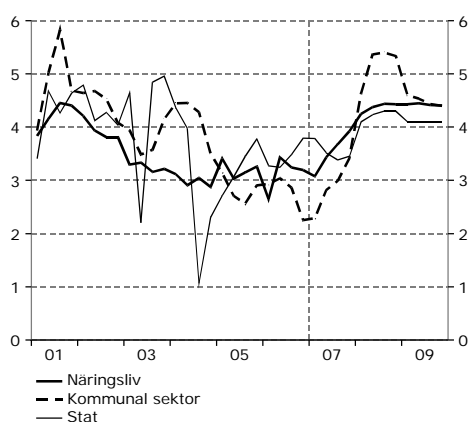
Diagram 158 Timplön i näringslivsbranscher

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

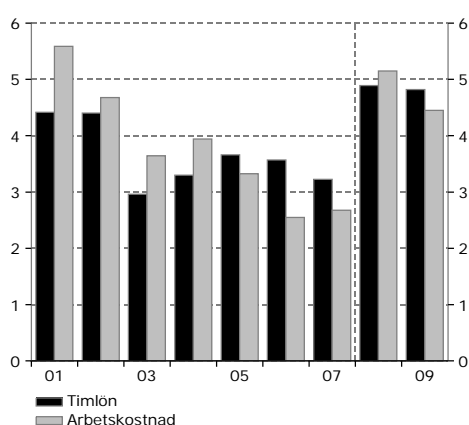
Diagram 159 Timplön i näringsliv, kommunal sektor och stat
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 160 Timplön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Sammantaget bedöms timplönerna i näringslivet enligt Konjunkturlönestatistiken ha ökat med 3,5 procent 2007 och stiger med 4,4 procent per år 2008 och 2009.

Löneökningstakten i kommunalsektorn 2007 bedöms ha hamnat på 2,9 procent, dvs. lägre än för näringslivet som helhet (se diagram 159). Kommunalsektorn har fått centrala avtal som, tillsammans med den förväntade löneökningen utöver de centrala avtalen, ger högre löneökningar än i näringslivet under prognosperioden. Lönerna ökar mycket snabbt i år. Avtalet mellan Kommunal och Sveriges Kommuner och Landsting, som täcker en betydande del av kommunalsektorn, innehöll ett litet engångsbelopp 2007 och i gengäld en avtalad löneökning på 9,4 procent 2008.

Plusjobben, som infördes i kommunalsektorn under 2006 och 2007, fasas ut under prognosperioden. Eftersom plusjobbarnas löner ligger under medellönerna i kommunalsektorn uppstår en positiv effekt på löneökningstakten när dessa anställningar försvinner.

ENHETSARBETSKOSTNADEN STIGER SNABBT

Timplöner enligt nationalräkenskaperna (NR) ökar normalt något snabbare än timplöner enligt KL-statistiken till följd av definitions- och metodskillnader.²⁶ År 2007 ökade lönerna enligt NR-statistiken dock långsammare än lönerna enligt KL-statistiken. Detta skulle kunna tolkas som att många lokala förhandlingar dragit ut på tiden och att lönerna betalas ut först efter årsskiftet 2007/2008. Medlingsinstitutets enkätundersökning talar dock emot att stora retroaktiva utbetalningar ligger i korten. Skillnaden mellan KL-statistiken och NR-lönestatistiken förväntas trots det bli större än normalt under prognosperioden, främst till följd av det något ansträngda resursläget 2008. Lönerna enligt nationalräkenskaperna bedöms öka med 4,9 procent 2008 och med 4,8 procent 2009 i näringslivet som helhet, vilket i genomsnitt är 0,5 procentenheter högre per år än löneökningarna enligt KL-statistiken (se diagram 160).

År 2006 fick företagen i näringslivet en tillfällig rabatt på pensionspremier vilket bidrog till att sänka de avtalade arbetskostnaderna. År 2007 togs större delen av den tillfälliga rabatten bort. Trots det minskade de avtalade kollektiva avgifterna som andel av lönesumma enligt nationalräkenskaperna detta år. Den resterande delen av rabatten tas bort 2008.

²⁶ Syftet med NR-statistiken är att redovisa ekonomins samlade inkomster och utgifter medan syftet med KL-statistiken främst är att mäta lön för arbetad tid. Därför inkluderar NR-statistiken alla lönepåslag och andra utgifter som påverkar lönekostnaderna. Det är således NR-statistiken som används för att beräkna t.ex. enhetsarbetskostnader. Skillnaden mellan KL-statistiken och NR-statistiken är till viss del procyklisk, dvs. när resursutnyttjandet blir mer ansträngt ökar också skillnaderna i lönemåttet mellan de två statistikerna bl.a. därför att lönebidrag, som bonusutbetalningar, ökar.

Timplöneökningar i näringslivet enligt KL-statistiken beräknas som genomsnitt av löneökningen för arbetare och tjänstemän i olika branscher. Vissa strukturella förändringar, som exempelvis en trendmässigt ökande andel tjänstemän, påverkar därmed inte den uppmätta löneökningstakten. I NR-statistiken får dessa förändringar fullt genomslag.

De lagstadgade kollektiva avgifterna sänks under prognosperioden. Socialavgifterna exklusive ålderspensionsavgiften för ungdomar mellan 18 och 24 år halverades från och med juli 2007. Därutöver genomför regeringen ytterligare en nedsättning av socialavgifterna för ungdomar mellan 18 och 25 från januari 2009. Socialavgifterna exklusive ålderspensionsavgiften sänks då till en fjärdedel jämfört med personer över 25 år.

Sammantaget ökar arbetskostnaderna per timme inklusive premiepensionsrabatten i genomsnitt 0,1 procentenheter långsammare än timlönerna enligt NR under 2008–2009.

Tabell 27 Arbetskostnad och lön per timme och per producerad enhet i näringslivet

Kronor per timme, procent och årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2006	2006	2007	2008	2009
Timlön (KL)		3,1	3,5	4,4	4,4
Timlön (NR)	183	3,6	3,2	4,9	4,8
Kollektiva avgifter och löneskatter ¹	76	41,48	40,72	41,07	40,58
Arbetskostnad (NR)	259	2,5	2,7	5,2	4,5
Produktivitet ²		3,5	-0,9	0,7	2,9
Enhetsarbetskostnad	-0,9	3,6	4,4	1,5	
Enhetsarbetskostnad (exkl. premiepensionsrabatt)		0,2	2,6	4,2	1,5

Anm. KL avser Konjunkturlönestatistiken och NR avser nationalräkenskaperna.

¹ Andel av lönesumman.

² Produktivitetsutvecklingen i denna tabell är beräknad enbart med anställdas arbetade timmar, dvs. företagarnas arbetstimmar beaktas inte.

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Enhetsarbetskostnaden, dvs. arbetskostnaden per producerad enhet, i näringslivet minskade under åren 2002 till 2006 (se diagram 161). År 2007 vände enhetsarbetskostnaden upp och ökade med 3,6 procent, främst som en följd av den negativa produktivitetstillväxten. Enhetsarbetskostnaden ökar snabbt även 2008, då främst till följd av snabbare arbetskostnadsökning. Under 2009 växer enhetsarbetskostnaden långsammare eftersom produktiviteten ökar betydligt snabbare.

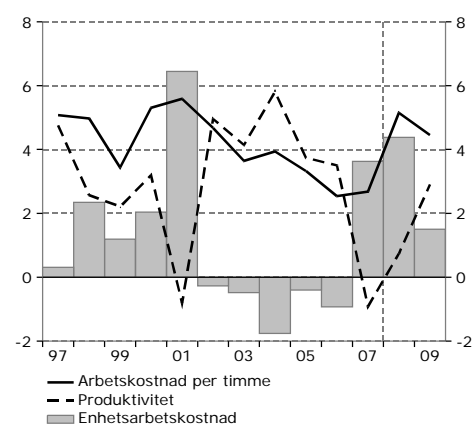
Sammantaget stiger enhetsarbetskostnaden i näringslivet, exklusive pensionspremierabatt, 2007–2009 med i genomsnitt 2,8 procent per år vilket är betydligt snabbare än den ökningstakt på 1,7 procent per år som på längre sikt bedöms vara förenlig med stabil inflation om två procent.

HÖGA REALLÖNEÖKNINGAR

Under perioden 2002 till 2006 ökade konsumentreallönen, dvs. hushållens reallön efter skatt, med i genomsnitt 2,2 procent per

Diagram 161 Enhetsarbetskostnad i näringslivet

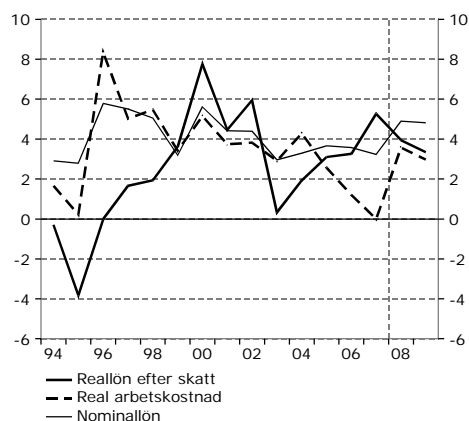
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 162 Reallön

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

år (se diagram 162).²⁷ Den reala arbetskostnaden per arbetad timme steg under samma period med i genomsnitt 2,7 procent per år.²⁸ Under förra året ökade konsumentreallönen med hela 5,3 procent vilket var den högsta ökningstakten sedan 2002. Samtidigt ökade den nominella timlönen enligt NR med 3,2 procent. Orsaken till att konsumentreallönen ökade betydligt snabbare än nominallönen 2007 var den skattesänkning som då genomfördes, det så kallade första steget i jobbskatteavdraget.²⁹ Trots att priserna ökar snabbare under prognosperioden fortsätter konsumentreallönen att utvecklas i god takt. Detta beror dels på en snabbare ökning av nominallönen och dels på fortsatta prognostiserade inkomstskattesänkningar.

Den kraftiga reallöneförbättringen 2007 avspeglades däremot inte i de reala arbetskostnaderna i näringslivet. Företagens priser ökade i samma takt som de nominella arbetskostnaderna, varför real arbetskostnad var oförändrad. Långsammare prisutveckling i näringslivet och snabbare ökning av de nominella arbetskostnaderna gör att den reala arbetskostnaden växlar upp betydligt under 2008 och 2009.

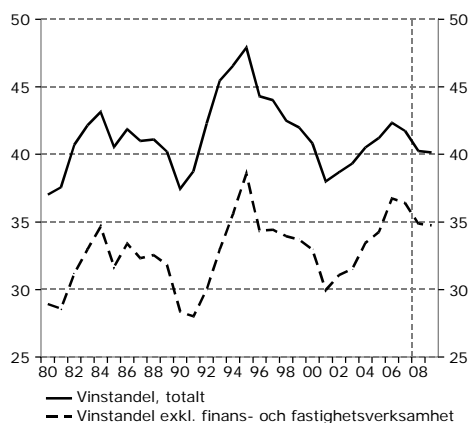
Priser, produktionskostnader och vinstandelar

FORTSATT HÖG LÖNSAMHET I NÄRINGSLIVET

Vinstandelen i näringslivet har återhämtat sig påtagligt sedan bottenåret 2001. Återhämtningen är särskilt tydligt i näringslivet exklusive finans- och fastighetsverksamhet, som 2006 hade en vinstandel som klart översteg genomsnittet för de senaste 25 åren (se diagram 163). Vinstandelen minskade något 2007 (se tabell 28) men är fortfarande jämförelsevis hög, vilket överensstämmer väl med omdömena om lönsamheten i Konjunkturinstitutets barometerundersökningar. Det gynnsamma vinstläget i näringslivet bedöms innebära att företagen inte fullt ut övervärtar den stigande enhetsarbetskostnaden på priserna 2008. Detta innebär att vinstandelen minskar ytterligare 2008 och blir oförändrad 2009.

Diagram 163 Vinstandel i näringslivet

Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

²⁷ Konsumentreallönen har definierats som hushållens genomsnittliga nominella timlön i hela ekonomin efter inkomstskatt och deflaterad med implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter (IPI).

²⁸ Den reala arbetskostnaden har definierats som den nominella timlönen i näringslivet plus arbetsgivaravgifter och s.k. löneskatter, deflaterad med förädlingsvärdedeflatoren för näringslivet. Utvecklingen av nominallönen i näringslivet skiljer sig marginellt från nominallönen i hela ekonomin. Under perioden 2002-2006 ökade timlönen enligt NR med 3,6 procent i genomsnitt både i näringslivet och i hela ekonomin.

²⁹ Om timlöneutvecklingen deflateras med KPI, istället för konsumtionsdeflatoren, ökade konsumentreallönen med 4,4 procent 2007. Skillnaden beror främst på ränteposten i KPI. Skillnaden i ökningstakt mellan KPI och IPI var i genomsnitt 0,1 procentenheter mellan 2001 och 2007.

Tabell 28 Priser, produktionskostnader och vinstandelar i näringslivet

Årlig kalenderkorrigerad procentuell förändring

	Vikter %				
	2006	2006	2007	2008	2009
Produktpris (bp) ¹	100	3,1	2,8	2,1	0,9
Exportpris	32	2,7	2,2	1,5	-1,3
Hemmamarknadspris	68	3,3	3,0	2,3	2,1
Förbrukningspris(mp) ²	57	4,5	2,7	2,4	0,5
Importerade produkter	17	5,7	1,8	3,8	-2,0
Inhemskas produkter	40	4,0	3,6	2,2	1,4
Förädlingsvärdepris (fp) ³	43	1,3	2,7	1,5	1,4
Enhetsarbetskostnad (ULC) ⁴	25	-0,9	3,6	4,4	1,5
Enhetsöverskott ⁵	18	4,6	1,4	-2,4	1,3
Vinstandel		42,4	41,8	40,2	40,2
Förändring i procentenheter		1,3	-0,5	-1,6	0,0

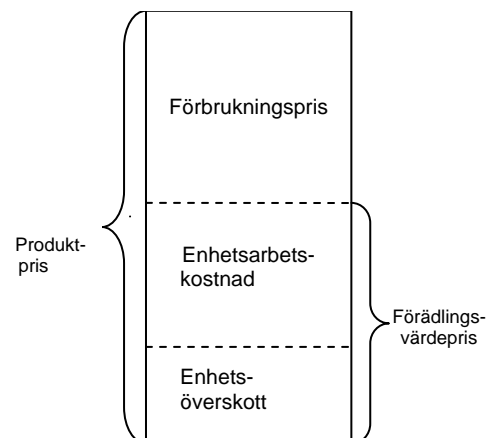
¹ bp (baspris).² mp (mottagarpris, inkluderar handelsmarginaler samt produktskatter minus produktsubventioner).³ fp (faktorpris), tar hänsyn till avdrag för övriga, ej löneberoende produktionskatter och tillägg av övriga produktionssubventioner. Skiljer sig från nationalräkenskapernas definition genom att löneberoende produktionskatter ingår.⁴ Arbetskostnad, inklusive löneberoende produktionskatter, per producerad förädlingsvärdeenheter, inklusive effekt av pensionspremierabatt 2006–2008.⁵ Bruttoöverskott per producerad förädlingsvärdeenheter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den snabbt stigande enhetsarbetskostnaden i följd bidrog till att hemmamarknadspriset fortsatte att öka påtagligt 2007. Samtidigt dämpades exportprisernas ökning jämfört med 2006 till följd av en betydligt svagare utveckling av priserna för industriråvaror. Det totala produktpriset steg därmed i något lägre takt än 2006 (se diagram 164 och figur 1). Samtidigt ökade förbrukningspriset påtagligt långsammare 2007 jämfört med 2006, främst beroende på en betydligt svagare prisutveckling för importerade förbrukningsprodukter. Därmed steg förädlingsvärdepriset, som bestäms av relationen mellan produkt- och förbrukningspriset, starkt och betydligt mer än i genomsnitt under den senaste tioårsperioden (se diagram 165).

Förädlingsvärdepriset kan delas upp i enhetsarbetskostnad, dvs. arbetskostnad per producerad enhet, och enhetsöverskott, dvs. bruttoöverskott per producerad enhet. Enhetsarbetskostnaden steg påtagligt till följd av främst en negativ produktivitetstillväxt. Den starka ökningen av enhetsarbetskostnaden överväldnades helt på förädlingsvärdepriset. Prisökningen var t.o.m. så stor att enhetsöverskottet ökade något. Dock inte tillräckligt stor för att hålla upp vinstandelen, vilken minskade något.³⁰

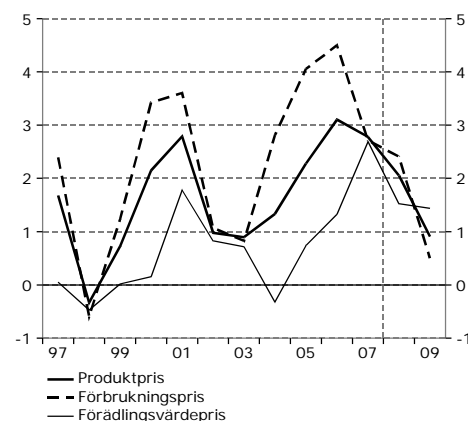
På kort sikt är priserna trögrörliga, vilket innebär att vinstandelen till stor del bestäms av kostnader och produktivitet. På lite längre sikt anpassas priserna i näringslivet till kostnaderna så att vinsterna tillgodoser det långsiktiga kapitalavkastningskravet. Inom vissa branscher, t.ex. massaindustrin, är företagen s.k.

³⁰ Vinstandelen ökar då enhetsöverskottet ökar snabbare än förädlingsvärdepriset och vice versa.**Figur 1 Förädlingsvärdepris m.m.**

Anm. Förenklad figur där övriga produktionskatter och produktionssubventioner ej tagits med.

Diagram 164 Produkt-, förbruknings- och förädlingsvärdepris i näringslivet

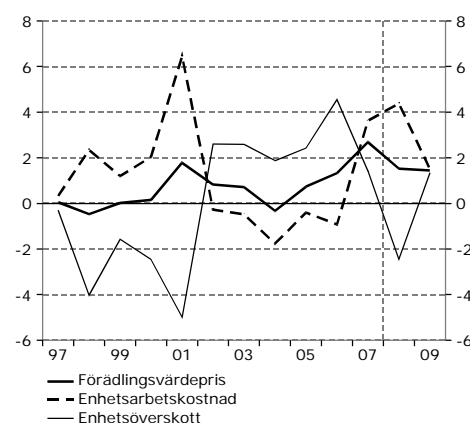
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 165 Förädlingsvärdepris, enhetsarbetskostnad och enhetsöverskott i näringslivet

Årlig procentuell förändring

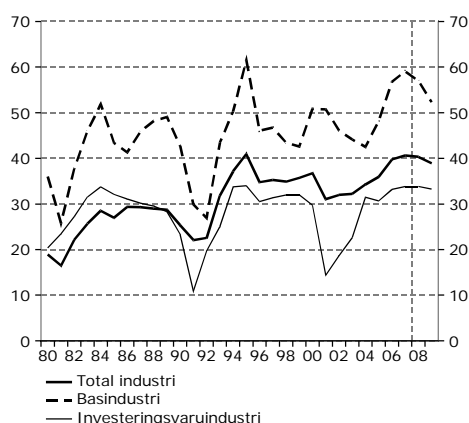
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

pristagare, dvs. färdigvarupriserna bestäms på världsmarknaden. För att upprätthålla en acceptabel vinstnivå på lång sikt är det därför nödvändigt, i synnerhet för dessa företag, att vid givna växelkurser, anpassa kostnaderna och produktiviteten.

År 2008 ökar enhetsarbetskostnaden i näringslivet ännu snabbare än 2007. Produktiviteten ökar måttligt i denna konjunkturfasa, samtidigt som lönerna ökar betydligt snabbare. Företagen bedöms emellertid endast i begränsad omfattning överväldna kostnadsökningen på förädlingsvärdepriset, varför enhetsöverskottet minskar påtagligt. Detta innebär att den i och för sig förhållandevis höga vinstandelen sjunker ytterligare. År 2009 återhämtar sig produktivitetstillväxten och både enhetsarbetskostnaden och enhetsöverskottet bedöms öka ungefär lika mycket som förädlingsvärdepriset. Vinstandelen blir därmed oförändrad 2009. Den i prognosen antagna ytterligare nedsättningen av arbetsgivaravgiften nästa år bidrar positivt till vinstandelen 2009.

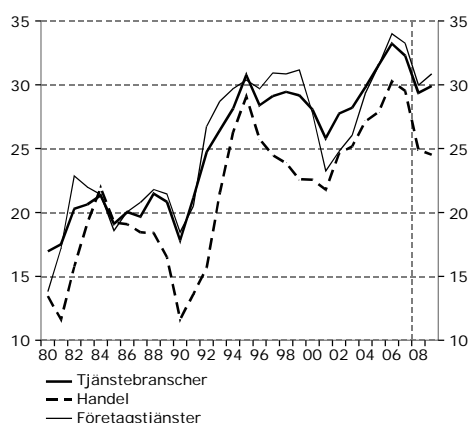
Ökningstakten för förbrukningspriset avtar under prognosperioden främst till följd av att prisutvecklingen för förbrukningsprodukter från basindustrin, skogsprodukter och metaller, sjunker, efter att ha ökat kraftigt flera år i rad. En sammanvägning av förbrukningspriset och förädlingsvärdepriset till ett produktpris visar att detta ökar måttligt 2008 och framför allt 2009. Detta förklaras främst av att företagen väntas vara särskilt försiktiga i sin prissättning på exportmarknaderna samtidigt som prisutvecklingen för metaller och skogsindustrins produkter försvagas på världsmarknaden.

Diagram 166 Vinstandelar i industrin
Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 167 Vinstandelar i tjänstebranscherna exkl. finans- och fastighetsverksamhet
Procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

BASINDUSTRINS HÖGA LÖNSAMHET FÖRSVAGAS NÅGOT

Den gynnsamma prisutveckling på världsmarknaden för basindustrins produkter, skogsprodukter och metaller, fortsatte 2007, vilket inverkar positivt på vinstandelen i industrin (se diagram 166). Vinstandelen i den totala industrin ökade, även om vissa industriföretag missgynnades av de kraftiga prisökningarna på både hemmaproducerade och importerade förbrukningsprodukter samt av den snabbt stigande enhetsarbetskostnaden. Den hårda konkurrenssituationen på världsmarknaden, särskilt för investeringsvaror, har gjort det svårt för en del industriföretag att höja priserna i takt med kostnadsökningarna. En svagare utveckling för metallpriserna 2008 och 2009 underlättar dock för dessa företag. Prisutvecklingen försvagas också för skogsindustrins produkter. Sammantaget innebär detta att vinstandelen i industrin totalt sett minskar något både 2008 och 2009.

Den snabba ökningen av enhetsarbetskostnaden 2007 reducerade den höga vinstandelen i tjänstebranscherna något. Mot bakgrund av det starka vinstläget, och för att försvara sina marknadsandelar, avstod företagen från att höja priserna i takt med kostnadsökningarna. År 2008 fortsätter enhetsarbetskostnaden att öka påtagligt. Tjänsteföretagen bedöms inte heller nu höja priserna i takt med kostnadsökningen, vilket innebär att

vinstandelen sjunker påtagligt (diagram 167). År 2009 reduceras enhetsarbetskostnadens ökningstakt påtagligt och tjänsteföretagen väntas återhämta en del av sina förlorade vinstandelar.

SVAGA IMPORTPRISER BEGRÄNSAR INHEMSK INFLATION

BNP-deflatorn ökade snabbt 2007, med 3,3 procent (se tabell 29 och diagram 168). Ökningen var huvudsakligen en följd av den snabbt stigande enhetsarbetskostnaden. Effekten på priset för den totala tillförseln begränsas emellertid av att importpriset inte ökade nämnvärt. Den inhemska inflationen, dvs. prisökningarna för offentliga och hushållens konsumtionsutgifter samt investeringar, blev sammantaget något starkare än 2006 till följd av starkare prisutveckling för hushållens konsumtionsutgifter. Exportpriset har hållits tillbaka av främst en svagare utveckling av priset för bearbetade varor.

Tabell 29 Tillförsel- och användningspriser

Årlig procentuell förändring

	Vikt				
	2006	2006	2007	2008	2009
Tillförsel	100	2,3	2,3	2,2	1,0
BNP	70	1,8	3,3	2,2	2,0
Offentliga myndigheter ¹	13	4,6	4,6	3,9	4,3
Näringsliv (fp)	48	1,3	2,7	1,5	1,4
Skattenetto ²	9	0,4	5,3	3,3	2,2
Import	30	3,3	0,1	2,3	-1,1
Användning	100	2,3	2,3	2,2	1,0
Offentlig konsumtion	18	3,9	3,7	3,4	3,5
Hushållens konsumtionsutgifter	33	0,9	1,3	2,4	2,1
Investeringar	13	2,4	2,7	2,5	1,8
Export	36	2,7	2,2	1,5	-1,3

¹ Inklusive hushållens ideella organisationer.

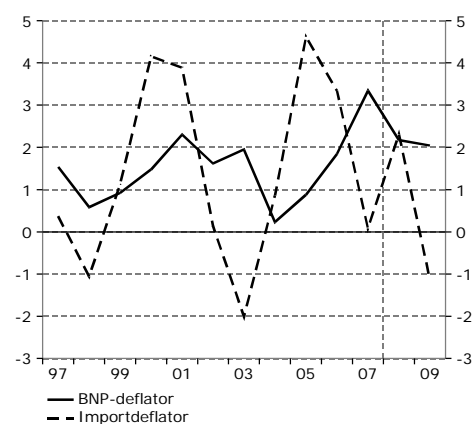
² Produktionsskatter minus produktionssubventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

BNP-deflators ökningstakt 2008 blir lägre än 2007. Samtidigt ökar importpriset i ungefär samma takt som BNP-deflatorn, vilket innebär att priset för den totala tillförseln ökar ungefär i samma takt som 2007. Sammantaget medför ändå det relativt snabbt stigande kostnadstrycket att den inhemska inflationen blir något starkare (se diagram 169). Däremot utvecklas exportpriset svagt 2008 och 2009, främst till följd av att prisutvecklingen försvagas för skogsindustrins produkter och metaller samt 2009 även för petroleumprodukter (se diagram 170). En efterhand något starkare kronkurs bidrar i viss mån till sjunkande import- och exportpriser 2009.

Diagram 168 BNP-deflator och importdeflator

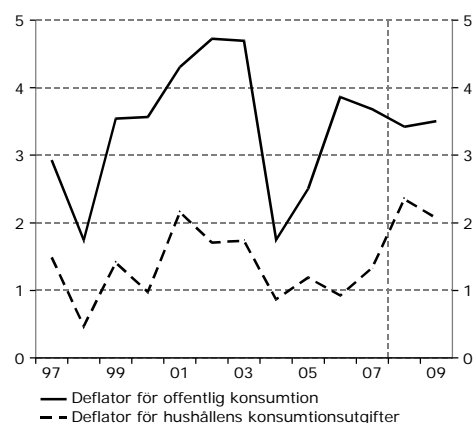
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 169 Deflator för offentlig konsumtion och hushållens konsumtionsutgifter

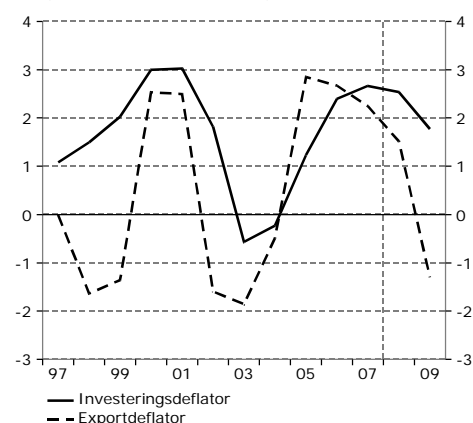
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 170 Investerings- och exportdeflator

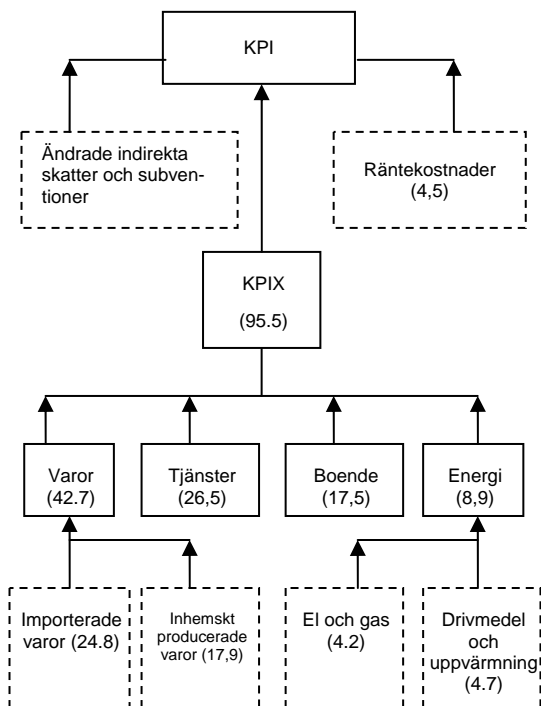
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Inflation

Figur 2 Inflationsmått

Anm. Parentes anger procentuell vikt i KPI 2007. Ändrade indirekta skatter och subventioner har ingen explicit vikt. Boende avser boende exkl. ränte- och energikostnader.

Källa: SCB.

Inflationstakten enligt Konsumentprisindex (KPI) var i december 2007 3,5 procent, vilket var den högsta inflationen på 14 år. I februari 2008 var inflationstakten mätt med KPI något lägre (3,1 procent), medan den enligt det underliggande inflationsmättet KPIX var 2,0 procent. Det senare inflationsmättet avviker ifrån KPI-inflationen genom att räntekostnader för egna hem samt den direkta effekten av förändrade indirekta skatter och subventioner är borträknade (se figur 2). Även om Riksbankens inflationsmål formellt avser KPI används normalt KPIX som underlag för Riksbankens penningpolitiska beslut.

Inflationsuppgången förklaras i huvudsak av högre energi- och livsmedelspriser, högre räntekostnader och indirekta skatter. Om man från KPI räknar bort dessa poster var inflationen i februari måttliga 0,8 procent (se diagram 171).

INFLATIONEN STIGER SNABBT

Det underliggande inflationstrycket ökar successivt. Det beror främst på att enhetsarbetskostnaden stiger snabbare 2007–2009 än de närmast föregående åren, dels till följd av en högre löneökningstakt, dels till följd av en svag produktivitetstillväxt 2007 och 2008 (se diagram 172). Efter fem år av fallande eller oförändrad enhetsarbetskostnad steg den snabbt 2007 och fortsätter att göra så under prognosperioden, framför allt under 2008. Inflationstakten enligt KPIX exklusive energi och livsmedel är låg under större delen av 2008, vilket beror på att det högre kostnadstrycket ännu inte har slagit igenom i konsumentledet samt en ovanligt stor negativ effekt till följd av nya vikter i KPI-korgen (se faktaruta nedan).

På kort sikt domineras inflationsutvecklingen enligt KPIX av tillfälliga faktorer såsom snabbt stigande livsmedels- och energipriser. Inflationstakten enligt KPIX stiger därför under det första halvåret i år till en bit över 2 procent men bedöms falla under andra halvåret i år, bl.a. till följd av den lägre ökningstakten för energi- och livsmedelspriser (se fördjupning ”Livsmedelspriser i fokus”). Inflationen hålls även tillbaka av en något starkare krona.

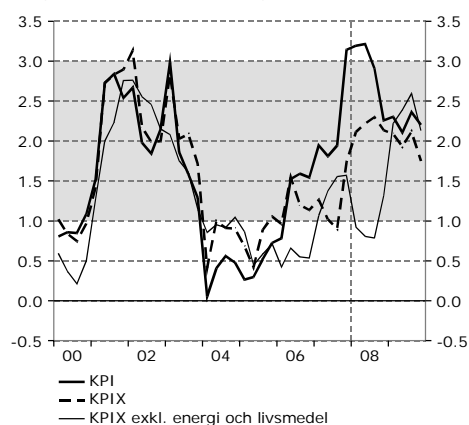
I slutet av 2009 faller KPIX-inflationen tillfälligt under 2,0 procent. Det beror på att vissa priser stiger kraftigt under slutet av 2008 och att dessa ökningarna sedan faller ur tolv månadersförändringen under slutet av 2009. Inflationen stiger återigen efter utgången av 2009.

KPIX-inflationen blir 2,2 procent 2008 och 2,0 procent 2009. KPI-inflationen, som påverkas av ränteutvecklingen, faller från 2,9 procent 2008 till i genomsnitt 2,2 procent 2009 (se diagram 171).

Inflationsförväntningarna hos företag och hushåll har stigit markant sedan hösten 2007 (se diagram 173). Förväntningar om prisförändringar kan på sikt bli självuppfyllande. Exempelvis kan

Diagram 171 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

höga inflationsförväntningar bidra till en större acceptans för prisförändringar och därmed skapa kompensationskrav vid framtida löneförhandlingar.

Tabell 30 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring

	Vikt	2007	2008	2009	2009 dec
Varor	42,7	0,7	1,5	1,5	1,0
Tjänster	26,5	2,0	2,0	1,8	1,6
Boende exkl. räntor och energi	17,5	2,7	2,5	3,2	3,2
<i>KPIX exkl. energi</i>	<i>86,6</i>	<i>1,5</i>	<i>1,8</i>	<i>1,9</i>	<i>1,6</i>
Energi	8,9	-0,7	5,9	2,2	2,4
KPIX	95,5	1,2	2,2	2,0	1,7
Räntekostnader ¹	4,5	0,9	0,7	0,1	0,1
Skatter och subventioner ¹		0,2	0,1	0,1	
KPI	100,0	2,2	2,9	2,2	2,2
HIKP		1,6	2,2	2,2	1,9

¹ Bidrag till KPI-inflationen.

Anm. Alla priser förutom KPI och HIKP är beräknade exkl. direkta effekter av förändrade skatter och subventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

BÅDE VARU- OCH TJÄNSTINFLATIONEN HAR TAGIT FART

Varuprisinflationen har varit låg under flera år. Under hösten 2007 började den dock stiga kraftigt när livsmedelspriserna steg snabbt efter flera år av oförändrade priser. Livsmedelsprisernas uppgång bedöms även bidra till något högre priser på restaurangtjänster. Den underliggande uppgången styrs dock av utvecklingen av enhetsarbetskostnaden. Varuprisinflationen uppgår till 1,5 procent 2008 och 1,5 procent 2009 (se diagram 175).

Tjänsteprisinflationen är normalt högre än varuprisinflationen. Det beror främst på att produktivitetstillväxten inom varuproduktionen och i varuhandeln i genomsnitt är högre än i de KPI-nära tjänstebranscherna. Tjänsteprisinflationen blir 2,0 procent 2008 och 1,8 procent 2009 (se diagram 175).

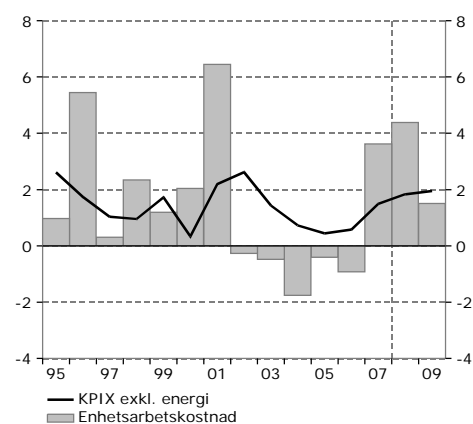
ENERGI OCH BOENDE

Oljepriset i dollar har stigit snabbt under hösten 2007 och har tidvis varit historiskt högt, vilket har bidragit till att drivmedelspriserna i Sverige har stigit. Samtidigt har den amerikanska dollarn försvagats och drivmedelspriserna i Sverige har därför inte stigit i samma utsträckning som oljepriset i dollar.

Elpriset på den nordiska elbörsen, Nordpool, var historiskt högt under 2006. Under sommaren 2007 sjönk priset till den lägsta nivån sedan 2002. Den senare delen av hösten 2007 steg elpriset återigen kraftigt. Detta förklaras till stor del av EU:s system för handel med utsläppsrätter. En mer restriktiv tilldelning än tidigare började gälla från årsskiftet. Dock har prisupp-

Diagram 172 Konsumentpriser och enhetsarbetskostnad

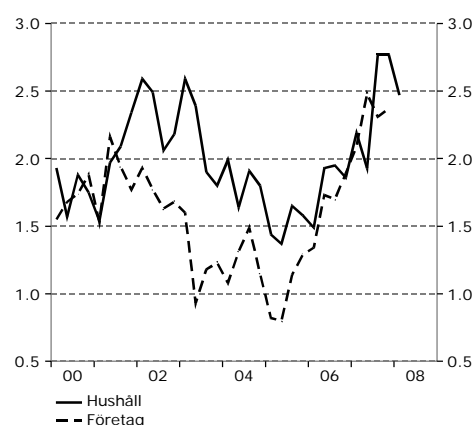
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 173 Inflationsförväntningar

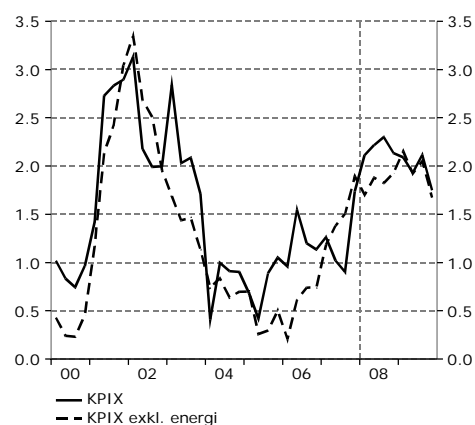
Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 174 Underliggande inflation

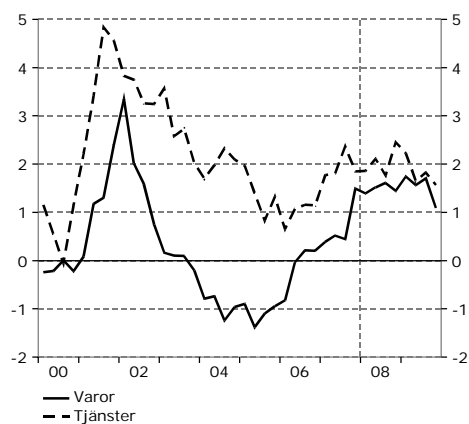
Procent, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 175 Varu- och tjänstepriser

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Exklusive förändrade indirekta skatter och subventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

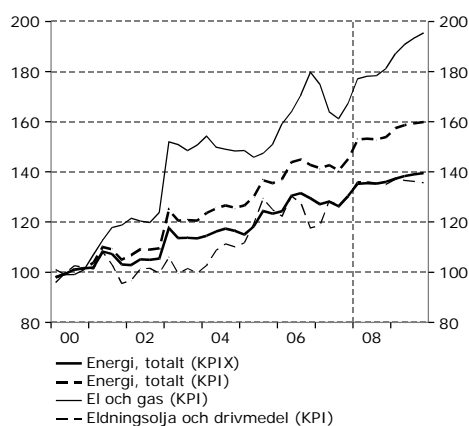
gången dämpats i år och elpriserna har under februari och mars sjunkit på grund av en ovanligt varm vinter, vilket medfört att mindre el har efterfrågats. Elpriserna på Nordpool bedöms i slutet av året att återigen stiga i linje med terminspriserna på Nordpool, men uppgången slår igenom på konsumentpriserna med viss fördröjning.

Elpriserna ger ett positivt bidrag till den totala inflationen 2008 och 2009. Tillsammans med drivmedelsprisernas utveckling innebär de stigande elpriserna att energiprisinflationen uppgår till 5,9 procent 2008 och 2,2 procent 2009 (se diagram 176).

Hyrona stiger bl.a. till följd av stigande räntekostnader och högre kostnader inom byggsektorn. Hyreshöjningarna 2008 hålls dock tillbaka av att fastighetsskatten sänks på flerbostadshus. Ökningen i hyreskomponenten i KPI blir 2,3 procent 2008 och 3,3 procent 2009 (se diagram 177).

Diagram 176 Energipriser

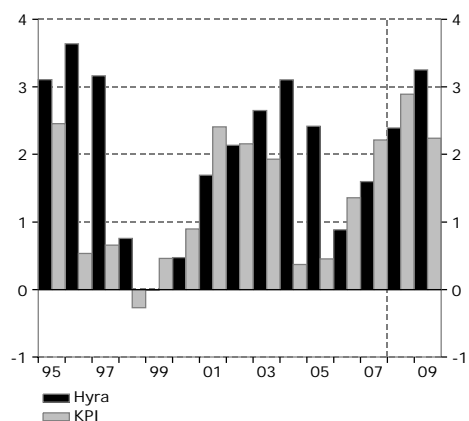
Index 2000=100, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 177 Hyreskostnader

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FAKTA

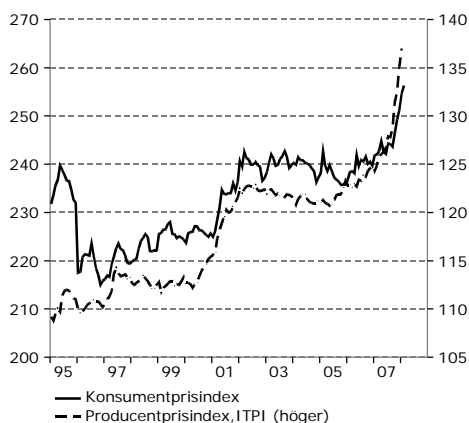
VIKTREVIDERINGAR I KPI

KPI består av ca 350 olika varu- och tjänstegrupper. Dessa vägs ihop till KPI med deras utgiftsandel av den totala privata konsumtionen. Vikterna för 2008 avser konsumtionsutgifter för helåret 2006, dvs. KPI beräknas med två år gamla vikter. Varje år uppdateras dessa vikter, vilket i regel får effekten att priserna förändras något långsammare än om viktrevisionen inte hade ägt rum. Detta kallas substitutionseffekt, vilket innebär att konsumenterna tenderar att köpa mer av varor och tjänster som blivit relativt sett billigare. Mellan 1980–2004 höll substitutionseffekten i genomsnitt tillbaka KPI-inflationen med 0,2 procentenheter. De senaste åren har substitutionseffekten dock varit omkring $-0,3$ procentenheter. I år uppgår substitutionseffekten till ca $-0,5$ procentenheter. Det är en bidragande orsak till att inflationstakten gick ner mer än förväntat i januari 2008. Den huvudsakliga förklaringen till att 2008 års substitutionseffekt är ovanligt stor är att SCB:s prisenhet beaktade den genomförda generalrevisionen av hushållens konsumtionsutgifter i nationalräkenskaperna.

FÖRDJUPNING

Diagram 178 Livsmedelspriser

Index 1980=100 samt 1992=100, månadsvärden

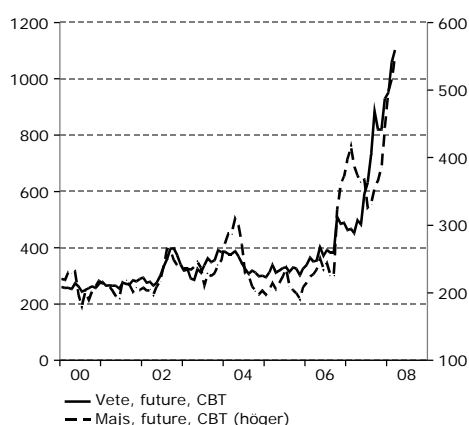

Anm. ITPI är producentpris för inhemsk tillgång, dvs. summan av importpris och hemmamarknadspris.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 179 Råvarupriser

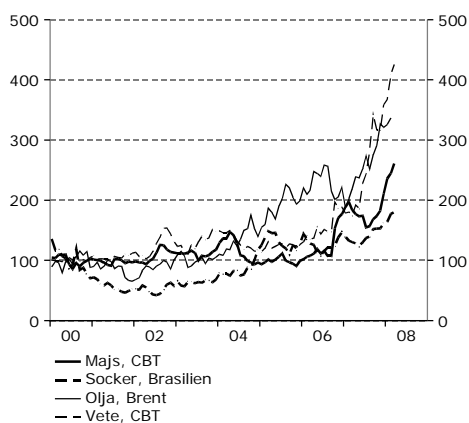
US cent per bushel, månadsvärden

Källa: Chicago Board of Trade

Diagram 180 Råvarupriser

Index 2000=100, månadsvärden

Källor: Chicago Board of Trade och Konjunkturinstitutet.

Livsmedelspriser i fokus

Livsmedelspriserna i Sverige och i övriga världen har stigit markant sedan sommaren 2007. Livsmedelsprisernas utveckling var en starkt bidragande orsak till att inflationstakten i Sverige ökade kraftigt under 2007 och var den högsta på över 14 år i december 2007.

Under hösten 2007 har stigande livsmedelspriser givit ett allt större bidrag till inflationen i Sverige och i övriga världen.³¹ Livsmedelsprisernas bidrag till inflationen enligt KPI var i februari 0,8 procentenheter.³² Redan under sommaren 2007 aviserade både livsmedelproducenter och livsmedelshandeln om stigande spannmåls- och mejeripriser med omkring 10 procent. I februari 2008 ökade priserna på såväl spannmåls- och brödprodukter som mejeri- och äggprodukter med 9,9 procent medan priset på kött ökade med 3,5 procent jämfört med februari i följ. I diagram 178 framgår att livsmedelspriser i KPI var relativt stabila fram till början av förra året, efter den snabba uppgången 2001.³³ Internationella livsmedelspriser har under lång tid utvecklats långsammare än den allmänna prisförändringen enligt KPI. Det beror bl.a. på att den teknologiska utvecklingen i bl.a. jordbrukssektorn resulterat i en förhållandevis stark produktivitetstillväxt.

STIGANDE EFTERFRÅGAN OCH PROBLEM MED SKÖRDAR

Under 2007 steg världsmarknadspriset på bl.a. vete och majs kraftigt efter många år av stabila prisnivåer (se diagram 179). Vete är, i ett globalt perspektiv, en av de viktigaste grödorna, då den är insatsvara för exempelvis bröd, pasta och flingor. Spannmålspriserna har fortsatt att stiga i början av 2008. Det finns flera orsaker till att priset stigit så mycket. Utbudet av spannmål har påverkats negativt av ett par år med dåliga skördar i USA, Australien och Europa. Det ökade välståndet i Kina och Indien har bidragit till att efterfrågan på spannmåls- och mejeriprodukter har ökat markant. Båda dessa faktorer har bidragit till att EU:s tidigare så stora spannmåls- och mejerilager mer eller mindre är borta. Allt spannmål som produceras bjuds numera omedelbart ut till försäljning. Vidare har en ökad produktion av

³¹ I konsumentprisindex (KPI) ingår både jordbruksprodukter och förädlade livsmedel i kategorin livsmedel. I producentprisindex (PPI) ingår bara förädlade produkter såsom bröd, mjöl och mjök i kategorin livsmedel. Råvaror (ex. vete) betecknas i PPI-statistiken som jordbruksprodukter och är insatsvaror som inte räknas som livsmedel.

³² År 2008 utgör livsmedel 13 procent i KPI:s konsumtionskorg. Det gör den tillsammans med hyror till dom största utgiftsposterna för svenska konsumenter.

³³ Prisnedgången 1996 orsakades av att livsmedelsmomsen sänktes från 25 procent till 12 procent (se diagram 178).

biobränsle ökat efterfrågan på spannmålsprodukter (se diagram 180).

Olika spannmålsprodukter används även i stor utsträckning som insatsvara för vidareförädling till mejeri- och köttprodukter. På grund av ökade produktionskostnader till en följd av allt högre spannmålspriser har även världsmarknadspriset på mejeriprodukter stigit kraftigt. Eftersom en del av dessa varor är grundläggande basvaror för världens befolkning kan vissa utvecklingsländer få problem med matförsörjningen samtidigt som det finns få, billigare, substitut. Risken för ökad politisk oro i viktiga producentländer kan ytterligare påverka prissättningen på olika livsmedel.

HÖGRE LIVSMEDELSPRISER UNDER 2008

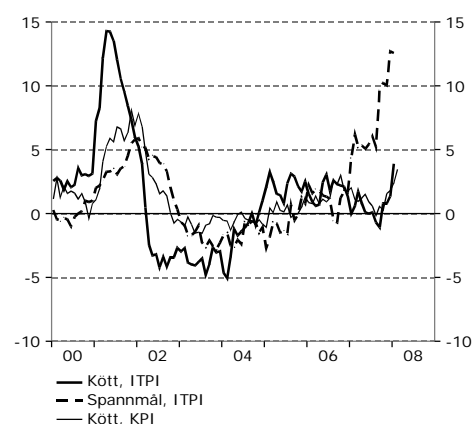
Det är svårt att bedöma hur livsmedelspriserna kommer att utvecklas framöver. Råvarupriserna har fortsatt att stiga i början av 2008 och det svenska producentpriset för livsmedel steg mellan november 2007 och januari 2008 med 3,4 procent, varför det verkar troligt att livsmedelspriserna i konsumentledet kommer att fortsätta stiga under våren och sommaren 2008. Köttpriserna har stigit kraftigt sedan hösten 2007 (se diagram 181) och väntas fortsätta att stiga första halv 2008.

Det finns även en risk att den höga prisuppgången på livsmedel får spridningseffekter till exempelvis restaurangnäringen. I februari 2008 hade de högre matpriserna delvis bidragit till att inflationen för restaurangtjänster stigit till 4 procent.

Nyligen har stora producentländer som Kazakstan, Indien och Kina infört olika åtgärder för att begränsa spannmålsexport under 2008, vilket kan begränsa utbudet på världsmarknaden.³⁴ I februari 2008 införde EU ett tillfälligt importstopp (suspension) för köttimport från Brasilien. Brasilien står för ca 13 procent av all köttimport till EU, varför detta kommer att ge ytterligare prispress uppåt för kött. Suspensionen kan dock vara tillfällig. Eftersom priset på köttvaror ännu inte verkar ha påverkats fullt ut av de nya högre spannmålspriserna är det inte självklart att köttpriserna kommer att gå ner även om EU och Brasilien kommer överens och suspensionen hävs. Utöver detta är det inte orimligt att anta att en fortsatt stark ekonomisk utveckling i BRIC-länderna³⁵ och även andra utvecklingsländer, kommer att öka efterfrågan på spannmålsprodukter och andra mer förädlade livsmedelprodukter.

Diagram 181 Konsument- och producentpriser

Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Anm. ITPI är producentpris för inhemsk tillgång, vilket är summan av importpris och hemmamarknadspris.

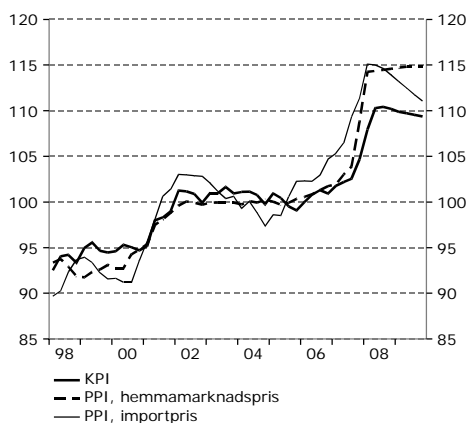
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

³⁴ Vissa länder har infört exportavgifter och prisstopp för att tackla en allför snabbt stigande inflationstakt, ex. Ryssland och Kazakstan.

³⁵ BRIC är en internationell beteckning för Brasilien, Ryssland, Indien och Kina.

Diagram 182 Livsmedel

Index 2005 = 100, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

EU har inför 2008 tagit bort det 10 procentiga trädeskravet för jordbruksmark, vilket tillsammans med ett gynnsamt väder kan öka utbudet av spannmåls- och mejeriprodukter och därmed dämpa eller motverka prisuppgången. Enligt FN-organet FAO kommer dock de höga prisnivåerna att bestå, eftersom det finns obalanser mellan utbud och efterfrågan även vid en normal års-skörd.

Högre livsmedelspriser kommer på sikt att leda till ökade investeringar i jordbruks- och livsmedelssektorn och kommer därmed även i förlängningen att öka utbudet. Den stora frågan för framtiden är huruvida utbudet kan matcha en fortsatt stigande efterfrågan. Det kommer att ställa nya krav på hur produktiviteten för världens livsmedelsproducenter utvecklas. Vidare kommer sannolikt konkurrensen om jordbruksmark mellan biobränsle- och livsmedelsproduktion att fortsätta. En övergång till en andra generations biobränsle med vidareförädling av skogsprodukter skulle öppna för att använda mer jordbruksmark för livsmedelsproduktion vilket, allt annat lika, skulle leda till lägre priser framöver.

KONJUNKTURINSTITUTETS LIVSMEDELSPROGNOS

Konjunkturinstitutets inflationsprognos baseras på följande bedömning av livsmedelspriserna. Importpriserna och hemmamarknadspriserna för livsmedelsproduktion når sin högsta nivå under det andra kvartalet 2008. Importpriserna börjar därefter sjunka tillbaka som en följd av normala skördar under 2008 och 2009 i främst USA, Europa och Australien. På hemmamarknaden bedöms producentpriserna på livsmedel ligga kvar på en ny och högre nivå. Livsmedelspriserna i KPI följer efter, men når sin högsta nivå under tredje kvartalet på grund av viss fördröjning. Vidare bedöms de högre producentpriserna inte fullt ut föras vidare till konsumenterna utan absorberas till viss del av lägre vinstmarginaler i livsmedelsbranschen (se diagram 182).

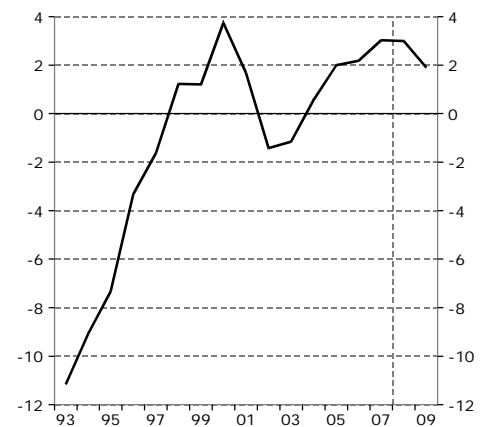
Offentliga finanser

De offentliga finanserna försvagas något under prognosperioden men är fortsatt starka. Inkomsterna minskar som andel av BNP, bl.a. på grund av att företagens och hushållens kapitalskatter faller tillbaka från höga nivåer. Utgiftskvoten har fallit under flera år men planar nu ut på en nivå strax under 50 procent. Nästa år får finanspolitiken en expansiv inriktning. Den expansiva inriktningen motiveras av att resursutnyttjandet i ekonomin, vid hittills beslutad finanspolitik, faller samtidigt som det offentliga finansiella sparandet är högt i förhållande till överskottsmålet. Ungefär 30 miljarder kronor bedöms tas i anspråk för ofinansierade reformer 2009.

Den offentliga sektorns finansiella sparande uppgår i år till 3,0 procent som andel av BNP, vilket är samma nivå som 2007 (se tabell 31 och diagram 183). Nästa år minskar sparandet till 1,9 procent som andel av BNP. Merparten av försvagningen av det finansiella sparandet mellan 2008 och 2009 beror på att finanspolitiken bedöms få en expansiv inriktning. Vid hittills beslutade regler och anslagsnivåer uppgår det finansiella sparandet till 2,5 procent som andel av BNP nästa år (se tabell 32).

Diagram 183 Offentliga sektorns finansiella sparande

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 31 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Miljarder kronor, löpande priser respektive procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	1 489	1 560	1 633	1 700	1 745
Procent av BNP	54,4	53,8	53,1	52,8	51,8
Utgifter	1 435	1 496	1 540	1 604	1 681
Procent av BNP	52,5	51,6	50,1	49,8	49,9
Finansiellt sparande	54	63	93	96	64
Procent av BNP	2,0	2,2	3,0	3,0	1,9

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

År 2007 uppgick den offentliga sektorns totala inkomster till 53,1 procent som andel av BNP (se tabell 31). I år minskar inkomsternas andel av BNP något till 52,8 procent. Till följd av förändrade regler för inbetalning av mervärdesskatt på byggtjänster är emellertid skatteinkomsterna, som andel av BNP, ca 0,3 procentenheter högre än vad som annars hade varit fallet. Nästa år minskar inkomsterna ytterligare och uppgår till 51,8 procent som andel av BNP. En viktig förklaring till att inkomstkvoten faller är att inkomsterna från företagsskatter och skatt på hushållens kapitalvinster minskar som andel av BNP. I år genomförs dessutom ett antal skattesänkningar, bl.a. det förstärkta jobbskatteavdraget, som minskar skatteinkomsterna. Nästa år antas att nedsättningar av socialavgifter för unga samt ytterligare sänkningar av skatt på arbetsinkomster genomförs.

I år uppgår de offentliga utgifterna till 49,8 procent som andel av BNP, vilket är något lägre än 2007 då utgiftskvoten upp-

gick till 50,1 procent som andel av BNP. Utgiftskvoten har minskat varje år sedan 2003 men planar ut på en nivå strax under 50 procent 2008 och 2009. Framför allt är det investeringsutgifterna som ökar som andel av BNP medan ränteutgifterna minskar. Transfereringsutgifterna faller något som andel av BNP mellan 2007 och 2008 men är i stort sett oförändrade mellan 2008 och 2009. Konsumtionsutgifterna växer i takt med BNP under prognosperioden.

I år är finanspolitikens inriktning i stort sett neutral. För 2009 skulle hittills beslutad finanspolitik medföra att resursutnyttjandet faller och att konjunkturen fortsätter att försvagas. Samtidigt bedöms det offentligfinansiella sparandet, vid redan beslutade regler och anslagsnivåer, överskrida överskottsmålet med bred marginal. Enligt Konjunkturinstitutet motiverar detta att finanspolitiken får en expansiv inriktning 2009. Genom att finanspolitiken läggs om i en expansiv riktning, minskar risken för att ekonomin ska gå in i en lågkonjunktur.

Konjunkturinstitutet bedömer att en lämplig inriktning av finanspolitiken är att det konjunkturjusterade sparandet, som andel av potentiell BNP, minskar med ca 1 procentenhet mellan 2008 och 2009. Mot denna bakgrund gör Konjunkturinstitutet bedömningen att det finns ett utrymme för ofinansierade inkomstminskningar och utgiftsökningar på sammanlagt ca 30 miljarder kronor 2009 utöver vad som följer av föreslagna åtgärder i Budgetpropositionen för 2008. I avvaktan på att inriktningen av finanspolitiken 2009 tydliggörs, bygger prognosen för de offentliga finanserna på att regeringen gör samma bedömning av reformutrymmet nästa år. Vidare utgår prognosen från att förslag på tilläggsbudget för 2008 är fullt ut finansierade. I det fall finanspolitiken skulle komma att läggas om i en expansiv riktning redan i år, minskar utrymmet för ofinansierade reformer nästa år.

Statens finansiella sparande blir 2,0 procent som andel av BNP 2008 och 1,1 procent 2009. Marginalerna till utgiftstaket blir stora både 2008 och 2009 trots att de ofinansierade utgiftsökningarna 2009. Statsskulden fortsätter att minska som andel av BNP och uppgår 2009 till ca 26 procent, vilket kan jämföras med ca 36 procent 2007.

Det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet är 0,8 procent som andel av BNP 2008 liksom 2007 men minskar till 0,6 procent som andel av BNP nästa år, främst till följd av ökande utbetalningar av pensioner. I kommunsektorn ligger det finansiella sparandet oförändrat på 0,2 procent som andel av BNP 2007–2009. Kommunsektorn som helhet uppfyller det lagstadgade balanskravet samtliga år under prognosperioden.

Budgetpolitiska mål och finanspolitikens inriktning

OFFENTLIGT SPARANDE ÖVER MÅLET

Målet för den offentliga sektorns finansiella sparande

– **överskottsmålet:** Sparandet ska uppgå till 1 procent som andel av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel.

De offentliga finanserna är fortsatt starka. Sparandet i offentlig sektor skulle med hittills beslutade regler och anslagsnivåer vara 3,0 respektive 2,5 procent som andel av BNP 2008 och 2009. Enligt de indikatorer som Konjunkturinstitutet använder för att bedöma finanspolitikens ställning skulle målet om 1 procents överskott som andel av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel överskridas med bred marginal vid hittills beslutad politik. Det konjunkturjusterade sparandet skulle vara i stort sett oförändrat mellan 2008 och 2009, vilket indikerar en neutral finanspolitisk inriktning 2009 (se övre del av tabell 32).

Konjunkturinstitutets prognoser bygger emellertid på att finanspolitiken blir expansiv 2009, vilket minskar såväl det faktiska sparandet som avståndet till överskottsmålet enligt de båda indikatorerna (se nedre del av tabell 32). Prognosen för den offentliga sektorns finansiella sparande 2009 är baserad på Konjunkturinstitutets bedömning av en lämplig finanspolitisk inriktning detta år, givet resursutnyttjandet och det offentligfinansiella sparandet i förhållande till överskottsmålet. I avvaktan på att inriktningen av finanspolitiken för 2009 klargörs, antar Konjunkturinstitutet att regeringen gör samma bedömning av vad som är en lämplig inriktning av finanspolitiken utifrån resursutnyttjandet i ekonomin och de offentliga finansernas ställning.³⁶

Tabell 32 Finansiellt sparande och indikatorer med beslutade regler och med prognostiserad finanspolitik

Procent av BNP respektive potentiell BNP

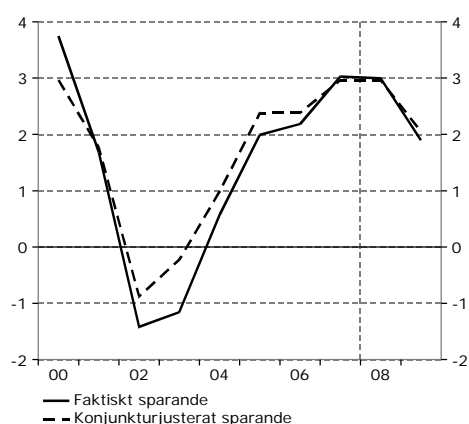
	2006	2007	2008	2009
<i>Med beslutad finanspolitik</i>				
Finansiellt sparande	2,2	3,0	3,0	2,5
Genomsnittsindikatorn ¹	1,6	2,2	2,6	2,8
Konjunkturjusterat sparande	2,4	3,0	3,0	3,0
<i>Med prognostiserad finanspolitik</i>				
Finansiellt sparande	2,2	3,0	3,0	1,9
Genomsnittsindikatorn¹	1,5	1,9	2,1	2,1
Konjunkturjusterat sparande	2,4	3,0	3,0	2,1

¹ För 2010–2012 används Konjunkturinstitutets (justerade) medelfristprognos som finns tillgänglig på www.konj.se/medelfrist.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

³⁶ Se vidare Specialstudie nr 16 *Konjunkturinstitutets finanspolitiska tankesamt förstudien "Konjunkturinstitutets finanspolitiska prognoser"*, *Konjunkturläget*, januari 2008.

Diagram 184 Faktiskt och konjunkturjusterat finansiellt sparande
Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Genomsnitt indikatorn är ett mått som kan användas för att utvärdera den offentliga sektorns finansiella ställning i förhållande till överskotts målet. Den utgörs av ett centrerat glidande medelvärde av det offentliga sparandet som andel av BNP över sju år. Konjunkturrella variationer i det faktiska sparandet jämnas således delvis ut med detta mått. Genomsnitt indikatorn justeras även för större, väldefinierade engångseffekter.³⁷

Beräknad på ett finansiellt sparande med redan beslutade regler och anslagsnivåer skulle genomsnitt indikatorn vara 2,6 respektive 2,8 procent som andel av BNP 2008 och 2009. Denna indikator visar således på att det offentligt finansiella sparandet överstiger målnivån med bred marginal (se övre del av tabell 32).

För att bedöma de offentliga finansernas underliggande utveckling beräknar Konjunkturinstitutet även ett konjunkturjusterat finansiellt sparande. Detta mått visar vilket sparande som skulle ha uppkommit vid ett balanserat resursutnyttjande och en normal sammansättning av BNP och kan därför under enskilda år användas som ett mått på avvikelser från överskotts målet (se diagram 184).

Det konjunkturjusterade sparandet är över 2 procent som andel av potentiell BNP 2009 även med hänsyn tagen till att finanspolitiken bedöms bli mer expansiv. Vid hittills beslutad politik skulle det konjunkturjusterade sparandet uppgå till 3,0 procent av potentiell BNP 2009 (se tabell 32). Följaktligen indikerar även det konjunkturjusterade sparandet att överskotts målet överskrids. Nedgången i det konjunkturjusterade sparandet mellan 2007 och 2009 är något mindre än nedgången i det faktiska finansiella sparandet vilket indikerar att försvagningen i de offentliga finanserna delvis är konjunkturrellt betingad (se tabell 33).

Tabell 33 Konjunkturjusterat finansiellt sparande

Procent av BNP respektive potentiell BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Konjunkturjusterat sparande	2,4	2,4	3,0	3,0	2,1
Effekt av BNP-gap	-0,3	0,3	0,3	-0,1	-0,2
Effekt av arbetsmarknadsgap	-0,7	-0,4	0,1	0,1	0,0
BNP-sammansättning	0,1	-0,1	-0,3	-0,2	0,0
Engångseffekter	0,5	0,0	0,0	0,3	0,0
Finansiellt sparande	2,0	2,2	3,0	3,0	1,9

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

³⁷ År 2008 är genomsnitt indikatorn och det konjunkturjusterade sparandet justerade för de tillfälligt höga mervärdesskatteinkomsterna om ca 10 miljarder kronor som uppkommer till följd av ändrade momsregler för byggtjänster. Åren 2004 och 2005 exkluderas de tillfälliga skatteinkomster som uppstod till följd av att aktiebolag upplöste periodiseringsfonder när dessa räntebelades.

FINANSPOLITIKEN BLIR EXPANSIV 2009

Hittills beslutad finanspolitik förhindrar inte till att resursutnyttjandet minskar 2009. Eftersom det offentliga sparandet samtidigt är högt i relation till överskottsmålet är det, enligt Konjunkturinstitutets bedömning, motiverat att finanspolitiken blir expansiv 2009. Den prognostiserade expansiva finanspolitiken minskar risken för att ekonomin går in i en lågkonjunktur. Utrymmet för ofinansierade reformer bedöms vara ca 30 miljarder kronor.

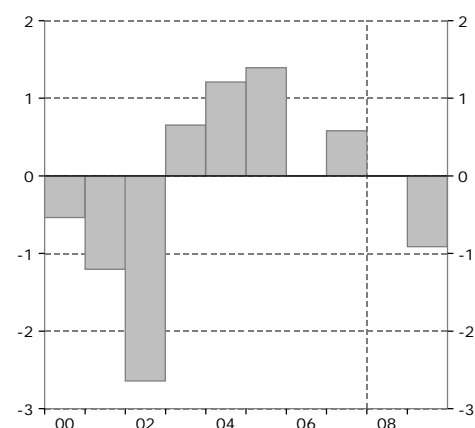
På grund av trögheter i ekonomin kan finanspolitikens ställning och inriktning ha effekter på resursutnyttjandet på kort sikt.³⁸ Konjunkturinstitutet använder förändringen i det konjunkturjusterade sparandet som en indikator på hur finanspolitiken påverkar resursutnyttjandet ett visst år. En uppgång i det konjunkturjusterade sparandet ett visst år indikerar att finanspolitiken är åtstramande och en nedgång indikerar att finanspolitiken är expansiv detta år.

För innevarande år är finanspolitikens inriktning beräknad utifrån statsbudgeten för 2008 samt andra beslut om regeländringar som påverkar den offentliga sektorns finanser. Efter ett antal år med åtstramande finanspolitik är finanspolitiken neutral 2008, dvs. förändringen i det konjunkturjusterade sparandet mellan 2007 och 2008 är nära noll (se diagram 185).

För 2009 gör Konjunkturinstitutet en bedömning av finanspolitikens lämpliga inriktning givet det offentligfinansiella sparandet i relation till överskottsmålet samt resursutnyttjandet i ekonomin. Finanspolitikens inriktning bestäms genom en avvägning mellan stabiliseringspolitiska hänsyn och uppsatta budgetpolitiska mål.³⁹

Den inriktning av finanspolitiken som regeringen har givit uttryck för i Budgetpropositionen för 2008 samt övriga faktorer som påverkar det konjunkturjusterade sparandet skulle medföra en neutral finanspolitik 2009 (se mörkgrå stapel 2009 i diagram 186). I ett scenario utan nya finanspolitiska åtgärder blir, som noterats ovan, det konjunkturjusterade sparandet 3,0 procent som andel av potentiell BNP 2009 (se tabell 32). Med redan beslutade regler överskrids således överskottsmålet med bred marginal 2009. Samtidigt innebär ett sådant scenario att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden skulle dämpas så att arbetsmarknadsgapet blir något negativt 2009 (se heldragen linje 2009 i diagram 186). BNP-gapet skulle fortsätta falla och ekonomin

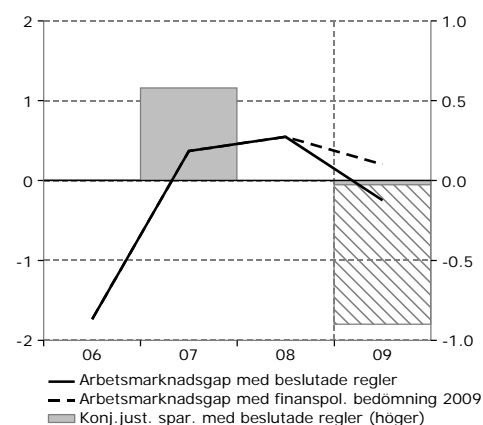
Diagram 185 Förändring i konjunkturjusterat finansiellt sparande
Procent av potentiell BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 186 Arbetsmarknadsgap och finanspolitik

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive förändring i procentenheter som andel av potentiell BNP

Anm. Den streckade stapeln visar Konjunkturinstitutets prognos på finanspolitikens inriktning.
Källa: Konjunkturinstitutet.

³⁸ Nivån på den offentliga sektorns sparande påverkar inte nödvändigtvis resursutnyttjandet på lång sikt. Orsaken är dels att företag och hushåll på sikt bedöms ta hänsyn till den offentliga sektorns sparande i sina egna sparbeslut, dels att Riksbanken anpassar räntesättningen för att verka för ett balanserat resursutnyttjande så att inflationsmålet nås. Det är således möjligt att på lång sikt ha ett balanserat resursutnyttjande och en inflation i linje med Riksbankens mål vid olika (rimliga) nivåer på det offentliga finansiella sparandet.

³⁹ Ett offentligt sparande som överstiger (understiger) målet talar för en mer expansiv (åtstramande) finanspolitik medan ett ansträngt (lågt) resursutnyttjande motiverar en mer åtstramande (expansiv) finanspolitik.

skulle i en sådan situation riskera att gå in i en lågkonjunktur (se kapitlet ”Produktion och arbetsmarknad”).

Det höga sparandet och det fallande resursutnyttjandet motiverar, enligt Konjunkturinstitutets bedömning, en expansiv finanspolitisk inriktning 2009. Utrymmet för ofinansierade reformer bedöms vara ca 30 miljarder kronor. Sammantaget innebär de ofinansierade reformerna samt utvecklingen av övriga faktorer som påverkar det konjunkturjusterade sparandet att det konjunkturjusterade sparandet som andel av potentiell BNP försvagas med 0,9 procentenheter i förhållande till 2008 (se streckad stapel i diagram 186).

I avvaktan på att inriktningen av statsbudgeten för 2009 tydliggörs, antas en fördelning av hur reformutrymmet fördelas mellan inkomster och utgifter (se tabell 34).⁴⁰ På inkomstsidan antas att nedsättningar av socialavgifter för ungdomar samt ytterligare sänkningar av skatt på arbetsinkomster genomförs. Utgiftshöjningarna fördelas på offentlig konsumtion och offentliga investeringar samt transfereringar till hushållen och till företagssektorn.

Tabell 34 Fördelning av antagen finanspolitik 2009

Miljarder kronor

	2009
Inkomster	-14,0
Socialavgifter ¹	-6,0
Inkomstskatter	-8,0
Utgifter	16,0
Offentlig konsumtion	8,0
Offentliga investeringar	4,0
Transfereringar till hushåll	2,0
Transfereringar till företag	2,0
Bidrag till förändring i konjunkturjusterat sparande	-30,0

¹ Sänkta socialavgifter för ungdomar med från och med den 1 januari 2009 aviserades den 19 mars 2008.

Anm. Minustecken anger att den offentliga sektorns inkomster minskar.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Storleken på, och den antagna fördelningen av, de ofinansierade reformerna stimulerar efterfrågan i ekonomin och påverkar därmed resursutnyttjandet.⁴¹ BNP beräknas vara knappt

⁴⁰ Denna fördelning har gjorts mot bakgrund den ekonomiska politik som regeringen givit uttryck för i tidigare vår- och budgetpropositioner samt i efterföljande aviseringar och uttalanden. Inkomstsänkningarna och utgiftshöjningarna antas vara permanenta. Den antagna fördelningen ska inte ses som en rekommendation.

⁴¹ Inkomstskattesänkningarna och transfereringarna ökar hushållens disponibla inkomster, vilket i sin tur leder till att den privata konsumtionen blir något högre. Ökningen av den offentliga konsumtionen och offentliga investeringar får en direkt, positiv påverkan på BNP (se vidare kapitlet ”BNP och efterfrågan i Sverige”). Överföringen till företagssektorn antas leda till att företagens sparande ökar i motsvarande mån och att överföringen därmed inte får några effekter på investeringarna 2009. Även sänkta socialavgifter antas på kort sikt till övervägande del övervältras till företagets sparande.

0,5 procentenheter högre 2009 än vad som varit fallet om hänsyn tagits endast till beslutad finanspolitik.⁴² Den expansiva finanspolitiken 2009 antas inte påverka potentiellt utbud av arbetade timmar och medför således att läget på arbetsmarknaden blir något stramare jämfört med ett scenario med hittills beslutad finanspolitik. Den expansiva finanspolitiska inriktningen 2009 minskar således risken för att ekonomin går in i en lågkonjunktur (se streckad linje i diagram 186).

Offentliga sektorns finansiella sparande blir 1,9 procent som andel av BNP med den prognostiserade expansiva finanspolitiken 2009, vilket är 0,6 procentenheter lägre än vad som varit fallet med redan beslutad finanspolitik (se tabell 32). Försvagningen av det faktiska sparandet, till följd av de antagna finanspolitiska åtgärderna, blir således mindre än försvagningen av det konjunkturjusterade sparandet. Detta förklaras av att åtgärderna stimulerar efterfrågan i ekonomin, vilket i sin tur ger upphov till ökade inkomster och minskade utgifter via de s.k. automatiska stabilisatorerna.

STORA MARGINALER TILL UTGIFTSTAKET

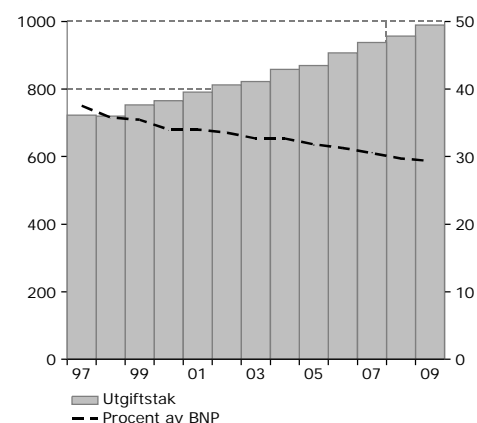
Mål för statens utgifter – utgiftstaket: De takbegränsade utgifterna får inte överskrida de av riksdagen beslutade utgiftstaken.

Utgiftstaken är en viktig del i det finanspolitiska ramverket. De skapar förutsättningar för att uppnå överskotts målet och därmed uthålliga finanser på medellång sikt. De takbegränsade utgifterna omfattar statsbudgetens alla utgiftsområden exklusive utgiftsområde 26, dvs. statsskuldräntor mm. Dessutom ingår utgifterna i ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. Riksdagen fastställer utgiftstak, på förslag från regeringen i budgetpropositionen, för tre år i förväg. I Budgetpropositionen för 2008 föreslogs utgiftstak för 2009–2010. Efter att ett utgiftstak har fastställts kan tekniska justeringar leda till förändringar av utgiftstaket.⁴³

Nivån på utgiftstaket ska enligt regeringen sättas så att det, givet bedömningen av det finansiella sparandet i kommunsektorn och ålderspensionssystemet samt statens inkomster, är förenligt med ett överskott i den offentliga sektorn på 1 procent som andel av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Konjunkturutvecklingen ska beaktas för att undvika en procyklisk finanspolitik. Det ska finnas tillräckligt stora marginaler för att hantera den osäkerhet om utgiftsutvecklingen som finns tre år framåt. Utgiftstaken ska, enligt regeringens bedömning, också

Diagram 187 Utgiftstak

Miljarder kronor respektive procent av BNP

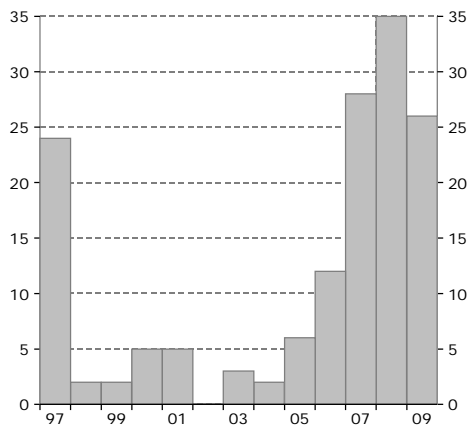
Anm. Fastställt utgiftstak efter tekniska justeringar.

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

⁴² Effekten på (faktisk) BNP av finanspolitiken 2009 är beräknad utifrån en multiplikator på 0,5. Storleken på multiplikatorn beaktar att penningpolitiken reagerar på den expansiva finanspolitiken. BNP-effekten på 0,5 procentenheter är således nettoeffekten av de finanspolitiska åtgärderna.

⁴³ Införandet av en kommunal fastighetsavgift 2008 motiverade exempelvis en teknisk sänkning av utgiftstaket för 2008. Eftersom fastighetsavgiften medför att kommunernas inkomster ökar, minskar statsbidragen till kommunerna med motsvarande belopp.

Diagram 188 Marginal till utgiftstaket
Miljarder kronor

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

minska svagt som andel av BNP över tiden, vilket de gjort sedan systemet med utgiftstak infördes 1997 (se diagram 187).

Tabell 35 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Fastställda utgiftstak för staten ¹	870	907	938	957	989
Procent av BNP	31,8	31,3	30,5	29,7	29,3
Summa takbegränsade utgifter	864	896	910	922	963
Marginal till taket	6	12	28	35	26
Skattekrediteringar ²	14	14	8		

¹ Efter tekniska justeringar. ² Till skattekrediteringar medräknas här enbart sådana krediteringar som är likställa med utgifter enligt nationalräkenskaperens definition.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

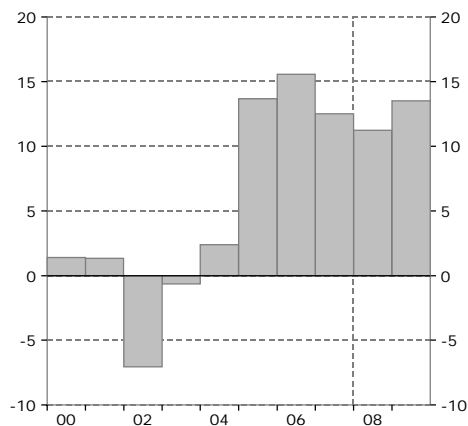
Det preliminära utfallet för de takbegränsade utgifterna uppgick enligt Ekonomistyrningsverket (ESV) till 910 miljarder kronor 2007. Det är betydligt lägre än utgiftstaket och marginalen till taket blev 28 miljarder kronor (se tabell 35 och diagram 188).

I år fortsätter de takbegränsade utgifterna att falla som andel av BNP och marginalen till utgiftstaket blir fortsatt stor (se tabell 35). Utgifterna för både arbetslöshet och ohälsa minskar i relation till utgiftstaket. Lägre arbetslöshet och regelförändringar i arbetslöshetsförsäkringen medför lägre utgifter. Färre sjukpenningdagar, sänkta ersättningsnivåer i såväl sjuk- som föräldraförsäkringen bidrar också till att de takbegränsade utgifterna faller i relation det beslutade utgiftstaket för 2008.

Nästa år minskar marginalen till utgiftstaket. Olika former av transfereringar till hushållen såsom föräldraförsäkring, assistansersättning och ålderspension ökar. Till följd av den antagna fördelningen av det bedömda reformutrymmet ökar de takbegränsade utgifterna med 16 miljarder kronor (se tabell 34). Statsbidragen till kommunsektorn ökar för att möjliggöra en ökning av den kommunala konsumtionen. Även de statliga konsumtions- och investeringsutgifterna liksom transfereringarna till företagssektorn ökar förhållandevis kraftigt.

Diagram 189 Resultat i kommunsektorn exkl. extraordinära poster

Miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

KOMMUNSEKTORN KLARAR BALANSKRAVET

Mål för kommuner och landsting – balanskravet: Budgeten för nästa kalenderår ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Om ett underskott ändå uppstår, ska det negativa resultatet balanseras med motsvarande överskott under de närmast följande tre åren.

Kommunsektorn som helhet kommer att klara balanskravet både 2008 och 2009 med stor marginal (se diagram 189). Det sammanlagda resultatet blir 11 miljarder i år och stiger sedan till 14 miljarder 2009. I fjol uppgick det preliminära resultatet till

12 miljarder kronor, vilket är en minskning jämfört med 2006.⁴⁴ Förra året redovisade 10 procent av kommunerna och en lika stor andel av landstingen negativa resultat. För kommunerna är det en ökning med 7 procentenheter jämfört med 2006 (se diagram 190). Andelen landsting med negativt resultat är oförändrad från 2006.

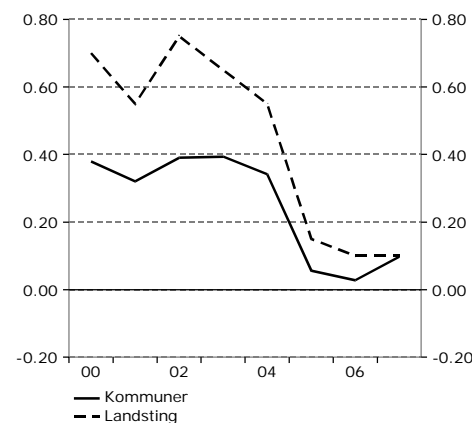
Under prognosperioden upplever kommunsektorn en gynnsam kombination av stigande skatteintäkter och måttliga utgiftsökningar. Nästa år lyfts intäkterna dessutom av ökade statsbidrag. Den underliggande efterfrågan på kommunsektorns tjänster styrs till stor del av den demografiska utvecklingen. Fram till och med 2009 sjunker antalet unga under 20 år (se diagram 191). Kostnadstrycket på barnomsorg och skola är därmed lågt under prognosperioden. Däremot ökar antalet personer i åldersgruppen 65–80 år kraftigt fram till 2010. Både 2008 och 2009 påverkar denna ökning främst kommunsektorns utbetalningar av avtalspensioner, vilka utgör en liten andel av utgifterna. År 2010 börjar dock antalet personer under 20 år att stiga kraftigt vilket kommer att öka efterfrågan på både barnomsorg och skola. Det positiva resultatet 2008–2009 förbättrar kommunsektorns utgångsläge när kostnadstrycket därefter ökar till följd av den demografiska utvecklingen.

Offentliga sektorns inkomster

SKATTESÄNKNINGAR OCH KAPITALSKATTERNAS UTVECKLING MINSKAR SKATTEKVOTEN

Skatteinkomsterna, som står för ca 90 procent av den offentliga sektorns inkomster, fortsätter att falla som andel av BNP i år och nästa år (se diagram 192). Skattekvoten är 47,9 procent av BNP 2008 och 47,1 procent som andel av BNP 2009 (se tabell 36). Minskningen i skattekvoten mellan 2007 och 2009 förklarar framför allt av sänkta skatter på arbete samt att kapitalskatterna som andel av BNP faller tillbaka från höga nivåer.

Diagram 190 Andel kommuner och landsting med negativt resultat

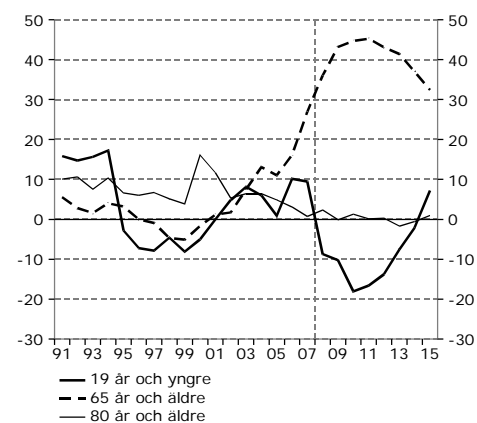

Anm. Med resultat avses resultat före extraordinära poster. År 2007 är Åsele kommun inte inkluderad.

Källor: SCB och Sveriges kommuner och landsting.

Diagram 191 Personer i olika åldersgrupper

Tusental, årlig förändring

Anm. Enligt SCB:s befolkningsprognos, juni 2007. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 192 Skatter och avgifter
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁴⁴ Resultatet i bl.a. Stockholms kommun ingår inte i detta preliminära resultat. Vid beräkningstillfället hade samtliga resultat ännu inte inrapporterats.

Tabell 36 Skatter och avgifter

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Skattekvot	49,6	49,0	48,1	47,9	47,1
<i>Skatter från hushåll och företag</i>					
Hushållens direkta skatter	16,3	16,2	15,0	14,6	14,4
Företagens direkta skatter	3,7	3,6	4,0	3,7	3,5
Socialavgifter	12,8	12,1	12,2	11,0	10,8
Mervärdesskatt	9,1	9,0	9,1	9,4	9,2
Punktskatter	3,0	2,9	2,8	2,8	2,7
Övriga skatter	4,8	5,2	5,0	6,4	6,4
<i>Skatter till EU och offentlig sektor</i>					
EU-skatter	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
Offentliga sektorns skatter	49,3	48,7	47,9	47,7	46,9
Staten	27,9	27,5	26,7	25,8	24,9
Ålderspensionssystemet	5,5	5,5	5,5	5,6	5,6
Kommunsektorn	15,9	15,7	15,7	16,3	16,4

Anm. Den momsbaseade EU-avgiften, vilken är en del av EU-skatterna, redovisas tillsammans med posten övriga skatter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den makroekonomiska utvecklingen under prognosperioden innebär att viktiga skattebaser, såsom lönesumman och hushållens konsumtion, utvecklas något starkare än BNP. Dessa för skattekvoten positiva sammansättningseffekter motverkas emellertid av skattesänkningar samt att kapitalskatterna faller som andel av BNP.

I år sjunker skattekvoten på grund av sänkta socialavgifter för unga, det förstärkta jobbskatteavdraget samt sänkt kommunalskatt. Det förstärkta jobbskatteavdraget minskar inkomsterna från hushållens direkta skatter med ca 12 miljarder kronor 2008, vilket motsvarar 0,4 procent som andel av BNP. Kommunalskattesatsen sänks i genomsnitt med 10 öre i år, vilket minskar inkomsterna från hushållens direkta skatter med ca 2 miljarder kronor. Ytterligare nedsättningar av socialavgifterna för ungdomar samt inkomstskattesänkningar på sammantaget omkring 14 miljarder kronor antas införas 2009.⁴⁵

Ändrade regler för momsinsbetalningar för byggtjänster medför att inkomsterna från mervärdesskatten är tillfälligt höga 2008. Denna tillfälliga effekt uppskattas vara ca 10 miljarder kronor eller 0,3 procent som andel av BNP. Ett antal regeländringar höjer punktskatterna 2008 och 2009. Inkomsterna från punktskatter hålls dock tillbaka som andel av BNP av att hushållens energiförbrukning dämpas under prognosperioden.

Inkomsterna från skatt på kapital, framför allt företagsskatter och hushållens skatt på kapitalvinster, har varit historiskt höga de senaste åren. Företagsskatterna uppgick till 4,0 procent som

⁴⁵ Sjukförsäkringsavgiften och arbetsmarknadsavgiften sänks i år för att anpassa inkomsterna till de förväntade utgifterna på respektive område, vilket sänker inkomsterna från socialavgifter 2008 och 2009. Justeringen görs inom ramen för ett oförändrat skatteuttag vilket innebär att den allmänna löneavgiften, som i Nationalräkenskaperna redovisas som en produktionsskatt, höjs i motsvarande mån. Skattekvoten påverkas således inte av denna justering.

andel av BNP 2007, vilket är den högsta andelen någonsin (se diagram 193). Åren 2008 och 2009 förväntas företagsvinsterna utvecklas långsammare än BNP till följd av bl.a. ökade lönekostnader, vilket medför att företagsskatterna faller tillbaka som andel av BNP.

Hushållens skatt på kapitalinkomster ingår i hushållens direkta skatter. Höga kapitalvinster från försäljningar av aktier och bostäder medförde att skatten på realiserade kapitalvinster som andel BNP 2007 låg i nivå med rekordåret 2000 (se diagram 194). Oron på de finansiella marknaderna har medfört relativt kraftiga nedgångar på den svenska aktiemarknaden. OMXS-index har från årsskiftet fram till mitten av mars sjunkit med drygt 11 procent. Jämfört med rekordnoteringen i juli 2007 har OMXS-index tappat nästan 30 procent (se kapitlet ”Finansmarknaderna”). Hushållens skatt på kapitalvinster förväntas därför falla tillbaka något, men hålls uppe på en fortsatt hög nivå som andel av BNP även 2008 och 2009 till följd av förändrade regler för beskattning av fastigheter.⁴⁶

OFFENTLIGA SEKTORNS ÖVRIGA INKOMSTER FALLER

Den offentliga sektorns övriga inkomster, som utgör ca 10 procent av offentliga sektorns totala inkomster, består bl.a. av kapitalinkomster, i form av räntor och aktieutdelningar, och av de avgifter som hushållen betalar till staten via arbetslöshetskassorna. Den offentliga sektorns övriga inkomster faller från 5,3 procent som andel av BNP 2007 till 5,1 respektive 4,9 procent som andel av BNP 2008 och 2009 (se tabell 37).

Tabell 37 Offentliga sektorns övriga inkomster

Procent av BNP

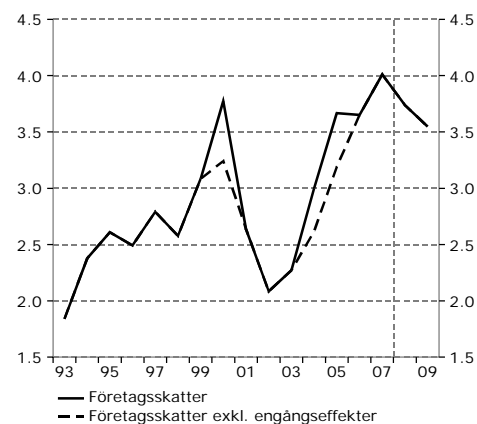
	2005	2006	2007	2008	2009
Övriga inkomster	5,1	5,1	5,3	5,1	4,9
Ränteinkomster	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0
Aktieutdelningar	0,9	1,0	1,1	1,1	0,9
Övrigt	3,3	3,2	3,3	3,1	3,1

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Nedgången i den offentliga sektorns övriga inkomster förklaras delvis av att inkomsterna av aktieutdelningar från statligt ägda bolag faller tillbaka från den historiskt höga nivån 2007. I år antas aktier i statligt ägda bolag säljas till ett värde av 50 miljarder kronor, vilket minskar utdelningsinkomsterna 2009. Därtill har en ny s.k. arbetslöshetsavgift för arbetslöshetskassorna införts från och med 2008. Den nya avgiften ökar differentieringen mellan olika kassor och är i genomsnitt lägre än den tidi-

Diagram 193 Företagsskatter

Procent av BNP

Anm. Till engångseffekter räknas utbetalningarna från Alecta 2000 och de extra upplösta periodiseringsfonderna 2004 och 2005.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 194 Skatt på hushållens kapitalinkomster

Procent av BNP

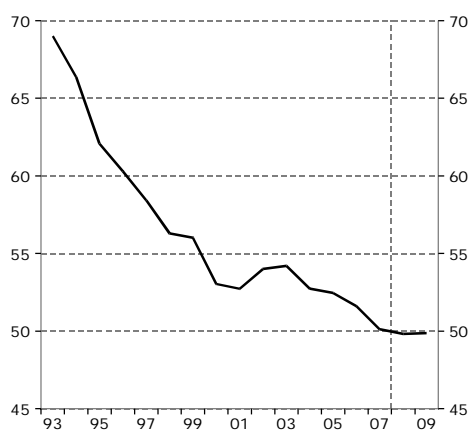

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁴⁶ De förändrade reglerna innebär att skattesatsen på realiserade kapitalvinster vid bostadsförsäljning höjs från 20 procent till 22 procent samt att uppskovsbeloppet begränsas och räntebeläggs.

Diagram 195 Den offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

gare finansieringsavgiften vilket även det bidrar till en svag utveckling av den offentliga sektorns övriga inkomster.

Offentliga sektorns utgifter

OFFENTLIGA UTGIFTER PLANAR UT

Efter flera år av fallande utgiftsandel planar de offentliga utgifterna ut på en nivå strax under 50 procent som andel av BNP 2009 (se tabell 38 och diagram 195). Mellan 2007 och 2009 växer de offentliga konsumtionsutgifterna i stort sett i takt med BNP medan investeringsutgifterna ökar starkare än BNP. Transfererings- och ränteutgifterna minskar som andel av BNP.

Tabell 38 Offentliga sektorns utgifter

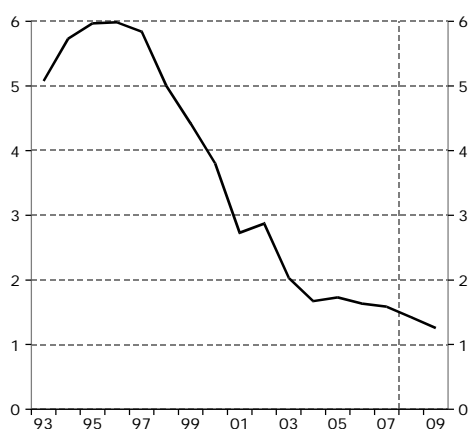
Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Utgifter	52,5	51,6	50,1	49,8	49,9
Offentlig konsumtion	26,4	26,3	25,9	25,9	26,0
Offentliga investeringar	2,7	2,9	3,0	3,1	3,3
Transfereringar	21,4	20,7	19,4	19,1	19,0
Utlandet	1,5	1,6	1,5	1,5	1,5
Företagen	1,9	1,7	1,8	1,7	1,7
Hushållen	18,0	17,4	16,2	15,9	15,9
Ränteutgifter	1,9	1,8	1,9	1,7	1,6

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 196 Statens ränteutgifter

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

De offentliga konsumtionsutgifterna fortsatte att minska som andel av BNP 2007. Den kommunala konsumtionen, som svarar för knappt 75 procent av den offentliga sektorns konsumtion, växer emellertid stadigt under prognosperioden. Utöver den demografiskt betingade efterfrågan på vård, skola och omsorg, antas att ytterligare resurser tillförs kommunsektorn 2009 genom ökade statsbidrag. Detta resurstillskott antas leda till ökade konsumtionsutgifter i kommuner och landsting. Den statliga konsumtionen kommer däremot att växa förhållandevis långsamt, bl.a. till följd av fortsatta rationaliseringar inom vissa myndigheter och besparingar inom försvaret.

De offentliga investeringsutgifterna bedöms växa starkt bl.a. genom att utbyggnaden av infrastrukturen intensifieras.

Transfereringarna till utlandet består av EU-avgiften och det internationella biståndet. EU-avgiften minskar som andel av BNP, delvis på grund av det rabattsystem för EU-budgetens finansiering som införs 2009 och som gäller retroaktivt från och med 2007. Biståndet utvecklas i stort sett i takt med BNI.

Ränteutgifterna har utvecklats betydligt långsammare än BNP sedan 1996 till följd av den fallande statsskulden (se diagram 196 och diagram 201). Ett högt finansiellt sparande i staten i kombination med försäljningar av statligt aktieinnehav

2008 och 2009 genererar stora överskott i statens budget dessa år. Detta möjliggör fortsatta amorteringar på statsskulden och ränteutgifterna fortsätter därmed att minska som andel av BNP framöver.

Tabell 39 Transfereringar till hushållen

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Transfereringar till hushållen	18,0	17,4	16,2	15,9	15,9
Ålderdom	8,5	8,2	8,1	8,1	8,2
Arbetsmarknad	1,6	1,4	0,9	0,9	0,8
Ohälsa	3,4	3,2	2,9	2,7	2,6
Funktionshinder	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Barn/studier	2,2	2,3	2,2	2,1	2,0
Ekonomiskt bistånd	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Övrigt	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0

Anm. Ålderdom = ålderspensioner, garantipensioner, avtalade pensioner samt bostadstillägg till pensionärer. Arbetsmarknad = ersättning för arbetslöshet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt lönegaranti. Ohälsa = sjuk- och rehabiliteringspenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt, fr.o.m. den 1 januari 2005, bostadstillägg till personer med sjuk- eller aktivitetsersättning. Funktionshinder = arbetsskada, assistansersättning m.m. Barn/studier = barnbidrag, föräldraförsäkring, underhållsstöd samt studiebidrag.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Transfereringar till hushållen svarar för drygt 30 procent av de offentliga utgifterna. Den minskning av transfereringarna till hushållen som sker från 2003 till 2009 förklaras framför allt av att utgifterna för ohälsan växer långsammare än BNP och, från och med 2005, även av lägre utgifter för arbetslöshet (se diagram 197). Under 2008 och 2009 klingar dock minskningstakten i hushållstransfereringarna av bl.a. på grund av att de ålderdomsrelaterade transfereringarna ökar (se tabell 39). Dessa transfereringar, som svarar för ca hälften av transfereringarna till hushållen, ökar 2009 på grund av fler ålderspensionärer och en relativt hög uppräknings av pensionerna.

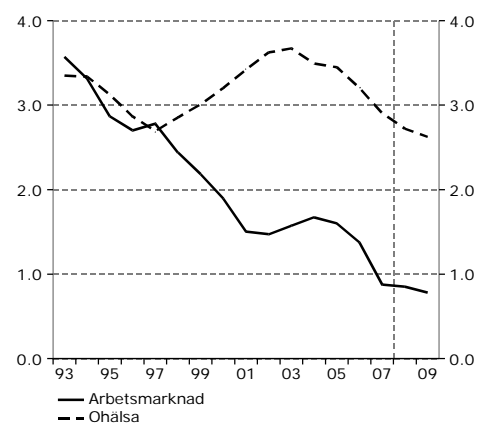
Under prognosperioden ökar utgifterna för assistansersättning med drygt 10 procent per år till ca 22 miljarder kronor 2009. Fler ansöker om och blir berättigade till ersättning. Behovet av personlig assistans bedöms också vara större nu än tidigare. Sammantaget ökar utgifterna för funktionshindrade i takt med BNP. Utgifterna för föräldraförsäkringen ökar som andel av BNP. Såväl en ökning av antalet utbetalda föräldrapenningdagar som att pappornas andel av uttaget ökar medför högre utbetalningar. Samtidigt minskar dock studiebidragen som andel av BNP på grund av färre antal studenter.

ANTAL PERSONER SOM FÖRSÖRJS MED SOCIALA ERSÄTTNINGAR MINSKAR

I fjol var antalet personer som försörjs med sociala ersättningar på helårsbasis färre än 1 miljon för första gången sedan 1993 (se tabell 40 och diagram 198). Nedgången fortsätter under 2008

Diagram 197 Utgifter för arbetsmarknad respektive ohälsa

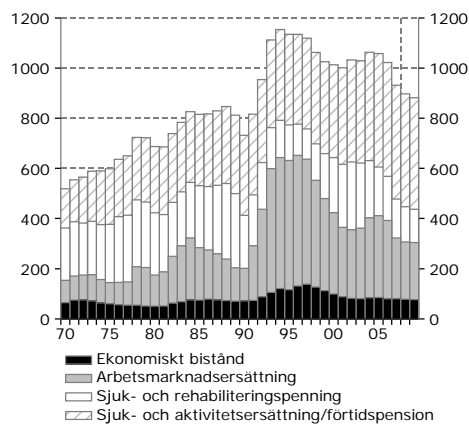
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 198 Personer 20–64 år försörjda med sociala ersättningar, helårsekvivalenter

Tusental

Källor: SCB, Socialförsäkringsutredningen och Konjunkturinstitutet.

och 2009. Den förklaras främst av en kombination av lägre arbetslöshet samt de bedömda effekterna av åtgärder som syftar till att minska antalet sjukpenningdagar.

Tabell 40 Personer 20–64 år försörjda med sociala ersättningar

Helårsekvivalenter, tusental

	2005	2006	2007	2008	2009
Ohälsa	647	630	609	590	576
Sjuk- och rehabiliteringspenning	194	176	155	140	132
Sjuk- och aktivitetsersättning	452	454	454	450	444
Arbetsmarknadsersättningar	326	312	243	229	228
Arbetslöshet	207	178	157	143	139
Arbetsmarknadsprogram	118	134	86	86	89
Ekonomiskt bistånd	85	80	80	78	77
Totalt	1 058	1 022	932	897	881
Förändring från föregående år	-6	-36	-90	-34	-16

Anm. En helårsekvivalent motsvarar en person som försörjs med full ersättning ett helt år, dvs. två personer som varit arbetslösa i ett halvt år var blir en helårsekvivalent tillsammans. En helårsekvivalent är alltså en statistisk konstruktion och beräknas för att ge ett jämförbart mått över tiden på den utnyttjade arbetskraften.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 199 Antal sjukpenningdagar per sysselsatt

Antal dagar

Källor: Försäkringskassan, SCB och Konjunkturinstitutet.

Antalet personer som försörjs med ohälsorelaterade ersättningar minskar med 33 000 eller med 5,4 procent från 2007 till 2009. Sjukpenningdagarna minskade med 12,5 procent 2007. Den fortsatta minskningen av antalet sjukpenningdagar beror både på att antalet sjukfall minskar och att den genomsnittliga ersättningstiden blir kortare. År 2009 är nivån på antalet sjukpenningdagar per sysselsatt lika med nivån 1997, vilket var den tidigare lägsta nivån sedan 1993 (se diagram 199). Rehabiliteringsdagarna ökade 2007 och bedöms ligga kvar på en högre nivå delvis som en effekt av de aviserade åtgärderna i Budgetpropositionen för 2008.

Antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning minskar 2008 för första gången sedan 1996. Aktivitetsersättning är alltid tidsbegränsad och ges till personer i åldrarna 19–29 år. Dessa ersättningar, som ökat under senare år, kommer att fortsätta att öka under prognosperioden. Sjukersättning beviljas tillsvidare eller för en viss tid till personer i åldrarna 30–64 år. Dessa ersättningar bedöms fortsätta minska under prognosperioden.

Personer som försörjs med arbetsmarknadsersättningar minskade med 69 000 2007 jämfört med 2006 som en följd av den starka utvecklingen på arbetsmarknaden. Eftersom sysselsättningen ökar långsammare och arbetslösheten stabiliseras 2008 och 2009 blir minskningen i de arbetsmarknadsrelaterade ersättningarna mer blygsam under prognosperioden. Mellan 2008 och 2009 minskar antalet personer som försörjs med arbetsmarknadsersättningar med 1 000 personer, främst på grund av fallande arbetslöshetsersättningar.

Antalet personer som försörjs med ekonomiskt bistånd (tidigare socialbidrag) var oförändrat 2007 jämfört med 2006 och minskar något under prognosperioden.

Finansiellt sparande i den offentliga sektorns delsektorer

Den offentliga sektorns sparande stärktes markant 2007 och fortsätter att vara högt 2008. År 2009 faller sparandet tillbaka, främst som ett resultat av den expansiva finanspolitiken och en konjunkturrellt betingad svagare utveckling av skatteinkomsterna (se tabell 41). Det starka finansiella sparandet under prognosperioden förklaras framför allt av ett högt finansiellt sparande i staten. Sparandet i ålderspensionssystemet minskar på grund av ökande utbetalningar av pensioner och lägre ränteinkomster. I kommunsektorn är sparandet stabilt som andel av BNP.

Tabell 41 Finansiellt sparande i delsektorer

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Den offentliga sektorn	2,0	2,2	3,0	3,0	1,9
Staten	0,4	0,8	2,0	2,0	1,1
Ålderspensionssystemet	1,0	1,0	0,8	0,8	0,6
Kommunsektorn	0,6	0,3	0,2	0,2	0,2

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STATENS FINANSER FORTSATT STARKA

Det finansiella sparandet i staten var 2,0 procent som andel av BNP 2007 och ligger kvar på denna höga nivå i år (se tabell 42). Nästa år faller sparandet till drygt 1 procent som andel av BNP, främst som en följd av att kapitalskatterna faller tillbaka som andel av BNP samt att finanspolitiken blir expansiv, vilket bidrar till såväl lägre inkomster som högre utgifter (se avsnittet ”Finanspolitiken blir expansiv 2009”). Ett antal skattesänkningar genomförs i år, däribland det förstärkta jobbskatteavdraget. Det inkomstbortfall som dessa skattesänkningar medför för staten kompenseras till viss del av höjningar av andra skatter, främst punktskatter. Inkomsterna i år är också högre på grund av tillfälligt höga momsintäkter (se avsnittet ”Offentliga sektorns inkomster”). Nästa år minskar skatteinkomsterna ytterligare till följd av antagna sänkningar av skatt på arbetsinkomster och aviserade sänkningar av socialavgifter för unga.

Statens utgifter fortsätter att falla i år i förhållande till BNP, främst till följd av att transfereringarna och ränteutgifterna sjunker som andel av BNP. År 2009 avstannar fallet till följd av att statliga investeringar, transfereringar till kommunsektorn samt överföringar till hushåll och företag ökar snabbare än BNP. Sammantaget försvagas det finansiella sparandet i staten med ca

0,9 procent av BNP. Rensat från de tillfälligt höga mervärdeskatteinkomsterna 2008, försvagas statens sparande med 0,6 som andel av BNP.

Tabell 42 Statens finansiella sparande och budgetsaldo

Miljarder kronor respektive procent av BNP

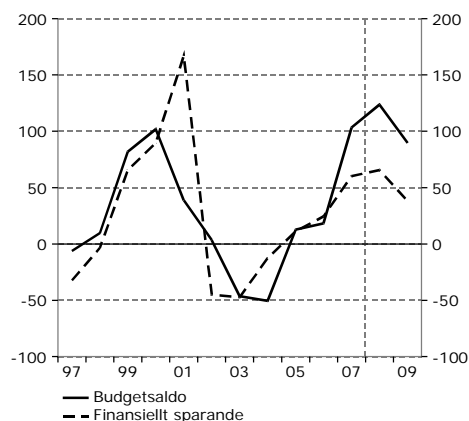
	2005	2006	2007	2008	2009
Finansiellt sparande	11	25	60	66	38
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,4</i>	<i>0,8</i>	<i>2,0</i>	<i>2,0</i>	<i>1,1</i>
Justeringsposter					
Försäljning av aktier m.m.	6	8	32	55	50
Överföring från AP-fonden	2	0	0	0	0
Utlåning, återbetalning, netto	-25	7	-12	-8	-7
Kurs- och valutaförl./vinster	3	-12	-4	1	2
Periodiseringar	-16	14	10	-4	-10
Övrigt	32	-23	18	15	17
Budgetsaldo	13	18	103	124	90
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,5</i>	<i>0,6</i>	<i>3,4</i>	<i>3,8</i>	<i>2,7</i>
Värdetförändring, övrigt	-61	24	17	3	1
Statsskuld, förändring	49	-42	-120	-126	-91
Statsskuld (konsoliderad)	1 262	1 220	1 100	974	883
<i>Procent av BNP</i>	<i>46,1</i>	<i>42,1</i>	<i>35,8</i>	<i>30,3</i>	<i>26,2</i>
Maastrichtskuld¹	1 400	1 331	1 220	1 102	1 020
<i>Procent av BNP</i>	<i>51,2</i>	<i>45,9</i>	<i>39,7</i>	<i>34,2</i>	<i>30,3</i>

¹ Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld.

Källor: SCB, Riksgälden och Konjunkturinstitutet.

Diagram 200 Statens budgetsaldo och finansiella sparande

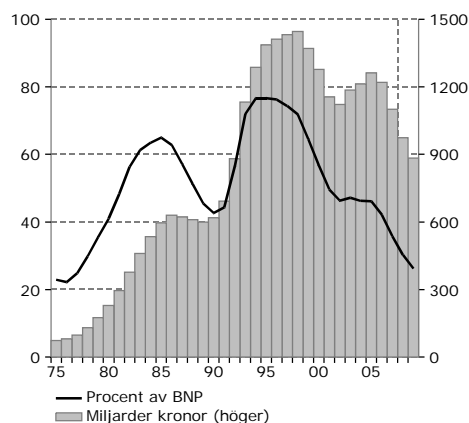
Miljarder kronor

Källor: SCB, Riksgäldskontoret och Konjunkturinstitutet.

Diagram 201 Statsskuld

Procent av BNP respektive miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Statsbudgetens saldo förblir starkt under 2008 och 2009.⁴⁷ Saldot är större än det finansiella sparandet, främst beroende på försäljningar av aktier i statligt ägda bolag (se diagram 200). År 2007 uppgick inkomster från försäljningar och extra utdelningar till sammanlagt 32 miljarder kronor, varav aktier i TeliaSonera såldes till ett värde av 18 miljarder kronor. Regeringen har aviserat att inkomsterna från försäljningen av statligt ägda bolag ska uppgå till 200 miljarder kronor under mandatperioden. Konjunkturinstitutet antar att inkomsterna från försäljningarna uppgår till 50 miljarder kronor per år under 2008 och 2009. Konjunkturinstitutet gör inte någon prognos för vilka bolag som kommer att säljas eller när en försäljning kan tänkas ske.

De starka statsfinanserna, höga aktieutdelningar och försäljningarna av aktier i statligt ägda bolag leder till att statsskulden fortsätter att minska kraftigt 2008 och 2009. I slutet av 2009 är statsskuldskvoten, det vill säga statsskulden i förhållande till BNP, nere på ca 26 procent, vilket är den lägsta nivån sedan slutet på 1970-talet (se diagram 201).

⁴⁷ Statsbudgetens saldo är det samma som statens lånebehov, fast med omvänt tecken.

SPARANDET I PENSIONSSYSTEMET MINSKAR FRAMÖVER

Ålderspensionssystemet omfattar inkomstpensionen med AP-fonderna som buffert. Sedan det nya pensionssystemet infördes 1999 har inkomsterna varit större än utgifterna, dvs. det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet har varit positivt.

Det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet blev 0,8 procent som andel av BNP 2007 vilket var 0,2 procentenheter lägre än året innan. I år ligger sparandet på samma nivå som 2007, men minskar till 0,6 procent som andel av BNP 2009 (se tabell 43).

Nästa år beräknas utbetalda pensioner överstiga avgiftsinkomsterna. Pensionsutbetalningarnas ökning 2009 beror, utöver ett högre antal ålderspensionärer, på en fortsatt stark utveckling av inkomstindex (se tabell 44 och diagram 191). Avkastningen på AP-fondernas tillgångar medför dock att det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet är fortsatt positivt.

Tabell 43 Ålderspensionssystemets finansiella sparande (inkomstpensionen)

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Avgifter	178	186	193	201	212
Pensioner	169	176	186	199	215
Avgiftsoverskott	9	10	8	2	-3
Kapitalavkastning	22	24	22	25	25
Övriga utgifter	2	3	3	3	3
Finansiellt sparande	27	30	26	24	19
Procent av BNP	0,9	1,0	0,8	0,8	0,6
Fondtillgångar	769	865	954	1 007	1 060
Procent av BNP	28,1	29,8	31,0	31,3	31,5

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

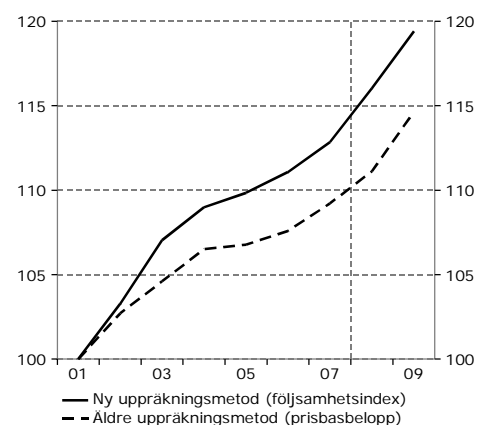
I ålderspensionssystemet räknas pensionerna upp med förändringen av inkomstindex reducerat med 1,6 procentenheter, s.k. följsamhetsindexering (se tabell 44). Uppräkningen bestäms i allt väsentligt av de förvärvsarbetandes realinkomstutveckling under de tre föregående åren samt av inflationen föregående år. Pensionerna ökar med 2,8 procent 2008 som en följd av den starka realinkomsttillväxten under senare år. Nästa år räknas pensionerna upp med 2,9 procent. Detta sker, trots en dämpad realinkomstökning, eftersom inflationen blir högre 2008 jämfört med 2007.

Pensionsnivån ligger 2009 nära 5 procentenheter högre, med uppräkningsindex, än den skulle göra om uppräkningsindex hade gjorts före 2002, dvs. med basbeloppet (se diagram 202).

Pensionsbehållningen, dvs. summan av fastställda pensionsrätter för inkomstpension, omräknas årligen med hänsyn till inkomstindex. Det innebär att behållningen skrivs upp med 4,5 procent 2008 och 4,6 procent 2009.

Diagram 202 Pensionsbelopp

Index 2001=100

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 44 Pensioner och pensionsförmögenhet

Årlig procentuell förändring respektive index

	2005	2006	2007	2008	2009
Pensioner					
(följsamhetsindexering)	0,8	1,1	1,6	2,8	2,9
Varav Realinkomst ¹	2,0	2,2	1,7	2,6	1,3
Norm ²	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6
KPI ³	0,4	0,6	1,5	1,9	3,2
Pensionsbehållning	2,4	2,7	3,2	4,5	4,6
Inkomstindex	118,41	121,65	125,57	131,18	137,15
Inkomstbasbelopp	43 300	44 500	45 900	48 000	50 200
Prisbasbelopp ⁴	39 400	39 700	40 300	41 000	42 300

¹ Genomsnittlig real inkomstutveckling under tre föregående år för alla personer 16–64 år med pensionsgrundande inkomst.

² Vid beräkning av pensionsbeloppets initiala storlek beaktas en tillväxt på 1,6 procent, som här borträknas.

³ KPI-inflation mätt från juni två år tillbaka till juni föregående år.

⁴ Används vid beräkning av taket för pensionsgrundande inkomst.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 203 Finansiellt sparande i kommunsektorn

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ÖVERSKOTTET MINSKAR I KOMMUNSEKTORN

Kommunernas och landstingens sammanlagda finansiella sparande planar ut 2008 och uppgår, precis som 2007, till 0,2 procent som andel av BNP både 2008 och 2009 (se diagram 203). Jämfört med rekordåret 2005 förklaras nedgången i det finansiella sparandet 2007 främst av att skatteinkomsterna har minskat som andel av BNP. Sedan 1993 har kommunernas finansiella sparande trendmässigt förbättrats, även om det har uppvisat stora svängningar.

Från och med i år sänks den kommunala medelskattesatsen med 10 öre, vilket beräknas minska kommunernas skatteinkomster med ca 2 miljarder kronor. Trots detta kommer skatteinkomsterna att utvecklas i god takt till följd av en fortsatt god utveckling på arbetsmarknaden 2008 och relativt höga timlöneökningar i näringslivet. Sammantaget ökar kommunernas skatteinkomster, trots sänkningen av medelskattesatsen, något som andel av BNP. I år ökar kommunsektorns utgifter i samma takt som inkomsterna. Den största utgiftsökningen sker för investeringar. De senaste årens goda finanser tillåter nu kommunsektorn att genomföra investeringar som tidigare har skjutits upp.

År 2009 stiger både kommunernas inkomster och utgifter som andel av BNP. Statsbidragen antas öka såväl nominellt som i relation till BNP till följd av den expansiva finanspolitiken 2009. Detta ger utrymme för högre konsumtions- och investeringsutgifter än vad som följer av den demografiskt betingade efterfrågan på centrala välfärdstjänster.

Prognosjämförelse

Prognosrevideringar för 2008 och 2009

I detta kapitel jämförs den nya prognosen med den prognos som Konjunkturinstitutet publicerade i januari 2008. Syftet är att tydliggöra de viktigaste förändringarna i prognosen och översiktligt redogöra för de bakomliggande orsakerna till de revideringar som har gjorts.

Den internationella utvecklingen

OLJEPRISPROGNOSEN REVIDERAS UPP

Prognosen för oljepriset revideras upp i denna prognos, jämfört med prognosen i januarirapporten (se tabell 45 och diagram 204). Oljepriset i dollar har stigit kraftigt i början av året vilket bedöms påverka prisnivån hela prognosperioden. Synen att oljepriset är på väg ner under de närmaste åren har dock inte förändrats. I svenska kronor är upprevideringen mindre eftersom dollarn har försvagats kraftigt.

DEN GLOBALA TILLVÄXTEN REVIDERAS NER FÖR 2008

Den globala tillväxten revideras ner något för 2008 i denna prognos jämfört med prognosen i januari (se diagram 205). Bakom nedrevideringen ligger en nedrevidering av tillväxten för flera länder, i synnerhet USA.

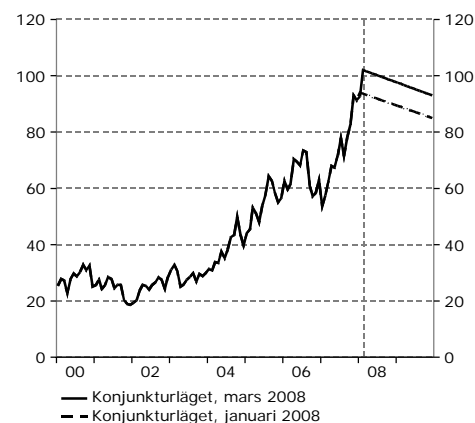
BNP-tillväxten i USA revideras ner med 0,7 respektive 0,4 procentenheter för 2008 och 2009. Den finansiella krisen i USA har fördjupats och bedöms bli mer långvarig än enligt föregående prognos. Den information som har inkommit sedan januariprognosen tyder på att tillväxtutsikterna för USA har försämrats rejält. Återhämtningen i ekonomin bedöms nu komma senare och tillväxttakten för 2009 revideras därför ner.

Prognosen för BNP-tillväxten i euroområdet revideras ner med 0,2 respektive 0,3 procentenheter för 2008 och 2009 (se tabell 45). Bakom nedrevideringen ligger bl.a. turbulensen på världens finansiella marknader och den amerikanska ekonomins kraftiga inbromsning. Även för OECD-området som helhet revideras prognosen för BNP-tillväxten ner (se diagram 206)

Tillväxten i Kina för 2008 revideras ner med 0,4 procentenheter. Anledningen till detta är att den internationella konjunkturutvecklingen under 2008 bedöms bli svagare än vad som bedömdes vara fallet i januariprognosen, vilket medför att prognosen för den kinesiska exporttillväxten revideras ner. Vidare har den kinesiska centralbanken aviserat att man har för avsikt att ytterligare kyla av ekonomin, vilket föranleder en nedrevidering av investeringsstillväxten. En god utveckling av hushållens konsumtionsutgifter medför emellertid att tillväxtprognosen för 2009 revideras upp med 0,3 procentenheter.

Diagram 204 Oljepris

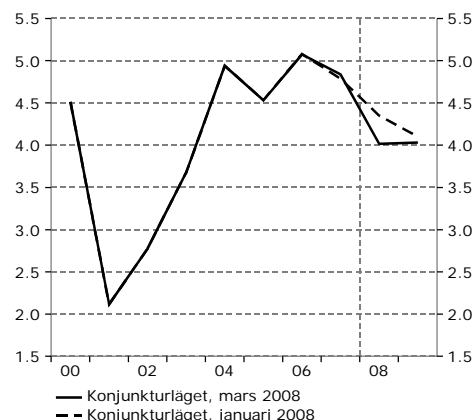
Brent dollar/fat, månadsvärden

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

Diagram 205 Global BNP

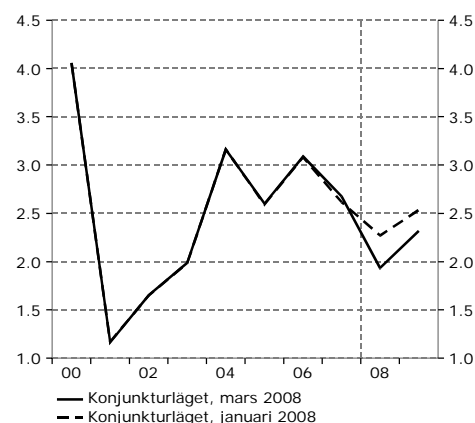
Årlig procentuell förändring

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 206 BNP i OECD

Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och IMF.

KRAFTIGA OCH SNABBA RÄNTESÄNKNINGAR MEDFÖR NEDREVIDERING AV STYRRÄNTAN I USA

Under januari 2008 sänkte den amerikanska centralbanken sin viktigaste styrränta, *federal funds target rate*, vid två tillfällen med sammanlagt 1,25 procentenheter. Den 18 mars sänktes styrräntan med ytterligare 0,75 procentenheter. I denna prognos förutses ytterligare en styrräntesänkning i år. Sammantaget medför detta att prognosen för styrräntan revideras ner med 1,75 respektive 2,00 procentenheter för 2008 och 2009. Styrräntan bedöms därmed vara 1,75 procent både vid utgången av 2008 och 2009 (se tabell 45).

Tabell 45 Nuvarande prognoser för omvärlden jämfört med prognosen i januari 2008

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	2008		2009	
	mar-08	Diff.	mar-08	Diff.
BNP				
USA	1,2	-0,7	2,0	-0,4
Japan	1,5	-0,1	2,0	0,0
Danmark	1,7	-0,3	1,5	0,0
Norge	3,2	-0,3	2,4	0,1
Euroområdet	1,8	-0,2	1,9	-0,3
Finland	2,8	-0,1	2,5	-0,1
Frankrike	1,8	-0,1	1,9	-0,3
Tyskland	1,7	-0,2	1,8	-0,2
Storbritannien	1,8	-0,2	2,2	-0,1
OECD	1,9	-0,4	2,3	-0,2
Indien	7,8	-0,5	7,7	0,0
Kina	10,3	-0,4	9,8	0,3
Sydamerika	4,6	0,0	4,2	0,3
Världen	4,0	-0,4	4,0	-0,1
Federal funds target rate ¹	1,75	-1,75	1,75	-2,00
ECB:s refiränta ¹	4,00	0,00	4,00	-0,25
Dollar/Euro ²	1,50	0,04	1,50	0,04
Oljepris ^{3,4}	99,1	7,3	95,4	8,2

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i januari 2008. Ett positivt värde anger en upprevidering.

¹ Procent, vid årets slut. ² Nivå, vid årets slut. ³ Nivå, årsgenomsnitt. ⁴ Dollar per fat.

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Utvecklingen i Sverige

SVAGARE TILLVÄXT I HUSHÄLLENS KONSUMPTIONS-UTGIFTER LEDER TILL EN NEDREVIDERING AV BNP-TILLVÄXTEN

BNP-tillväxten i Sverige revideras ner med 0,5 respektive 0,2 procentenheter för 2008 och 2009 (se tabell 46 och diagram 207). Nedrevideringen är till stor del en följd av att tillväxten i

hushållens konsumtionsutgifter revideras ner både för 2008 och 2009 samtidigt som importtillväxten revideras upp för 2008. En upprevidering av exporttillväxten under 2008, en upprevidering av tillväxten i fasta bruttoinvesteringar för 2009 samt en nedrevidering av importtillväxten för 2009 bidrar till att begränsa nedrevideringen av prognoserna för BNP-tillväxten.

Trots att hushållens konsumtionsutgifter endast växte något svagare under 2007 än vad som bedömdes i januarirapporten revideras tillväxten i konsumtionsutgifterna ner påtagligt för 2008. Februari månads utfall för hushållens förtroendeindikator blev oväntat svagt och var fortsatt svag i mars. Framför allt var det hushållens syn på den makroekonomiska utvecklingen som visade sig vara mer pessimistisk än väntat. Utöver förtroendeindikatorn visade sig bl.a. detaljhandelns omsättning under januari månad bli svagare än förväntat. Konjunkturinstitutet gör bedömningen att dessa faktorer, tillsammans med den svaga tillväxten i hushållens konsumtionsutgifter under det fjärde kvartalet 2007, indikerar början på en fas av svagare utveckling för konsumtionsutgifterna som åtminstone håller i sig under de tre första kvartalen 2008. Utvecklingen medför att prognosen för tillväxten i hushållens konsumtionsutgifter revideras ner med 0,7 respektive 0,6 procentenheter för 2008 och 2009 (se diagram 208).

Både för 2008 och 2009 är prognosen för offentlig konsumtionstillväxt i det närmaste oförändrad sedan föregående prognos.

Prognosen för investeringstillväxten är oreviderad för 2008 medan prognosen för 2009 reviderats upp (se och diagram 209). Den senaste investeringsenkäten visar på expansiva investeringsplaner, vilket väger upp effekten av nedrevideringen av BNP-tillväxten som annars hade dragit ner investeringsprognosen 2008. För 2009 är det framför allt en stark utveckling av den offentliga sektorns investeringar som bidrar till upprevideringen.

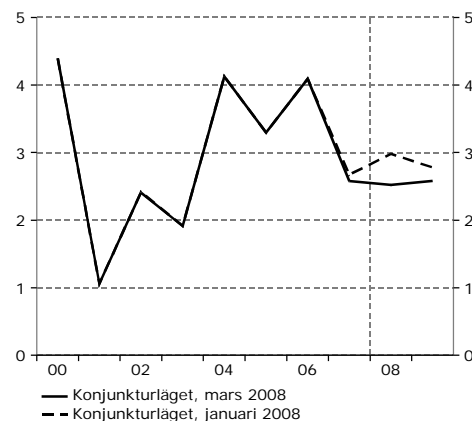
För 2008 har prognoserna för import- och exporttillväxten reviderats upp med 0,3 respektive 0,2 procentenheter. En bidragande orsak till att importtillväxten har reviderats upp är utfallet för 2007 var oväntat starkt. Vidare bedöms upprevideringen av exportutvecklingen bidra till upprevideringen av importutvecklingen genom att exportindustrin i hög grad använder importerade insatsvaror. Utvecklingen av exporten har reviderats upp till följd av att SCB:s statistik över exportorderingsgången indikerar en viss återhämtning från den nedväxling av exporttillväxten som noterades under 2007. Importtillväxten revideras även upp för 2009.

UTVECKLINGEN PÅ ARBETSMARKNADEN SVAGARE

Nedrevideringen av BNP-tillväxten i Sverige för 2008 och 2009 leder till att prognoserna för sysselsättningstillväxten under 2008 och tillväxten i arbetade timmar under 2008 och 2009 revideras ner samt till att prognosen för arbetslösheten under 2008 och

Diagram 207 BNP i Sverige

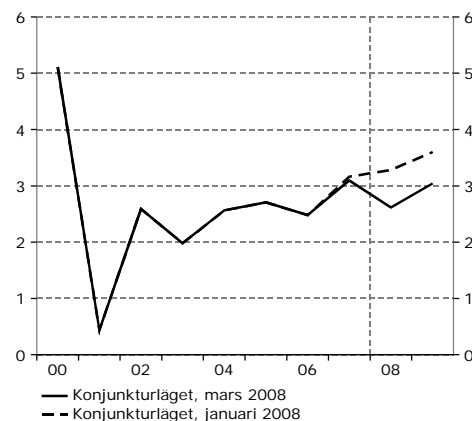
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 208 Hushållens konsumtionsutgifter

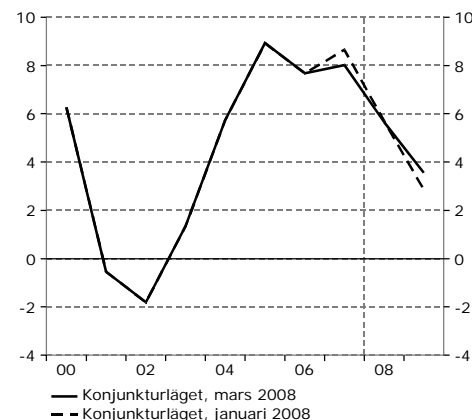
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 209 Fasta bruttoinvesteringar

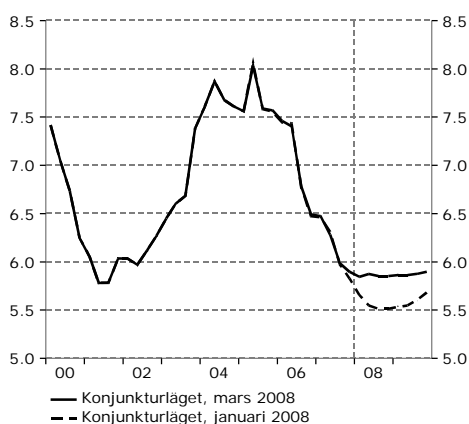
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 210 Öppen arbetslöshet

Procent av arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

2009 revideras upp (se tabell 46). Nedrevideringen av sysselsättningstillväxten 2008 är 0,5 procentenheter medan nedrevideringen av tillväxten i arbetade timmar är 0,2 respektive 0,1 procentenheter för 2008 och 2009. Arbetslösheten revideras upp med 0,3 procentenheter både 2008 och 2009 (se diagram 210).

Den nya bedömningen om en lägre sysselsättningsökning och en mindre stram arbetsmarknad bidrar till att prognosen för timlöneökningarna skrivs ner. Den nya bedömningen innebär att prognosen för löneökningarna i ekonomin som helhet blir 4,5 respektive 4,4 procent under 2008 och 2009, medan timlöneökningarna i näringslivet blir 4,4 procent båda åren.

INFLATIONEN REVIDERAS NER FÖR 2008

På grund av statistikrevideringar har tillväxten i enhetsarbetskostnaden för 2006 och 2007 reviderats ner kraftigt. Det ger en ny bild av ett lägre kostnadstryck i ekonomin vid utgången av 2007, jämfört med föregående prognos. Som en följd av detta revideras inflationsprognoserna ner för 2008. KPI-inflationen revideras ner med 0,8 procentenheter medan KPIX-inflationen revideras ner med 0,5 procentenheter (se tabell 46). Även prognosen för KPI-inflationen 2009 har reviderats ner, som en följd av nedreviderade räntekostnader för egna hem.

EN MER EXPANSIV PENNINGPOLITIK ÄVEN I SVERIGE

Riksbanken förväntas föra en mer expansiv penningpolitik i spåret efter svagare BNP-tillväxt och inflationstryck. Reporäntan bedöms vara 3,75 procent i slutet av 2008 och oförändrad under 2009. Det innebär en nedrevidering från januarirapporten med 0,75 procentenheter båda åren (se tabell 46).

EN MER EXPANSIV FINANSPOLITIK

För 2008 revideras prognosen för det offentliga finansiella sparandet ner med 0,3 procentenheter på grund av lägre kapitalskatter än vad som tidigare prognostiserats (se tabell 46). Även för 2009 görs en nedrevidering av sparandet bl.a. till följd av att finanspolitiken väntas bli mer expansiv 2009 jämfört med bedömningen i föregående prognos. Nedrevideringen för 2009 är 0,6 procentenheter.

Bytesbalansöverskottet för åren 2008 och 2009 har reviderats upp med 1,2 procent av BNP. Den främsta orsaken till revideringen är högre kapitalinkomster från utlandet, jämfört med föregående prognos.

Tabell 46 Nuvarande prognos för Sverige jämfört med prognosen i januari 2008

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	2008		2009	
	mar-08	Diff.	mar-08	Diff.
Nyckeltal				
KPI, årsgenomsnitt	2,9	-0,8	2,2	-0,6
KPIX, årsgenomsnitt	2,2	-0,5	2,0	0,0
Timlön, hela ekonomin	4,5	-0,2	4,4	-0,2
Timlön, näringslivet	4,4	-0,1	4,4	-0,2
Reporänta ¹	3,75	-0,75	3,75	-0,75
10-årig statsobligationsränta ¹	4,3	-0,2	4,5	-0,1
Kronindex (KIX) ²	109,5	-0,7	108,9	0,2
Sysselsättning	1,0	-0,5	0,4	0,0
Arbetslöshet (ILO)	5,9	0,3	5,9	0,3
Bytesbalans ³	8,0	1,2	8,1	1,2
Offentligt finansiellt sparande ³	3,0	-0,3	1,9	-0,6
Försörjningsbalans				
BNP	2,5	-0,5	2,6	-0,2
Hushållens konsumtion	2,6	-0,7	3,0	-0,6
Offentlig konsumtion	1,2	-0,1	1,4	-0,1
Fasta bruttoinvesteringar	5,7	0,0	3,6	0,7
Lagerinvesteringar ⁴	-0,7	-0,1	-0,3	-0,2
Export	6,6	0,2	5,4	0,0
Import	6,3	0,3	5,4	-0,4
Resursutnyttjande				
Potentiellt arbetade timmar ⁵	1,1	0,1	0,9	0,0
Faktiskt arbetade timmar ⁵	1,3	-0,2	0,6	-0,1
Arbetsmarknadsgap ⁶	0,5	-0,4	0,2	-0,5
Potentiell BNP ⁵	3,0	-0,1	2,8	-0,1
Kalenderkorrigerad BNP ⁵	2,2	-0,5	2,7	-0,2
BNP-gap ⁷	-0,3	0,0	-0,3	0,0

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i januari 2008. Ett positivt värde anger en upprevidering.

¹ Procent, vid årets slut. ² Nivå, vid årets slut. ³ Procent av BNP. ⁴ Förändring i procent av BNP föregående år. ⁵ Kalenderkorrigerad. ⁶ Faktiska arbetade timmars avvikelse från potentiellt arbetade timmar. ⁷ BNP:s avvikelse i procent från potentiell BNP.

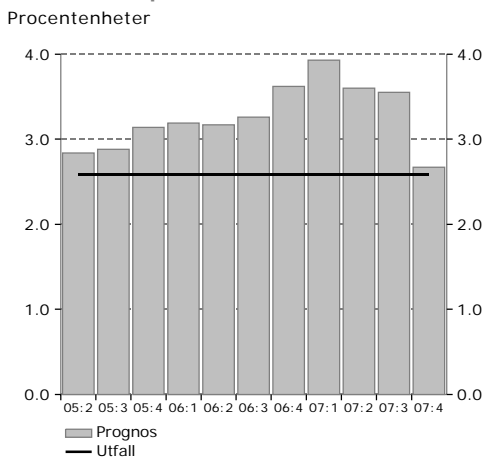
Källa: Konjunkturinstitutet.

Utvärdering av prognoserna för 2007

Konjunkturinstitutets huvudsakliga uppgift är att följa och analysera den ekonomiska utvecklingen i Sverige och omvärlden och att i anslutning till detta göra prognoser för den svenska ekonomin. Analyserna och prognoserna ska vara tillförlitliga och väl-dokumenterade. Som ett led i att uppnå de uppsatta målen ska Konjunkturinstitutet vidare underhålla och utveckla sina metoder och modeller för att kontinuerligt förbättra kvaliteten i sina prognoser. För att få ett underlag till underhålls- och utvecklingsarbetet utförs årligen en utvärdering av de prognoser som gjorts för det senaste helåret.

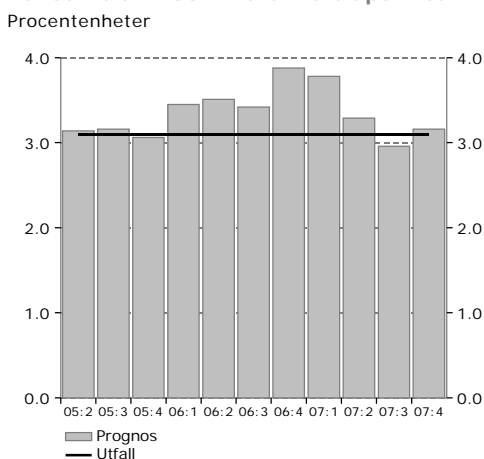
I detta avsnitt presenteras utvärderingen av Konjunkturinstitutets prognoser för 2007. Utvärderingen består av två delar. I den första delen analyseras några av de prognoser som Konjunkturinstitutet har gjort för 2007 medan en jämförelse mellan Konjunkturinstitutet och andra prognosmakare utgör den andra delen av utvärderingen.

Diagram 211 Prognoser för BNP 2007 vid olika tidpunkter

Anm. Diagrammet visar de 11 prognoser som Konjunkturinstitutet har gjort för år 2007. Stapeln benämnd 05:2 avser prognosen som gjordes i juni 2005, 05:3 avser prognosen som gjordes i augusti 2005, o.s.v. t.o.m. 07:4 som avser prognosen som gjordes i januari 2008. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 212 Prognoser för hushållens konsumtion 2007 vid olika tidpunkter

Anm. Se anmärkning i diagram 211. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Konjunkturinstitutets prognoser för 2007

HÄNDELSERIK AVSLUTNING PÅ 2007

Enligt de preliminära siffrorna från nationalräkenskaperna växte BNP i Sverige med 2,6 procent under 2007. Samtidigt ökade sysselsättningen med 2,4 procent. Inom näringslivet ökade förädlingsvärdet med 3,7 procent medan antalet arbetade timmar ökade med 4,0 procent. Detta medför att produktiviteten i näringslivet minskade med 0,3 procent under 2007 (se tabell 47).

I början av året 2007 bedömdes utsikterna för den svenska ekonomin vara goda. Efter halvårsskiftet började det emellertid komma indikationer på att obalanser på den amerikanska bostadsmarknaden gav upphov till spridningseffekter som bl.a. ledde till en tilltagande oro på kreditmarknaden. Den efterföljande turbulensen på de finansiella marknaderna och den förvärrade ekonomiska situationen i USA bidrog mot slutet av året till att utvecklingen i Sverige blev sämre än vad det fanns anledning att räkna med i början av 2007. Dessutom har utfallsdata för 2007 reviderats och visar nu att den konsekutiva BNP-utvecklingen var som svagast under första kvartalet 2007.

I prognoserna av försörjningsbalansens komponenter för 2007 har Konjunkturinstitutet, generellt sett, prognostiserat en något för hög tillväxt i hushållens konsumtionsutgifter, export och offentlig konsumtion. Samtidigt har samtliga prognoser för importtillväxten 2007 legat påtagligt under utfallet. För tillväxten i fasta bruttoinvesteringar var de tidiga prognoserna lägre än utfallet medan prognoserna som gjordes under 2007 var högre än utfallet.

På produktionssidan har tillväxten i näringslivets förädlingsvärde prognostiserats för högt i samtliga prognoser. En anledning till att dessa prognoser har hamnat för högt är att produktiviteten i näringslivet under 2007 utvecklades så svagt att tillväxten i förädlingsvärdet blev lägre än förväntat trots att antalet arbetade timmar växte snabbare än vad Konjunkturinstitutet prognostiserat.

Konjunkturinstitutets prognoser av sysselsättningsutvecklingen och den öppna arbetslösheten för 2007 har varit stabila och träffsäkra.

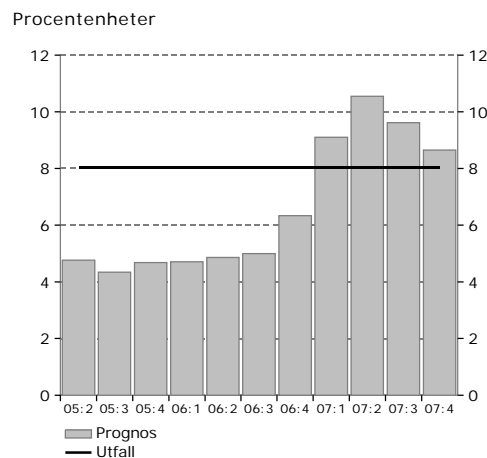
De prognoser som Konjunkturinstitutet gjort av KPI-inflationen har, till följd av den oväntat snabba prisökningen på livsmedel i slutet av 2007, legat något under utfallet vid flertalet prognostillfällen.

LÄGRE PROGNOSE R FÖR BNP-TILLVÄXTEN I SLUTET AV 2007

Det preliminära utfallet för BNP-tillväxten 2007 blev 2,6 procent enligt nationalräkenskaperna. Detta innebär att tillväxten blev något lägre än vad Konjunkturinstitutet prognostiserade i sina elva prognoser av BNP-tillväxten för 2007. I den första prognosen för 2007 som gjordes i junirapporten 2005 bedömdes BNP-tillväxten bli 2,8 procent. Denna siffra reviderades senare upp i decemberprognosen samma år bl.a. till följd av ljusare utsikter för svensk export (se diagram 211 och diagram 214). Den reviderade prognosen för BNP-tillväxten för 2007 ändrades sedan endast marginellt fram till decemberrapporten 2006. I de prognoser som följde fram till december 2006 gjordes dock vissa förändringar av prognoserna för utvecklingen av försörjningsbalansens komponenter. Bland annat reviderades prognoserna för importtillväxten successivt upp något (se diagram 215), medan prognosen för 2007 års tillväxt i offentlig konsumtion reviderades upp kraftigt i tre steg från decemberprognosen 2005 till augustiprognosen 2006 (se diagram 216). Bakom upprevideringarna av den offentliga konsumtionens tillväxt låg bl.a. bedömningen att kommunsektorns finanser skulle bli starkare än vad som bedömdes i tidigare prognoser, något som skulle ge utrymme för högre konsumtionsutgifter.

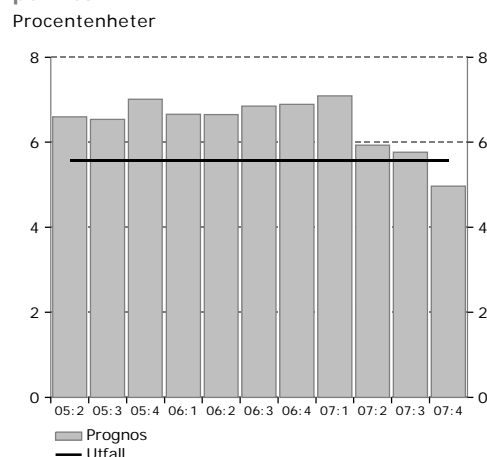
Prognosen som gjordes i december 2006 innebar bl.a. en bedömning om en högre tillväxt i hushållens inkomster än vad som tidigare hade prognostiserats, vilket ledde till en upprevidering av prognosen för tillväxten i hushållens konsumtionsutgifter (se diagram 212). Prognosen för sysselsättningstillväxten reviderades dessutom upp till följd av utbudsstimulerande finanspolitik (se diagram 217). Detta ledde också till bedömningen att en större kapitalstock skulle krävas för att produktionsfaktorerna skulle hamna på en, relativt sett, välavvägd nivå. Detta bidrog till en upprevidering av tillväxten i fasta bruttoinvesteringar (se diagram 213).

Diagram 213 Prognoser för fasta bruttoinvesteringar 2007 vid olika tidpunkter

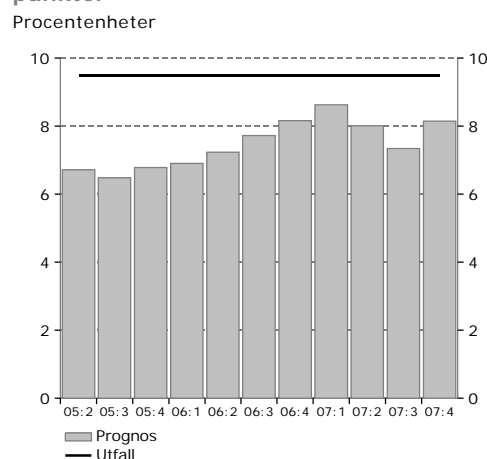
Anm. Se anmärkning i diagram 211.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 214 Prognoser för export av varor och tjänster 2007 vid olika tidpunkter

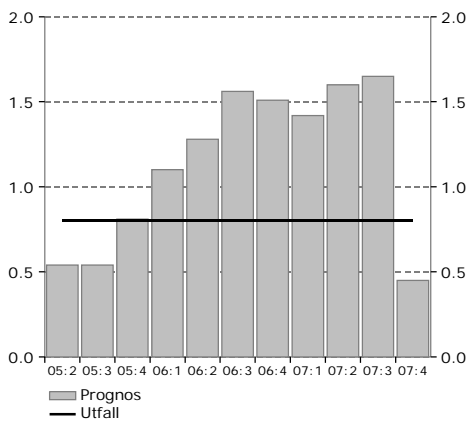
Anm. Se anmärkning i diagram 211.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 215 Prognoser för import av varor och tjänster 2007 vid olika tidpunkter

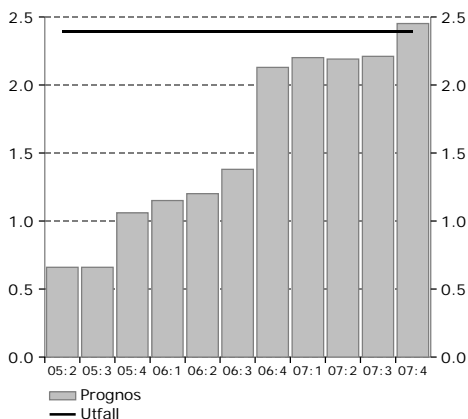
Anm. Se anmärkning i diagram 211.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 216 Prognoser för offentlig konsumtion 2007 vid olika tidpunkter
Procentenheter

Anm. Se anmärkning i diagram 211.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 217 Prognoser för sysselsättning 2007 vid olika tidpunkter
Procentenheter

Anm. Se anmärkning i diagram 211.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Inför marsrapporten 2007 hade SCB:s investeringsenkät indikerat oväntat höga investeringsplaner. Detta ledde till en kraftig upprevidering av tillväxten i fasta bruttoinvesteringar, vilket också var den huvudsakliga orsaken till att prognosen för BNP-tillväxten 2007 reviderades upp (se diagram 211).

Inför junirapporten 2007 kom ett nytt utfall från nationalräkenskaperna som innefattade preliminär statistik för första kvartalet 2007. Dessa utfall indikerade en svagare utveckling av produktiviteten än vad som tidigare hade prognostiserats (se diagram 220). Vidare var utfallen för tillväxten i hushållens konsumtionsutgifter och exporttillväxten svagare än prognostiserat vilket ledde till nedrevideringar av prognoserna (se diagram 212 och diagram 214). Nedrevideringarna av prognoserna för tillväxten i hushållens konsumtion och exporttillväxten motverkades delvis av att prognoserna för tillväxten i fasta bruttoinvesteringar reviderades upp samt att prognosen för importtillväxten reviderades ner (se diagram 213 och diagram 215). Den sammantagna effekten blev att BNP-tillväxten för 2007 reviderades ner med 0,3 procentenheter till 3,6 procent (se tabell 47 och diagram 211).

Utfallet från nationalräkenskaperna för andra kvartalet 2007 medförde att prognosen för tillväxten i hushållens konsumtion och importtillväxten reviderades ner i augustirapporten 2007 (diagram 215). Samtidigt reviderades bedömningen av tillväxten i fasta bruttoinvesteringar ner till följd av att statliga investeringar bedömdes växa mindre under 2007 än vad som tidigare hade prognostiserats (se diagram 213). Den sammantagna effekt som dessa revideringar fick på prognosen för BNP-tillväxten 2007 var marginell (se diagram 211).

I januarirapporten 2008 reviderades siffrorna för BNP-tillväxten ner med 0,8 procentenheter till 2,7 procent (se tabell 47). Orsakerna till nedrevideringen var att SCB hade reviderat ner utfallen för de två första kvartalerna 2007 och att tillväxten det tredje kvartalet var svagare än vad som prognostiserades i augusti. Detta indikerade en mycket lägre tillväxt i offentliga konsumtionsutgifter, export och fasta bruttoinvesteringar, än vad som hade prognostiserats i den föregående rapporten. Detta ledde till en nedrevidering av tillväxten för dessa tre BNP-komponenter (se diagram 216, diagram 214 och diagram 213). Det bör i detta sammanhang poängteras att det i januarirapporten för första gången gjordes en prognos i enlighet med SCB:s nya metod för att mäta volymutvecklingen i offentlig produktion, och därmed även offentlig konsumtion, av individuella tjänster. Metodförändringen gav i sig upphov till att prognosen för offentlig konsumtion reviderades ner med ca 1 procentenhet och att BNP reviderades ner med motsvarande ca 0,3 procentenheter.⁴⁸

⁴⁸ SCB:s metodförändring, som infördes i samband med generalrevideringen av nationalräkenskaperna i november 2007, gör att de prognoser som gjordes före januarirapporten dels inte är direkt jämförbara med utfallet för offentlig konsumtion, och därmed inte heller för BNP i dess helhet, dels att slutsatserna från jämförelser mellan utfallet för 2007 och tidigare prognoser bör tolkas med ett visst mått av försiktighet. För mer information, se fördjupningarna i *Konjunkturläget*, januari 2008 "Reviderade nationalräkenskaper" respektive "Ny metod för att beräkna offentliga sektorns produktion och konsumtion".

Utfallen för de första tre kvartalen indikerar dessutom att importtillväxten för 2007 borde revideras upp, vilket också gjordes (se diagram 215).

När nationalräkenskapernas preliminära utfall för 2007 publicerades i februari 2008 visade sig januariprognosen för BNP-tillväxten 2007 ligga nära utfallet. Bland BNP-komponenterna var januariprognosen för tillväxten i hushållens konsumtionsutgifter ungefär i linje med utfallet. Tillväxten i export, import och offentlig konsumtion samt lagerinvesteringar som andel av BNP blev starkare än vad som hade prognostiserats medan tillväxten i fasta bruttoinvesteringar blev något lägre än vad som hade prognostiserats i januarirapporten.

**DEN STARKA SYSSELSÄTTNINGsutvecklingen
FÖRUTSÅGS TIDIGT**

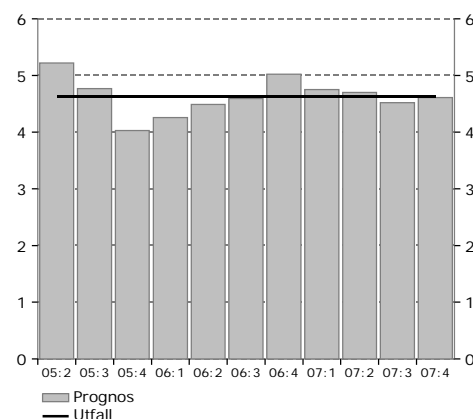
Från och med decemberrapporten 2006 har Konjunkturinstitutets prognos för sysselsättningstillväxten legat väl i linje med utfallet för 2007 (se diagram 217). I prognoserna som gjordes i december 2005 och december 2006 skedde stora upprevideringar av sysselsättningen. I det förra fallet berodde upprevideringen på att prognosen för BNP-tillväxten och tillväxten i arbetade timmar 2007 reviderades upp. Den senare upprevideringen förklaras till viss del av att regeringens åtgärder för att stimulera arbetsutbudet nu beaktas i prognosen.

De prognoser som Konjunkturinstitutet har gjort av den öppna arbetslösheten har legat väl i linje med utfallet för samtliga elva prognoser som har gjorts (se diagram 218).

Utfallet för tillväxten i arbetade timmar i näringslivet hamnade mycket högre än vad KI förutspådde i junirapporten 2005 (se diagram 219). Revideringen av prognosen för sysselsättningsutvecklingen som gjordes i december 2006 fick också till följd att prognosen för tillväxten i arbetade timmar i näringslivet reviderades upp för 2007. Dessutom medförde en oväntad stark utveckling av antalet arbetade timmar i början av året att prognosen för tillväxten i arbetade timmar reviderades upp i junirapporten 2007. En svag utveckling för produktiviteten för första halvåret 2007 gav, som en följd av i stort sett oförändrad BNP-tillväxt, ännu en upprevidering av tillväxten i arbetade timmar i samband med augustirapporten 2007. Ytterligare en upprevidering av tillväxten i arbetade timmar i januarirapporten 2008 medförde att prognosen för tillväxten i arbetade timmar 2007 endast hamnade något under utfallet.

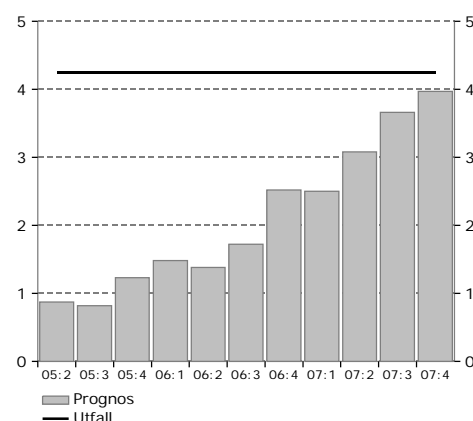
Det faktum att sysselsättningsökningen förutsågs relativt tidigt medan prognoserna för tillväxt i arbetade timmar hamnade under utfallet innebär att medelarbetstiden har prognostiserats för lågt. Vidare innebär utvecklingen i arbetade timmar i näringslivet och i förädlingsvärdet i näringslivet att produktiviteten i näringslivet utvecklades exceptionellt svagt 2007 (diagram 220). Konjunkturinstitutets prognoser för produktiviteten ligger högt över utfallet ända fram till januariprognosen 2008.

Diagram 218 Prognoser för öppen arbetslöshet 2007 vid olika tidpunkter
Procentenheter

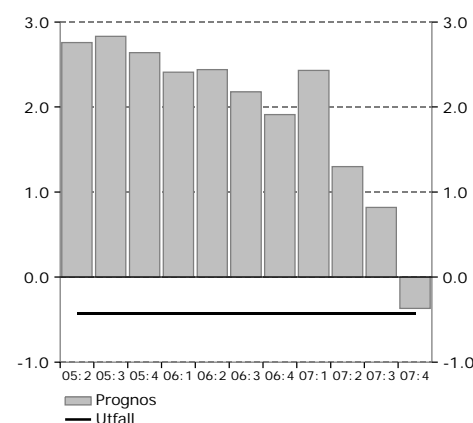
Anm. Se anmärkning i diagram 211.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 219 Prognoser för arbetade timmar i näringslivet 2007 vid olika tidpunkter
Procentenheter

Anm. Se anmärkning i diagram 211.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

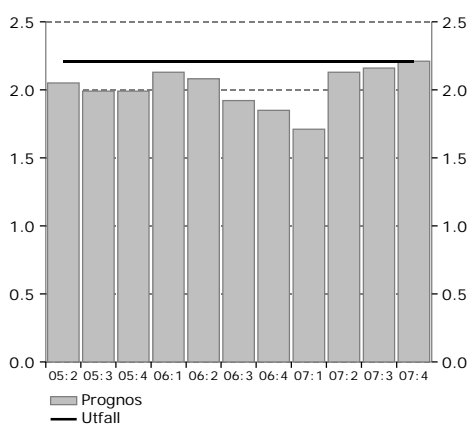
Diagram 220 Prognoser för produktivitet i näringslivet 2007 vid olika tidpunkter
Procentenheter

Anm. Se anmärkning i diagram 211.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 221 Prognoser för KPI 2007 vid olika tidpunkter

Procentenheter

Anm. Se anmärkning i diagram 211.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

STABILA OCH TRÄFFSÄKRA PROGNOSE AV INFLATION

Med undantag för två prognoser i slutet av 2006 och den första prognosen 2007, har prognoserna för KPI-inflation varit mycket träffsäkra under prognosperioden (se diagram 221). Träffsäkerheten för KPIX-inflationen har också genomgående varit hög.

Tabell 47 Konjunkturinstitutets prognoser för 2007

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	Mars 2006	Juni 2006	Aug. 2006	Dec. 2006	Mars 2007	Juni 2007	Aug. 2007	Jan 2008	Utfall 2007
BNP	3,2	3,2	3,3	3,6	3,9	3,6	3,5	2,7	2,6
Hushållens konsumtion	3,5	3,5	3,4	3,9	3,8	3,3	3,0	3,2	3,1
Offentlig konsumtion	1,1	1,3	1,6	1,5	1,4	1,6	1,6	0,5	0,8
Fasta bruttoinvesteringar	4,7	4,9	5,0	6,3	9,1	10,6	9,6	8,6	8,0
Lagerinvesteringar ¹	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,4	0,7
Export	6,7	6,7	6,9	6,9	7,1	5,9	5,8	5,0	5,6
Import	6,9	7,2	7,7	8,2	8,6	8,0	7,3	8,1	9,5
Total inhemsk efterfrågan	3,0	3,1	3,3	3,9	4,3	4,4	4,1	4,0	4,1
Produktivitet i näringslivet	2,4	2,4	2,2	1,9	2,4	1,3	0,8	-0,4	-0,3
Sysselsättning	1,2	1,2	1,4	2,1	2,2	2,2	2,2	2,4	2,4
Öppen arbetslöshet	4,3	4,5	4,6	5,0	4,8	4,7	4,5	4,6	4,6
KPI, årsgenomsnitt	2,1	2,1	1,9	1,9	1,7	2,1	2,2	2,2	2,2
KPIX, årsgenomsnitt	1,5	1,4	1,2	1,2	0,9	1,1	1,2	1,2	1,2
Reporänta ²	3,75	3,50	3,50	3,50	3,50	3,75	4,00	4,00	4,00
10-årig statsobligationsränta ²	4,6	4,6	4,6	4,1	4,1	4,4	4,5	4,3	4,3
Bytesbalans ³	6,3	6,7	6,5	6,8	7,1	6,5	7,0	6,5	8,3
Offentligt finansiellt sparande ^{3,4}	2,9	2,5	2,9	2,8	2,3	2,4	2,6	3,2	3,0
BNP, världen ⁵	4,4	4,6	4,7	4,7	4,8	4,9	5,2	4,8	4,8

¹ Förändring i procent av BNP föregående år. ² Procent, vid årets slut. ³ Procent av BNP. ⁴ Inkluderar PPM-sparande fram till och med prognosen i december 2006. ⁵ På grund av viktbyte vid beräkning av global BNP har prognosen för global BNP-tillväxt i januari 2008 reviderats ner med ungefär 0,4 procentenheter jämfört med prognosen i augusti 2007. De nya vikterna ligger också till grund för beräkningen av utfallet.

Källa: Konjunkturinstitutet

Jämförelse med andra prognosmakare

Förutom att utvärdera den tidsmässiga utvecklingen av Konjunkturinstitutets prognoser kan en jämförelse mellan prognosmakare belysa precisionen i de prognoser som Konjunkturinstitutet har gjort.

I detta avsnitt jämförs Konjunkturinstitutets prognoser med prognoser från åtta andra prognosmakare. För att belysa såväl systematiska felbedömningar som prognosprecision jämförs prognoserna med hjälp av två mått. Det första måttet som används i utvärderingen benämns bias och avser det genomsnittliga felet som gjorts i de prognoser som utvärderas. Det genomsnittliga felet ger en bild av systematiska fel som har gjorts i prognoserna. Måttet kan emellertid vara missvisande när det kommer till att beskriva prognosprecisionen. För att utvärdera prognosprecisionen används i stället det genomsnittliga absoluta prognosfelet för de prognoser som beaktas. Detta mått benämns nedan prognosfel.

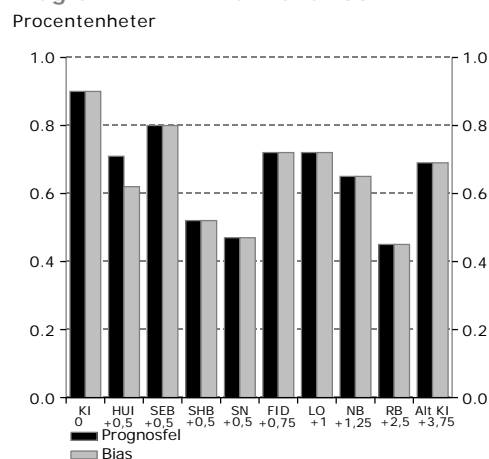
TRÄFFSÄKRA PROGNOSE AV FÖRSÖRJNINGSBALANSENS KOMPONENTER MEN STÖRRE PROGNOSEFEL FÖR BNP-TILLVÄXT

Bland de prognosmakare som jämförs har Konjunkturinstitutet gjort de största prognosfelen för tillväxten i BNP (se diagram 222). Prognosfelen som Konjunkturinstitutet har gjort har orsakats av bedömningen att BNP-skulle växa mer under 2007 än vad som blev fallet. Den större nedrevidering som gjordes av BNP-tillväxten i januarirapporten 2008 medförde dock att Konjunkturinstitutets prognoser vid de alternativa prognostillfällena, dvs. de prognoser som gjordes i juni och december 2006, juni 2007 och januari 2008⁴⁹, blev bättre än de prognoser som gjordes i mars respektive augusti 2006 och 2007. Prognoserna vid de alternativ prognostillfällena står sig också bättre i jämförelse med de andra prognosmakarna.

Jämfört med de andra prognosmakare som studeras i denna utvärdering har Konjunkturinstitutets prognoser av försörjningsbalansens komponenter tillhört de mest träffsäkra (se diagram 223–diagram 227). När Konjunkturinstitutets mars- respektive augustiprognoser beaktas så har prognoserna för tillväxt i import, hushållens konsumtionsutgifter och investeringar haft mindre prognosfel än vad som åstadkommit av majoriteten av de prognosmakare som återfinns i jämförelsen (se diagram 226, diagram 223 och diagram 224).

För tillväxten i offentlig konsumtion har fem prognosmakare gjort prognoser som, i termer av prognosfel, varit mer träffsäkra än de prognoser som Konjunkturinstitutet gjort (se diagram

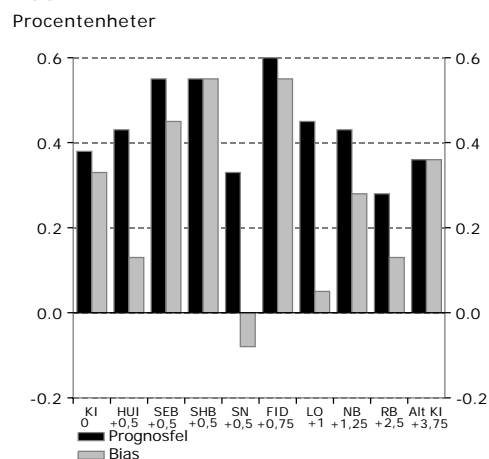
Diagram 222 BNP-tillväxt 2007

Anm. Prognosfelet avser de fel, i absoluta tal, som gjordes i genomsnitt i fyra prognoser avseende 2007, dvs. på våren och hösten 2006 och 2007. Siffrorna visar när respektive prognosinstituts prognoser i genomsnitt publicerades i förhållande till KI:s prognoser mätt i månader, där ett positivt tecken betyder att prognoserna har publicerats senare än KI:s prognoser. För Konjunkturinstitutet ingår mars- och augustiprognoserna. För att undersöka hur stor betydelse publiceringstillfallet har för skillnader i prognosprecisionen mellan olika prognosmakare analyseras även en alternativ prognos för Konjunkturinstitutet där juni- och decemberprognoserna används istället för mars- och augustiprognoserna (benämns Alt KI). Instituterna är Finansdepartementet (FID), Handels utredningsinstitut (HUI), Konjunkturinstitutet (KI), Landsorganisationen (LO), Nordea (NB), Riksbanken (RB), SEB, Handelsbanken (SHB) och Svenskt näringsliv (SN).

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 223 Hushållens konsumtion 2007

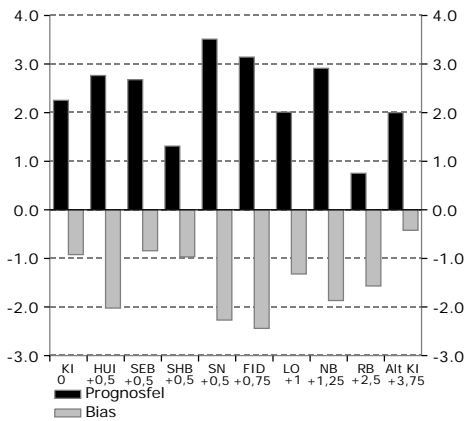

Källa: Konjunkturinstitutet.

⁴⁹ Den rapport som skulle ha publicerats i december 2007 sköts upp till januari 2008 på grund av generalrevideringen av nationalräkenskaperna.

Diagram 224 Investeringar 2007

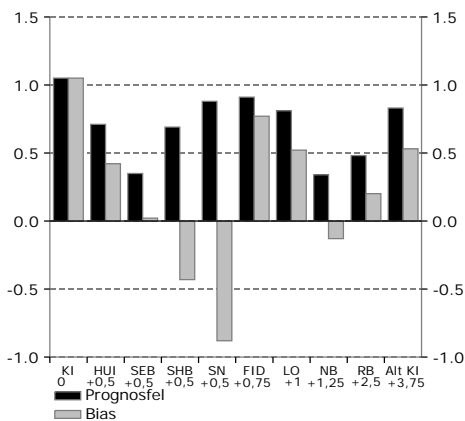
Procentenheter

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 225 Export av varor och tjänster 2007

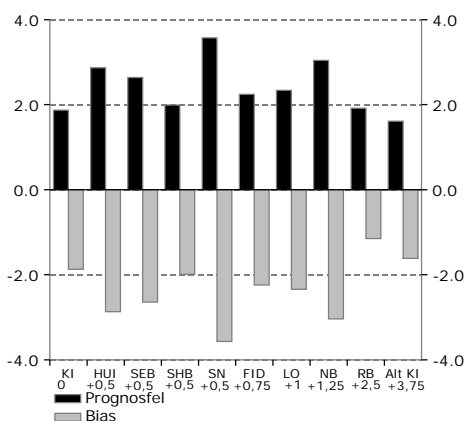
Procentenheter

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 226 Import av varor och tjänster 2007

Procentenheter

Källa: Konjunkturinstitutet.

227). Det kan dock noteras att endast ett prognosfel på 0,08 procentenheter skiljer Konjunkturinstitutets prognosfel från det genomsnittliga absoluta fel som gjorts av den prognosmakare som bäst lyckats prognostisera tillväxten i offentlig konsumtion.⁵⁰

För de prognoser som jämförs har Konjunkturinstitutet ett genomsnittligt absolutfel för tillväxten i export som uppgår till drygt en procentenhet (se diagram 225). Detta prognosfel härrör till stor del från en felbedömning av den relativa utvecklingen av export- respektive importpriser. Exportens värdemässiga utveckling har prognostiserats bra, men den överraskande starka utvecklingen av exportdeflatorn har medfört att exportens volymmässiga utveckling har missbedömts. För exporttillväxten har Konjunkturinstitutet ett prognosfel som är större än genomsnittet av de övriga prognosmakarnas prognosfel.

Även då prognosförmåga utvärderas genom att jämföra det genomsnittliga felet i prognoserna, dvs. genom att jämföra bias, står sig Konjunkturinstitutets prognoser av försörjningsbalansens komponenter väl i en jämförelse med de andra prognosmakarnas prognoser. Förutom för tillväxten i hushållens konsumtionsutgifter och exporttillväxten har Konjunkturinstitutet ett mindre genomsnittligt fel än genomsnittet av de andra prognosmakarnas bias.

När man studerar prognoserna som Konjunkturinstitutet har gjort i juni- respektive decemberrapporterna, och jämför dessa med motsvarande prognoser i mars- respektive augustirapporterna, framgår det att de prognoser som ligger senare i tiden konsekvent uppvisar mindre prognosfel (se diagram 223-diagram 227). Detta resultat är naturligt eftersom det vid de alternativa prognostillfällena är möjligt att beakta mer information som kan vara relevant för prognosen. Även då prognosförmågan jämförs i termer av bias har prognoserna för flertalet av försörjningsbalansens komponenter varit bättre vid de senare prognostidpunkterna.

För att få en bild av den relativa betydelsen av prognosfelen i försörjningsbalansens olika komponenter kan man väga samman komponenterna med hjälp av vikter som utgår från deras andel av BNP. En sådan sammanvägning visar att Konjunkturinstitutets prognoser varit tämligen träffsäkra jämfört med de prognoser som producerats av andra prognosmakare (se tabell 48). Detta kan jämföras med prognoserna för BNP-tillväxten som har varit relativt sett mindre träffsäkra (se diagram 222). Detta innebär att även om Konjunkturinstitutet har haft en hyggligt bra träffsäkerhet i prognoserna av försörjningsbalansens komponenter så har de fel som har gjorts för komponenterna, i

⁵⁰ Med anledning av att SCB i november 2007 bytte metod för att beräkna volymutvecklingen i offentlig produktion av individuella tjänster, vilket också påverkar volymutvecklingen av offentlig konsumtion, är det egentligen missvisande att jämföra prognoser gjorda innan metodbytet med föreliggande årsutfall eftersom SCB då för första gången presenterade utfall beräknade enligt den nya metoden. Se vidare fotnot 48.

mindre utsträckning än hos andra prognosmakare, tagit ut varandra när de aggregerats.

BRA PROGNOSE AV INFLATION OCH ARBETSLÖSHET

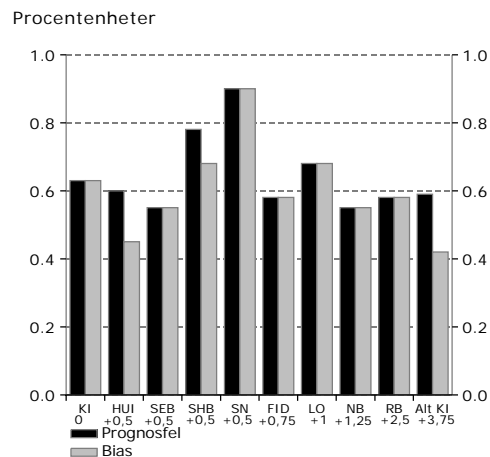
I likhet med prognoserna för utvecklingen av försörjningsbalansens komponenter har Konjunkturinstitutets prognoser av öppen arbetslöshet och KPI-inflation varit träffsäkra jämfört med andra prognosmakare (se diagram 228 och diagram 229). Precis som i fallet med prognoserna av BNP-tillväxten och utvecklingen i försörjningsbalansens komponenter spelar det stor roll vid vilken tidpunkt prognoserna har gjorts. De prognoser som Konjunkturinstitutet har gjort i juni respektive december har generellt sett varit bättre än de prognoser som har gjorts i mars respektive augusti.

Det kan noteras att träffsäkerheten i Konjunkturinstitutets prognoser av arbetsmarknadsvariablerna kan vara ytterligare en förklaring till det större prognosfelet i BNP-tillväxten. Prognosmakare som till skillnad från Konjunkturinstitutet har missbedömt sysselsättningsutvecklingen, och gjort prognoser som ligger under utfallet, men i likhet med Konjunkturinstitutet överskattat produktiviteten har gjort mindre prognosfel av produktionsutvecklingen för en given medelarbetstid. Återigen uppkommer resultatet att flera större prognosfel för enskilda komponenter kan ta ut varandra på aggregerad nivå medan enstaka prognosfel i större utsträckning kan göra sig gällande på den aggregerade nivån.

BRA PROGNOSPRECISION UNDER LÅNG TID

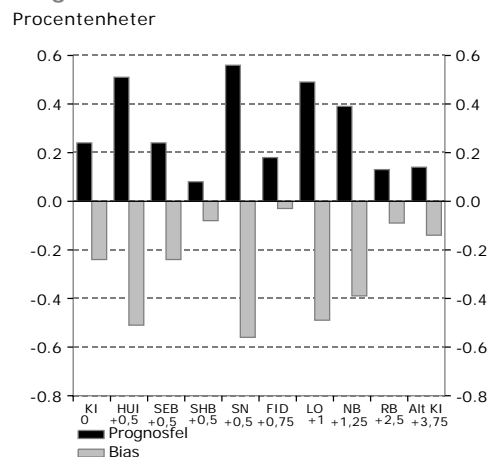
När prognosprecisionen studeras över den längre tidsperioden 1997–2007 framgår det att Konjunkturinstitutets prognoser varit mycket träffsäkra. Prognoserna för BNP-tillväxt har varit goda medan prognoserna för öppen arbetslöshet och KPI-inflation har varit bland de bästa som har gjorts då de olika prognosmakarnas prognosfel jämförs (se diagram 230–232). Då Konjunkturinstitutets alternativa prognoser, dvs. de prognoser som har gjorts i juni respektive december, beaktas visar det sig att Konjunkturinstitutets prognosprecision är bäst bland de undersökta prognosmakarna. Detta understryker återigen vikten av att beakta den tidpunkt då prognoserna görs.

Diagram 227 Offentlig konsumtion 2007

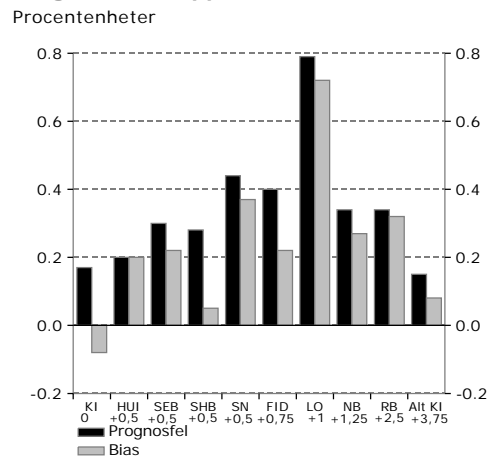
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 228 KPI-inflation 2007

Källa: Konjunkturinstitutet.

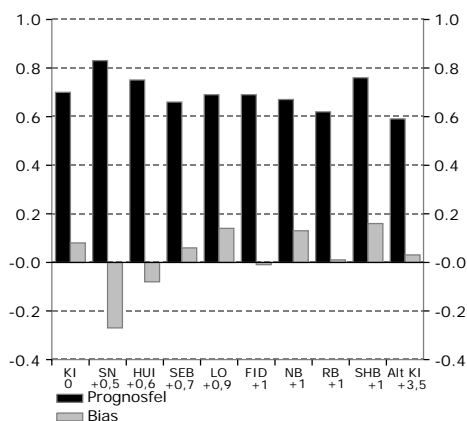
Diagram 229 Öppen arbetslöshet 2007

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 230 BNP-tillväxt, 1997-2007

Procentenheter

Anm. Prognosfelet avser de fel, i absoluta tal, som har gjorts i genomsnitt under 1997-2007, dvs. vår och höst innevarande år samt vår och höst föregående år. Siffrorna som anges under respektive prognosmakare visar, mätt i månader, när prognosinstitutets prognoser i genomsnitt publicerades i förhållande till KI:s prognoser. Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 48 Sammanvägt prognosfel för försörjningsbalansens komponenter

Procentenheter

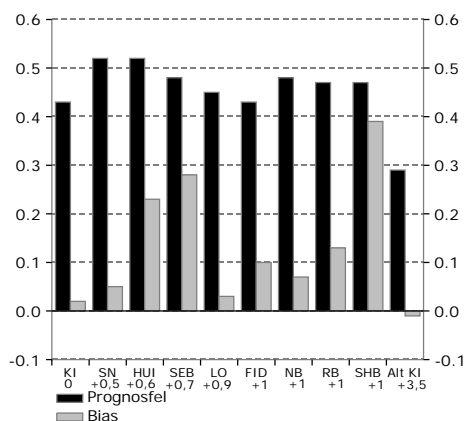
	2007	1997-2007
KI (0)	1,61	2,22
HUI (+0.5)	1,78	2,52
SEB (+0.5)	1,67	2,30
SHB (+0.5)	1,47	2,10
SN (+0.5)	1,93	2,50
FI (+0.75)	1,82	2,24
LO (+1)	1,61	2,23
Nordea (+1.25)	1,79	2,24
RB (+2.5)	1,11	2,33
Alt KI (+3.75)	1,40	2,07

Anm. Siffran avser det vägda prognosfelet för försörjningsbalansens komponenter. Sammanvägningen har gjorts med respektive komponents andel av BNP.

Källa: Konjunkturinstitutet

Diagram 231 KPI-inflation, 1997-2007

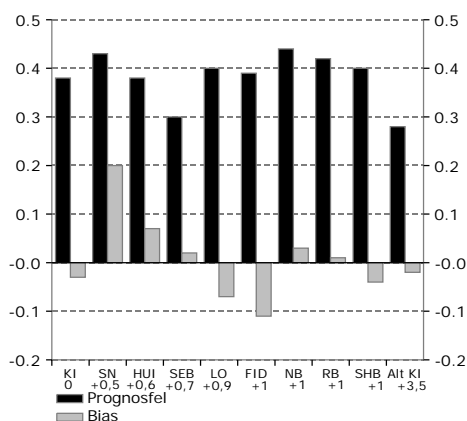
Procentenheter

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 232 Öppen arbetslöshet, 1997-2007

Procentenheter

Källa: Konjunkturinstitutet.